

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Titel | Title:

Bindbetegnelse | Volume Statement:

Udgivet år og sted | Publication time and place:

Fysiske størrelse | Physical extent:

Nielsen, Zakarias.

Samlede Skrifter : Folkeudgave.

Vol. 2

København ; Kristiania : Gyldendalske

Boghandel, 1904-06

6 bd.

DK

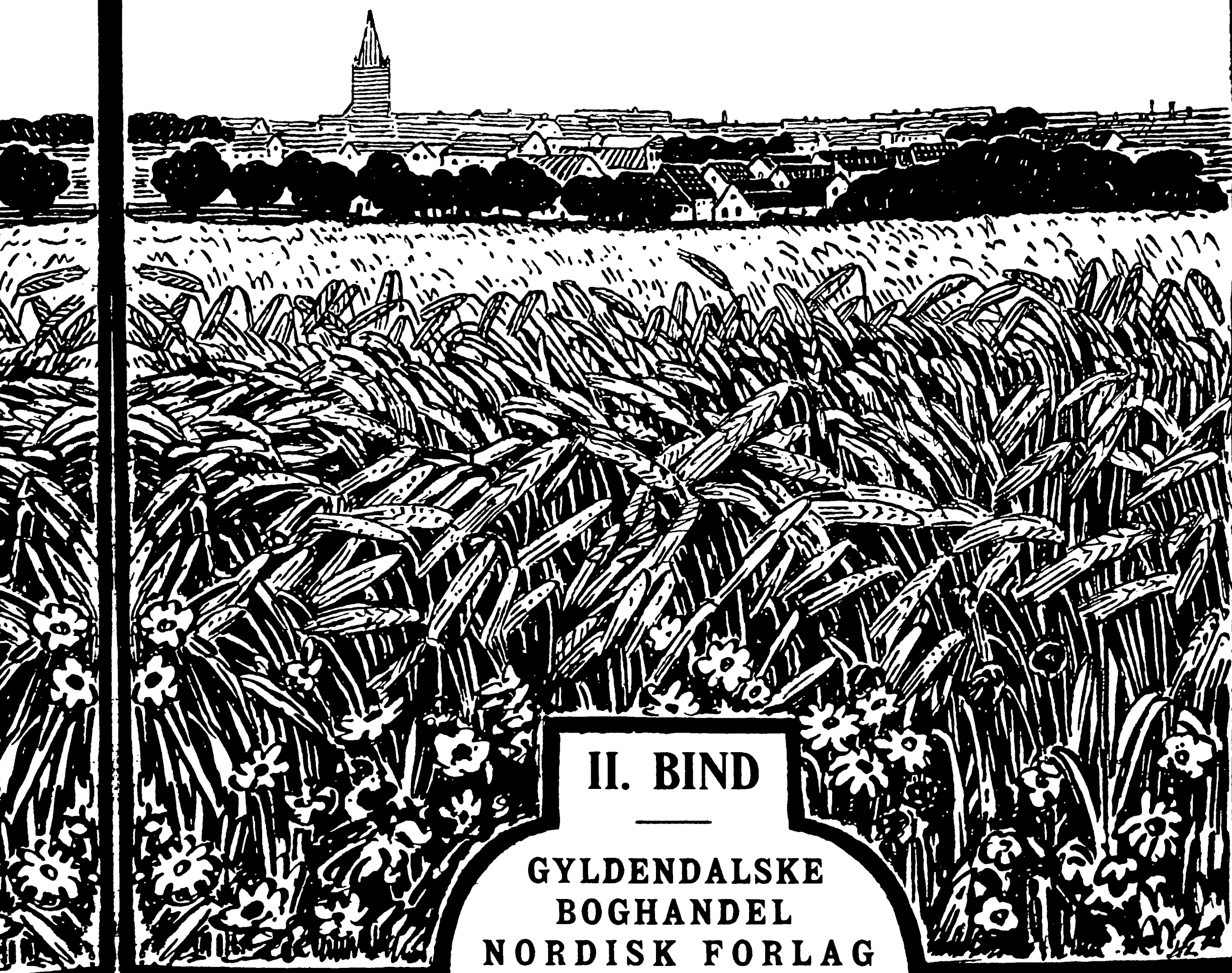
Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

N

ZAKARIAS NIELSEN SAMLEDE SKRIFTER

II. BIND

GYLDENDALSKE
BOGHANDEL
NORDISK FORLAG

ZAKARIAS NIELSEN
SAMLEDE SKRIFTER

ANDET BIND

ZAKARIAS NIELSEN
SAMLEDE
SKRIFTER

FOLKEUDGAVE

ANDET BIND

GAMLE VANER — MAAGEN

GYLDENDALSKE BOGHANDEL

NORDISK FORLAG

KØBENHAVN OG KRISTIANIA

1904

1905. h. 165.

FR. BAGGES BOGTRYKKERI. — KOBENHAVN.

GAMLE VANER

Zakarias Nielsen: Samlede Skrifter. II.

1

ZAKARIAS NIELSEN

GAMLE VANER

EN FORTÆLLING

GYLDENDALSKE BOGHANDEL

NORDISK FORLAG

KØBENHAVN OG KRISTIANIA

1904

Tredje Oplag.

FR. BAGGES BOGTRYKKERI. — KØBENHAVN.

I.

Det var sjældent, der kom Luftninger fra Hovedstadslivet til den ensomt liggende Præstegaard ved Norup Klitter, det var derfor en hel mærkelig Tildragelse, at der med to unge Vandringsmænd, to 21aarige Studenter — blussende og sveddryppende og med Struber, der hvæsedes af Tørst, men med et ubetvingeligt Livsmod i Brystet — lige med eet kom en god Del københavnsk Lethed og Lune til Gaarden.

De havde turet om i Sand og Lyng den hele udslagne Dag og var enige om, at de nu kun havde Valget imellem at lægge sig til at dø i Ørkenen og overgive deres Ben til Gribbene eller at bryde ind i Præstegaarden og tvinge dens Indbyggere til at udlevere Skygge og koldt Vand.

De var forberedte paa at træffe en gammel Madam med en Krans af Kappestrimler staaende om Hovedet, — saadan en sat, fyldig Madmoder, der sad i en blød Armstol, med Glarøjnene skudt op paa Panden og en Avis paa Skødet, lige vaagnet af en blid Middagslur. Men hvor forbavsedes de ikke ved at se en venlig og kvik lille Frue, der tog imod dem, som kunde de være hendes egne rare Drenge.

„Tørstige? Ja, det kan jeg tænke — saadan en Varme! Men hæng dog Deres Tasker fra Dem og

kom og sæt Dem her i Sofaen! Hvad maa jeg byde Dem — Mælk, Øl, Tykmælk . . . hvad behager? Tykmælk; det skal De saamænd faa. Aa, Hr. Pram, sæt Dem dog ned . . . det er min Datter,” oplyste hun og slog med Haanden hen efter en ung Pige, der uden at ane de fremmedes Nærværelse var traadt gladelig nynnende ind ad Køkkendøren. „To Studenter, der er ude paa Farten: Hr. Pram og Hr. . . . naa om Forladelse, det er Dem, der hedder Heller, og Dem, der hedder Pram! . . . Karen, du maa i en Fart hente et Fad Tykmælk op fra Kælderen og rive lidt Brød.“

Den unge Pige, der kom med al den friske Umiddelbarhed over sit kønne Ansigt, som en i Sand og Havluft opvokset Attenaarsmø kan eje, var klædt i en lidt falmet Lærredsdragt, der om Livet holdtes sammen af et lakeret Bælte, men som ellers hang sløret og med et vist plastisk Fald om hendes fyldige Former. Frimodig gik hun hen og rakte Haanden frem mod de unge Herrer, der var sprungne op og havde sat samtlige Rygled i Bevægelse med en Adræthed, som om der ikke var Tale om, at det var dem, der var trætte, eller at det var dem, der havde et vist Stykke Linned liggende i en vaad Rulle højt oppe over Lænderne.

„At De saadan vilde se ind hos os!“ tog den glade Præstekone atter Ordet. „Hvor Far vil blive glad, naar han kommer hjem, — han er ude hos en syg Kone . . . se se, du bliver ikke en Smule forlegen ved at hilse paa de to unge Herrer!“

„Forlegen?“ Unge Karen skød Hagen lidt frem, som for at vise, at der ikke var og ikke vilde komme saa meget som en rød Plet i hendes Ansigt;

men da alle fire Studenterøjne i det samme vendte sig imod hende, følte hun paa een Gang en lille kogende Boblen i Blodet — det blev saa tykt inde i Hovedet og tog til at snurre for Øjnene, — saa mærkede hun, at hun var færdig, og skyndte sig, blussende rød, ud ad Døren med et ærgerligt: „Mor skal ogsaa altid . . .“

Præstekonen lo. „Ja, hun er Barn endnu, Gud ske Lov! Ih, men der er jo Far allerede! Undskyld, at jeg løber ud og tager imod ham!“

„En prægtig Kone!“ hviskede Anton Pram.

„Ja og hun?“ tilføjede Kristoffer Heller og slog med Hovedet hen efter Køkkendøren.

„Syss . . ., der er de!“

Pastor Kristensen og hans Hustru traadte ind, efterfulgt af deres to yngste Børn, to sundhedsstruttende Smaatøse med Skyer af rødlig Krøller om Hovedet, store, dejlige Øjne, men saa fregnede, at man uvilkaarlig maatte frygte for at blive rød paa Fingrene ved at røre ved deres Ansigter.

„Goddag, Goddag, unge Venner!“ hilste Præsten og trykkede de bløde Studenterhænder med en Hjertelighed, der gjorde ondt i Knoerne.

Præsten var en bred, fasttømret Skikkelse med et kraftigt Bondeansigt, omrammet af mørkerødt Haar og stift, brunligt Rundskæg med enkelte graa Traade. De to Studenter saa nu, hvor Børnenes Fregner stammede fra, idet der over Præstens Ansigt, især under Øjnene og paa Næsens Sider, laa et Drys af brune, halvt udgnedne Pletter. Det, som dog særlig tiltrak sig Studenternes Opmærksomhed, var de klare, levende Øjne, der lyste af Kraft og Hjertelighed under de langt fremskudte Brynbuer. Han var meget varm og gik med Lommetørklædet i Haanden.

Med et forlegent Høflighedssmil tog Anton Pram

fat: „Vi har rigtignok uden videre tilladt os at lægge Beslag paa Præstegaardens Gæstfrihed i nogle Minutter?“

„Glæder mig overordentlig! Naa, De skal i Lag med et Fad Tykmælk . . . jeg tror sandelig, jeg maa have en Ske med, lille Karen.“

Flødelaget med dets Dække af Sukker og ny-revet Brød blev af Fruen delt i tre Cirkeludsnit, og under munter Samtale gled lidt efter lidt den kølende Kost i de tre akademiske Struber.

„Og saa maa vi have os en Pibe Tobak,“ mente Præsten.

Men Hr. Pram havde saadan en udmærket Cigar, som Præsten endelig o. s. v. Vips! Gulvet i tre Spring, et Grams i Tasken og tilbage igen med Haanden fuld af Havanesere.

Heller fik fat i Karen og fik snildelig drejet sig hen i en Vinduesfordybning med hende.

Om Frøkenen nogen Sinde havde været i København?“

Nej, men hun havde været i Ringkøbing, og hun havde været paa Himmelbjærget. Aa, der var saa mageløst paa Himmelbjærget! „Man staar helt højt oppe, aa saa højt, og ser ud over Skove og Søer, man bliver rent . . . aa, der er saa — saa kønt!“

Hun havde staaet og talt med et straalende Blik; men paa een Gang slog hun Øjnene ned og rødmede, som om hun tænkte: Han staar vist og ler ad mig indvendig.

Og saa stod han og forelskede sig i hende indvendig. Denne friske Umiddelbarhed — hvor var den dog tiltrækkende, tusinde Gange mere dragende end den dannede Beherskethed, han havde set bag saa mangen Elfenbensvifte i Hovedstadens fine Sale. Og hvor var hun i Grunden køn, naar

man saa rigtig til! Hvor fint var Næsen ikke mejslet, hvor fulde af Liv var ikke disse store, dybblaa Øjne, og hvor allerkærest tog ikke disse fine Fregnestænk under Øjnene sig ud! Men smukkest var næsten det tykke, bleggule, lidt krøllede Haar, der faldt hende frit ned over Nakken, kun sammenholdt af et blaåt Silkebaand over Issen. Enkelte Lokker, der var mere paavirkede af Solen end det øvrige Haar, mindede med deres brede, bugtede Straaler om Flammer i lyst Rav. Han havde begyndt Samtalen i en vis overlegen Tone; men inden han vidste af det, var han helt revet hen af den unge Piges smukke Hoved og hele Væremåde.

Pram sad og talte med Præstefolkene.

„Hvor Fruen minder mig om en Dame ovre i mit Hjem paa Sjælland, en Apoteker Galles Frue . . .“

„Ih men det er jo min Søster, kære!“

„Nej virkelig . . . hvad for noget!“ Aa, nu huskede han ogsaa, at Fru Galle havde talt om en Søster herovre paa Vestkanten.

„Maa jeg afbryde Dem?“ faldt Præsten ind. „De er altsaa en Søn af den velkendte lærde Sognepræst Dr. Pram til Randrup og Lyngø?“

Det var han da.

„Se se, De er en navnkundig Mands Søn!“

„Nej, hvor det dog er morsomt,“ tog Fruen atter Ordet, „at De er fra Randrup og kender Bine!“

Nu blev der nærmere spurgt til Fru Galle og hendes Mand. Den gode Student var lidt i Forlegenhed med Apotekerfruen, hvem han paa Høfligheds Vegne saa overmaade gerne vilde rose, men som netop efter hans Hjertes inderste Dom fortjente Karakteren: Rædsom med Spørgs. Han fortrød, at han havde omtalt Fru Galle; thi det forekom

ham, at der for den rare Præstekone maatte være noget trykkende i den Tanke, at han kendte „Bine“. Imidlertid hjalp han sig med almindelige Talemaader: livlig Natur, overmaade flittig og sparsommelig . . .

Fru Kristensen kom til at huske paa Aftensbordet og fik Uro paa sig. „Karen . . Smørret . . vi maa rigtignok ud, Barn!“

Heller gav sig da i Kast med de to Smaapiger.

„Ak nej,“ lød det henne fra Bordet, „min Mor døde desværre, da jeg var ganske ung, og siden den Tid har Far haft en ældre Dame til at styre Huset for sig. Far selv tager sig ikke det fjerneste af Husets Sager, han gaar saa fuldstændig op i sin Videnskab.“

Pastor Kristensen kendte godt hans pædagogiske Værker. Han var ganske vist ikke enig med ham i hans Grundsyn paa Børneopdragelsen, men han beundrede den Grundighed, han arbejdede med; han havde megen Respekt for Dr. Pram.

„Hvor det glæder mig at høre en saadan Dom om min Far!“ Den unge Mands Øjne blev vaade af Taknemmelighed. „De kan tro, han er ogsaa saa . . . saa flittig, saa samvittighedsfuld med sine Arbejder . . .“

„Og har naturligvis en stor Menighed om sig?“

„Ja det vil sige . . . han har jo to store Sogne, men . . . hm, jeg ved ikke, Sjællænderne er saa vanskelige at faa med, jeg tror, Jyderne har mere Sans for det kirkelige; tror De ikke, Hr. Pastor?“

Præsten mente, at alle Mennesker er Jyder for Vorherre, ogsaa Sjællænderne. Naar Kristendommen blev budt Folk under en levende Form, skulde den nok samle Sjæle.

„Hm ja . . . Far er nu desværre noget svagelig

— Gigt, Nervøsitet, og som sagt, hans Viden-
skab . . .“

„Tænker han da ikke paa at tage sig en Hjælper?“

„Jeg tror nok, han gaar og venter paa mig;
men oprigtig talt, jeg føler ikke noget særdeles
levende Kald til at blive Præst.“

„Saa lad Dem for Guds Skyld aldrig putte i
Kjolen, Hr. Pram. Er der nogen Gerning, der
kræver Ild, saa er det Præstegerningen.“

Der kom en Bevægelse, en Lysning over Pastor
Kristensens Ansigt, medens han sad og talte om
den Velsignelse, der kan følge Præsteembedet, naar
det røgtes ret for Gud. „Men er der noget, der kan
opplukke et Menneske indvendig, noget, der kan
udvande en Karakter, da maa det være dette at
skulle virke ud af tilløjede Stemninger. Og er
der noget, der kan faa et Pastorat til at sove og
faa Fritænkeriet til at blomstre, da er det Løgnen
fra Prædikestolen.“

Heller havde set sig om i Stuen og fundet sig
i højt Maal tiltalt af dens hyggelige Udstyrelse.
Hvor skinnende rent var der dog ikke i alle Kroge!
Gulvet var hvidt som bleget Lærred, Møbler og
Billedrammer glinsede som farvet Glas ved skraat
Lys. Pram havde ogsaa af og til ladet Blikket
gøre en rask lille Rundrejse i Værelset og havde
særlig set forelsket til et nyt opretstaaende Instru-
ment. En Duft af Roser fra et paa en Kommode
staaende Fad, i Forbindelse med de saltagtige Luft-
ninger, der nu og da drog ind ad et aabentstaaende
Vindue, gav Luften i Værelset en fugtig Vellugt
og Kølighed, der uvilkaarlig maatte vække Følelser
af Velbefindende hos de to unge Mænd. Hvem
skulde tro, at der herude ved Norup mørke Klitter
kunde ligge saadan en sval, hyggelig, velsignet

gammel Præstegaard med en køn Datter og mange andre Herligheder!

De to unge Fodvandrere omgikkes lønlig med skumle Planer om paa en skikkelig Maade at snylte sig fast i Gaarden for Natten.

Præsten blev kaldt ud. Studenterne nyttede Lejligheden til at strække Benene.

Heller skottede: „Naa, Sir?“

„Ja, vi skulde vel snart til 'et, du.“ Anton Pram drog Uret op af Lommen.

Heller klippede med Øjnene og kaldte Pram hen til sig. „Et prægtigt Maleri der over Klavaret! . . . Hm — jeg er for Resten sulten som en Ulv,“ tilføjede han, halvt hviskende, med Haanden rundet om Munden og med et Sideblik hen efter de to Pigebørn, der stod og legede ved et lille Bord.

Pram fandt ogsaa Maleriet fortryllende, men holdt sig derefter paa Maven og mumlede noget om en indvendig Lidelse.

„Prægtigt Perspektiv i den Allé der! . . Du maa se at hitte paa Raad, Anton,“ kom det bagefter i utydelige Næsetoner.

„Hvad siger du?“

„Jeg siger, hm . . . jeg siger, Lyset falder overordentlig virkningsfuldt paa den Ko der ved Leddet . . . skal vi blive til Te?“

Et Par indvilgende Klip med Øjenlaagene. „Meget virkningsfuldt, prægtigt! 'Em 'em . . saa spiller og synger jeg lidt bagefter.“

„Hvordan? . . Naa—aa . . . spiller livlig hen over Søen bagefter! — Ja vel — efter at det har spillet paa Koen!“

Det tog til at sprutte ud af Munden paa Pram, og han maatte skynde sig at lade Latteren rulle ud i et Fingerløb op ad Tangenterne.

„Aa, De spiller!“ udbrød Fruen, der i det samme traadte ind. „Nej hvor det var dejligt! De skal rigtignok spille lidt for os senere.“

„Ja, Frue, men vi tør virkelig ikke længer lægge Beslag . . .“

„Snik Snak med Deres Beslag! De skal virkelig blive og drikke Te med os. Hvad er det for noget!“

De to Rejsefæller lod sig endelig efter mange Bønner og megen Selvovervindelse overtale til at blive til Aften. Det var for Resten saa fristende, her var saa mageløst rart, men alligevel . . hm!

Aftensbordet tilfredsstillede for Studenternes Vedkommende „et længe følt Savn“; Skorper skreg, og Kyllingebein knasede under deres kraftige Tænder.

Heller og Præstefolkene talte om Egnens romantiske Naturforhold. Pram, der havde faaet Plads ved Siden af Karen, sad og satte Rejsenykker i det unge Blod. Han vilde have hende over til Mosteren i Randrup. — Ja, det havde hun en uhyre Lyst til — aa, komme ud at rejse! Men hendes Mor kunde ikke undvære hende.

Hun havde lige smurt sig et Stykke Smørrebrød og saa hen efter en Tallerken med Rullepølse.

„Frøkenen ønsker . . .“ Pram fo’r til Vejrs og langede ud efter nogle røgede Sild.

„Tak, nej det var . . .“

„Ah, det var den!“ Næsten i samme Nu rakte han hende en Underkop med — Ansjoser.

Saa maatte hun da spidde en Ansjos med den ene Gaffelgren, hvor ondt hun end havde ved at faa en saadan Fisk ned. Hun var bleven ganske rød af Undseelse over al den Ulejlighed, han maatte have for hendes Skyld.

Nej, hvis Frøkenen nogen Sinde kom til Randrup, maatte hun endelig gaa over i Præstegaarden

med sin Onkel. Der var saadan en dejlig Have med en lukket Hasselgang og en Høj i Hjørnet. Hvor han vilde ønske, at det maatte ske i Sommerferien, naar han var hjemme! — Det vilde hun ogsaa ønske; nu kendte hun ham jo.

„Ja, jeg tror rigtignok, Frøkenen vil blive fornøjet med Randrup. Det er en stor, dejlig Landsby med nyopbyggede Gaarde, to Møller, Apotek, Bryggeri — en hel lille Købstad, tilmed liggende i en sand Oase af friske, bugnende Sædmarker, med Havet fjernt ude. Og en Mængde dannede Familier — flinke, rare Folk, velhavende Bønder med prægtige Køretøjer, i det hele taget en fuldstændig Modsætning til denne Egn, hvor smuk og frisk den end paa sin Vis kan være.“

„Aa,“ bad hun, „gid jeg kunde komme til Randrup, det vilde rigtignok være mageløst!“

„Nu slaar D'Hrr. sig da til Ro her for Natten?“ lokkede Præsten.

Bevares! Tusend Tak . . . det kunde der aldeles ikke være Tale om.

Fruen oplyste, at de havde et lille „Kabinet“ med to Senge paa Loftet.

Ja, nej, paa ingen mulig Maade . . . bevares: Natteleje — Fruen — Forstyrrelse — Masser af Ulejligheder — det var dog for galt!

Men deres Modstandskraft udtømtes, — de maatte overgive sig. Og da „Kabinetspørgsmaalet“ endelig var løst paa en for det alemene Velbefindende heldig Maade, kom der en vis spændig Stemning over hele Selskabet, især over Studenterne, der puffede hinanden ungdommelig i Siderne og snurrede rundt med Smaapigerne.

Pram fik Fyr paa en af Præstens lange Piber, medens Heller trak omkring med en sand Tøjrkølle af en Merskummer. Smaapigerne hængte sig ved

Armene paa Pram, saa hans lange Pibe maatte svinge som et Pendul, Heller krummede Rør og skød Maven frem som en mægtig Kornbonde, Karen lo og klappede i Hænderne, — Skæmt og Munterhed til alle Sider.

Og saa en Omgang i Haven! Kedeligt, at der ingen Træer var. Kun nogle ynkelige, gulsvedne Graner stod og sørgede i Ly af et halvt nedskredet Græstørvedige. Men fra Diget havde man Udsyn over Norup mørkfarvede Klitnatur, med Havet blinkende bagved og med Maager som hvide Vinkler tegnede skarpt mod den blaa Himmel. Til venstre hævede og sænkede Landet sig vildt bakkeformig, med opdyrkede Marker og store Lyngstrækninger, gennem hvis brune Flader hist og her et gult Hjulspor snoede sig ud i en fjern Udviskethed. Man aandede Sundhed ind med hvert Drag herude, det var, som man hele Tiden mærkede Duft af en Lyngdusk i Knaphullet og Pust af Havluft i Ansigtet.

Heller og Fruen fulgtes en Stund ad langs Diget.

„Nej, De tager fejl igen, Frue, det er mig, der studerer Medicin.“

„Om Forladelse, det er altsaa Hr. Pram, der læser til Præst. Det er sandt, han er jo selv en Præstesøn; men for Resten, han har da naturligvis selv valgt?“

Heller drog paa Skulderen. „Hans Fader har altid holdt paa, at han skulde være Præst, skønt han selv har haft mere Mod paa Musikken, som han har dyrket fra Barn af. Da han havde taget Filosofikum, gik han en Tid derinde og kunde ikke bestemme sig; men saa kom der en Dag et Brev: „Min kære Søn, mit Haar er blevet graat, det kan

inden mange Dage blive hvidt.“ Saa blev det naturligvis Teologien.“

„Ja men det er jo ikke rigtigt.“

Saa var det rigtignok gaaet anderledes til med Kristensen. Han var oprindelig Bondekarl, men blev i en ung Alder stærkt greben af Kristendommen og gav sig til at studere til Præst. 30 Aar gammel var han bleven Kandidat og nogle Aar efter kaldet til Sognepræst for Norup og Glim, hvor han nu havde virket i nogle og tyve Aar. Det var en fattig Egn, løs og gold i mere end een Forstand. „Men De kan tro, Hr. Heller, han har faaet dyrket den op!“ For Resten havde de gennemgaaet meget herude i Norup Præstegaard. Tre dejlige Børn i en Alder af 2, 5 og 12 Aar var blevne bortkaldte fra dem, og haardt havde de ofte maattet kæmpe mod Fattigdom og Savn; men hun vidste ikke, hvordan det var, hun syntes, baade hun selv og hendes Mand var blevne stærkere under Byrderne. Nu havde hun en god Støtte i Karen, hun maatte saa Skam gøre Gavn — var opvant ved alt Slags Arbejde, maikede Geder eller skrællede Kartoffler i det ene Øjeblik og spillede Fingerøvelser eller læste Engelsk i det næste. Saa-dan en ung Pige skulde Skam lære noget.

Præsten skulde forberede sig paa sin Prædiken til næste Dag; de unge gik ind og prøvede Instrumentet.

Først spillede Pram et Par Sonater af Beethoven, derefter en chopinsk Vals, et af disse smaa glø-dende Tonebaal, der faar ungt Blod til at syde.

Karen stod ved Dørkarmen og saa paa ham, hun forvirredes, hun forstod ikke disse legende Tonerækker, der bugtede og boltrede sig indyndende hen imod hende; men det var, som noget elektrisk viklede sig kildrende om hende.

Sluttelig sang han en schweizisk Folkevisе, der ved sin ejendommelige Sprogklang og tungsindige Hyrdejodlen gjorde et nyt betagende Indtryk paa den unge Pige.

Heller sad i Sofaen og snoede sit rødlige Mundskæg, medens han af og til saa hen paa Karen. Hver Gang han drejede Blikket fra hende hen imod Pram, mørknedes Kløften mellem hans Bryn.

Det var en sand Omfavnelse af Hygge og Renhed, der lukkede sig om de to Studenter, da de om Aftenen kom op for at gaa til Ro. En Duft af tørrede Rosenblade og rent Linned slog dem i Møde, idet de traadte ind ad Kammerdøren. Sengene saa saa usigelig indbydende ud med deres røde Tæpper og Lagenernes Læg i lange Firkanter.

Pram var i ypperligt Lune, Heller derimod lidt treven. Sidstnævnte Herre skulde næste Aften mødes med en Slægtning i Ringkøbing. Pram havde lovet at følge ham; men sandt at sige havde han meget mere Lyst til at blive her i Præstegaarden og først om Mandagen støde sammen med Heller i den nævnte By.

De laa og talte en Stund om denne Sag; men Heller syntes ikke rigtig om sin Vens Forslag.

Længe laa de vaagne, efter at de havde sagt hinanden Godnat. Heller laa og tænkte paa, hvor mærkelig han og hans Fælle derhenne havde holdt sammen siden deres Barndom. Han saa et Par blaaklædte Latinskoledrenge, der i det ene Øjeblik sloges, saa Bændler og Trøjeknapper røg dem om Ørerne, og som i det næste Øjeblik laa paa Maven og kildrede hinanden med Græsstraa under Næsen. Snart stod de paa Hovedet i et rullende Læs Kaalrabitoppe paa Randrup Præstegaardsmark, snart endevendte de Stole og Borde i den kære gamle Kæmnerbolig i Købstaden. . . .

Nu saa han sig selv ligge i Tyfuslidelser hjemme i nævnte Bolig; ingen maatte komme til ham; men ind ad Køkkenvejen kom en lille blaa Kammerat listende, satte sig paa Sengefjælen, klippede med Øjnene og listede sig til sidst bort med en fortvivlet Hulken.

Paa een Gang sprang Angestens Sved ud af alle Porer i hans Legeme. Det var et andet Minde fra Drengaaarene. Han og Anton havde ligget ved en sammensunken Halmstak ved Præstegaarden og røget Cigarer. Noget efter, at de havde forladt Stakken, saa de denne staa i et tykt Svøb af gulgraa Røg. Han fik fat i en Stige og et Par Dækkener — en to tre var han oppe i Stakken, men sank om i Halmen, halv kvalt af Røg og Varme. Han hørte en fortvivlet Kalden nedefra, i næste Øjeblik halede en Haand rasende i hans ene Ben, han blev baaret eller slæbt nogle Trin ned ad Stigen og faldt derefter tillige med sin Redningsmand paa Hovedet i nogen løs Halm forneden; men i samme Nu slog et Luehav med et dumpt Knald sammen over Stakken.

Puh! Han vendte sig om. „Hør du, Anton, kan du huske den Gang med Halmstakken?“

„Aa, dit Asen, jeg var lige ved at sove.“

Ogsaa gennem Studenteraarene, lige til den Dag i Dag, var Venskabet blevet holdt oppe. Hvor ofte havde Anton ikke mættet hans Mund, hvor mange af hans Skomager- og Tobakshandler-Regninger havde han ikke taget paa sin Samvittighed!

„Jaja, du, lad os saa være enige om det i Morgen.“

„Øh . . . h,“ lød det grødet henne mellem Puderne.

Næste Morgen vaagnede de tvende Syvsovere

ved at høre Salmesang nede fra Dagligstuen. Hurtig kom de i Tøjet og skyndte sig ned, men kom dog for sent til at deltage i den lille Morgen-Højtidelighed, som Præstefamilien sammen med Tjenestefolkene havde begyndt Søndagen med.

Naa, om de havde sovet godt?

Aa, saa mageløst! De havde ikke taget sig andet for den hele Nat.

Et Par Timer efter gik alle, der paa nogen Maade kunde undværes i Hjemmet, til Kirke.

Kirkegaarden var fuld af ventende Mennesker, Folk i Vadmæl og Folk i Hvergarn, Folk fra Agerland og Folk fra Lyng. De to unge Københavnere forundrede sig over, hvor alle disse mange Mennesker kunde være komne fra, da der kun var saa faa Gaarde og Huse at se i Omlandet. Der var da ogsaa adskillige af dem, — fortalte Karen, — som havde gaaet tre, fire Mil.

Som de kunde synge, disse forslæbede Strandbønder! Men man skulde helst lade være at se paa deres Ansigter; de vred Mund og drog Øjenbrynene sammen som under uhyre Lidelser; men der var i deres Røster en hellig Nidkærhed, der ligesom slog stærke Bølger op mod Hvælvingerne.

Det var Evangeliet om den rige Fiskedræt. Pastor Kristensen stod saa rolig paa Prædikestolen, men der var en Varme bag hans Ord, der gjorde dem kraftige nok til at slaa igennem, uden at han havde nødig at forstærke dem ved store Albuesving. En spændt Agtpaagivenhed stod tegnet i alles Ansigter. Heller lagde særlig Mærke til Karen, der sad og stirrede med et stort, vaagent Blik paa Faderen. Hendes Næsebor stod frem, Læberne rørte sig af og til som for at sige de Ord med, hun forud kunde gætte sig til. Det var, som hele

hendes Person sagde: „Ja, Far, jeg vil være med at drage Garn!“

Heller kunde ikke tvinge sig til at høre efter Prædikenen, kun enkelte Brudstykker opfangede han. „Husk paa, at Kristus staar og peger ud mod Søen, ud mod det store Folkehav“ . . . „Du Husbond, se om du kan fange din Karl eller Dreng ind, du Madmoder, om du kunde kaste Troens Net over din Tjenestepige!“ . . . Saa var hans Øjne igen hæftede paa den unge Pige. Han vidste ikke, hvordan det var fat med ham, aldrig i sit Liv havde han følt en saadan dirrende Uro i Tankerne.

Medens man sad ved Middagsbordet i Præstegaarden, kom en gammel Mand humpende paa Krykker ind i Gaarden.

„Naa, der er Lavst.“ Præsten rejste sig. „Undskyld mig et Øjeblik.“

„Nej, spis nu din Mad, kære Kristensen,“ bad Fruen.

„Ja men saa skal den gamle jo staa derude og vente en halv Times Tid; jeg skal straks være her igen.“

„Det er en gammel Fyr, der vel kommer for at faa sine Ugepenge,“ forklarede Fruen. „Vi har frivilligt Fattigvæsen, skal jeg sige Dem, og Kristensen har hele den øverste Ledelse i sin Haand.“

„Frivilligt Fattigvæsen?“ spurgte Heller forundret. „Har De da ikke noget offentligt Fattigvæsen?“

Det havde de ganske vist, men nærmest kun for dem, der selv trykkede Udskudsmærket paa deres Pande. Alle brave gamle, syge og værkbrudne, der uden egen Skyld var blevne nødlidende, forsørgedes af Menigheden, uafhængigt af Kommunen. Saa godt som alle nogenlunde velstillede Folk, der

tog Del i Menighedslivet, og andre, der just ikke havde meget med Kirken at gøre, men som havde indset, at denne Forsørgelsesmaade var den bedste og billigste, gav frivillig deres Skærv til de trængende, foruden at de hver især havde deres visse fattige at vadske om og holde med Mælk, Sengehalm o. s. v. „Og saa gaar vi en Gang imellem selv omkring og taler med de fattige, hjælper dem til Rette og søger at stive dem op.“

Heller og Pram kunde ikke forstaa, at det kunde gaa.

Det havde gaaet nu i 15 Aar, oplyste Præsten, da han atter kom ind. Menigheden voksede sig stærk under et saadant Fællesarbejde. Hvorfor var der saa lidt Styrke i Menighedslivet mange Steder? Fordi man levede hver for sit, levede som aandelige Udflyttere, der, kristelig talt, ikke havde det mindste at gøre med hinanden de seks Dage om Ugen. Vi maatte mødes ganske anderledes, have Glæder og Sorger sammen, ægge hverandre til Virksomhed og glæde os med hverandre ved Velsignelsen, som spirede af Fællesskabet.

Pram tænkte paa Oldkirken. Han indrømmede, at saadan burde det være; men . . .

„Jo, det baade kan og vil gaa, naar der er Alvor i Menighedslivet. Og hvilken Trøst er der ikke for de fattige i at vide, at de ikke er udstødte i en Udskudsflok, men lever paa andres Kærlighed. De kan tro, der er Velsignelse ved at holde Selvagtelsen og Taknemmelighedsfølelsen oppe hos disse forkuede. Der kan gro noget i saadant et gammelt Hjerte, der bliver blødt syv Gange om Ugen af Taknemmelighed.“

Karen syntes bedst om Pram, hvorfor hun naturligvis hele Tiden holdt sig til Heller.

Om Eftermiddagen brød denne sidste op og blev fulgt et Stykke paa Vej af Pram og alle tre Pige-børn. Et saa varmt og dvælende langt Haandtryk som det, Heller gav Karen til Farvel, havde hun endnu aldrig faaet. Hun blev lumrende rød og var ved at skyde hans Haand tilbage; men i det samme slap han da endelig og fo'r af Sted i en Slags flov Forfjamskelse, uden at huske paa, at de andre ogsaa skulde haft et Haandtryk.

Da Heller var borte, voksede Pram. Først nu kunde han ret lade sit Vid spille og lægge hele sit friske, varme Væsen aabent frem. Han legede med Smaapigerne, havde alvorsfulde Samtaler med Præsten, spillede og sang af Hjertens Lyst.

Medens han sad ved Klaveret, rank og smuk, med det fine Ansigt og det mørke, fyldige Haar kraftig belyst af den synkende Sols sidste Gløden, sad Karen i en Krog ved Vinduet, hvorfra hun ubemærket kunde se paa ham. Med kække Hovedkast og sikre Greb sang han sluttelig:

„Her er dejligt herude, hvor Stæren fløjter
i Morgensolen paa Kirkens Tegl,
hvor Lyngen suser paa frie Højder,
mens Vinden farer paa lette Skøjter
hen over Heden og Søens Spejl.

Jeg elsker Bondens straatakte Huse
med Stengærdets Skanser, Lavendlers Duft,
jeg elsker Engen og Aæns Sluse,
jeg friskes som Blomst under Gartnerens Bruse
ved hvert et Pust af den havfriske Luft.

O, dejligt her er baade aarle og silde,
under Solkærtens Blus, under Syvstjernens Glans.
Med Farver og Vellugt og Toner milde
Naturen ret som en Ydunskilde
foryngende virker paa Sind og Sans.

Jeg synger Landlivets Pris ej tvungen,
jeg synger i Hjertets ildnende Dur;
jeg mærker, jeg har faaet iltet Lungen,
rul ud, mine Toner, rul frit over Tungen
og pris Guds dejlige, fri Natur!“

Karen inddrak med et Barns Modtagelighed al den Umiddelbarhed, der lød igennem hans Toner og Ord. Aldrig havde hun hørt nogen synge saadan. Hvilken Kraft maatte der ikke bo i et Bryst, der kunde synge saa varmt!

Da han næste Dag vandrede ud ad Hedevejen, med Overfrakken paa Armen og Tasken over Akslen, svingende sin sorte Silkehue i Luften med en sidste Hilsen til Præsten, der havde fulgt ham et Stykke paa Vej, stod Karen bag Gardinet i sit Kammer og saa med hastig bankende Bryst efter ham. Tærner og Viber svang sig hen over ham, Solens varme Guld-Lød brændte paa Aaspejlet ved Siden af ham, nu og da fløj et langt Spejlglimt fra Lakken paa hans Taskerem ud i Luften, medens han selv, rank og med muskelstærke Hofter, skred frem i Sandet.

Endelig forsvandt han bag Hedebankerne; men hun blev endnu staaende længe og saa ud mod Bakkerne.

Var det hele en Drøm, eller . . . ?

Hun gik den hele Eftermiddag som i en Lys-taage af Savn og uklare Længsler, og om Aftenen foldede hun sine Hænder fast og græd af Inderlighed under Aftenbønnen. Et Hvælv af mange-farvede Syner med de svundne Dages Hændelser som Bærepiller højnede sig over hende og holdt med sine hurtig dragende Fjerskyer af skiftende Billeder hendes Sjæl fangen til langt ud paa Natten. Der var kommet noget nyt, en flakkende Usikkerhed, en dirrende Længsel ind i hendes

Følelsers Ring; men som i eet Nu formede alle hendes Stemninger sig i et klart, fuldtonende Ønske: „Gud give, jeg til næste Sommer kunde komme til Randrup!“ Og nu slog en Skare af Anelser Kreds om den nævnte By med dens oplyste Befolkning, dens store Gaarde, svulmende Frugtbarhed . . . Hvor maatte det være dejligt at leve i alt dette friske Røre, se alt dette ny, al denne Skønhed og Storhed — aande hele Ugen i Søndagsstemning! Aa, om det maatte blive hende forundt at komme til Randrup næste Sommer eller om to Aar — hun skulde vente, saa længe det skulde være, naar det bare kunde ske. Endelig blev hendes Tanker matte, Farverne blegedes, til sidst lukkede Havbruset sig over hendes Sanser som en mildt summende Vuggesang.

II.

Randrup og Lyng Kirker stod tavse og alvorlige og hilste paa hinanden gennem Morgenens første Graalysning.

Over Mosen, der laa sænket som en rørgroet Lavning mellem Byerne, hang fine Taagemasser i lange Strimer. Alt var saa stille, saa højtideligt. Østhimlen gulnedes, lange, rødliges Striber skød sig vifteformig op, — endelig kom Solen i tindrende Gløden. Saa blev Lemmene i Randrup Kirketaarn slaaede tilbage, og Morgenklokkens Toner tog til at runge ud over By og Mose.

I de korte, sangfyldte Ophold mellem Slagene kunde man, naar man stod et Stykke borte fra Kirken, tydelig høre den dæmpede Klang af Kirkeklokken i Lyng, der samtidig havde begyndt at

ringe, og naar man saa nøje til, kunde man igennem den aabne Lem se Klokkens Svingninger som en mat Blinken, der kom og gik med Slagene.

De lød saa tit sammen, disse to Klokker, og de var som støbte til at svare hinanden. Randrupklokkens Røst var dyb, malmtung, Lyngeklokken var stemt en lille Ters højere, men havde den samme bløde Klangfarve. Der var noget ejendommelig alvorsfuldt ved de to Klokkers Sammensang, en tilsløret Længsel, der ikke ret passede med Lærkesangen over Markerne eller med Morgenhimlens Farvepragt; men Klokkerne sang, hvad der boede i dem, uforstyrrede og upaavirkede af Naturens Stemninger.

I en lukket Hasselgang i Præstegaardshaven gik en ung Mand med Blikket vendt mod Jorden. Han havde været oppe med Solen, havde lyttet til Morgenringningen og set ud over de duggede Marker, ud over Mosen, hvor Vandmøllerne stod ubevægelige i Taagen; men det lod til, at det var noget andet end Naturens Tillokkelser, der i Dag havde kaldt ham saa tidlig op. En Gang imellem stod han stille og saa igennem Hækkens Aabninger over mod Apotekerboligen, hvis Gavlvinduer særlig syntes at holde hans Opmærksomhed fangen. Saa gav han sig atter til at gaa, gjorde et Sving ud i Haven, men vendte snart tilbage til Hasselgangen og standsede hvert Øjeblik ved et eller andet Udkigshul.

Han saa paa sit Ur og rystede paa Hovedet.

„Aa, om man kunde skrue Tiden tolv Timer frem!“

Et Par unge Folk gik om Eftermiddagen langsomt ud ad Randrup Storvej, et godt Stykke fra den øvrige Del af det Selskab, de hørte til.

Var det Solheden, der gjorde hende saa varm, eller var det Adjunktens Ord? Hun havde saa ofte før talt med ham, havde ganske vist altid været noget underlig, naar hun var i hans Nærhed; men i Dag var det, som hans Tale dannede en lille Golf, der varmede Luften omkring hende.

Det var et Par smukke Mennesker, — han høj og smidig, med fine Ansigtlinjer og et brusende Haar, der stod som en mørkebrun Krans under Hatteskyggen — hun lys, fyldig, med lavt liggende Brynhvælv over de glansfulde Øjne, en fin Ansigtshud med enkelte smaa Fregner paa begge Sider af den skarpt skaarne Næse. Han havde den ydre Dannelses Overlegenhed, hans Muskler spændtes hurtig, og hans Tale havde en vis syngende Velklang over sig. Hun stod i flere Henseender tilbage for ham, var noget tung i sine Bevægelser, noget landsbyagtig i Tale og Gang; men der var noget i hendes Røst, en Glød i hendes Øjne, der vidnede om, at Dybden i hendes Natur ikke lod sig lodde ved et flygtigt Blik.

„Der er dog ingen renere Samstemning imellem Mand og Kvinde end den, der fremgaar af Slægtskab i Trossager,“ mente Adjunkten. „Jeg ved ikke — man bliver saa kendt, man kommer hinanden saa nær.“ Han var lige ved at lægge sin Haand paa hendes Skulder.

Ja, det var sandt! Hvor var hun kommen ham nær under denne Samtale! Hun kunde næsten som en Søster tage hans Arm og fortælle ham Hemmeligheder.

Og dog nej! Naar hun saa op paa dette fine og dog saa mandige Aasyn og ligesom mærkede hans kildrende Aande igennem Cigardampen, der nu og da slog hen imod hende, da maatte hun

uvilkaarlig drage sig et Skridt bort fra ham og skjule sit Aasyn bag Solskærmen.

„Og især er det velgørende at møde en saadan Samstemning i vor Tid,“ vedblev han. „Man er saa vant til at møde det modsatte: Vantro, Tvivlsyge, Ligegyldighed, og jeg ved ikke, — man har saa ondt af at gaa og aande i denne døsiges Luft.“

„Mig forekommer det netop, at jo mere man ser Vantro og Tvivl brede sig, jo mere Trang føler man til at . . . aa, kunde man . . .“ Hun stødte et kort Suk ud i Luften, hun vilde have sagt noget lignende som: „Kunde man kaste sig ud iblandt alle disse dorske Sjæle, rejse dem ved Guds Ords Kraft til Liv og Daad!“ Men hun fik ikke sagt dette, hun var angst for, at det skulde lyde opskruet. „Kunde man gøre noget rigtig godt!“ faldt det endelig ud til.

„Ja, jeg kender saa godt dette, Frøken Kristensen. Man kan undertiden føle en mægtig Trang til at rive sig løs fra alt, hvad der binder en, fra alle verdslige Interesser, og give sig hen til det ene: at rydde Ruinerne og bygge det faldne op paa ny.“

„Ja det kan man,“ samstemmede hun varmt.

Hun kom til at tænke paa, at Adjunktens Fader, den gamle Pastor Pram, der gik bag ved dem, flere Gange havde ytret Ønske om, at Sønnen vilde opgive sin Lærergerning og stille sig ved hans Side som Hjelpepræst. Om han vilde tage Faderens Gerning op! Hvor var der ikke mange Ruiner her i Sognene! Hun samlede i een Tanke al denne Dorskhed, der sov lige nēd i Ligkisten, al denne Drik og Usædelighed i Krogene.

Hun tog Mod til sig, standsede og vendte sine store Øjne op imod ham: „Aa, gid vi havde Dem

herovre, Hr. Pram! De kan ikke tro, hvor vi trænger til Dem!”

„Jeg tror ogsaa, at jeg ved Guds Naade vilde kunne udrette noget godt herovre; men det er ikke saa let at bryde med sin Livsgerning. De kan tro, jeg har tænkt meget over dette.“

De stod tavse et Øjeblik. Hun saa ham i Tanken gaa derovre paa den anden Side af Kattet, med rynket Pande, bøjet under dybe Overvejelser.

„Men,“ vedblev han, „jeg har i disse Dage, mens jeg har været herhjemme, mærket ligesom en Kaldelse fra Himlen til at træde i Kirkens Tjeneste, og jeg vil ikke dølge, Frøken, at Deres Ord og dette . . . dette manende Blik er mig en ny mægtig Tilskyndelse til at gøre Alvor af Sagen.“

Hun slog Øjnene ned og begyndte at gaa. Hun havde en Fornemmelse, som om et Væld af varmt Blod trængte sig op i hendes Hoved. Hvor ønskede hun, at hun kunde dukke ned bag et Skjul langt borte, være alene! Hvor kunde han dog ogsaa opfatte hendes Blik saadan! Som om hun havde ment . . . Hun forvirredes mere og mere, saa sig til Siderne og tilbage, som om hun var angst for, at der stod Folk rundt om paa Markerne og stirrede efter dem.

„De har vendt om,“ sagde hun og slog med Haanden op efter det øvrige Selskab, „vi maa gaa hjem.“

Den ældre Del af Selskabet, nemlig Pastor Pram, Apoteker Galle og hans Frue, var blevne trætte paa Halvvejen og var alt paa Vej hjemefter. Fru Galle nøs af Støv og virrede med Hovedet af Varme, Apotekeren lettede hvert Øjeblik paa sin gamle, bredskyggede Filthat og lod sit røde Lommetørklæde

glide hen over det graa Haar, der laa i vaade Strimler over hans Isse; men Pastor Pram, der kunde taale al den Varme, som den velsignede Sol vilde udgyde over hans værksvage Krop, gik med lange, dybsindige Skridt, med Hænderne paa Ryggen, og følte med Velbehag, hvor bagende Solheden trængte igennem den sorte Klædesfrakke ind i hans Legeme.

Apotekeren og Præsten lignede hinanden, begge umaadelig høje og smalle, begge med magre Ansigter og for Øjeblikket begge iført sorte Klæder; men medens Præstens Ansigt var ædelt formet og talte om dybsindig Tænkning, var Apotekerens fladt som en Skive og af et yderst godmodigt Udseende.

Fru Galle var en ganske lille, vims Dame med graa Hængekrøller og Skildpaddebriller, lidt skæv i Ryggen og indtørret som Manden. Hun gik imellem de to høje, sorte Mænd og tog sig paa Frastand ud som et Barn, der sad i en Gynge mellem to sorte Støtter.

„Nej, De kan aldrig tro, kære Hr. Pastor, hvor ondt jeg havde at gøre med hende i den første Tid,“ klagede Fru Galle paa sin hurtige Talevis og saa tilbage efter den unge Pige. „Vi ved jo, hvordan hun er opdraget — Gud bevares, jeg siger ikke noget ondt om min Svoger; men dette opskruede, nej det kan jeg ved Gud ikke med. Og hun var akkurat ligesom Faderen, skulde rette og forbedre paa alle Kanter; du husker selv, Galle, hvordan hun opførte sig nede hos Bloks.“

„Aa,“ vrissede Apotekeren.

„Ja, det kan ikke nytte, Galle, hun var forskruet: „Sognebaand“, „Menighedsliv“ og jeg ved ikke hvad. Og hun har noget af dette forskruede endnu, skønt hun er bleven meget bedre! Jeg

kan godt lide, at unge Mennesker er religiøse, men de skal ikke gaa og sætte ud paa andres Tro og Meninger — er det ikke sandt, hvad jeg siger, Hr. Pastor? De skal ikke gaa og vække Splid og Tvedragt i Menigheden og træde op mod os ældre og erfarne — er det ikke sandt, hvad jeg siger, Hr. Pastor?”

„Hm . . m!“ Præsten rejste sit smukke Hoved. „Ungdommen — hm — Ungdommens Opdragelse er i vore Dage traadt ind i et misligt Spor; men de Frihedens, eller jeg kunde snarere sige Fripostighedens Grundsætninger, som Ungdommen i større eller mindre Grad indsuger af vor demoraliserede Tidsaand, indeholder ufejlbarlig Spiren i sig til en Reaktion i de nærmeste Slægtled.“

Apotekeren samstemmede med et dybsindigt Nik.

„Ja,“ faldt Fruen ind, „er det ikke skrækkeligt med denne Fripostighed, netop Fripostighed, som De sagde, Hr. Pastor! Jeg ved ikke noget mere afskyeligt end at se Folk træde op mod Love og Gejstlighed og forstyrre den Ro, som bør hvile over Menighederne.“

Pastor Pram havde atter sænket Hovedet og gik og saa med sit vante alvorlige Blik ned paa den gule Grusvej. Han saa altid ud, som han var fortrædelig over et eller andet, hans Ansigt talte om et Liv, fuldt af Skuffelser; men det talte ikke Sandhed; han havde haft Solen paa Ryggen hele sit Liv, kun at han aldrig havde vendt sig om og set, at den var der. Som Student havde han levet af andres Penge — Gaver og Stipendier — var tidlig bleven kaldet til Præst i Jylland og efter nogle Aars Forløb til Randrup og Lynge i Sjælland, hvor han nu havde levet i Ro i 32 Aar. I en temmelig fremrykket Alder var han bleven gift med en meget rig Pige, havde faaet en Søn og

havde nydt sin Lykke i Fred — han elskede Fred. Hvor lykkelig han end havde været over den lille Søn, var denne dog bleven den første Anledning til den mørke Alvor, der laa i hans Aasyn; thi han var fra nu af ligesom bleven tvungen ind paa Opdragelseslæren og var derved lidt efter lidt kommen ind i Kroggange af Videnskabelighed, der tog hans Interesser fangne for hele hans fremtidige Liv. Hans Hustru døde efter en halv Snes Aars Forløb, men han fandt Lise i de græske Gymnasier og hos Rousseau og Pestalozzi, skrev lærde Afhandlinger „om Barnets intellektuelle Opdragelse i de første to Aar af dets Liv“, „om Gradationerne og Periodiciteten i Udviklingen af Barnets Følelsesliv“ o. s. v., og tog omsider den filosofiske Doktorgrad for en Afhandling om Munken Vincent de Beauvais' Opdragelsesprincipper i hans kristelige Pædagogik. Nu havde han levet mellem Boghylder i henved 30 Aar; han Tanker havde gravet Gange i Øst og Vest, hvor ingen Opdrager tidligere havde været; men det havde kostet Nattevaagen og Værk i Hovedet — deraf denne rynkede Alvor i hans Aasyn.

Beboerne vidste, at deres Præst var en lærd Mand og højt regnet blandt „de store“. Der stod ud fra Ruderne i hans Studerekammer en ærefrygtindgydende Glans, der gjorde, at mange satte Træskoene ude midt i Gaarden, naar de kom for at tale med ham. Han var ellers en meget ferm Mand, han var ikke nøjeseende med Tiendepengene, og man hørte aldrig Torden under Kirkehvælvingerne. „Det er meget sandt og godt, hvad han præker,“ vidnede Sognefolkene, men det var bare en fra gammel Tid vedtaget Ros; for der var aldrig nogen af dem, der kom i Kirkerne, i alt Fald ikke uden de havde særligt Ærende.

Det var under en lille Gæstefærd i Hjemmet i Pinsetiden, at Adjunkt Pram havde fornyet Kendskabet med Karen Kristensen, der i et Aars Tid havde opholdt sig i Apoteket og gaaet sin Moster til Haande med Husgerningen. Hun havde udviklet sig paa en i højt Mon heldig Maade, siden han sidst saa hende. Fuldt og helt havde hun levet med i Menighedslivet hjemme i Hedesognet, havde sunget med rørt Hjerte under det skimlede Kirke-loft, havde tit om Vinteraftenerne siddet op ad lappede Hvergarnstrøjer i Skolen og hørt paa Faderens aandrige Foredrag af Kirkehistorien, havde — uden at afskrækkes af Lugtén af tørrede Rokker og sur Mælk — turet om i Hytterne mellem Klitterne og sunget Salmer for Oldinger og syge. Der var opstaaet en levende Trang i hende til at drage Garn for Vorherre.

Saa var der vaagnet en ny mægtig Længsel i hende efter at komme ud i Verden og se, hvordan Livet formede sig i de store Brydningers Midtpunkter. Hun var kommen til Randrup med en mægtig Trang til at lære og med Blodet i Kog af Længsel efter at se alt det ny, der ventede hende i denne Egn, der efter hendes Forestillinger maatte have noget af Hovedstadslivets stærke Rørelser over sig.

Men — hun var bleven skuffet.

Ganske vist modtog hun ny og til Dels stærke Indtryk ved at se de bugnende Sædmarker, de høje Popler, de store Gaarde med Skifertag, og ved at høre om Bøndernes Rigdom, om den lærde Præst, Dr. Pram, og om alle de fine Familier, der boede i Byen og Omlandet — Proprietær Bloks f. Eks., der holdt lukket Vogn. Men det varede ikke længe, før det forekom hende, at hun saa ligesom et tykt Askelag af Interesseløshed over

alle disse Herligheder. Hun kom i Kirke, — der mødte to Mennesker foruden hende, og de sov, aa hvor de sov! Hun spurgte om kristelige Møder. „Næ-æ,“ erklærede Apotekeren med sin forkølede Næsestemme og snoede sine lange, magre Hænder om hinanden, „saadan noget har vi ikke herovre, min kære lille Pige.“ Hun spurgte i et Selskab hos Bloks, om der ingen Sognebaandsløsere fandtes i Pastoratet. „Jo, ser De, Frøken — hm!“ Hr. Blok vrikkede forlegent paa Stolen (han var ikke rigtig vis paa, om han kendte det Baand, der var Tale om). Men Fru Galle reddede Stillingen: „Sognebaandsløsere? Hvad tænker du paa, Barn? Vi holder os til vore egne Forsamlinger.“ — „Ja men her er jo ingen Forsamlinger, Tante.“ — „Snik Snak, med dine Forsamlinger!“ Fru Galle maatte tage hende ordentlig i Skole og telegrafere nogle smaa venlige Smil og Undskyldninger omkring til de forlegne Bordfæller.

Nej, det var ikke lysteligt at være her i Randrup. Hvor kedelig var i Grunden ikke selve Egnen med dens flade, firkantede Marker, som man kunde udenad, naar man havde set dem en Gang! Hvor kvalm var ikke Byen selv, der med sine sammenklumpede Gaarde og Huse i en Ring omkring en flad Skive af visne Blegepladser og ugræsfyldte Agre med et forplumret Gadekær i Midten laa som en uhyre Skaal, fuld af Solhede og Gødningedunster! Og saa alt det, der gik for sig bag Nattens Skærmbræt! Tre af Byens Tjenestepiger, af hvilke den ene kun var 17 Aar, maatte i Løbet af kort Tid forlade deres Tjenester af slemme Grunde. Ovre i Lynge Kro Slagsmaal og Spil hveranden Aften. Hos Proprietærerne L'hombre-partier med en Omsætning af flere Hundrede Kroner for en Aften. . . .

Hjemme i Apoteket var Aftenerne rædsomme. Apotekeren gik frem og tilbage paa Gulvet og snoede Hænder og rømmede sig med Lyde, der ligesom rev sig gennem Næsen. Hun var vis paa, at han altid gik og talte Penge sammen, for hans Tanker var aldrig fra Skuffen. Hendes Moster sad med sine Skildpaddebriller paa Næsen og læste Føljetonen i Amtsavisen, som hun holdt ud fra sig i Armslængde bag Lampen; eller ogsaa fortalte hun Drømme, nogle rædsomme Drømme, der varede en halv Nat. Selv sad hun og syede eller strikkede og maatte sige „Saa“ eller „Ja“ til Mosterens Drømme.

Hun havde vænnet sig til at tale saa lidt som muligt baade hjemme og ude; thi hun havde gjort den Erfaring, at hendes Tale næsten altid kom Folk paa tværs. Saa tav hun og tænkte; men hendes Kinder blev ofte hede af Tankerne.

Den eneste Opmuntring, hun havde, fik hun gennem Breve fra Hjemmet og gennem lykkelige Minder fra Fortiden. Med store Øjne kunde hun om Aftenen ligge i Timer paa sit lille Loftskammer og lade Minderne fra Hjemmet, indvævede i lyse Sommerbilleder fra Havkysten, drage sig forbi i lange Rækker, — det var, som hun aandede i den salte Havluft og saa Dønningernes lange, blanke Buer hæve sig op mod Kystens Rullestensbræmme. Ak — næste Morgen var hun igen i Randrup!

Saa kom Adjunkten og kastede en god Del jydsk Friskhed i det kvalme Fad, saa at Hede og Dunster ligesom væltede ud over Randen og forsvandt mellem Popleerne. I samme Øjeblik, som hun saa ham, genkendte hun hans aabne, skønne Aasyn, saaledes som hun havde gemt det i trofast Minde fra hine uforglemmelige Sommerdage i Norup Præstegaard.

Tusinde Gange havde hun tænkt paa ham med et uklart Sværmeri, der lidt efter lidt havde klædt ham ud med alle en Helts Dyder og store Egen-skaber. Hans Besøg havde fremkaldt ny Strøm-bevægelser i hendes Følelsesliv og givet Stødet til en brat Overgang fra Barn til Kvinde. Ja, endnu efter at hun var kommen til Randrup, stod han for hende som en Mand, der maatte blive Bane-bryder for en ny Tid i vide Kredse.

Og hun var ikke bleven skuffet ved atter at mødes med ham. Hun saa ved første Blik, at han var en Mand med en vaagen Aand og en kamp-beredt Vilje.

Hver Dag kom Anton Pram en Tur over i Apo-teket; men hun fik kun talt lidt med ham; thi Fru Galle kastede sig over ham som en Grib og nød ham med en saadan Graadighed, at der næsten ikke blev noget tilbage af ham til andre. Ikke en Gang Apotekeren kunde faa et Spørgsmaal indført — om Adjunktens Løn eller lignende — førend hans Mage havde et andet Spørgsmaal til Rede, der ligesom skød ham væk fra Disken. Snart spurgte hun til „vor kære gamle Præst“, snart var hun med Adjunkten i Norge, hvor han havde turet om den foregaaende Sommer, og snart spurgte hun ham ud om hans Tjenestepiges Familieforhold. Apotekeren gik somme Tider halvt fornærmet bort, ja mumlede endog en Gang noget om, at hendes Spørgsmaal løb ud og ind ligesom Lidserne i en Snørestøvle.

Adjunkten sad gerne og saa med et forelsket Blik paa den unge Pige, hvis aandfulde Aasyn med de store Øjne og den græske Næse tiltalte ham som intet andet Pigeansigt før havde gjort. En Gang imellem frigjorde han sig med et kækt Ryk fra alle de venskabelige Hager, Fruens Spørgs-

maal holdt fast paa ham med, og vendte sig mod Frøkenen med et eller andet lille venligt Ord. De kom da snart i Samtale om Jylland, om kendte Præster derovre o. s. v. Hendes Faders Navn var blevet kendt i vide Kredse, sagde han en Dag; han havde hørt saa mange rosende Domme om Pastor Kristensen. Hvor gjorde det hende godt at høre dette og netop her i denne Stue! Hendes Hjerter udvidede sig af Glæde og Stolthed. „Hører du, Tante!“ var hun lige ved at udbryde. — „Ja, ikke sandt, Hr. Pram,“ faldt Tanten ind, „en mageløs begavet Mand!“ Og dermed tog hun igen Adjunkten i Besiddelse.

„Aa, hvor er han dog et yndigt Menneske!“ vidnede Fruen hver Dag, naar han var gaaet. „Kan sidde i hele Timer og tale saa interessant med en.“

Adjunkten havde faaet sin Ferie forlænget paa ubestemt Tid, paa Grund af at der var udbrudt smitsom Sygdom hjemme i den jyske Købstad.

I Dag havde Frøken Kristensen faaet Lejlighed til at tale rigtig med ham. Hun vilde ikke nægte det, hun havde været villig til at følge ham, da han forstærkede sine Skridt for at komme et Stykke bort fra det øvrige Selskab; hun trængte saa usigelig til at komme bort fra Randrupperne.

Men forunderligt nok, hun undsaa sig for ham, nu, da hun var ene med ham. Og dog var han saa aaben, talte lige ud af Hjertet. Lidt efter lidt kom dog Modet, hun fik Luft for hengemte Tanker, blev varm og vaagen; men saa kom denne Vending i Samtalen, der bragte hende saaledes ud af Ligevægt, at hun næsten ikke kunde svare ham et Ord paa Tilbagevejen.

Han gik og talte om, hvor velsignet det maa være for en Aandens Stridsmand at finde Støtte

hos en varmt følende Kvinde, han talte om, hvor vidunderlig han var bleven berørt af den Forstaaelse, han havde mødt hos hende.

Hun hørte det kun halvt, Luften forekom hende at være bleven saa hed, Vejgruset flimrede gulblankt i Sollyset, og lange, tunge Vindbølger kom sejlene ind imod hende med lunken Duft af Markblomster. Hun kunde knapt drage Aande.

Saa naaede de ned til Vejsvinget, hvor Slaaenbuske og Rødpil dannede et Skjul af nyt Løv omkring dem; der standsede de, og der fæstede den vordende Hjælpepræst sin Brud.

Arm i Arm kom de tilbage til Apoteket, begge glødende af Kærlighedens første Rus.

Fru Galle rejste en Sky af Skrig og Velsignelser over dem og kastede sig grædende i den unge Piges Arme: „Tak din Gud og Skaber, mit Barn!“ hvorefter hun omfavnede Adjunkten og den gamle Præst med hulkende Forsikringer om, at nu var hendes højeste Ønske opfyldt. Præsten gav de to unge sin Velsignelse — venlig, men rolig; Apotekeren smilede med hele sit flade Ansigt, snoede Fingre og sagde „Hm, hm!“ gennem Næsen.

Da den unge Pige om Aftenen var kommen op paa sit Gavlkammer, lagde hun sig paa Knæ for det aabne Vindue og græd for Stjernerne. Hvad var der dog sket! Hun hørte som en Susen omkring sig: hans Røst, hendes Forældres Stemmer, Havets Sang, Sølvklokker i Luften . . . Saa sank Blodet fra hendes Hoved, alt blev stille, medens Hjertet slog et Par hurtige, dumpe Slag; men paa een Gang skød en fugtig Hede sig op igennem hende, Blodet susede atter frem med tusinde syngende Lyde. Hun tænkte paa Fremtiden, der — farvet af Anelser — udfoldede sig med en Vaarfylde uden Lige for hendes Øjne. En Lystaage af

uformede Tanker sænkede sig over Præstegaarden, over Byen og Menigheden. Det var, som lød der et „Rejs jer!“ over de sovende Skarer. Alle disse Gaarde og Huse, som laa derude i Skyggerne af de dunkelgrønne Popler, skulde faa Lys over sig som aldrig før. Hun saa og hørte allerede en Række Pinseundere: fyldte Kirker, Salmesang, foldede Hænder, milde Smil ved Gravene Ja, hvor skulde alle disse Mennesker lytte og forundres! Alt det tunge og kvælende skulde blæses bort, der skulde komme Ilt i Luften! Aa, hvor maatte hun græde igen og dog saa frigjort, saa usigelig lykkelig! Nu skulde hun ikke længer tie med hede Kinder og sammenpressede Tanker, hun havde længe nok levet med Ringe om Brystet, nu skulde det faa Luft, alt det, hun havde gemt hen, nu havde hun Ret til at tale med — rejse Ruinerne . . .

III.

Der var kommen en omrejsende Lægprædikant til Lynge, en lille duknakket Mand med et Par Øjne, der arbejdede sig ind i Folk som Vridbor. Han begyndte at holde Forsamlinger i en Skrædders Stue, og Rygtet fortalte, at hans Prædikener var som bare rød Ild. Den gamle Pastor Pram blev urolig og mødte op paa Lynge Prædikestol med en Tale af gamle Balle om den rene Lære; desværre var der kun fire Tilhørere: Kirkesangeren, en ældre Huskone og to Konfirmander; men de holdt alle med Præsten.

„Du maa tage derover, Anton,“ manede Præsten en Dag, da der igen skulde være Forsamling hos Skrædderen.

Anton Pram brændte af Lyst til at komme i Kast med den fremmede Prædikant, og medens hans gamle Fader beroliget gik ind i sit Studerekammer til sine Bøger, vandrede Adjunkten til Lynges, forberedende sig undervejs paa en kraftig Tale.

Der var propfuldt i Stuen, Folk stod og saa med opspilede Øjne og aabne Munde paa Taleren.

„I sover herude i Randrup og Lynges,“ lød det med en skingrende Røst, der af og til slog over i Pibestemme. „I har snorksovet i 30 Aar, eders Byer er vorden en Ørken med Dynger af Dødningeben, og Helvedes fortærende Luer hvisler over de smulrende Benstumper.“

Der stod en Gysen i alles Øjne, det var, som Luerne tog til at udtørre Marven af Knoklerne paa Tilhørerne.

Adjunkten, der stod i Døren ud til Forstuen, hævede sig paa Tæerne og stirrede med de andre.

Prædikanten talte om Dynd og Bylder og „stinkende Raadde og Materie“ og kom til sidst ind paa Frelsens Under. Daaben var ikke Døren til Himmerige, Millioner Børn er døbt af vantro Præster, og hvor kan den levende Guds Aand forplante sig til Barnet gennem en Dødningehaand, fyldt med Vand. „Nej Kristus, Kristus er selv Døren til Faarestien — hører I det, stakkels forblindede Mennesker!“ skreg Manden. „O, jeg vil vandre til Verdens Ende med dette Budskab, jeg vil slide mig op i min Herre Jesu Kristi Tjeneste, jeg vil krybe paa blodige Knæer til Bethlehem,“ vedblev han og løftede sine Øjne og sine magre Knokkelhænder mod Loftet.

Folk rystede og stirrede vedblivende paa Manden, efter at han havde endt sin Tale. Der var saa stille, som om der var Lig i Huset; men paa een Gang kom en Del Albuer i Bevægelse, og en

dæmpet Hvisken gik Stuen rundt: „Der er Præstens Søn!“

„Jeg maa paa min Faders, paa Kirkens Vegne nedlægge en bestemt og alvorlig Indsigelse mod de sekteriske Vranglærdomme, som her i et forskruet og eksalteret Foredrag er komne til Orde,“ tog Adjunkt Pram fat, da han havde faaet trængt sig frem til Bordet, hvor Prædikanten stod og var i Færd med at tage nogle gudelige Smaaskrifter frem af en Taske.

Tilhørerne kunde ikke ret magte den lidt vel høje Form, Adjunkten gav sin Indsigelse, men man fattede dog til Dels Meningen, hvilken man tog imod med en Slags glad Begærlighed. Det var, som de alle slap ud af en hed Ovn; de følte, at de havde deres Kristendom paa det rene herovre i Lyng, den sorte kunde gerne gaa igen.

Adjunkten fremstillede i et veltalende Foredrag Kirkens Lære om Naademidlerne, Frelsens Orden o. s. v. og advarede alvorlig mod alt adsplittende Sektvæsen. „Om føje Tid,“ sluttede han, „skal jeg, om Gud giver Naade dertil, staa midt iblandt eder som Kirkens Ordfører paa den sande apostoliske Læres Grund, kom da og saml eder om mig, og jeg skal med Guds Hjælp vise eder en bedre Vej end den, der her i Dag er bleven peget paa.“

Det var en Luftning fra andre Egne. Folk tog ham i Haanden, nogle havde Taarer i Øjnene. „Aa Gud, ja vi skal komme i Kirke, det skal vi!“

Lægprædikanten rystede paa Hovedet, saa mod Loftet og udbrød: „Jerusalem, din Aske jeg beskuer!“ Og da Adjunkten senere havde forladt Stuen, kundgjorde Prædikanten: „Om Kristus vil — jeg siger: om Kristus vil, da skal jeg atter tale Sandhedens Ord fra dette Sted paa Torsdag otte Dage, Eftermiddag Kl. fire og en halv.“

Under den sidste Del af Adjunktens Tale havde en ældre Indsidderenke trængt sig gennem Forsamlingen hen imod Taleren, til hvem hun flere Gange nikkede sødt-ærbødig, uden at han dog syntes at agte videre derpaa.

„Aa Gudheden,“ udbrød hun senere, da hun ude paa Vejen havde faaet fat i hans Albue, „jeg maatte ha' sagt Dem saa mange Tusendes Tak for den dejlige Tale, De gjorde.“

„Tak, Birte! Naa — Birte kunde nok kende mig igen?“

„Kende Dem? Du evigste, kende min egen Anton, som jeg har baaret paa mine Arme de Tusendes Gange!“

Han var lige den samme endnu, syntes hun, saa køn, saa rank. Aa Gudheden, hun havde gennemgaaet saa meget siden den Tid. Der var nu Manden, ja Anton vidste jo nok, hvordan han havde bælet sig og gjort ved. Og saa var der Drengen derinde, aa den Dreng! Ja, Anton huskede vel nok Klavs?

„Jo, jeg husker ham godt. Han er jo forlovet med vor Stuepige.“

„Ja og har hittet paa, at han vil givtes. Er det nu itte forfærdeligt at tænke paa — lede den stakkels Trine lige ing i Fordærvelsen! Siger ik' Sidse Lars Jørgens til mig den aa'n Dav: „Det er Synd, Byrde, det er Synd for Trines Skyld!“ Ak Gud bejre os, hvad skal man svare til saadant et Ord! Er han itte en stakkels Stammehans, som andre Folk de vrænger og hakker etter! Har jeg itte set ham komme hjem her ved Nattetider med Frakken i Laser . . . aa, jeg har grædt mine modige Taarer over den Dreng!“ forsikrede hun og strøg med Forklædet over Øjnene.

Birtes Taarer blev imidlertid ikke paaskønnede,

Adjunkten drog Øjenbrynene sammen og gav hende en lille Salve: „Jeg synes, Birte maa skamme sig ved at staa og rakke sin egen Plejesøn saadan ned.“

Men Birte, der havde sin Styrke i at klare vanskelige Overgange, gik saa langt fra i Stykker med sine Klager, at hun endog til sidst fik Adjunkten til at indrømme, at der jo kunde være noget i dem.

Men da han havde skænket hende denne Indrømmelse, fik hendes Tale-Iver ny Fart. Anton Pram maatte døje hele Klavs's Historie lige fra den Morgen, man havde hittet ham i en Hølade ovre paa Teglgaard . . . ja Anton vidste jo nok, at det var saadan et „Udenomsbarn“. Moderen — en af Gaardens Piger og en Søster til Birte, — var „kommen i med en af Karlene“, men maatte bøde haardt for sin Forseelse, idet hun døde faa Dage efter at have bragt Barnet til Verden. Hvem Faderen var, blev aldrig rigtig opklaret; men de fleste holdt for, at det var Anders Eriksen, der nu tjente i Præstegaarden, men som den Gang var Kusk paa Teglgaard. Han havde givet Pigen Ægteskabsløfte og syntes ogsaa fra først af at ville kendes ved Barnet, „men Gu' gik han fra 'ed, da Grete hun var død!“ Hvordan det nu hængte sammen — Anders maatte ilel ikke have haft rigtig ren Halm i Støvlerne, for han fandt sig uden Modsigelse i at blive jaget paa Porten. „Saa var det jo, at Forstanderskabet maatte sætte Drengen ud, og vi mente jo, vi kunde nok trænge til de 15 Rigsdaler. Men for alt det, jeg maatte døje med det Barn! Stam blev han jo, og arrig og gal var han, Skidtet. Jeg kunde snakke godt for ham, og jeg kunde tæ'ske ham — lige meget hjalp det.“ Aa, hvor havde hun maattet stride og kæmpe! Den eneste

der havde rakt hende en hjælpende Haand i al hendes Nød, var Antons Fader. Han var Formand for „Forstanderskabet“, da hun fik Drengen i Pleje, og han havde saamænd givet hende mangen Daler og mangt et Stykke Vadmél ud over den fastsatte Betaling, det skulde hun aldrig glemme ham af. Han havde ogsaa i et Par Somre „taget villig igen Drengen,“ da hun ikke kunde faa nogen anden Tjeneste til ham. Aa, han havde altid væ't saadan en god Mand mod Fattigfolk. Det var ogsaa ham, hun kunde takke for, at Drengen lærte Ur-mageriet i Købstaden. Med hvad havde al Præstens Godhed og hendes egen moderlige Omhu frugtet? Drengen var og blev et Skarn — bare Ødselhed og Ugudelighed.

Adjunkten drog atter Brynene sammen og spurgte brat: „Hvem er det, der har underholdt Birte, siden Manden døde?“

Ja Gudheden, det vidste hun jo nok . . . Hun blev rød i Hovedet af Angest for, at Adjunkten skulde se saa dybt i hende, at han opdagede den egentlige Grund til hendes Modstand mod Gifter-maalet, den nemlig, at hun frygtede for at blive kastet paa Døren af den unge Kone og muligvis tvungen til at ty til Fattighuset. Men alligevel, han var ikke, som han skulde være — Letsindighed og Verdens Førførelse. „Aldrig jeg nogen Sinde skal faa ham til at sætte sine Ben i Herrens Tempel.“

Adjunkten havde længe været urolig for at komme af Sted og lod nu til at ville gaa.

Birte bad til, at hun maatte synke divt i Jor'en, hvor hun stod, om hun ikke gruede for den Dag, da Trine blev Kone i hans Hus. „Jeg ved, hvad jeg selv har gennemgaaet med ham, og skulde nu

ogsaa hun — tu hu! — jeg har altidens gjort saa meget af den Pige!“

Adjunkten gik.

Tanken om den nylig udstandne Kamp med Lægprædikanten optog ham en Stund. Hvor forargeligt at høre paa alle disse Vranglærdomme! Han gentog i Tankerne Stykker af sin Tale og var glad for, at han havde faaet Held til at sige et varmt og godt Ord.

Men Birtes Snak stod ham ogsaa i Hovedet. Et lille Træk fra hans Barndom steg op for ham. Han havde været et Ærende ovre hos Læreren i Lynge og havde staaet og set paa Skolebørnenes Leg. Det var netop den Dag, da Klavs første Gang var i Skole. Kromandens Søren, en lille rødhaaret Gavtyv, stillede sig ved den ny Elev og spurgte: „Ka' du stave til „Klavs“?“ Den lille Fyr, der fra den rent videnskabelige Side godt kunde have Krammet paa saadan en Smule Stavelse, tog frimodig til at stamme en hel Række K'er ud i Luften. — „Kok Kok Kok!“ faldt den rødhaarede ind, og hele Flokken stak i at le. — „Du . . . du . . . du,“ satte Klavs i; han vilde have sagt: „Du skal ikke gøre Nar“; men inden han var kommen Halvvejen, faldt den anden ind: „Du du duteludut!“ — Da stak Klavs ham en retfærdig Kno i Næsen og det med en saa kraftig Virkning, at Blodet stod af den. Saa kom Læreren og tog Synderen i Nakken. En af Smaapigerne, Smedens Trine, vovede at indskyde en lille spagfærdig Oplysning om, at det var Sørens egen Skyld, „for han vrængede efter ham“. Klavs saa hen efter hende, med en glinsende Taknemmelighedsdraabe i Øjet; men Læreren, der ikke havde hørt hendes lille tamme Indlæg, spurgte: „Slog Søren dig først?“ — „Næ men ha . . . ha . . . han . . .

ja jeg k . . . k . . . ka' itte faa savt det!" endte den lille Fyr og brast i en fortvivlet Hulken. Saa slap han da med en Advarsel. Men Anton Pram mindedes, at da han senere om Eftermiddagen gik forbi det Hus, som Drengens Fosterforældre boede i, hørte han Eder og Støj inde fra Stuen; men uden for Gavlen laa Klavs og borede Hænder og Ansigt ned i et Knippe Halm og hulkede. Hans ene Skinneben, der stak nøgent frem af Halmen, var blaaplettet og hovent, og i Skjortelægene laa et Drys afrevne Haartotter. Det var alt sammen Mærker efter Søren's Hævn og de Stryg, han bagefter havde faaet af Fostermoderen. Et Par trøstende Ord fik dog snart dulmet den lille Fyrs Sorg; men han turde ikke gaa ind — Manden var fuld og Konen rasende.

Adjunkten rystede paa Hovedet.

Det var ikke det eneste Minde, han havde om Klavs. Han huskede ham godt fra den Tid, han vogtede i Præstegaarden. Selv var han den Gang en opløben Latinskoledreng, og han mindedes godt, hvorledes han ofte havde haft Klavs til bedste, men hvorledes han dog ved at bringe ham Frugt fra Haven, ved at hjælpe ham med Piskefletning og især ved at forære ham en gammel blaa Klædes-trøje med gule Knapper havde vundet det lille forhutlede Hjerte i det Maal, at Drengen gerne havde gaaet i Ilden for ham.

Anton Pram havde ogsaa nogenlunde fulgt Klavs paa hans senere Løbebane. Han vidste, hvor ondt han havde haft det i sin fireaarige Læretid i Købstaden. Mesteren var en haard gammel Knark, der ofte mishandlede Drengen; men denne havde fra sin tidlige Barndom været saa vant til Ørevarmere og Knohug, at han havde forstaaet at finde sig i Forholdene.

Det var, som Adjunktens Deltagelse for Klavs Urmager blev større og større. Han vidste godt, at han og Trine havde haft et godt Øje til hinanden fra Barnsben, og at de endelig for et Par Aar siden var blevne trolovede ved et Bal ovre i Købstadens Lystskov.

Og nu vilde han giftes. Anton Pram undte ham Trine. Hun var en rask og dygtig Pige. Hun var ingen Skønhed, det var sandt; men naar hun fik kæmmet sit sorte Haar ud i Tunger over Panden og fik strammet sig op med rødt Slips og hvidt Smækkeforklæde, var hun alligevel ikke til at kimse ad.

Giftes! Adjunkten tænkte paa sin Karen, og hans Hjerte fyldtes af en unævnelig Fryd. Han kastede Blikket op ad Vejen — var det ikke hende, der kom i fuld Fart oppe paa Bakken?

Varm af Gangen og med Øjnene opspilede af Spænding efter at høre, hvordan Kampen var gaaet, traadte den unge Pige ham i Møde.

Næppe havde han faaet Tid til at trykke hende i sine Arme, før han maatte frem med sin Redegørelse:

„Du kan tænke dig, Karen, — begynder med store Armsving: „I sover herude i Randrup og Lynge, eders Ørken er fuld af Dødningeben . . .“ og saa videre i den Dur.“

Hun saa paa ham, som om hun vilde sige: „Jamen, Anton, det er jo Sandhed.“

Men da Adjunkten havde gengivet Prædikantens Udtalelser om Daaben, gyste hun.

„Men saa tog jeg fat,“ vedblev Adjunkten og gengav nu i korte Træk sin Tale.

Hun saa ham staa i den lyttende Klynge, høj og rank, fuld af Kraft; hendes Hjerte bankede af

Glæde og Stolthed. Ja, der skulde komme Liv i de døde Ben.

De kom til at tale om, hvorvidt Daaben var gyldig, naar den forrettedes af en vantro Præst; de mente begge, at Daaben laaner sin Kraft fra Gud og ikke fra Præsten.

„Men for Resten,“ sagde han, „vægrer jeg mig ved at tro, at der skulde gives en eneste Præst, der drager Kirkens Lære om Daaben i Tvivl, og som dog formaster sig til at forrette en Daab. Det vilde være en oprørende Leg med det hellige.“

Hun standsede, hun var næsten bleven bleg ved en Tanke, der slog ned i hende: „Anton, er din Fader en troende Mand?“

„Barn, hvor kan du tvivle om det!“

Anton Pram elskede sin gamle Fader og følte sig fast overtydet om, at han var en ærlig Kristen. Hun kunde være sikker for ham.

„Men jeg skal indrømme dig, at han ikke mere er sin Plads voksen, især da der maaske forestaar store Brydninger i Menigheden, og derfor føler jeg mig saa meget mere forpligtet til at komme ham til Hjælp.“

De gav sig atter til at gaa.

„Nej, det vilde jo være en forfærdelig Tanke, om Far nogen Sinde skulde have staaet som en Tvivler ved Døbefonten. Jeg kunde aldrig blive glad mere, om jeg vidste det, jeg vilde segne under hans Ansvar.“

Den unge Pige følte sig beroliget; men der var noget ved dette, som hun alligevel ikke kunde forstaa. Alle disse Dødningeben i Ørkenen.

De kom til at tale om Klavs Urmager, hvis Historie Adjunkten kortelig fortalte hende. Hun havde set ham — „en rigtig pæn og vakker Fyr“.

„Saa — ja nu har jeg ikke set ham i flere

Aar, jeg husker ham bedst fra Drengaaarene — den takkeligste og mest godmodige lille Trolde, der kunde stikke i et Par Blaarlærredsbukser, afholdt af os alle; kun Anders . . . jeg kan ikke forstaa . . . der maa alligevel være noget med Anders; jeg husker endnu saa tydelig, hvordan han — denne dumme, ellers saa godmodige Fyr — altid gik og tværede som en Tyr til Drengen.“

Hun havde hørt noget om, at den unge Gæstgiver i Lynge, Søren Steffensen, gik og gjorde sig lækker for Trine, og at denne nok ikke var fri for at have haft lidt Maskepi med ham ved det sidste Bal i Lynge Kro; men det vilde Adjunkten ikke tro, Trine var en ordentlig Pige, hun vilde ikke svigte Klavs.

„Men tænk dig nu, Karen, naar vi to om nogen Tid skal være Mand og Kone — hvad, du kære lille Ven!“

Ja hvilken underlig Tanke, at hun skulde flytte over i Præstegaarden og være Præstekone! Hvor skulde hun støtte ham i hans Gerning, hvor skulde Livet blive velsignet for dem i de gamle, hyggelige Stuer!

IV.

Paa en Skraaning ned mod Lynge Mose mellem den nævnte By og Randrup fandtes den Gang og findes vel endnu en stensat Kilde, omgiven af en mosgroet Brøndkarm, under hvis frønnede Fodstykke et smalt Afløb rislede Dag og Nat med idylliske Klingretoner. Lidt neden for Kilden forgrenede Afløbet sig som et Flod-Delta gennem et Morads af Hængedynd med Græstuer og smaa

svovlblaa Vandpytter i okkergule Huller. Og endnu lidt længere nede forsvandt Forgreningerne i gamle, rørgroede Tørvegrave.

Tæt ved denne Kilde, paa den omtalte Skraaning, holdtes hvert Aar Dagen før St. Hansdag et Slags Folkefest, der under Navn af Lynge Kildemarked var vidt og bredt kendt i Omlandet. I Aar vilde Kildemarkedet efter alle Julemærker blive ualmindelig storartet, idet en nystiftet Landboforening ved denne Lejlighed vilde bortlodde en Del ny Landbrugsgenstande blandt Markedsgæsterne.

Dagen kom. Lirekasserne afhaspede deres bæverende Toner, en solbrun Madam med store Ravlokker i Ørerne stod ved Indkørslen og sang sørgelige Viser om troløse Elskere. Et Par Pottekræmmere havde hver i sit Hjørne af Pladsen udstillet et Udvalg af Mælkefade, Lertallerkener, grønne Sparegrise og „Nattergale“. Langs med et Dige var rejst en Række Beværtningsstelte, og i Grøfterne bag disse stod hist og her en Røgsøjle til Vejrs fra et flammende Baal, over hvis røde Tørvegløder en sodet Kaffekedel hang i et trebenet Jernstel.

I det af Landboforeningen oprejste lange Halvtelt — aabent paa den ene Længdeside — saas en Udstilling af Værktøj og Redskaber med gule, ferniserede Skafter. Herinde samt i et lukket Side-telt færdedes Landboforeningens højtbetroede Styrelse mellem Vognlæs af Halm, Karduspapir og Knipper af filtret Sejlgarn.

Formanden, Hr. Proprietær, Teglværksejer Jørgen Blok til Teglgaard, var en Kæmpekarl paa et halvt Hundred Aar, med et rødt, kraftigt Landmandsansigt, forsynet med et vældigt Mundskæg under en bred, noget skæv Næse, „der immer vilde til nærmer“, som hans tidligere Kusk Anders Eriksen udtrykte sig. Iført en graa Jagtfrakke med Hjorte-

taksknapper og grønne Kantebaand og en graa Tøjhat med en blaagrøn Fjer skridtede han om i Teltet paa sine tyksaaledede Støvler, der traadte gungrende i Grønsværet, flyttede om paa Høtyve og Spader, sparkede Papirsbjærge til Side og muntrede sig selv og sine Medstyrere med kraftige Vittigheder.

En Gang imellem, naar Varmen blev ham for stærk, tog han Hatten af, tørrede sit lyse, kortklippede Haar, der strittede ud fra Hovedbunden som Haarene paa et sammenrullet Sælhundeskind, og blæste noget af sin Varmes Overflødighed ud over Markedsgæsterne.

Alle kendte Hr. Blok, alle vidste, at han var en overmaade driftig og hjælpsom Mand, men for Resten en Mand, der spillede „en varm L'hombre“, og sagde „Fanden ta'e mig“ til hvert andet Ord.

Hver Gang han havde tørret sit vaade Hoved og igen smidt Tøjhatten op i Nakken eller over det ene Øre — eller hvor den nu selv fandt for godt at blive hængende — satte han Armene i Siden, klemte det ene Øje sammen, skød Maven frem og blæste en ny lille Sirokko ud over Publikum, alt sammen med en Mine, som om han sagde: „Forstaar I, der er Folk, der maa bære Udviklingen — Samfundsstøtter . . . æhm . . . m!“

De øvrige Medlemmer af Styrelsen, nemlig to andre Proprietærer samt en Gaardmand fra Randrup og den unge Gæstgiver fra Lynge, var sysselsatte hver med sit Hverv.

En Gang imellem samledes man til en lille fortrolig Klinken i Sideteltet, hvor Propperne sprang, og Glassene klirrede lystelig, medens et Par tømte Pommerantsflasker og en hel Generalforsamling af grønne Sodavandsdito laa hulter til bulter mellem

hverandre i Græsset og sukkede over Livets Tomhed.

Ude paa Markedspladsen vrimlede brogede Skarer af muntre Gæster. Varmen fra Tørveblussene og den stærke Vellugt fra Kaffekedlerne væltede sig nu og da ind igennem de solhede Teltes Mellemrum, gød sig derefter i fortyndede Strømme ud i den brede Sky af Tobaksrøg og Støv, som hang over Pladsen, og gav Luften en egen æggende Glød, der bidrog sit til at give Stemningen sin Farve.

Arm i Arm vandrede Adjunkt Pram og hans Trolovede, samt lidt bag efter dem Apoteker Galle og hans Frue omkring paa Pladsen og betragtede det landlige Marked.

„Hvor her er rædsomt!“ klagede Fru Galle og virrede med Hovedet.

„Ja men du vilde jo herud, lille Bine.“

„Næ, hvor kan du sige det! Var det ikke Karen og Hr. Pram . . . ih, men nu har du jo igen et Bændel i Nakken, Galle! Altid et Bændel i Nakken . . . kom her!“

Hr. Galle maatte stille sig med Ryggen mod sin Hustru og bøje Knæerne dybt, hvorved han kom til at indtage en Stilling, der bragte et Par forbigaaende unge Piger til at fnise uforskammet.

„Saa, pas nu paa, at det ikke kommer igen, det ser jo rædsomt ud.“

Hr. Galle havde i den sidste Tid gaaet svanger med en Opfindelse, en ny Bitter, der skulde tage Kampen op mod al Verdens Eliksirer. Navnet havde han — „Galles Livsdraaber“ — et ypperligt Navn, et af disse Navne, der slaar igennem; men Draaberne selv kunde han ikke hitte paa. Hemmeligheden laa i ham, det følte han, og den vilde nok ogsaa komme frem en Gang, maaske ved et rent Tilfælde — som da Franklin hittede paa

Lynaflderen — og da muligvis paa nogle faa Aar skabe ham en Formue.

Aa, en Formue! Han søgte tidlig og sildig i sin Videns og Erfarings talrige Skuffer, tog Afkog af Urter, fremstillede sammensatte Opløsninger af stærke Rodsafter, smagte paa dem, rystede paa Hovedet og tog fat paa ny. Om Aftenen kunde han gaa i Timer i Haven og tale med sig selv . . . „Nej, Aloe dur ikke, Bønderne vil ikke have Aloe . . . maaske en Tilsætning af *Gentiana lutea* og Kvassiadraaber. Hm, rød Etikette med en forgyldt Føniks, ingen Hane — en rædsom Smag! Ja ja — bare vente!“

Om det saa var i denne Eftermiddag, gik han og mumlede om Entianrod og Kolokvinter og mimrede med Munden, som om han i Tankerne gik og satte Smag paa forskellige Bittere.

Fru Galle trak af med sin høje, sorte Mand og naaede hen paa Siden af de to Trolovede.

„Næ, Karen, vil du nu bare se, hvor nysselig Trine er: Parasol og Handsker, komplet Dame! Ja, er det nu ikke rædsomt, at den pæne Pige skulde falde i Hænderne paa den væmmelige Urmager! Birte er ogsaa saa ulykkelig — har været ovre hos Jfr. Petersen flere Gange og grædt sine modige Taarer; hun ved jo bedst selv, hvordan han er. Jfr. Petersen og jeg har ogsaa saadan advaret Trine, hun kender ham ikke — bare Ødselhed og Letsindighed. Og du kan tænke dig, Steffensen ovre i Lynge skal have . . . naa, nu kommer hun — hm, hm! nej det er rædsomt med den Varme . . . ih Goddag, kære Trine, nej, hvor De er fin i Dag!“

Stuepigen hilste paa dem alle.

„Naa,“ spurgte Adjunkten, „Trine gaar vel og venter paa en vis ung Urmager?“

Pigen drejede sin Solskærm rundt og slog lidt med Nakken.

„Det gør Trine vist ikke,“ faldt Fru Galle ind, men blev afbrudt af sin Søsterdatter, der fandt, at Trine burde være i Fred med dette.

„Bevares vel, Barn,“ snærrede Fruen opbragt, men fik heller ikke denne Gang talt ud, da Gæstgiver Steffensen netop i samme Øjeblik kom til og hilste paa dem alle. Han havde fra det lange Telt faaet Øje paa Trine og de andre og sprang paa een Gang ud af Styrer-Rollen og gjorde sig et Ærende op forbi den samtalende Klynge.

„Goddag, Hr. Pram! Har den Ære at grattelere i Anledning af Forlovelsen. Goddag, Frøken, grat-telerer!“ Han hilste ogsaa paa Apotekerfolkene. „Og der er jo Trine! Goddag, Trine,“ sagde han overrasket, som om han nu først havde opdaget hende.

Den unge Gæstgiver var en Mand med meget Kød i Ansigtet, for Resten ret køn. Hans rødbrune Haar og Kindsæg var vel plejet og hans Klæde-drugt flot. Paa Pegefingeren bar han en stor Signet-ring og i Ørerne to fine Guldringe med smaa ding-lende Ankere. Han underboldt sig en Stund med Selskabet og lod sig forstaa med, at det var saa voldsomt vanskeligt og ansvarsfuldt, det dernede i Teltet. Saa gik han igen med mange Hilsener og Nik.

Trine saa efter ham. Hun beundrede den Let-hed, han færdedes mellem disse fine Folk med.

„Ja, det var en Mand for Dem, Trine,“ tog Fru Galle fat. „Tænk Dem — saadant et Hjem! Har nylig faaet malet og tapetseret hele Huset . . . , og saadant et Køretøj! Hvad skal det andet føre til? Kan De sige mig det — hvad skal det føre til, kæreste Barn?“

„Jeg vil ikke blande mig i dette Forhold,“ fik Adjunkten lidt efter Lejlighed til at sige til Trine; „men hvis De holder rigtig af Klavs i Deres Hjerte, saa skal De trodse al Kællingsnak og onde Rygter.“

Hans Mening var god; men dette om „onde Rygter“ skulde han helst have udeladt; thi det lagde sig som en ny Advarsel om Pigens Hjerte.

At Lykken er „et underligt Trolde“, det fik man efter Bortlodningen Eksempler paa, idet man saa Folk vandre omkring med vundne Genstande, som de ikke havde Spor af Brug for. Her gik en Tjenestedreng med et Termometer stikkende op af Bukselommen, hist skrævede Apotekeren af Sted med en stor Skærekniv, som han ikke turde lægge fra sig af Frygt for, at nogen skulde stjæle den. Gamle Arbejdsmænd trak omkring med Mælkespande, og unge Piger med Brændeøkser. „Men det er lige fedt,“ hørte man jævnlig Folk sige, „det kommer nok til Nytte ilel.“

Klavs Urmager havde glædet sig som et Barn til dette Kildemarked, hvor han skulde svinge sin Pige i Dansen om Aftenen. Han havde saa faa Fornøjelser. Birte kunde intet fortjene, han maatte skaffe alt til Huset. En Gang imellem gjorde han sig ganske vist en glad Dag, og det kunde hænde, at han da fik et Glas for meget og ragede uklar med en eller anden halvfuld Børste, der eftervrængede hans Stammen; men han var altid meget angerfuld og ulykkelig bagefter. Tidlig var han oppe om Morgen, Dag ud og Dag ind sad han og filede og børstede, saa Sveden piblede frem om Rødderne paa hans fine Overskæg. Altid var han glad og fornøjet; thi altid stod hans Piges Billede for ham. Dagen igennem sang og fløjtede han. Tonerne slog ikke Knuder i Halsen paa ham saaledes som Talen,

men rullede frejdig og fornøjelig ud i Stuen og kriblede undertiden saa overgivent ved Birtes gamle Trommehinder, at hun ikke kunde bare sig for at sætte Takt til dem med Nakken.

Iført høj Hat, blaa Stumpfrakke med en rød Tørklædesnip ud af Brystlommen, samt ellers fikset op med stive Flipper og blanke Krøller satte han sin Cigarstump til Vejrs og svingede ind paa Markedspladsen med al den Svendeflothed, han kunde opbyde. Nu kunde de se, de gode Vadmelsfolk, hvordan Dannelsen holder Indtog i en Forsamling.

Lirekassernes Toner i Forening med Lerfløjternes Skingren og Gæsternes Raab og Latter dannede en festlig Summen, der fremkaldte et Smil i den unge Urmagers ærlige, graablaa Øjne.

Han saa sig om efter en graa Solskærm med sorte Silkefrynser — jo, derhenne! . . nej, det var jo Lars Jørgens Mette, — bav! kom ikke der! . . . havde 10,000 Daler staaende i Bondestandens Sparekasse!

Ved at dreje Hovedet fik han Øje paa Søren Steffensen, der med et blankt Lidenskabsblik stod og underholdt Trine bag en Vogn. Han — Klavs — hug Cigarstumpen mod Jorden, saa Gnisterne fløj omkring i Græsset.

Skulde han gaa derhen, eller . . ? Jo, han vilde gaa derhen — straks!

Han hilste paa dem begge, drog derefter Vejret langt nogle Gange og saa hen over Pladsen. Der var dygtig med Folk, fandt han.

Ja, der var godt besøgt, mente ogsaa Kromanden.

Klavs vendte sig mod Trine og spurgte, om de ikke skulde gaa ned og smage paa Kildevandet.

Hun drev med ham, men saa sig tilbage efter Steffensen.

Klavs lod et Par glædesstraalende Blikke stryge op og ned ad hende: „Du er saa pæn i Dag, Trine.“

„Det er jo godt, du synes det.“ Hun gav et lille Slag med Hovedet og saa til en anden Side.

Adjunkt Pram og hans Trolovede gik forbi dem. Adjunkten forbavsedes ved at se, hvilken køn og frejdig Gut den forhenværende Hyrdedreng var bleven til. Klavs slog Hælene sammen, gjorde et dybt Buk med Hatten i Haanden og gik derefter hen og trykkede Adjunkten tillidsfuldt i Haanden. Han huskede ham endnu saa levende fra Drengenaarene.

„Naa hvordan har De det saa, Klavs?“

„Jeg har det udmærket, Hr. Pram, jeg er saa ly . . . saa lykkelig . . . det er min Forlovede.“ Han slog ud med Haanden med en uendelig lykkelig Mine.

„Ja, jeg ved det nok.“

De to unge Piger gav sig til at tale sammen, og Adjunkten nyttede Lejligheden til at tage Klavs lidt til Side.

„Jeg tror, De er et godt Menneske, Klavs; men jeg har hørt, at De er lidt . . . lidt — naa vi har alle vore Fejl; men gid De maa faa Kræfter til rigtig at staa Fristelserne imod og vise Dem Trine værdig; hun er en flink og rar Pige.“

„Det er hun — jeg . . . jeg skal ogsaa . . .“, han nikkede med Taarer i Øjnene, „. . . „det kan De tro. Tak Tak, Hr. Pram!“

Folkemasserne blev mere og mere urolige, vilde Kræfter tog til at finkle i adskillige Øjne. Frøken Kristensen, der fra først af havde faaet et efter Omstændighederne ret heldigt Indtryk af Forsamlingen, følte nu af og til et forstemmende Jag igennem sit Indre. Snart var det en Ed, der lynede hen over

hende, snart et brændevinsstinkende Aandepust, der favnede hende. Hun kunde ikke lade være at gyse. Hvor der vilde blive syndet i Aften!

De fleste af de fine Folk tog hjem. Teltene fyldtes med pimpende Gæster, der satte sig fast for Natten, medens Ungdommen samlede sig i Danseteltet og svang sig til Violinernes og Hornenes Toner. En hed Ange stod over den myldrende Flok, Lamperne brændte med røde, søvnige Blus, men Livsgløden brændte kraftigt i de unges Øjne.

Trine var en underlig en i Aften. Klavs bød hende op til den ene Dans efter den anden; men hun blev straks træt og satte sig hen i en Krog. Til sidst forsvandt hun rent.

Klavs gik ud for at søge efter hende og fandt hende i det yderste Telt, hvor Søren Steffensen sad og drak Vin med hende og en anden Pige.

Naa saadan! Det lod til, at hun havde svært meget at snakke med visse andre om i Dag, skosede Klavs.

„De . . de . . det har hun vel Lov til for dig,“ hakkede Steffensen med Efterligning af Urmagerens Stammen.

Der rejste sig et Par blaa Aarestriber paa Klavs's Pande. „Du kan pr . . . du kan prøve paa at vrænge een Gang til!“

Steffensen lavede Næven til; men Trine gik imellem: „Se nu, I bare kan lade være at blive usaattes.“

Klavs tvang sin Ilterhed tilbage og bad rolig: „Trine, lad os gaa!“

„Trine har vel Lov at blive, saa længe hun vil,“ mente Kromanden og stillede sig op i sin fulde Højde.

„Nu passer du . . : passer du dig selv!“ stam-

mede Urmageren; og Trine indskød i det samme:
„Lad nu være, Søren!“

„Lad være? Jeg har jo ikke gjort ham noget.“

„Smid ham ud, det Skidt,“ raabte en af Steffens Venner.

Steffensen greb fat i ham; men Klavs snoede sig smidig ned under hans Arm, greb den næsten tomte Vinflaske og slyngede den af al sin Kraft hen imod sin Modstander, der dog bøjede Hovedet saa rask til Siden, at den kun strejfede hans Tinding.

Slaget var imidlertid saa kraftigt, at han styrtede til Jorden. Trine skreg og kastede sig ned ved den faldne, en vild Tummel opstod. Klavs, der var bleven rasende, stod og svang sine Næver omkring sig som Køller, men blev paa een Gang greben i Nakken af en Jernhaand og med et tordnende:
„Rolig, Knægt!“ kastet ud af Teltet.

Det var Hr. Bloks Kæmpeskikkelse, der med eet var dukket op. Han havde tillige med nogle Venner siddet nede i Styrelses-Teltet ved et godt Glas; nu var han paa Vej hen til sin Vogn, men blev opmærksom paa Slagsmaalet og fandt Føje til at skride ind.

„Hvad var det for et rasende Menneske?“ spurgte Blok, der ikke havde faaet Tid til at se, hvem det var, han havde kylet ud af Teltet.

„Det var ham, Urmageren fra Lynge,“ blev der svaret.

Det gav et Sæt i Proprietæren. „Urmag . . naa ham, den Pokkers . . hm! Men kære, hvad er der i Vejen med Hovedet?“

Gæstgiveren havde rejst sig, men stirrede vildt omkring sig og holdt paa Tindingen.

„Bevares, Mand, hvordan . . . De der, Grete,

Trine — hvad er det, De hedder? — tag et lille Tag i den anden Arm!“

„Nej, lad mig gaa . . . hvor er han?“ Kromanden saa sig om med et lynende Blik og lavede paa ny Knoerne til.

„Nej nej,“ bad Proprietæren, „lad ham nu gaa, lad ham nu gaa! De er alt for pæn en Mand til . . . vi skal nok . . . vær nu rolig, Steffensen, jeg skal køre Dem lige hjem til Deres Dør — min Vogn holder herhenne.“

Dansen vedblev endnu længe at gungre i den stille Nat, medens Punchen dampede mellem røde, højt talende Ansigter i Teltene.

Hist og her, langs Gærdet og nede paa Engen gik et Par unge Arm i Arm og talte hede Kærlighedsord til hinanden; men ved Skraaningens Fod rislede Kildens rene Vande med Spejlinger af Nattehimplens milde Stjernelys.

V.

Kristoffer Heller havde maattet give Afkald paa sin første Kærligheds Genstand.

Da han hin Eftermiddag for otte Aar siden drog bort fra Norup Præstegaard, begyndte han at ane, at der var noget i Livet, der hed Alvor, hvilket han ikke ret før havde vidst. Hans Forelskelse i Karen Kristensen var ikke et luftigt Feriesværmeri, men en alvorlig Hjerterøreelse, der vakte en hidtil ukendt Gæring i hans stærke Natur. Han foresatte sig at gøre alt for at vinde Pigen; men han var ikke blind for, at hendes Hjerter bøjede sig langt stærkere over mod Anton Pram end mod ham.

I den nærmest efterfølgende Tid drog han sig

en Del tilbage fra sin Ven og gik sine egne Veje. Adskillige Gange skrev han over til Pastor Kristensen, vovede ogsaa et Par Gange at sende Karen nogle Linjer, men fik aldrig Svar fra hende, altid fra Faderen.

Da Juleferien kom, drog han atter paa Rejse til sin Slægtning i Ringkøbing og derfra ud til Norup Præstegaard. Her var han i otte Dage og lod Karen temmelig utvetydig forstaa, at han holdt af hende; men hun drog sig sky tilbage, og han maatte rejse dobbelt skuffet og nedslaaet hjem.

Der gik et Par Aar med Kamp og Arbejde. Da gjorde han Bekendtskab med en ung københavnsk Grossererdatter, der ved sit friske, umiddelbare Væsen og sit kønne Ansigt mindede ham saa levende om Karen Kristensen, at han lidt efter lidt blandede Indtrykkene af de to unge Pigers Udseende og Væremaaade saaledes sammen i sin Bevidsthed, at han knapt evnede at holde den ene Skikkelse ud fra den anden. Uden at klare sig sine Følelsers fine Slyngninger omgav hans Hjerte lidt efter lidt den unge Københavnerinde med hele den Kærlighedens Lysglans, som det før havde skabt om Karen. Hun kom ham i Møde med alle Tegn paa Genkærlighed, han greb kækt til, de blev trolovede, og begge var overmaade lykkelige.

Men da der var gaaet et Aars Tid, indtraf der i Hellers Familie en Tildragelse, som gav Anledning til, at Forholdet atter blev hævet. Hellers Fader blev greben i mislig Omgang med Kæmnerkassen og sat fast. Den unge, flygtige Pige, der allerede var bleven ked af Forlovelsen, og som i den sidste Tid havde begyndt at nærme sig en anden Tilbøder, nyttede denne Omstændighed til at bryde med Heller, idet hun fik sin Fader til at skrive et Brev til denne med Antydninger af, at det var Familiens Ære, der

havde paabudt o. s. v. To Slag til Marv og Ben paa een Gang! Hellers Fortvivlelse og Harme var grænseløs, især da han hørte, at Pigen nok saa kækt og utvetydig lagde sine Følelser for sin ny Elsker for Dagen. Anton Pram, der med hele sit Hjerte tog Del i hans Sorg og kom til ham baade tidlig og sildig, maatte opbyde al sin Veltalenhed for at stive ham op.

Men Vennernes Veje skiltes, da Pram havde taget Embeds-Eksamen, og Heller stod nu ene tilbage med sin Sorg. Hvad hans Fader vedrørte, da var han atter efter faa Dages Forløb bleven sat paa fri Fod, idet nogle Venner i Tide havde faaet dækket Underskuddet; men Regnskaberne var i en saa mislig Tilstand, at han maatte søge sin Afsked og beholdt derhos Forbrydermærket, hvis Virkninger faldt med knusende Vægt ogsaa over Sønnen.

Efter endnu et Aars Forløb blev Heller Kandidat og levede nu i længere Tid paa knap Tæring i Hovedstaden. Han var en dygtig ung Mand, men kantet og frastødende, hvorfor det aldrig lykkedes ham at slaa rigtig igennem som Læge. Han ærgrede sig over dette, især da han saa, hvorledes flere af hans Fæller, unge Middelmaadigheder, men Folk med bløde Hænder og Smil paa Læberne, samlede store Skarer af syge om sig. Endelig søgte han en offentlig Lægeplads, men blev forbigaaet for en ganske ung Kandidat, der ikke havde anden Adkomst til Posten end den, at han var en formaaende Rigmands Fætter.

Hellers Tro paa Menneskeheden havde faaet Knæk paa Knæk, hans Syn paa Tilværelsen var blevet mørkt og bittert. En uklar Trang til at vende Kløer mod alt bestaaende ulmede under alle hans fejlslagne Drømmes Aske. Da blev han draget ind i det sociale Røres og den fri Tankes Mal-

strømme, og disse bragte paa ny Flugt i hans Sind. Det var, som alt, hvad der endnu havde Levedygtighed, alt, hvad der længtes og ulmede i ham, tog til at skyde sig ud i den skummende Flom af Misnøje og Omvæltningenslyst, der i Hovedstaden rettede sit Løb mod Fordomme, Rigmandsvælde, Autoritetstro og alle de hundredaarige Dæmninger, der hindrede Menneskelivets fri Udvikling. Hans Forhold til de ny Ideer, hvilke han aabent vedkendte sig og hævdede, gjorde, at hans Patientkreds blev mindre og mindre; men det ny Liv, han var kommen ind i, gav ham med sin brogede Tankerigdom og sit ildnende Fremtidshaab Bod for mange legemlige Savn, og han følte sig nu langt friere og lykkeligere end tidligere.

VI.

Der var Middagsselskab i Randrup Præstegaard. Den gamle Pastor Pram var 70 i Dag, og der var kommet et Guld kors.

De gamle Bjælkeloftsstuer var ligesom højere end ellers, der var mere Plads til Lys og Luft, mere Stemning. En festlig Duft af Dækketøj, Mad og Vin fyldte den rummelige Havestue, der i Dag nyttedes som Spisestue. Gæsternes Tale og Latter, Glassenes Klang og Knive og Gaflers Raslen trængte sig gennem den aabentstaaende Dør helt ud i Haven. En vis landlig Friskhed hvilede over Selskabet; kun enkelte af de ældre Damer — særlig Fru Galle — holdt paa den fine Tone, hvilket de især viste ved at kaste Kappebaandene bagud med et vist fornemt Sving med Fingrene. For Resten var alt, hvad Omlandet havde af Dannelse, samlet om dette Bord:

Proprietærdannelse, Apotekerdannelse — kort sagt al den Dannelse, der bar Snipkjole og Silke, og som helst krævede lukket Vogn, naar den skulde til Middagsgilde.

Efter Spisningen spredte Gæsterne sig i Haven, hvis Græsflader og Træer straaledede i Eftermiddags-solens varme Lød. Damernes Øjne lyste med Skær af søsterlig Tilgængelighed, medens en uendelig Velvilje skinnede fra Herrernes rødblanke Ansigter.

Der blev budt Kaffe og Likør om i det fri. En Del af de ældre Damer og Herrer tog Plads i Verandaen eller paa de neden for samme hensatte Bænke og Stole, medens de yngre Gæster vandrede leende og spøgende omkring i Gangene.

Et Par Smaadrenge med lasede Bluser og med snavsede Blaarlærredsposer i Hænderne stod paa Vejen udenfor og rakte Hals over Hækken. Deres Hjerter bankede af en Forundring og Spænding, som om de stod ved Laagen til Paradiset. Alle disse fine Folk fra de store Gaarde, fra Apoteket og Teglværket, al denne fornemme Latter, der klang ganske anderledes end en Latter i Fattighuset, alle disse Silkekjoler, der hviskede hen ad Gangene, disse Solglimt fra Guldsmykker og ædle Stene, og denne vidunderlige, rusende Vellugt, der nu og da bølgede ud over Hækken — ja, hvor kunde de andet end stirre og sukke!

Den unge Pastor Pram og Hr. Blok vandrede Arm i Arm og talte om russiske Tilstande; men Proprietæren, der en Gang imellem flettede Ben paa en lidt akavet Maade, var i stor Forlegenhed med disse slaviske Forhold, særlig Nihilismen, og gjorde flere Forsøg paa at løbe fra dem.

„Nej nej, kære,“ indvendte Kapellanen og slog med sin Lorgnet ud i Luften, „Nihilismen har langt dybere liggende Rødder og strækker sig

tilbage til et Tidspunkt, der ligger os meget fjernt.“

„Saa; jeg troede, det var noget nyt, de havde hittet paa derovre.“

„Ingenlunde! Den kan forfølges lige til Hundredaarets Begyndelse, om end under mere uskyldige Former. Den bekendte Forfatter Alexander Herten har i sine Skrifter . . .“

„Pu . . . h! lad os trække Vejret lidt.“ Blok standsede og rettede sig.

„Naa ja, vi kan staa lidt,“ mente ogsaa Kapellanden, der følte Trang til at faa Ild paa sin Cigar.

„Det har været en skidt Sommer for Hønsene,“ udbrød paa een Gang Landmanden, der havde staaet og set ud igennem en Aabning i Læplantningen over et Stykke Roer.

„Hønsene?“ Pram saa over sin Lorgnet paa Blok, med begge Hænderne om en lige afrevet Svovlstik.

„Ja, Agerhønsene. Har haft alt for meget vaadt; Yngelen gaaet rabundus.“

„Saa, ja det kan nok være! . . . Nej, ser De, Nihilismen er i sit inderste Væsen“ — han holdt igen inde et Øjeblik for at tænde ved Svovlstikken, der nu var kommen i Blus. Hr. Blok vred sig som under en Knut og ønskede Nihilismen Pokker i Vold. Da Kapellanden imidlertid lidt efter lidt førte Talen over paa et mere almindeligt Omraade og paaviste, hvorledes Fordærvelsen breder sig i ethvert Samfund, hvor Gudløsheden vinder Fremgang, kunde Landmanden bedre følge ham.

„Ja,“ faldt han ind, „Socialismen er lige det selv samme som det andet Tøjeri.“

„Ja — nej — ikke saa ganske. Socialismen har i sin ædleste Skikkelse noget ideelt til Bag-

grund, medens Nihilismens Maal er Tilintetgørelse, Død. Men jeg skal indrømme Dem . . .“

„Det er lige det selv samme.“ Blok mente endog, at Socialismen var værre end det andet Tøjeri, „for Socialisterne de knytter ikke alene Næverne mod alle Myndigheder i Kirke og Stat, men ogsaa mod os andre . . . mod enhver, der har et Par hele Bukser paa.“ Han mente, at hele Arbejdsklassen var bundfordærvet, han kendte det fra Teglværket. Han vilde, at Regeringen skulde tage Børnene fra alle Arbejdsfolk og putte dem ind i smaa Tugthuse, hvor de kunde blive opdragne i Kristelighed og god Orden. „Se nu staar der et Par Kanaljer ude paa Vejen og glor herind med den mest ædende Misundelse . . .“

„Ja, de Drenge skulde ikke have Lov at blive staaende. Undskyld mig et Øjeblik,“ bad den unge Præst og gik hen imod Hegnet.

„Hvor er I fra?“

„Nøre fra Fattighuset.“

Nu kendte han dem. Deres Moder laa af Vandsot, deres Fader var død for et halvt Aar siden.

„Hvordan har Mor det?“

„Skidt,“ peb den ene.

„Aa, det bliver nok bedre. I kan gaa ind til Jomfru Petersen og hilse hende fra mig, at hun skal fylde jeres Poser godt.“

„Hvad — er det Lisbets Drenge?“ spurgte Proprietæren, der var gaaet bag efter Kapellanen. „Hvor de Unger ser forsultne ud! Se her, Kna-ber, giv jer Mor denne hersens!“ Han kastede en stor Sølvskilling ud til dem. „Og skrub saa af med jer . . . nej, halloj, bi lidt! Sig til Mor, at naar hun herefter vil have en Taar sød Mælk,

saa kan hun bare sende jer ned med en Krukke. Saa — skrub af!“

„Aa, det Skrald, de døjer alligevel meget ondt,“ tilstod Hr. Blok, da han og Præsten atter var komne i Gang.

I det samme mødte de Byens ny Læge, Doktor Heller, og den unge Præstefrue. De to Ægtefolk nikkede til hinanden og gik videre, hver med sin Ledsager.

„Pas paa Doktoren!“ hviskede Blok og slog advarende med Pegefingeren.

„De mener?“

Hr. Blok tog til at nikke, men var saa lidt Herre over sine Nakkemuskler, at hans Nikken faldt ud til en løjerlig, ufrivillig lang Dinglen med Hovedet. „Jeg ved nok, hvad jeg mener . . . aa puh, lad os staa lidt igen, Præst! Pokkers med den Sherry, den narrede mig.“

Han hældede sig op mod et Træ og blev ganske bleg.

Præsten rystede paa Hovedet og fik ham trukket hen i et afsides liggende Lysthus. „Sæt Dem lidt der! Jeg gaar min Vej og lader som ingenting.“

Pastor Pram var lidt ilde til Mode over dette i Lysthuset; men da han atter kom ud paa Gangen og hørte Latter og Raab og saa hen over den soloplyste Have, hvor sorte Herrekjoler og farverige Kvindedragter glimtvis kom til Syne mellem Træer og Buske, gik den lille Misstemning over. Han var ellers i en prægtig Stemning i Dag. Ved Bordet havde Hr. Blok med en velgørende Landmandsdjærvhed udtalt sin, og han „turde sige: hele Menighedens Tak“ for hans nidkære Præstevirksomhed. Alle i Pastoratet var venlige imod ham, i ethvert Aasyn læste han Glæde og Taknemmelighed.

Oppe ved Verandaen, lænet til dens ene Hjørne-

stolpe, stod hans kære gamle Fader og samtalede med usædvanligt Liv med Byens forrige Læge, den gamle Dr. Bertelsen, samt Proprietær Frandsens Frue fra Lyngegaard. Kapellanen gik op til dem og lyttede efter.

„Ja,“ ytrede den gamle Pædagog, „nu er det saamænd 30 Aar siden; men det var egentlig ikke mit Skrift for Doktorgraden, der gjorde mit Navn kendt, men meget mere mit fire Aar senere udgivne Skrift: „Om det centrale ved Børneopdragelsen“ — De ved, et meget omfangsrigt Værk paa 734 Sider . .“

Lægen og Fruen nikkede: „Ja“ — „Jo“ — med et Smil, der skulde sige, at de kendte saa overmaade godt baade det centrale i Værket og dettes Sidetal.

„Og jeg tør nok sige, at de Grundtanker, jeg nedlagde i dette Værk, bragte det pædagogiske Studium her i Danmark ind i et nyt videnskabeligt Spor.“

Den gamle Mand skævede hyppig under Talen ned til venstre Side og børstede Støv af Kjolen; det var utroligt saa meget Støv, der lagde sig paa den venstre Frakkeflig.

Den unge Præstefrue og Lægen gik forbi. Anton Pram nikkede atter, men vilde ikke forstyrre deres Samtale, der lod til at optage dem begge stærkt.

Kristoffer Heller var nylig kommen til Byen. Da den gamle Læge havde trukket sig tilbage, havde Anton Pram i en Fart faaet opsøgt sin halvglemte Ungdomsven og formaaet ham — der af pengelige Grunde var saa temmelig nødsaget til at trække sig bort fra Hovedstadslivet — til at ned sætte sig i den gamles Sted.

Paa en Høj i Havens yderste Hjørne mod Vest

sad Fru Galle, hendes Mand og Fru Blok og samtalede. Kapellanen, der atter havde forladt Gruppen ved Verandaen, var paa Vej til Højen; men da han kom i dens Nærhed og hørte Fru Galle udbryde: „Aa saadan en yn-dig Drøm!“ var han lige ved at vende om igen; thi han vidste af Erfaring, at Fru Galles Drømme var rædsomme, var til at tage Livet af Folk med.

„Nej vær's'artig, kære Pastor Pram, her er udmærket Plads,“ raabte Fruen. „Aa det var mangeløst — vær's'artig! Jeg sidder og fortæller Fru Blok en Drøm, jeg havde i Forgaars Nat, den maa De endelig høre, kære Pastor Pram.“

Fru Bloks Næse skød Rynker, som om hun lugtede Dyvelsdræk; — nu skulde hun have Drømmen anden Gang.

„Tænk Dem,“ fortalte Apotekerfruen, „jeg sidder paa den store Sten ude paa Klinten; men Stenen var omdannet til en Trone med Forgyldning og Fløjel, saa nydelig, og langt borte, oppe mellem Skyerne ser jeg Galle staa . . .

„Aa, lille Bine,“ lød det gennem Apotekerens Næse, „jeg ved ikke, hvor du vil sidde og fortælle det Vrøvl.“

„Galle, lad mig fortælle i Fred. Skader det dig, hvad jeg fortæller? Jeg spørg' dig: skader det dig, hvad jeg fortæller?“

Kapellanen børstede Støv af sine Benklæder, Fru Blok hostede.

„Nej, hvad var det nu? Jo — saa ser jeg i en rød Taage mit lille Barn, mit yndige lille Barn, der døde ved Fødselen — tænk Dem nu, kære Pastor Pram, mit yndige lille Barn, der stod og rakte sine smaa Arme ned efter sin Moder.“

Drømmen bugtede sig i store Kædegange mellem Skyer, Hav og Land og slyngede sig omsider

hen over en grøn Eng, hvor der stod et ensomt lille Lam og kaldte paa sin Moder. Fru Blok begyndte at aande let; thi hun vidste fra før, at naar Fru Galle kom til det om det lille Lam paa den grønne Eng, saa var der ikke ret meget tilbage. Endelig blev den gamle Dame færdig.

„Var det nu ikke en yn-dig Drøm?“ spurgte hun og rynkede sine Læber til en allerkæreste lille Tut. „Aa jeg ved ikke — der er noget ved Drømme . . . hvad er Deres Mening om Drømme, kære Pastor Pram?“

„Man siger, de er en Frugt af slet Fordøjelse.“

„Nej nej, jeg mener, om De tror paa Drømme, om De tror, at de er Aabenbarelses . . . saadan . . .“

Sagen blev nærmere drøftet, og Præsten kom derved ind paa Betragtninger om Aande verdenens mulige Indflydelse paa Menneskelivet. Fru Galle hørte nøje efter og sukkede, da han var færdig.

„Hvor det er belærende at høre Dem tale, kære Pastor Pram!“ Hun sukkede igen. „Jeg tænker saa tit paa: Hvor længe faar vi Lov at beholde Dem herude i Randrup? En Mand med Deres Begavelse, Deres Veltalenhed! Aa, naar jeg tænker paa Deres mageløse Høstprædiken i Søndags, dette med Liljerne, der ved Morgengry hæver deres taarevædede Øjne mod den milde Sol — aa, Pastor Pram, jeg kan ikke sige Dem, hvor yndig det faldt for Dem.“

„Ja,“ samstemmede Fru Blok, „det var virkelig en dejlig Tale.“

„Det glæder mig at høre, at Damerne var tilfredse.“ Kapellanen bukkede; naar han skulde være ærlig, brød han sig ikke meget om Fru Galles Ros, hvorimod det virkelig var ham kært at høre et lille rosende Ord fra Fru Blok, der var en alvorlig Kvinde.

„Ja,“ tog Fru Galle atter fat, „vi kan rigtignok sige, at der er oprunden en ny Tid for Menigheden i Randrup og Lyng.“

Det var en Naadegave af Herren, mente Pastor Pram.

Doktor Heller og Fru Pram spadserede forbi, den sidste gjorde Tegn til at ville gaa op paa Højen.

„Aa ja, kære Karen,“ udbrød Fru Galle, „det var ret! Jeg har lige siddet og fortalt din kære Mand saadan en yndig Drøm.“

Der gik en Rædsel gennem Fru Bloks Legeme, da den gamle Dame tog til at hale Drømmen frem for tredje Gang; heldigvis forpurrede Præsten en Gentagelse af den, idet han greb sin Hustrus Haand og meddelte hende, at Fru Blok og Fru Galle netop havde siddet og udtalt deres Glæde over Menighedslivets Fremgang i Pastoratet.

„Ja ikke sandt, kære Karen,“ faldt Apotekerens Frue igen ind, „vi har rigtignok Grund til at takke Gud for hvad din kære Mand har faaet Naade til at udrette iblandt os.“

„Det er saa lidt endnu,“ mente Præsten, „men en umiskendelig Fremgang er der Gud være lovet.“

Doktor Heller, der havde sat sig skraas over for de andre, sad med et løjerligt Smil og snoede sit lange Mundskæg. Fru Galle gav sig til at hviske til sin Søsterdatter.

„Jeg gjorde forleden Dag op — det maa være noget for dig, Doktor, du er jo noget af en Statistiker,“ vedblev Præsten, „jeg gjorde op, at Altergæsternes Tal er taget til med 20 p. C. i Gennemsnit i de to Aar, jeg har været her — 20 p. C.! Det er dog et kønt Tal.“

„Har du ikke gjort Tallet op med Hensyn til uægte Fødsler?“ spurgte Lægen.

„Ogsaa det har jeg gjort op, Fremgangen var ikke stor . . . jeg husker ikke, men den var ikke stor. Drukkenskaben er derimod i bevislig Aftagen. Det er yderst sjældent, man nu ser et beruset Menneske paa Gaden.“

Fru Galle, der netop var kommen til et Punktum i sin Hvisken, hørte Pastor Prams sidste Bemærkning og følte sig tilskyndet til at stadfæste dens Rigtighed. „Yderst sjældent! Jeg har ikke set et beruset Menneske — ja jeg ved ikke den Tid.“

Hun vendte sig atter mod Fru Pram, medens de to Herrer gik videre. Apotekeren, der for længe siden var gaaet ned ad Højen, gik sin egen ensomme Gang nede i Haven og underholdt sig selv med Rævekagetinktur og Galangarod.

„Det er dog virkelig en Glæde,“ vedblev Præsten og flyttede sig hen til Lægen . . . „en Glæde at spore en saadan Fremgang i Tro og Sædelighed, paa samme Tid som Gudsfor nægtelse og Umoralitet breder sig i Dannelsens og Videnskabens Kredse.“

„Mon ikke denne Tro og Sædelighed er en Smule overkalket?“ spurgte Lægen.

„Da vil hverken du eller nogen kunne nægte, at der er en sund kristelig Tilfredshed over Menigheden, en aandelig Ligevægt, som maa virke velgørende paa enhver.“

Lægen mente, at der kunde sagtens være Ligevægt i en Menighed, der ved sin Uvidenhed og Ligeegyldighed var godt forskanset mod alle Tidens nyere Rørelser, og hvis aandelige Vejleder formentlig ligesom de fleste andre Sjælehyrder arbejdede trofast i den gamle Retroenheds Trædemølle.

Præstens Øjne blev hede bag Glassene. „Jeg mærker, at du endnu er fuld af den samme Mod-

sigelseslyst, som jeg husker saa godt fra gamle Dage.“

I dette Øjeblik hævede Fru Galles sammenfoldede Hænder sig i Vejret, samtidig med, at hun med skyvendte Øjne udbød: „Aa, Karen, saadan en yn-dig Drøm!“

Fru Bloks Silkekjole raslede skyndsomst ned ad Skraaningen.

Pastor Pram vedblev: „Hvad berettiger dig egentlig til, gamle Ven, at tale i denne Tone om den gamle Rettroenhed? Ja, hvis du kalder det gammel Rettroenhed: at holde fast paa Herrens Ord og Sakramenter og paa Kirkens Bekendelsesskrifter, saa er jeg Gud være lovet rettroende lige til Sjælens inderste Kerne.“

„Herrens Ord? Ja hvad mener du med Herrens Ord?“

„Jeg mener selvfølgelig det af Gud aabenbarede Ord i Skriften.“

Lægen mente, at Skriften ikke længer var saadan en Underbog, hvis Blade kunde gælde for Pas til Himmerig. Videnskaben har haft fat i den og mishandlet den fælt. Det gik med Bibelen som med vort Fædrelands sejerslysende Historie. Ligesom den historiske Granskning — der ikke retter sig efter selvforgudende Drømmerier, men kun efter Sandheder — havde erklæret Kristian Barnekow fri at være for den navnkundige Skellingedaad og klædt Dronning Dagmar lidt ubarmhertigt af og paavist, at Valdemar Sejer var en hjerteløs Bøddel — und so weiter — saaledes havde Videnskaben ogsaa været i Kast med . . .“

„Maa jeg sige et Ord,“ bad Pastor Pram og lagde sin Haand paa Lægens Knæ. „Jeg foragter ingenlunde Videnskaben, jeg har endog nylig i en Prædiken udtalt, at den er det Øje, igennem hvis

stedse voksende Synsaabning vi opfanger mere og mere Lys fra Natur og Menneskeliv.“

„Det var ellers en rar Mundfuld for en Flok Bønder.“

„Maa jeg tale ud? Du skal for Resten ikke tale haanlig om vore Bønder, der ved deres sunde Opfattelses-Evne og umiddelbare . . .“

„Naa ja, videre!“

„Ja, som sagt, jeg underkender ingeniunde Videnskabens Betydning, vel at mærke, naar den holder sig paa sin egen Boldgade; men naar den stikker sine Sonder ind i Menneskets Gudsforhold eller med sit hartmannske Mikroskop giver sig til at kigge paa Aandslivets fine Cellevæv, saa maa jeg virkelig raabe Stop, min Ven.“

„Men nu er det netop saa mærkeligt, min gode Præst, at tusinde sjælelige Fremtoninger nøje hænger sammen med den organiske Verden og derigennem med den døde Materie, saa at Aanden, hvor højt den end flyver paa sine bibelske Vinger, nok skal mærke sin jordbundne Tilværelse . . .“

Præsten skottede til Siden og saa et stort, varmt Blik, der ligesom manede: „Forsvar dig, Anton!“

Lægen vedblev:

„Hvad bliver der f. Eks. af jeres Lære om Menneskeslægts Oprindelse, efter at Darwin, Häckel o. fl. videnskabelig har godtgjort, at Mennesket saa vel som alle andre Skabninger gennem en Række Former har udviklet sig af een eneste fælles Stamform, der igen har sit Udspring fra den uorganiske Materie?“

„Nej holdt, min Ven, den Paastand er dog lidt vel flot, at denne ny Visdom er bevist, da den tværtimod endnu staar hen som en i højeste Maade saarbar Formodning. Men i hvert Fald — det

staar jo dog fast, at Mennesket er hævet over den øvrige Skabning ved en udødelig Aand og et Legeme, der vel er forgængeligt, men som atter skal opstaa til et evigt Liv.“

„Bevis!“

„Be—vis? Kræver du Bevis for dette? Hele den hellige Skrift . . .“

„Ja men, kære, lad nu din hellige Skrift ligge hen i sin Sagntaage! Livet selv gør jo Indsigelse mod en Opstandelse. Vi ser Døden for Øje hver Dag, vi ser Graveren paa Kirkegaarden kaste omkring med Laarben og Hjerneskalder; men har du nogen Sinde hørt, at en eneste af de døde har rejst sig igen og sagt: „Her er jeg!“ Naa, saa skyder I Opstandelsen ud til en uvis Fremtid, da Domsbasunen skal lyde — det er saa nemt at bygge Kendsgerninger paa den Maade.“

Pastor Pram satte Haanden paa Laaret og stirrede et Øjeblik forbavset gennem Lorgnetten paa sin Ven.

„Kære Heller, er du bleven Fritænker?“

„Du maa kalde mig, hvad du vil; kun saa meget skal jeg vedgaa,“ svarede Lægen, der var ved at blive varm, „at jeg ved mig fri for at have noget med Teologernes selvavede Kirkebegreb at gøre. Jeg bygger kun paa Kendsgerninger.“ Han troede, sagde han, at vor Udvikling var i Færd med at sprænge alt dumt Aandstyranni og slaa over i en frisk Udfoldelse i Frihedens og Sandhedens rene Luft.

Fru Galle, der nu var kommen ud af Drømmen, havde opfanget et af Lægens Ord og gemt det hen i en indvendig Krog, til hun blev færdig. „Ja det er rigtig, Hr. Doktor, kun paa Kendsgerninger,“ faldt hun nu glad ind.

„Fru Galle! De ved jo slet ikke, hvad Talen er om,“ udbrød Præsten i en lidt afvisende Tone.

I det samme løftede sig et forvirret Skraal ude paa Vejen, og hele Opmærksomheden vendte sig i samme Nu mod en fuld Mandsperson, der dinglede forbi, efterfulgt af en Flok Drenge.

Fru Galle knejste. „Uf, det er den væmmelige Urmager! Næ . . . æ, hvor ser han dog ud!“

Pastor Pram rynkede Brynene af Harme over, at Selskabet netop i denne Time skulde blive Vidne til dette uhyggelige Optrin. Han fandt, at det var hans Pligt at tugte dette Menneske.

Urmageren standsede, tog til Hatten paa Militærvis og søgte at stramme sig op, men dinglede leddeløst frem og tilbage.

„Hr. Pa . . Hr. Pastor, De er en god Mand.“

„Ja, De maa skamme Dem som en Hund, maa De! Har jeg ikke advaret Dem med Vorherres Ord mod dette afskyelige Fylder. Fy, gaa hjem og skjul Deres Nedværdigelse!“

„Anton!“ Hans Hustru lagde sin Haand paa hans Arm.

„Ja, er det ikke ogsaa foragteligt! Endnu ikke 30 Aar og dog saa dybt sunken!“

Fru Galle slog sine Hænder sammen. „Barn, du tager dog vel ikke dette Menneske i Forsvar?“

„Nej, jeg tager ham ikke i Forsvar, slet ikke,“ kastede den unge Frue ivrig hen til hende; „men det gør mig ondt for ham; man maa huske paa, hvordan det er gaaet ham.“

„Gaaet ham?“ greb Præsten ind. „Han maa dog virkelig kunne beherske sine dyriske Liden-skaber, selv om han har haft Skuffelser, der kan have gjort ham lidt forstumlet i Hovedet . . .“

„Gud, Karen!“ snappede Apotekerfruen Ordet og tog til at foreholde hende, hvor fejlagtig det

var saadan at holde med Synderne. „Er d'ikke sandt, hvad jeg siger, Pastor Pram, er d'ikke sandt, hvad jeg siger?“

Heller sad atter og snoede Smil frem om Munden og skævede op paa Pastor Pram.

„Hvad betyder dette Smil, Heller?“ spurgte Kapellanen i en dæmpet, lidt irettesættende Tone og vendte sig mod Lægen.

„Aa, du, jeg kom til at tænke paa, at der for lidt siden sad en Mand henne i Lysthuset og kastede op; du skulde ikke have et lille venligt Ord tilovers for ham ogsaa?“

Den unge Præst blev bleg, men beherskede sig. „Jeg maa dog sige dig, Heller, at der er en uhyre Forskel paa den Mand, du taler om, og ham derude, en uhyre Forskel.“

„I alt Fald den Forskel, at den ene har fyldt sig med 7 Graders Brændevin, medens den anden har dyrket Spaniens hede Drue . . . naa naa naa, du gamle, lad os nu ikke gaa hen og blive ivrige! Du kan maaske have nogen Ret, jeg kender jo slet ikke Fyren derude.“

Der kom i det samme nogle andre Personer op paa Højen, og Samtalen blev henledt paa det storslaaede Solnedgangsmaleri, der fjernt ovre bag Lønstrup Bakker glødede med stærke Farver ovre en bred Strækning af Synsranden. Store, ejendommelig farvede Skyer var trukne sammen og laa som væltede over hverandre i takkede, forrevne Masser, nogle hvide i Kernen som Bomuld, andre mørke som Kulrøg, med Solflammer op ad Kløfter og Sprækker. Der var noget af en Naturomvæltnings Vildhed i dette Maleri, det saa næsten ud, som Verden havde begyndt at brænde . . .

Gæsterne tog bort. Den gamle Præst drog sig tilbage til de to Værelser, han havde ladet indrette for sin egen Person i den ene Ende af Stuehuset, og de unge Præstefolk var atter ene i den øvrige Lejlighed.

Efter at have set til deres lille aargamle Dreng, der sov i sin lille Seng i Sovekammeret, satte den unge Hjælpepræst og hans Hustru sig Haand i Haand i Sofaen for at summe sig et Øjeblik efter Dagens Anstrengelser.

Det var en rummelig Stue med gammeldags indlagte Møbler. Væggene var dækkede af mat-brunligt Papir uden fremtrædende Mønster. Over Sofaen hang et stort Kobberstik, forestillende Kristi Himmelfart, og paa begge Sider af dette Billede var fastgjort et Par smaa Hylder med Marmor-Statuetter af Luther og Melancton. Vinduerne og Blomsterbordet mellem disse var fulde af blomstrende Potteplanter, der fyldte Stuen med en mild, krydret Duft.

Den unge Frue havde noget paa Hjertet.

„Anton,“ — hun saa sin Mand ind i Øjnene med dette milde og dog saa faste Blik, som han kendte saa godt — „der er noget, jeg ikke har kunnet faa Ro for hele Eftermiddagen.“

„Saa sig frem, min kære Pige!“ Han rettede sig med et venligt, men halvt ængsteligt Blik.

„Sig mig — hvorfor holdt du ikke Bøn i Dag ved Bordet som ellers?“

„Kære Karen, hvad tænker du paa — Bordbøn ved en Middag med seks Retter Mad og fire Slags Vin?“

Hun tav et Øjeblik og grundede. „Der er noget ved dette — jeg kan ikke gøre for det, men der er noget i mig, der siger . . .“ Hun rystede paa Hovedet og standsede.

„Der har vi nok igen et lille Svip af denne allerkæreste Svøbe,“ skændte han smilende og kneb hende i Kinden.

„Ja, det er, som jeg havde sagt dig i Forvejen, det er ikke rigtigt med denne Ødslen med Mad og Vin, især i et Hus som vort.“

„Naar man vil komme til andre Folk, har man dog virkelig Forpligtelser over for dem igen. Desuden ved du jo, at Far vil godtgøre os dette ti Gange. Det var jo netop hans Ønske, da han fik Nys om Udnævnelsen, at vi skulde gøre dette Middagsgilde, for at han paa een Gang kunde tage imod alle Lykønskningerne i Stedet for ellers at blive forstyrret Dag for Dag i lang Tid af Gratulanter.“

Hun rystede atter paa Hovedet og saa hen for sig. Saa rettede hun sig op imod ham: „Saa du Lisbets Dreng, der stod uden for Hækken?“

„Ja, jeg saa dem meget godt, min Pige; jeg viste dem ind til Jomfru Petersen og lod dem sige fra mig, at hun skulde fylde deres Poser rigtig godt.“

Hun tav, hun blev ligesom afvæbnet for et Øjeblik.

„Ja,“ tog hun atter Ordet og trykkede hans Haand, „jeg ved, at du har et godt Hjerte, det har du, Anton; men tænk nu: for de Penge, vi har spist og drukket op i Dag, kunde vi have sparet disse to Dreng at gaa om med Posen et helt Aar.“

„Karen, du kan naturligvis meget godt tale om dette til mig; men du skal ikke tale om det, naar andre hører paa det; det er et farligt Emne, du der er kommen ind paa.“

„Farligt?“

„Ja — farligt! Der er slemme Kræfter oppe i

vor Tid. Du er her kommen ind paa noget i Samfundslivet, som ikke er let at magte. Jeg indrømmer dig, at for en umiddelbar Betragtning er der noget . . . noget vist stødende i det, du taler om; men vi maa tage Forholdene, som de er, for saa vidt vi i det hele taget vil pleje Samkvem med dannede Mennesker.“

Han kom nærmere ind paa Selskabslivet, talte ogsaa om Brylluppet i Kana, hvor Kristus skaffede Vin i Overflødighed, talte om den af Gud selv indrettede Verdensorden med Rigdom og Fattigdom o. s. v.; — hun vidste til sidst ikke, hvad hun skulde sige; han havde Ret i meget af dette. Saa lod hun Spørgsmaalet falde.

„Naa, det var jo en hel lang Forhandling,“ Kapellanen strakte sig tilbage i Sofaen med Armene op over Hovedet. „Nej, du kan aldrig tro,“ udbrød han lidt efter, „hvor jeg høstede Virak af Fru Blok og din Tante nede paa Højen, inden du kom. Det er svært, hvor min Høstprædiken i Søndags har slaaet an — voldsomt! Jeg har hørt det ogsaa ude i Byen; jeg tror, jeg tør sige, at jeg har faaet Naade til . . . men, du!“ afbrød han med eet sig selv og slog sin Hustru let paa Armen, „det er jo rædsomt med Heller, han er komplet Fritænker!“

Hun vendte sig brat om imod ham. „Mærkede jeg det ikke allerede under den Samtale, jeg havde med ham efter Middagen? Anton, du maa redde dette Menneske!“

Der var en Varme i dette Udbrud, der bragte Præsten til at studse.

„Sig mig, hvad talte I om?“ frittede han: „Jeg syntes, I var saa ivrige.“

„Jeg ved næsten ikke — vi kom ind paa saa meget: Religionen, Kirken . . . Han fandt, at der

var saa meget uægte ved vort Kirkevæsen, saa megen Hulhed, — Folk gik til Alters om Formiddagen og drak sig fulde om Eftermiddagen, Præsterne — ja jeg kan ikke saadan huske det, men han var haard ved Præsterne.“

„Det kan jeg forstaa; det er jo den moderne Dannelses første Bud: flæng den sorte Kjole paa kryds og tværs.“

„Ja, men der var Sandhed i meget af det. Fader talte somme Tider om det hjemme. Mange af vore Præster er fra Ungdommen blevne bestemte til en Gang at blive puttede ind i et Præstekald, uden at man har spurgt, om de i deres Hjerter følte Trang til at gaa Bud for Vorherre. Saa kommer de ud omkring i Menighederne med deres Teologi og Lærdom og med en Slags æstetisk Kristendom, der nogenlunde slaar til, saa længe Gerningen er ny for dem, men som lidt efter lidt slappes og giver Plads for et tomt Vanevæsen, der er sejt nok til at holde ud lige til de halvfjerds.“

„Og saa?“ Hendes Mand rettede sig forbavset.

„Ja, saa faar Sognet Lov at ligge hen i Ruiner, som du en Gang talte om. Ganske vist — de ydre Former bliver nøje passede: Forældrene bringer deres Børn til Daaben, man danser og morer sig ved Barselgildet — saa er det Barn bragt ind i Kristenheden. Folk, som i deres hele Liv viser, at de er Gudsfornægtere og vantro, lader sig rask væk indskrive som Faddere og staar og hører paa, at hvis Forældrene dør, saa skal de sørge for, at Barnet bliver oplært i „den kristelige Børnelærdom“, men staar og tænker, hvis de ellers i det hele taget tænker: aa, det er bare saadan en gammel Snirkel paa Talen, som ikke har noget paa sig. Folk gaar til Skriftemaal og Alters i store Flokke, Præsten

lægger „paa sit hellige Embeds Vegne“ sine Hænder paa deres Hoveder, og alle mener, at de faar deres Synders naadige Forladelse i den hellige Treenigheds Navn. Saa kan de begynde igen, hvor de slap Lørdag Aften, og rolig blive ved med deres gamle Vaneliv i et halvt Aars Tid igen. Naturligvis, Folk har en vis Respekt for Kirken, for Alterkarrene, for det røde Fløjel med Guldkorset og alt det, de er jo opdragne i Ærbødighed for det hele, de nejer i Kirken, naar Kristi Navn nævnes, de slaar Kors for Brystet efter Velsignelsen; men du kan tro, Anton, at mange af disse gamle Vaner er ikke andet end gamle Sovepuder.“

„Karen, du forbavser mig i Aften! For Gud i Himlens Skyld pas paa, min kære Pige, at du ikke faar saarede Fingre ved at røre ved alle disse moderne Skæreredskaber. Jeg maa jo være baade angst og bange ved at lade Heller komme her i vort Hus.“

„Skulde vi være angst for Doktor Heller, hvad skulde saa alle de mange Familier sige, som . . .“

„Ja angst? Du misforstaar mig. Jeg er virkelig ikke angst for Kristoffer Heller, det maa du ikke tro, min Pige; men du . . . jeg mener, der kan i vore Dage virkelig være Fare for saadanne Sjæle, der vel hænger med en barnlig, umiddelbar Tro ved Vorherre, men som savner Skriftkundskab, kristelig Livserfaring og alt det, der ligesom danner de stærke Yderværker om Troen.“

„Ja Gud fri mig for nogen Sinde at opgive det bedste, der bor i mig! Men man kan dog ikke af Frygt for selv at lide Skibbrud lade andre . . . vi har dog en Pligt til at gøre, hvad vi kan, for ogsaa at redde andre Mennesker.“

„Ganske vist . . . aa du kære, lille Ven!“ udbrød han med eet og omfavnede hende, „lad os

holde op med dette; vi er jo enige, og vi skal nok med Guds Hjælp faa Bugt med hans stygge Fritænkernykker . . . „Om alle Helvedmagter end trodse og modstaa . . . naa, min kære Pige, Klokken er nok bleven mange.“

De gik i Seng, men begge laa vaagne i Timer.

Den unge Kone laa og tænkte tilbage paa de henrundne to Aar, der havde været saa rige paa Lykke. Hvor var det glædeligt, at de døde Ben havde begyndt at røre sig! Hvor var hun taknemmelig mod Gud for, at hendes Mand havde faaet Velsignelse til at fylde Bænkene, og hvor var hun glad for, at hun selv havde været med paa Rejsen gennem Ørkenlandet! Hun havde gæstet syge, hjulpet fattige, trøstet bedrøvede — ak, hun skønnede godt, det var saa lidt, men dog noget.

Saa slog hendes Tanker sammen om den ny Læge. Var han virkelig Fritænker? Nej, det var umuligt; Fritænkerne var jo nogle vilde Mennesker, der spottede Kristus (hun tænkte paa Voltaires Ord om, at han vilde undertegne sig som Kristi Bespotter), og som vilde omstyrte alt helligt, medens Heller virkelig var et alvorligt Menneske. Var det Synd af hende, at hun følte en vis Samhu med ham — i visse Retninger?

Hun begyndte at ane, at det vilde trække op til Kamp i Randrup, særlig i Randrup Præstegaard og Lægebolig; men hun lovede ved sig selv, at hun skulde staa trofast ved sin Mands Side; for det var og blev dog ham, der skulde bære Udviklingen i Randrup og Lynge.

Endelig sendte hun endnu en Tanke mod det høje, et sidste Bønsuk, der ligesom drog Tryghed og Skærmelse ned over Hus og Hjem for Natten, og dermed lukkede hun Øjnene og sank hen.

Hendes Mand laa endnu længe vaagen. Natlampen knitrede en Gang imellem op og lyste med en mat Glans over Væggene; saa sugede den kullede Tande atter Flammen i sig, og alt blev igen mørkt omkring ham.

Kirkeuret slog to. Præsten rejste sig paa Albuen og saa hen efter sin Hustru.

„Karen, sover du? — Karen!“

„Hvad er det, kæreste Ven?“ Hun rejste sig forfærdet, som om hun ventede noget om Ildebrand.

„Aa det er bare — det er alligevel forunderligt med denne Udødelighedslære.“

„Kære, ligger du og tænker paa det nu?“

„Ja, jeg har ligget og tænkt paa Mor. At det dog aldrig forundes os at se et eneste Glimt af de henfarne! Hvor vilde ikke tusinde og atter tusinde blive styrkede i deres Tro, om bare eet eneste Menneske vendte tilbage til os, bare en Time, bare et Minut.“

„Ja men husker du da ikke: „de har Moses og Profeterne“?“

„„Moses og Profeterne?“ Ja, ganske vist — naturligvis, det vilde jo være forfærdeligt, om vi ikke havde Skriftens Vidnesbyrd. Men nu alle disse Mennesker, som forhærder deres Hjerter, disse gudløse Tvivlere — ja, Karen, vi maa gøre noget for Heller.“

Det blev ingen lang Samtale; men det er saa forunderligt at tale om Religion og om de døde henimod den Tid, da Hanen begynder at gale Morgenens ind.

De lagde sig begge til Ro igen, og omsider lukkede Søvnens sine lange, sorte Slagfjer over dem begge.

VII.

En Julidag sad de unge Præstefolk efter Middagen i en af Havens hyggelige Jasminkroge. Kapellanen laa tilbagelænet i en Tremmestol og læste med et noget middagsdøsigt Blik i et tysk teologisk Tidsskrift. Hans Hustru sad paa en Bænk med et lille Sybord for sig og arbejdede paa et Broderi. Deres lille Dreng løb og legede med en Træ-Kugle i Græsset.

„Det er sandt,“ — Fruen lod Hænderne synke i Skødet — „jeg saa i Aviserne, at der skal være Missionsmøde i Lønstrup paa Torsdag.“

Kapellanen strakte sig uden at sige noget.

„Tager du ikke derover?“

„Tror 'et ikke, du.“

Hun sad et Øjeblik og saa paa ham — tog saa atter fat paa sit Arbejde. Blikket var skarpt rettet paa de hvide Traade, Hovedet bevægede sig med et lille Ryk, hver Gang hun trak et Sting til.

Hendes Mand lagde Skriftet fra sig paa Sybordet, hældede sig frem med Albuerne paa Knæerne og gav sig til at tegne Ansigter med sin Pibe i Gruset.

„Naa,“ kom det midt i en Gaben, „man skulde nok ind og gøre noget ved den Prædiken.“

„Anton,“ bad hun og saa inderlig paa ham, „giv os en rigtig god og kraftig Prædiken i Morgen!“

„God og kraftig? Man kan virkelig ikke saadan skrue sin Aand op efter Befaling.“

Det vidste hun nok, men alligevel . . .

Hun saa efter ham, da han med sin lange Pibe i Haanden slentrede op over Gangen, hendes Øjne fyldtes med Taarer. Hvor hun elskede denne Mand, evnerig, ædel, smuk, som han var!

Hun vendte Blikket tankefuldt ned mod Jorden og sad en Stund og drejede en Bladstilk rundt mellem Læberne. Hvor havde der dog været meget at tænke paa i de sidste Aar! Først ham, Lægprædikanten, der havde vundet flere og flere Tilhængere ovre i Lyng Sogn, til Trods for, at hendes Mand den ene Gang efter den anden var mødt op imod ham med Skriftens klare Ord. Og saa her i Randrup, hvor en tilrejsende Mormonprædikant med et langt, blegt Ansigt i lang Tid havde gjort Besøg i Husene — stille, lydløst, men med Virkninger.

Aa, hun mærkede disse mudrede Bobler, der steg op gennem Menighedslivet og forplumrede Forholdet mellem Præst og Sognefolk. Hvilken Uro og Forvirring! Og det blev værre og værre. Mormonpræsten, denne blege Apostel med det daarende Martyraasyn, vandt mere og mere Fremgang, saa enkelte endog begyndte at se sig om efter Købere til deres Huse. Hendes Mand havde kæmpet imod ham, havde holdt Foredrag i Skolen om det falske ved Mormonismen — Flerkoneriet og alt det — men der er jo Mennesker, der ikke vil lade sig overbevise.

Hun sad og saa hen paa Blomsterne. Paa een Gang hævede hun Hovedet som med en Indsigelse i Øjet: Han skulde trække sig tilbage som en slagen Mand —? Nej, de kunde være forvissede om, at han skulde nok staa.

Nej, men han var overanstrengt, hans Kræfter var sivede bort Dag efter Dag gennem denne vidt forgrenede Gerning i Menigheden. Kunde han dog, som han havde slaaet paa, hvile ud i nogle Maaneder mellem Alpelandets Bjerge og saa komme hjem med stærke Nerver og nyt Mod!

„Mor, se pæn Bomst.“ Hendes lille Dreng

kom og stak en Levkøj op imod hende. „Nugt, Mor!“

„Ja, hvor den lugter dejligt!“

„Troede du ikke, den nugtede saa godt?“

„Nej, det troede jeg rigtignok ikke; men lille Karl maa ellers ikke plukke de smukke Blomster af . . . aa, hvor du dog er svedt, Barn, kom her!“

„Mor, maa Karn ikke nok komme ud antid, hver Dag?“

„Jo, naar det er godt Vejr.“

„Ja, naar det er godt Vejr, saa maa ninne Karn gerne komme ud; men naar Vejret regner, saa maa ninne Karn ikke komme ud — ven, Mor?“

„Nej, saa maa lille Karl ikke komme ud.“

Drengen løb igen. Moderens Øjne fulgte længe hans Leg, mens Haab og Glæde tegnede deres bløde Linjer i hendes Ansigt.

Da Kapellanen kom op i Dagligstuen, saa han en Kone med en lille Dreng ved Haanden og et tykt Bundt under den anden Arm komme vandrende op over Gaarden. Naa, det var nok Lise — vel sagtens med noget Strikkearbejde.

Konen standsede ved Brønden, hvor Anders Eriksen var i Færd med at vadske en Vogn.

Da Anders ved at dreje sig om fik Øje paa Drengen, slog han den ene Arm til Vejrs i glad Overraskelse: „Ih men der er jo Pædermand!“ og vendte derefter sit brede, fornøjede Ansigt hen imod Vinduerne, som om han vilde spørge: „Har I set ham?“

Snart efter traadte Konen ind med Drengen. Fruen og den lille Karl blev kaldt op.

Den unge Præst slog sig ned hos Gæsterne en Stund og morede sig ved at se paa de to Smaafyre. Hans Søn, der var den ældste, var rigtignok

lidt spinkel og bleg i Sammenligning med den lille solbrændte Tykkert, der stod ved Siden af ham; men hvor var han dog smidig og udviklet frem for den anden!

Den lille Hr. Peder, der struttede af eriksensk Frejdighed, var snart hjemme i Stuen, hvis Gardiner, Blomster og Nipsgenstande hans lille videlystne Aand kastede sig over med graadig Undersøgelses-trang. Efter nogen Anstrengelse lykkedes det ham at faa væltet en Urtepotte i Vinduet, saa Tallerkenen knustes, og Jorden dryssede ud i de nystrøgne Gardiner. Lidt efter dejsede han ved en mislykket Vending i Sofaen ned mellem denne og Bordet og tog til at give Hals inde i Bordtæppet, som han havde trukket med sig i Faldet.

Præstefolkene saa til hinanden og rystede smilende paa Hovedet; deres lille Søn stod og saa sjæleslaet paa Drengen, medens Lise medlidende tørrede hans Øjne og søgte at indgyde ham Trøst ved at stille ham „en dor, dor Sukkermænd“ i Udsigt.

Da Præsten lagde Mærke til, hvor optaget Anders var af, hvad der foregik inde i Stuen, aabnede han et Vindue og vinkede: „Anders kan jo godt komme ind et Øjeblik,“ hvilken Indbydelse Anders efterkom ved i samme Nu at springe af Træskoene, pudse sin Næse og træde ind i Stuen paa sine med graa Kager forsaalede Hosesokker.

„Naa — hæ, hvad siger Pastor saa om min?“ Der stod et Skær af glædedrukken Faderstolthed ud fra Anders's Øjne.

„Det er en rigtig Tyksak.“

„Det er en Fyr, der har Sul paa Sidebenene. Kom hid, Pæder . . . se her, Pastor, find en Gang her paa Si'erne og nør om Bagredet!“

„Ja, jeg ser det nok, han er godt ved Magt.“

Anders og Lise boede i en Udkant af Byen i et lille svejrygget Hus, der stak sine Gavlspidser til Vejrs med en overmaade vigtig Mine. Anders var en halvgammel Fyr med et Hoved lige saa rundt og omtrent lige saa bart for Haar som en Globus. Kun over Ørerne og bag om Nakken strakte sig et Par rødgraa Haarbælter, mellem hvis Kyster det brede, blanke Isseparti bredte sin uhyre Krumflade som det store Ocean mellem Amerika og den gamle Verden. Midt i det brede, noget koparrede Ansigt sad en meget omfangsrig Næse, hvis rødlig Overtræk nok skrev sig fra en koldbrandlignende Sygdom, som han en Frostnat var bleven angreben af, da han var Soldat.

Anders var en glad Mand, en lykkelig Mand, gemt i et varmt Hylster af Blaarlærred og Vadmæl. Hans Evner og Bukser var noget afstumpede, men han var godt fornøjet baade med Evnerne og Bukserne. Hans Øjne lignede et Par smaa, runde Ruder, — man saa helt ind i Hovedet paa ham, men der var ingenting derinde. Anders Eriksens Hoved værkede aldrig af Tanker; men han havde en Ryg, der kunde gaa støt med en Tønde Hvede, og et Par Forlemmer, der kunde styre en Plov og køre et Par Plage.

Anders havde tjent i Præstegaarden i henved 30 Aar og havde samlet Mønt i sin Kistelæddik. I mange Aar havde han levet som Ungkarl, men saa kom der en Gang en uimodstaaelig vims lille Fastelavnsbolle af en Malkepige til Gaarden, og da Anders fandt, at hun passede til ham som en Malle til en Hægte, rakte han en Dag en Haand frem, og hun hang ved.

Saa lejede de sig ind i det lille, glade Hus nede i Byen, idet Anders dog vedblev at røgte sine

Kuske- og Karlepligter i Præstegaarden, medens Lise slog sig paa Strikning og Vadsk.

De to Naturbørn var lykkelige over al Maade og holdt sammen, som en solid Hægte og en tyk, trofast Malle kan holde sammen. Anders kunde gaa og puffe hende i Siderne med Tommelfingeren, putte Ærter ned paa Ryggen af hende og snurre hende rundt af bare Hvedebrødslykke. Lise var ogsaa en „magesløs“ Kone, saa vims, saa snild paa Haandelaget og saa renpillendes. Og saa dette gode Huld — hun havde Kinder, der dinglede, naar hun sagde Nej med Hovedet.

Saa kom der en Nat, da der lød en spæd Barneklynken i Lises Seng. Den Nat duggedes de runde Ruder i Anders Eriksens Ansigt af en unævnelig Glæde og Stolthed. Nu kunde han forstaa, hvorfor der skulde skydes med Kanoner, hver Gang den kongelige Familie blev øget. Og det var endda en Dreng, en stor fed en — 10 Pund levende Vægt! „Naada sikken en Dolk — hva’!“ Aa, det var dog en ma—ges—løs Dreng!

Drengen voksede og blev til bare Fedt. Faderen var ellevild af Glæde. Ofte, naar den lille laa i sin sødeste Søvn, kom Anders hjem og tog til at rode op i Vuggepuderne: „Pædermand, her er Faa’r!“ Saa kom Lise farende: „And’s dog, vil du dog itte la’ vær’ at vaagne Baarnet!“ Men Anders hivede som oftest Drengen op af Vuggen, holdt ham ud fra sig i strakte Arme og smækkede med Tungen: „Dik dik dik — hvor er du hen-ne, Pæder!“ Hvis der da gled en Stump af et Smil over det lille fede Ansigt, blev Anders rent ustyrlig af Henrykkelse. „Ja er det dog itte en magesløs Dreng!“

Da Anders i Dag havde hørt Tale om, at Lise skulde op i Præstegaarden med noget Uldtøj, havde

han givet hende udtrykkeligt Paalæg om at tage Drengen med, for at Præstefolkene kunde faa Lejlighed til at se, hvordan en Treaarsdreng i god Forderstand skal se ud. „Han maaner døres nør i Jor'en," havde Anders spaaet.

I Virkeligheden var den lille Fyr heller ikke fri for at være noget voldsom, hvilket den spinkle Præstesøns Krøller mere end een Gang maatte tro paa. En Sprællemænd, som Drengen fandt under en Stol, maatte arbejde umenneskelig med Arme og Ben, indtil Drengen blev ked af dens Krumspring og smed den hen i en Krog.

„Ja han bliver lige akkurat li'som jeg," forsikrede Anders og pegede efter Drengen, der var fulgt med sin Moder og Fruen ind i Sovekammeret. „Lige saad'n et Myr til at gaa paa. Ok ja ja, jeg hus'er li'saa rivlig en Gang, at jeg og Smeden . . .“

Den lille Kuskesøn kom i det samme farende paa Hovedet ind over Havestuedørens Tærskel, smak Hænderne ned i Gulvet og gav Hals i vilden Sky. Lise kom flyvende bagefter med en Rædsel hængende ved Kinderne; men Anders havde allerede faaet rejst Sønnen og stod og trøstede ham.

„Det var den skidte Tæ'skel! Skal ha' Da-Da, skal han!“

„Da-Da!“ skreg Drengen og sparkede den forbryderske Tærskel i Sidebenene.

Præsten mente, at det var ikke saa ganske rigtigt saaledes at lære Barnet at hævne sig; men Anders, der ikke forstod denne Belæring, udbrød i Lovprisninger over sin Søns Aandsnærværelse under Faldet.

„Saa De, Pastor, hvordan at han tog for sig med sine smaa Hænder? Er det nu itte magesløst, at Baarnet kan ha'e de Kondervitter saad'n at bøde a' med Hænderne?“

„Det gør Barnet jo ganske uvilkaarlig,“ mente Præsten.

„Ja — ganske undvilkaarlig!“ gentog Anders og slog ud med Haanden. „Er det nu itte magesløst?“

Pastoren mente, at det nu var bedst at tænke lidt paa Vognen igen.

„Ja ja ja, jeg staar her og komfererer,“ skændte Anders paa sig selv og slog med Haanden tre smaa Slag, der skulde udtrykke tre Selvbebrejdelser, hvorefter han igen sleb af Sted paa sine Plader.

Lise og hendes Søn forlod ogsaa Stuen, fulgt af den lille Præstesøn, der ude fra Gangdøren stod og saa forundret efter den fremmede Yngling.

Men inde i Stuen stod Præstefolkene og saa paa hinanden med et langt Befrielsens Suk.

„Er det nu itte en magesløs Dreng?“ spurgte Præsten med Efterligning af Anders's Maal.

Fruen smilede. „Ja, hvor er de Folk dog stolte af den Dreng!“

„Alt er magesløst! Jeg er vis paa, at dersom en Tyr en Gang tog Hr. Peder paa Hornene og kastede ham op i Luften, saa vilde Anders finde det magesløst, at Barnet kunde falde ned igen af sig selv.“

Fruen lo atter. Hvor var hun glad ved at høre et spøgefuldt Ord af sin Mand, der ellers gik og var saa underlig.

Nej saa priste Kapellanen rigtignok sin lille Karlemand . . . hvor blev han af . . . naa derude. Se nu en Gang, hvor rank, hvor optaget! Hvor var han dog udviklet i Sammenligning med den anden!

Ja ikke sandt! Det samme havde hun flere Gange staaet og tænkt paa. „Og lagde du Mærke til, hvordan deres talte? Det var jo en skrække-

lig Udtale — rædsom — i Sammenligning med Karls.“

„Forfærdelig! Karl taler jo saa nydeligt og har allerede et helt Ordforraad. Jeg hørte ham i Gaar sige „naturligvis“ — „nu er min Sprællemænd naturligvis borte igen“.“

„Nej hvad synes man — saadant et Ord! . . . Og kan fatte alt muligt, gaa ind paa alt — lige straks.“

„Ja, jeg ved ikke, jeg synes aldrig, jeg har truffet noget Barn i den Alder, der har været saa udviklet, nok større og stærkere, men ikke saa aandelig forud for sin Alder.“

Drengen kom i det samme løbende ind.

„Gud velsigne dig, du lille Sjæl!“ ønskede Moderen og greb ham i sine Arme og trykkede et varmt Kys paa hans Pande.

Men henne i Hjørnet, op ad Væggen, stod Sprællemænd og drog Mundvigene op mod Ørerne og skottede uforskammet med halvandet Øje hen efter Præstefolkene.

„Men det er sandt, lille Anton, vi opholder dig; det var jo din Prædiken.“

„Aa, jeg skal nok sørge for min Prædiken,“ svarede han lidt stødt og rejste sig.

Hun fortrød, at hun havde sagt dette; men nu gik han, og hun vilde ikke kalde ham tilbage.

Lidt forstemt gik hun atter med sin lille Søn ned i Haven og satte sig til at arbejde.

VIII.

Solen brændte, vevre Sommerfugle svirrede om i Luften og dalede nu og da ned paa de gyldne

Pletter paa Gangen, hvor de bredte Vingerne ud og lod Solen varme de fløjelsbløde Rygge og Vingribber. Levkøjerne i Blomsterbedet hældede sig op ad hverandre og udsendte en sanseomtaagende Vellugt til alle Sider.

Den unge Kone sad og aandede i al denne Vellugt og Varme med en Fornemmelse af noget trykkende, noget kvalmt. Hun viftede sig med Broderiet og kiggede gennem Jasminbuskene for at se, hvor højt Solen endnu stod.

Da rørte nogen ved Marklaagen; den drejede sig paa sine rustne Stabler med en Hysten af Glæde over at kunne gøre et lille Svip bort fra den trøskede Egestolpe, som dens Klinkefald var fordømt til at hvile ved Dag og Nat. Fruen drejede Hovedet om til Siden og gav i det samme et lille Sæt med Overkroppen. Det var Doktor Heller.

„Undskyld, Frue, at jeg kommer fra denne Kant, jeg holder ellers ikke af Bagdøre; men jeg har været ude at se til en syg Mand, den gamle Jokum paa Lynge Mark.“

„Saa var det Dem, der fulgtes med en gammel halt Kone over Marken før i Eftermiddag?“

„Ja; hun kom humpende ind til mig og var rent ulykkelig. Hun havde først været ovre hos Fattigforstanderen i Lynge for at faa en Vogn af Sted efter Distriktslægen; men han „hade itte noget mæ ded aa gøre.“ Saa humpede hun herover til Formanden, Hr. Blok, og fik ogsaa en Tilsigelse til Per Jensen hernede paa Marken; men Per er en Lovens og Formernes Mand, han krævede, at hun maatte skaffe ham at vide, hvornaar Doktor Jensen vilde lade sig afhente; før kørte han ikke. Saa gav hun sig over. Tænk Dem nu, Fru Pram: der havde hun været fire Timer om alle disse Ture og gaaet omtrent halvanden Mil — alt forgæves. Og

i al den Tid havde Manden ligget i Krampetrækninger alene ude i Hytten. De kan tro, Fru Pram, der kan somme Tider, naar man kommer vore Fattigforhold paa nært Hold, løsne sig en Smule Medfølelse inden i en for disse Folk, der lever paa Samfundets Naade.“

„Men hvorfor kunde dog ikke Fattigforstanderen derovre øjeblikkelig have kørt op efter Dem — eller Hr. Blok —?“

Lægen slog ud med Haanden: „Reglerne maa følges, Frue, Byrderne ligelig fordeles. Skulde Per have et Gran mere af den kommunale Byrde end Povl? — han vilde græmme sig en Gulsot paa Halsen derover.“

„Nu er De uretfærdig, saadan er Folk ikke, allermindst Hr. Blok.“

Lægen rystede paa Hovedet. „Jeg har set alt for meget af den Slags, til at jeg skulde tro paa bløde Hjerter.“

„Da maa De tro, Hr. Heller, at Omsorgen for de fattige er bleven langt større nu, siden der er vaagnet noget Menighedsliv blandt Beboerne.“

Heller drog paa Skulderen. „De har selv været omkring i vore Fattighuse og i adskillige andre af disse stinkende Huler, hvor værkbrudne Koner og blegnæbbede Børn sidder og kryber sammen. De har set disse skimlede Vægge, disse Dyner med Fyld, saa tung som vaad Tang; — synes De, Fru Pram, at De har fundet Menigheden bag alt dette?“

„De kan ikke kræve, at vi skal faa alle Fejl og Mangler rettede paa een Gang.“

„„Vi?“ De maa ikke tro, Frue, at jeg har nogen som helst Bebrejdelse til Dem. Jeg ved, at De nøjes ikke med at tale om Kærlighed til Næsten.“

Hun bøjede sig dybere ned over sit Arbejde og blev rød. Hun var — som saa ofte, naar hun talte med Heller — i Modstrid med sig selv. Hun kunde ikke tage mod Anerkendelse af en Mand, hvis Livsmeninger bundede i noget, der hos hende maatte vække Rædsel; og dog var der i den Maade, han drog til Felts mod Slapheden paa, og den Sandhedstrang, hvormed han uskaansomt blottede alle tomme Vaner, noget, der berørte hende sympatetisk.

Heller sad og saa paa det smukke Kvindeaasyn, hans Blik blev varmere og varmere.

Hun hævede Hovedet: „Hvor jeg vilde ønske, Hr. Heller, at De delte Tro med min Mand og mig!“

„Ja.“ Han drog et Suk og rystede smilende paa Hovedet. — „Jeg er „betegnet“ med Korset for mit Hoved og mit Bryst som De og han; men — — jeg kan nu en Gang ikke med denne Kors-tanke. Og dog vil jeg ærlig sige Dem, Frue, at De har lært mig Respekt for denne Tanke.“

„Jeg?“

„Ja. Jeg har set, at der er noget stort ved denne Tanke, naar den hviler paa sand sjælelig Overbevisning og giver sig Udtryk i et Liv, der . . .“

„Nej vist ikke, jeg vil ikke høre dette, jeg er slet ikke, som De tror . . . lille Karl, hvor blev du af?“

Lægen havde et Ord paa Læben, men hørte i det samme et Par hæse Gluf, der bragte ham til at studse. „Hvad er det for en Hoste? Kom herhen, Dreng! Det var ret, løb stærkt! Kom her — gab! Saadan!“

„Der er dog vel ikke noget i Vejen?“

„Aa nej, det har ikke noget at betyde. Kom

her, vi maa have os en ordentlig Tur paa Araberen.“

Han fik hivet Drengen op paa Knæet, tog fat i hans Hænder og satte Hesten i Galop.

Fru Pram sad en Stund og saa paa dem.

„Det er forunderligt, at De holder saa meget af Børn.“

Han standsede lidt. „Der er saa meget sundt Blod i disse Smaakarle; de gror endnu saa ubevidst af Naturgrunden og er saa rart uberørte af al Forstillelseskunst og Usandhed.“

Fruen rystede paa Hovedet.

Han gav sig atter til at ride med Drengen, der dog snart lod sig glide ned af Hesten og løb sin Vej.

„Og saa denne Naivitet, der lyser saadan en Fyr ud af Øjnene,“ vedblev Lægen. „Hele Personen er en Klump af Frimodighed, — ingen Mistro til Menneskeheden, ingen Spørgsmaalstegn ved Lykken, — man kan klemme saadan en Unge af Medynk.“

„Af Medynk?“

„Ja, Medynk eller Medfølelse, hvad De vil. Saadan et Barn aner ikke, at Livets Dom lyder paa langsom Hudflettelse.“

Den franske Forfatter Balzac siger et Sted, at Kvinden har det tilfælles med Englene, at de lidende tilhører hende. Fru Pram var en af disse Kvinder; hun havde mange lidende i sit Hjerte, — Heller var en af dem.

„Hr. Heller,“ sagde hun, „man mærker, at De har haft store Sorger i Deres Tid.“

„Aa, hvad! Jeg har vel ikke haft større Sorger end . . . men hvad er det dog for en forbistret Hoste? Dreng, du skal have noget om Halsen!“

Fruen blev urolig og tog sit Lommetørklæde frem.

„Nej! Karn vin inte ha' det om, Mor.“

I det samme kom Kapellanen. Det var bedst at gaa ind med Barnet, mente baade han og Lægen; det gjorde hun da.

Den unge Præst, der oppe fra sit Værelse havde set et Glimt af Heller, havde gaaet urolig frem og tilbage paa Gulvet. Sandt at sige havde hans Opmærksomhed kigget mere ud af Ruden end i de Bøger og Papirer, der laa paa hans Bord. Han kunde ikke gøre for det, men han holdt ikke af, at de to blev siddende saa længe sammen dernede.

Det var blevet køligt, Skyggerne lagde sig som lange, mørke Florstrimler over Græs og Gange.

„Jeg havde tænkt paa at gaa en Tur,“ tog Præsten fat.

„Vel, jeg driver med.“

De talte en Stund om ligegyldige Ting.

„Naa,“ udbrød Lægen med eet, „det var en køn Ligtale, du holdt i Torsdags over Købmanden.“

Pastor Pram saa mistroisk paa ham.

„Men sig mig, hvorfor talte du ikke et Ord om Opstandelsen og det evige Liv?“

„Det har ikke truffet saadan.“

„Jeg synes ellers ikke, I Præster er saa bange for at udstede Salighedsattester ved Gravene. Underlig nok, naar I staar paa Prædikestolen og taler saadan ud i det almindelige, saa ved I altid at gøre skarpt Skel mellem den lille Flok og den uhyre store Folk; men staar I ude ved en Grav, saa har I næsten altid saadant et „godt Haab“, saadant et „trøsterigt Haab“, saa at man maa tro, at mindst

de 99 pCt. af dem, der bliver puttet ned, har hørt til den „lille Flok“ i Menigheden. — Naa, det er jo rart at høre; de efterlevende tror saa gerne paa disse Attester, og for at de ikke skal glemme dem, lader de Maleren skrive dem sirlig op paa Gravminderne, saa er det saa trygt at gaa mellem Gravene.“

„Hør, Heller, du har en styg Maade at tale paa naar du kommer ind paa dette Omraade.“

„Ja men hør nu, Pram . . . ærlig talt, jeg kan ikke forstaa, hvordan du kan være med til dette.“

„Jeg er ikke med til dette! Du vil aldrig høre mig prise nogen salig, uden jeg virkelig har Grund til at tro . . .“

„Godt, du følger altsaa den rene Lære, den fra Prædikestolen. Tror du virkelig paa dette med Himmerig og Helvede? Lad os en Gang gøre et lille Regnestykke op: Der dør aarlig — lad os sætte ganske løst 30 Millioner Mennesker, af disse er — lad os sige en Tredivtedel troende og kommer i Himmerig, de andre 29 Millioner kommer til Helvede. Det er Regnskabet for et Aar. Nu er der gaaet 6000 Aar, siger Almanaken, siden Verdens Skabelse — tænk dig nu, hvilken køn lille Sum af Sjæle, der saaledes skal svides! Vorherre har skabt dem alle, skabt dem til evig Glæde og Salighed — ikke sandt? Men han vidste forud . . .“

„Det er frækt at drage Guds evige, uudgrundelige Kærlighed i Tvivl paa denne Maade. Jeg vil ikke svare paa dette.“

„Ja, det er unægtelig det nemmeste Forsvar. Det er i det hele taget blevet mere og mere Skik hos dig at trække dig tilbage i dit Sneglehus, naar du mærker, at nogen pirrer ved Følehornene.“

„Jeg kunde meget godt møde din Tvivl ved at henvise til Menneskets fri Selvbestemmelsesret.

Frelsen ligger aaben for enhver, ikke en eneste Sjæl gaar fortabt, som selv vil frelses.“

„Godt! Vi vil holde Papuaerne og Pescheræerne og den Slags Folk ude af Betragtning og bare holde os til den Brøkdal af Menneskeslægten, som bærer Navn af Kristne. Enhver kan frelses, siger du; men ingen bliver frelst uden ved Troen — vel? Og Troen kan ingen tage af sig selv . . .“

Pastor Pram slog efter ham med Haanden: „Jeg kender disse spidsfindige Kneb, hvormed den fri Tankes Mænd tror at kunne gøre det af med Kristendommen. En Forhandling mellem os om dette er umulig, fordi du stadig taler ud fra Fornuftens Grundlag, medens jeg tager Fornuften fangen under Troens Lydighed.“

„Der kommer vi til en anden Ting: Man maa ikke bruge sin Fornuft, ikke tænke; derfor er Børn og Daarer de bedste Kristne. I har Himmerig tilovers for enhver Skrantning, der er ammet op ved jeres Dogmer og beholder dem i sig, mens han døser om i sit Tøjrslag, — men dømmer den til Helvede, som efter et Liv i Skuffelser, efter en Række indre Kampe, der maaske bragte hver Nerve i hans Krop til at skriges af Fortvivlelse, begynder at tænke paa egen Haand og ender med en ærlig og aaben Erklæring om, at han forærer jer alle jeres Dogmer.“

Præsten vilde ikke indlade sig yderligere med Heller. Han havde haft for mange ørkesløse Samtaler med ham til, at han skulde tro paa noget Udbytte af en Ordkamp.

Den unge Præst havde fra først af haft Tro paa, at han skulde faa Held til at omvende Fritænkeren; men al hans Møje havde været frugtesløs. Lægens Religion var en Sammensætning af naturfilosofiske Meninger. Han nægtede ikke, at der var

en Gud til; men naar alt kom til alt, var hans Guddom et Naturbegreb, et midtpunktsamlende Udtryk for Naturkræfternes „evige harmoniske Virksomhed“. Mennesket havde ligesom Dyr og Planter sin Rod i Naturen, var et Emne af dens fødende Kraft. I Overensstemmelse med Naturens vidunderlige Udviklingslove, efter hvilke der er en evig, uafbrudt Fremadskriden fra lavere til højere Former, nødes vi under Kampen for Tilværelsen til at øve vore Muskler og uddanne vore Sanser og Sjæleevner for at opnaa det mest mulige Udbytte af Livet, og naar vi har tilført Naturvirksomheden det Maal af Kraft, det Arbejde, den kræver af os, saa synker vi ved Døden tilbage i det uudgrundelige Naturdyb, vi er rundne af. Der hang ganske vist dyriske Drifter ved Mennesket, men de var i og for sig ikke onde, intet i Naturen er ondt, alt i dens store Organisme er tilpasset efter Harmoniens evige Love; dog bød Klogskaben os at tøjle Drifterne og arbejde paa vor egen og andres Fuldkommengørelse efter vor iboende Naturanvisning. Derfor kunde han til et vist Maal prise Kristendommen i dens oprindelige Skikkelse, idet den rummede en sund Sædelære og varm Menneskefølelse; men de senere Tiders Stats- og Folkekirker var Torturhuse, i hvilke Teologerne efter selvlavede Dogmer mishandlede Menneskene og holdt dem i aandelig Trældom. Han indrømmede, at hans egen Religion ikke gav Løfter om store Herligheder; men den havde det Fortrin frem for de positive Religioner, at den var sand, bygget op af videnskabelige Kendsgjerningers og klare Fornufts slutningers faste Lag.

Pastor Pram havde fra først af kastet sig over Lægen med en vis Iver og atter og atter paavist, hvor tom og trøstesløs hans Religion var. For at kunne møde Fjenden paa hans egen Mark havde

han skaffet sig en Del af de videnskabelige Værker, som Vantroen i den nyere Tid har suget saa megen Næring af. Fra først af læste han dem med spottende Rynker om Munden; men lidt efter lidt vaagne der i ham en vis pirrende Interesse, der ligesom gabede over alt dette ny, alle disse store Tankeslutninger. Saa blev han omsider klar paa, at der var Arsenik i disse Papirer, og lagde dem til Side.

Var det Tvivl, der rørte ved hans inderste Streng? Nej, han var ingen Tvivler. Han kastede sig paa ny over Lægen, var paa Færde tidlig og sildig i Menigheden.

Nu var han ved at blive træt af denne stærke Virken, og det var kun højst ugerne, han nu indlod sig med Lægen.

„Sig mig, Heller, taler du om disse Forhold ude omkring i Byerne?“

„Naturligvis, naar Lejligheden falder.“

„Da maa jeg bitterlig fortryde, at jeg har kaldt dig herud; du aner ikke, hvor megen Fortræd du gør i mine Menigheder.“

„Aa, jeg har saamænd ingen Faar taget fra dig endnu, og det er heller ikke min Hensigt at gøre Proselyter mellem dine „Jens Pæsener“ og „Per Jensener“. For Resten har denne din Frygt en vis psykologisk Interesse. Det gaar her som i alle rettroende Kredse: Man maa passe paa, at de umyndige ikke bliver smittede af den urene Lære — syss! der maa ikke tales om det, ikke røres ved det! Hold ikke de Blade og for Guds Skyld læs ikke de Bøger! Bevares, sikken Tillid I har til jeres Religions Livskraft og til jer egen Virken!“

„Det er ikke Mistillid; men vi ved, at der maa vaages, hvis ikke Fjenden skal saa Klinte i Kirkeageren. Der er noget djævelsk-forførende ved alle

disse gudløse Teorier og denne legende Spot, som man i vore Dage behandler Kristendommen med.“

„Spot? Har jeg nogen Sinde spottet Kristendommen? Har jeg ikke tværtimod — til Trods for, at jeg ikke tror paa dens Grundsætninger — ydet den min Anerkendelse, hvor jeg har set den træde frem med Vederhæftighedens Præg hos den enkelte? Nej, hvad jeg har imod, det er denne kristelige Forsølvning over Sognene, denne kommunale Formynder-Kristendom, der lægger sit Skær over Masserne — der holder fast paa sine een Gang godkendte Former og kvæler enhver fri Livsytring, som gaar bare et Haarsbred uden for dens Dogmekreds. Jeres Kirke er bleven et Kaos af aandelig Enevælde, Hykleri og døde Vaner — alt sammen indsvøbt i et Omslag af Overlevering og Autoritet. Men dette maa der heller ikke tales om, Kirkens Former er Tabu for det gode Selskab; at røre ved dem er at ville ryste Kirken selv og udsaa Tvivl og Splid i Menigheden. Nej, saa priser jeg en Livsretning, der selv tør kaste sig ud i Kampen, og som har sat sig til Opgave kun at søge Sandheden, kun Sandhed og Virkelighed.“

Præsten mente, at det var en daarlig Sandhed og en daarlig Virkelighed, der kun havde Udspring fra Naturlivet og var løsrevet fra Livet i Gud.

IX.

Da de kom tilbage til Præstegaarden, mødte Fruen dem i Gangen.

Præsten studsede: „Hvad er der i Vejen, Karen?“

„Jeg frygter for, at det alligevel er noget alvorligt med lille Karl.“

Drengen var bleven bragt til Sengs. Da de kom ind til ham, laa han i et kvælende Hosteanfald, mørkerød i Ansigtet og med fremstaaende Øjne.

„Vil De koge nogen Havregrød, Frue! Jeg kommer igen om et Øjeblik.“ Lægen fo'r ud ad Døren.

Det var, som Sengens Lagen tog til at flimre for Præstens Øjne. Ligbleg greb han sin Hustrus Haand, satte sig paa den lille Seng og saa paa Barnet, der, halvt sovende, laa og klynkede med hæs Stemme og kastede sig urolig omkring.

Den gamle Præst blev hentet ind. Hans Hoved rystede endnu mere end ellers, og det var, som Musklerne i hans Ansigt forlængedes, saa Kinder og Hage hang slappe ned. „Kære Børn . . .!“ Saa kunde han ikke mere, rystede paa Hovedet og gik igen.

„Anton,“ spurgte Fruen med rystende Stemme, „har du nogen Sinde hørt eller læst noget om, hvordan Strubehoste begynder?“

„Saadan, Karen.“

Lægen kom igen, lagde en Lædertaske med klirrende Instrumenter fra sig og forsøgte at lægge Igler paa Barnets Hals, men kunde ikke faa Drengen til at ligge stille. Omslaget blev lagt paa; men Hosten blev mere og mere uhyggelig, Indaandingen lød som lange, hæse Skrig.

„Jeg bliver her i Nat . . . Sørg for, at Anders og et Par andre paalidelige Mennesker er til Stede, hvis jeg . . . hm! . . . hvis jeg skulde faa Brug for en Haandsrækning!“

Ud paa Natten prøvede Lægen et Brækmiddel; men det gjorde ingen Virkning. Barnet slog sig tilbage med krampagtige Vridninger som under en Kvælning, hver Gang Hosteanfaldene gentog sig.

„Vil De saa gaa Deres Vej en Times Tid.“

„Aa nej, aa nej!“ bad den unge Moder og klemte Hænderne for Øjnene.

„Drengen er kvalt inden en Time, hvis det ikke sker.“

„Aa mit Barn . . . mit Barn!“

Lægen førte dem læmpelig hen imod Døren.

„Red vort Barn,“ bad Fruen, „aa Heller, red ham, red ham!“

„Det gaar nok . . . se nu at komme væk!“

Da gik ned i Haven, ud i den yderste Krog — nej, de maatte længere bort — ud paa Markvejen, hvor de ikke havde nødig at gaa og holde sig for Ørerne.

Foroven funkled Stjernerne som store, glimrende Taarer, der var ved at dryppe. Rugen stod og sov med tunge, dugvaade Vipper, og ude over Mosen laa Taagens Sølvbjærge. Men hvor koldt, og hvilken forunderlig Tavshed! Som om der ikke var det mindste paa Færde i denne Nat! Hvor kunde Gud sidde saa rolig bag alt dette? Vidste han da ikke, at der laa et lille velsignet Barn derinde og droges med Døden?

Præstens Fødder vaklede, hvert Øjeblik tog han sig til Panden. „Karen . . . bed!“

„Du maa ikke være saadan, Anton! Du skal se, det bliver nok godt.“

„Det er kommet saa brat.“

„Ja men det er jo Gud . . .“

Hun lod sig synke ned paa sine Knæ, holdt sine sammenfoldede Hænder op under Hagen og saa op paa en af de funklende Stjerner.

Hendes Mand hørte ikke, hvad hun sagde, vidste knapt, at hun laa der. Med Haanden for Øjnene stod han og ludede ned i sin egen Fortvivlelse.

Hun rejste sig og faldt ham om Halsen: „Vi

faar Lov at beholde ham, du skal se, vi faar Lov at beholde ham!"

Atter gik de frem og tilbage paa Markvejen, hvert Øjeblik seende op efter Laagen, som om de ventede et Budskab deroppefra.

Endelig lød Lægens stærke Røst oppe fra et af Vinduerne: „Alt vel!“ og med et „Gud være takket!“ fo'r den unge Frue af Sted op over Haven.

Nervehidset og gispende styrtede hun ind i Sovekammeret. Der laa Barnet — blegt, med stift indbunden Hals, men med et Smil over sit lille Ansigt. Fortumlet af Glæde og Taknemmelighed kastede hun sig i Lægens Arme, trykkede sin Mund mod hans Kind og stammede med graadkvalt Røst: „Tak, Tak for dette!“ hvorefter hun fo'r hen til Barnet og bøjede sig hulkende ned over det.

Hendes Mand, der traadte over Tærskelen netop i det Øjeblik, hun rev sig ud af Lægens Arme, følte ligesom et dumpt Stød for Hjertet, men fik ikke Tid til at klare sig Indtrykket, idet hans Øjne uvilkaarlig i samme Nu drejede sig hen mod Barnet, hvis milde, blege Ansigt fyldte ham med et nyt mægtigt Indtryk. Et Virvar af Følelser trængte sig frem i ham, knudede sig sammen med et uforklarligt Pres mod Brystets Vægge og overvældede ham i det Mon, at han blev staaende et Stykke fra Sengen og saa med hurtig aandende Bryst paa Barnet. Endelig gik han hen og satte sig paa Sengen, kyssede Drengen og glattede hans vaade Haar: „Gud ske Pris og Tak!“

Anders Eriksen, der tillige med en anden Karl havde hjulpet Pigerne med at udbære et stort Bord, som havde været brugt ved Operationen, traadte atter ind i Kammeret, dampende af Sved.

„Ja dog dog, sikken Re'lighed!“ Han slog med Haanden efter Præstefolkene. „Det stakkels Kriv —, hvor ser han dog a'redt ud! Men nu skal De ikke græde, Madam, for nu er'et jo godt igen. Aa, Pastor, vil De ikke være saa god at fly mig min Trøje . . . der paa Stolen Tak, Pastor! Nej, han har ligegodt væ't noget simpelagtig af Helsen i den sidste Tid, og jeg tvilte nok paa i Gaar Morges, at det vilde blive galt med han, for jeg saa jo, at han gik og sjaskede i en Pyt Vand ude ved Havelæ'en og blev helt vaadskoet paa det ene Ben.“

Præsten rejste sig med et lille utaalmodigt Sving med Haanden: „Ja nu skal Anders have Tak, nu er det vist bedst —“

„Ja ja jo, Pastor, det er meget rigtig, man skal tidlig op i Morgen og paa Tørvemosen, det er meget rigtig — Godnat, Godnat!“

Varmt og med alle Pulse i hurtig Gang pakkede Lægen sine Sager sammen, og efter at have givet nogle korte Paalæg med Hensyn til Behandlingen af Barnet skyndte han sig bort med sin Læder-taske.

Fruen blev hos Barnet, Præsten tog sin Slaab-rok paa og lagde sig paa Sengen, men stod snart op igen og gik frem og tilbage paa Gulvet. Hans Hustru hviskede nu og da et Ord til ham, om han dog ikke vilde gaa til Ro; men hun fik forunderlige Blikke til Svar.

X.

Det var blevet Efteraar og Vinter og atter Vaar. Den gamle Præst, fra hvis fintformede Ansigt

Alderdommens Højhed lyste, sad endnu Dag efter Dag mellem sine Bøger og rystede paa Hovedet. Skrivebord og Stole laa fulde af opslaaede Værker: graa, ormstukne Værker i Skind- og Træbind, gamle latinske og tyske Værker i falmet Shirting og nymodens Bøger med Guldtitler og glittet Papir. Der lugtede af Pædagogik i alle Kroge, Luften var som mættet med Opdragelsesspørgsmaal, de duftede af Bøgerne og laa i Rynkerne om den gamle Mands Pande. Han var glad, at han kunde leve i Fred med sin Videnskab, ingen forstyrrede ham, ingen Mislyd ude fra Verden naaede ind til ham. Han var glad for sin Søn, der havde lagt denne forfjamskede Præste-Nidkærhed af og var groet rolig fast i sin Gerning: alt gik saa roligt i Præstegaarden, alt gik saa roligt i Kirkerne.

Nu var han snart 74, men endnu forholdsvis stærk. Han tænkte ikke paa at søge sin Afsked, han vilde vente saa længe som mulig, des mere Haab kunde der være om, at hans Søn kunde faa Kaldet efter ham.

Udenfor susede Stødene af en heftig Storm gennem Træernes Løvkupler. Af og til indhylledes alt — Have, Kirketaarn, Mark og Himmel — i en piskende Byge, der væltede sig frem over Egnen med Skyer af blygraat Støv og Millioner fine Regnstænk.

Rygende paa sin Pibe og lunt indsvøbt i sin lange, graa Slaabrok sad den unge Præst i sit Studerekammer og bladede i en Bunke skrevne Taler fra hans første Præstetid. Der var Prædikener med Duft af Nardus, Ligtaler med noget af Liljens milde Aande over sig og Brudevielser, der mindede om Roser fra Saron. Han vendte Blad paa Blad, standsede af og til og læste, bladede atter om.

Til sidst skød han Bunken fra sig, hældede sig

tilbage med en svag Trækning af Selvspot om Munden: „En hel Samling af hentørrede Blomster!“

Han rejste sig, hængte Piben hen paa Væggen og satte sig paa en Stol ved Vinduet ud til Haven.

Træernes Grene svirrede til alle Sider som i raadvild Angest for deres grønne Klædninger. Pastor Pram lagde imidlertid ikke synderlig Mærke til Vejret, han var opfyldt af Rejsetanker. I flere Aar havde han tænkt paa en Rejse sydpaa, hans Hustru havde skyndet til, de havde jo Raad til det (han havde for lang Tid siden faaet sin Mødrenearv, en god Slump Penge, udbetalt, havde desuden en god aarlig Løn af sin Fader), og han trængte saa haardt til Forfriskelse. Nu var det endelig afgjort: om otte Dage rejste han og blev borte i 2 til 3 Maaneder. En ung, ledig Hjælpepræst af hans Kendskab skulde overtage hans Gerning, mens han var borte.

Det bankede paa Døren ud til Gangen. Det var Anders Eriksen.

„Nej, dems jeg er Mand for at styre hende længer,“ tog han fat og stak en Kno op i Øjekrogen.

Det var Lise, han talte om. Selv Lise, der havde levet saa at sige i lutter Præstegaardsluft, var bleven revet hen af den blide Apostels Himmerigsløfter. Der var „Støderyk“, da hun var „rent kataalsk i Hovedet“.

„Jeg kan virkelig ikke holde Lise tilbage; min Kone har jo flere Gange talt alvorlig med hende.“

„Ja, men det kan itte forslaa, Pastor. Madamen hun er meget ferm og god, det var Synd at sige andet, forstaars; men der er ingen, der kan saadan lægge ud som De. Hun er rent rundtosset, Lise, hun siger, hun vil bo paa Zions Høje.“

Pastor Pram maatte love at tale med hende.

Anders gik, men stak igen Hovedet ind ad Døren:
„Og hun vil ha'e Pæder med derover . . .“

„Jajajaja — gaa nu bare!“

Lidt efter traadte Fruen ind fra en anden Dør.
„Her er Bud fra Lisbet, om du vil komme ned og berette hende.“

Han tog sig til Panden, som om han havde Værk i Hovedet. „Vil du tage min Kjole og Krave?“

Lisbet var den før omtalte Kone, der tidligere havde ligget af Vandsot; nu laa hun af Kræft i Indvoldene. Fru Pram havde været hos hende mange Gange, havde bragt hende Saft og fint Brød, havde sørget for, at hendes Lagen blev vadskede, og ofte trøstet hende med kærlige Ord. En Gang havde hun truffet sammen med Lægen dernede og havde da set, hvor omhyggelig han tog sig af den lidende Kvinde, men samtidig lagt Mærke til, hvor forandret han optraadte over for hende selv, og hvor hurtig han havde søgt at komme bort, da han havde tilset den syge.

Præsten traadte ind i det af Medicin og gammel Sengeluft stærkt lugtende Rum. En gammel Kone, der plejede den syge, sad paa en Slagbænk ved Bordet og gnavede paa en Skorpe og en Sulesvær. Hun drejede Hovedet en Smule til Siden, men blev siddende i sin sammensunkne Sløvhed. Lisbets gule, benede Ansigt stirrede ham i Møde med en Skarphed, der syntes at tale om Sindsforvirring. Pastor Pram var imidlertid bleven saa vant til al Slags Sygestue-Elendighed, at han tog sig det hele forholdsvis rolig.

„Aa, jeg brænder, jeg brænder indvendig!“ jamrede Konen sig.

„Giv Dem tilfreds, kære, det bliver godt igen, skal De se.“

„Ja, det bliver godt, jeg ved det nok, jeg for-

stod godt Doktoren . . . aa min Gud, min Gud! Sig mig, hvad der kommer! Er der noget bagved . . . Fortæl mig noget om Himmerig!”

Synet af den stirrende, ulykkelige Kvinde rørte hans Hjerte og tvang Taarer frem i hans Øjne.

Saa talte han til hende om de evige Pavluner. Han talte flydende og smukt, med sin bløde Røsts fyldige Klang i hvert Ord; men Konen rystede paa Hovedet og gav sig i Smerte.

Derefter tog han til at fremsige Nadverformlen. Han stod med den opslaaede Alterbog i Haanden, men fremsagde Ordene udenad og lod imidlertid, uden selv at vide det, Blikket løbe hen over Væggen ved Bordenden, hvor der hang nogle tyske Marie- og Kristusbilleder, hvis skrigende Farver og forregnede Ansigter stødte hans Skønhedssans saaledes, at han uvilkaarlig rynkede Panden og gav et Ryst med Hovedet.

Den syge gav sig, han vedblev at læse. Under Læsningen drejede han ogsaa en Gang Blikket hen mod den gamle Kone paa Slagbænken. Hun sad og klippede med de røde Øjne og gumlede paa den sidste Ende af Skorpen. Atter et ubehageligt Indtryk.

Endelig kom han til Indstiftelsesordene: „Vor Herre Jesus Kristus i den Nat . . .“

Da saa den syge op med et Glimt af Genkendsesglæde i sine Øjne. Aa, Skolen — Kirken!

Hun tog mod Brødet og Vinen med et krampagtigt Begær. Det svaalede igennem hende; men nej — det havde ikke hjulpet; snart vred hun sig atter i Smerte.

Han lyste Velsignelse over hende, talte nogle Ord endnu om den himmelske Manna, der vederkvæger Syndere til Salighed, tog hende derefter

i Haanden og ønskede hende Guds Fred og Velsignelse!

Da han kom tilbage til Præstegaarden, kom hans Hustru ham i Møde og saa spørgende paa ham: „Naa?“

„Hun har næppe langt tilbage, er frygtelig utrøstelig.“

„Ja men, Anton, talte du nu ogsaa rigtig inderlig til hende?“

„Om jeg talte . . . du kan da vide, at jeg søgte at yde hende al den Trøst, jeg evnede at give.“

Han gik ind i sit Værelse; hun lod ham gaa.

Saa stod hun et Øjeblik og saa ned for sig, kastede derefter et Sjal over sig og gik ned til den døende Kvinde.

„Det er nok rigtig slemt, Lisbet.“ Fruen lagde sin Haand paa den syges fugtigkolde Pande. „Det gør mig saa inderlig ondt for Dem; men De skal se . . . hør, De skal have Deres Dreng hjem hos Dem i Aften.“

Konen, der nu laa sammensunken, saa op med et hedt Rosenglimt over Kinderne: „Mine Dreng? Jamen de kan jo ikke komme.“

„Vist kan de, vi skal nok faa fat paa dem; jeg skal selv sende Bud til Lynge og til Teglgaard. De kan tro, de skal nok faa Lov at komme. Og ved De hvad, De skal blive her hele Natten, jeg skal nok sørge for det hele, og jeg skal selv komme ned og sidde hos Dem. De skal se, Lisbet, vi skal gøre det saa godt, saa godt for Dem.“

Hun strøg Konens Haar fra Panden og rettede ved Puderne. Lisbet aabnede af og til Øjnene og saa taknemmelig paa hende. Disse bløde Hænder, disse bløde Ord og saa — Drengene! Det var,

som Stuen blev fuld af Mildhed og Hygge til Natten.

Fruen satte sig paa en Treben ved Sengen.

„De har gennemgaaet saa meget i Deres Tid, Lisbet, jeg ved det godt; men vi har alle noget at bære paa, vi har alle noget,“ gentog hun, og hendes Øjne blev fulde af Vand. „Der kan være saa meget, der trykker og piner en, saa meget, som ingen Mennesker aner; men De har haft mere end de fleste.“

Saa viste hun hen til ham, der indbyder de lidende og besværede . . . Ordene gød sig som en mild Svaling over det feberhede, fortørrede Legeme.

Til sidst gav Fruen sig til at bede: „Fader vor, du, som er . . .“ Da saa hun, at Konen var død.

Det var i en forunderlig rystet og dog løftet Stemning, hun kom tilbage til Præstegaarden. Hun havde faaet Fedtpletter paa Kjolen, Fattighusluft i Sjalet; men Hjertet var som udvidet under en bortfaren Sjæls Velsignelser.

Hun stred sig frem over Gaarden, hvor der stod et Slug af Vind og Regnstænk mellem Længerne. Da hun var kommen ind i Gangen, standsede hun med et Ryk — et Bulder af Ord væltede hende i Møde inde fra Stuen.

Hun rev Døren op: „Anton!“

XI.

Medens hun havde været nede i Fattighuset, havde hendes Mand vandret frem og tilbage i sit Værelse. Han havde været i en urolig, oprørt Stemning. „Anton, har du nu ogsaa talt rigtig

inderlig til hende?“ Det var dette Spørgsmaal, der havde sat ham i Oprør. Han havde set Glimt af noget tvivlende, noget bebrejdende bag dette milde Spørgsmaal. Det havde bidt sig fast i ham som en Blodmidde. Og hun vilde bebrejde ham noget!

Pastor Pram havde kæmpet med Sektererne i Lyngby og med Mormonerne i Randbøl. Han havde slaaet dem med Skriftens Ord, og de havde slaaet ham med Skriftens Ord. Han havde set, hvilken forbavsende Skriftkundskab Lægfolk kan have, og hvor tankeklart de undertiden kan stikke deres Fortolkninger ud. Der var virkelig et og andet i Skriften, som ikke var saa let at magte.

Og saa var der Heller. Han maatte sætte Tænder i Læben, naar han tænkte paa Heller. Med overlegent Velbehag havde Lægen givet ham Stik paa Stik med sin videnskabelige Kritiks Syle-spids og altid vidst at ramme, hvor Huden var tyndest. Det svækker i Længden. Ikke saaledes at forstaa, at hans Tro var rokket, den skulde Heller ikke røkke, — det var kun saadanne enkelte Fortolkningsspørgsmaal, vedrørende Menneskets Oprindelse, Helvede o. s. v. Han vilde tilstaa, at han ikke var saa sikker som før; men enhver har sine svage Timer.

Han havde haft Kampe med sig selv, ikke rystende Hjertekampe, men en lang fortrædelig Hugning med Vaaben af den Slags, der ikke slaar saa haardt om Dagen, men bider om Natten. Saa tog han omsider den Beslutning helt at drage sig tilbage fra Heller og forsøge paa ny at leve sig ind i den gamle Sikkerhed. Og det lykkedes til Dels. Han spiste og drak godt, gik lange Ture og sov godt om Natten. Mormonerne og dem derovre i Lyngby lod han skøtte sig selv; der var intet Ud-

komme med disse Mennesker, og man maa spare sin Kraft til sin egentlige Opbyggergerning. Han passede sine Forretninger, døbte, berettede syge, — kom altid, naar der blev kaldt.

Der kom en vis Ro over ham. Man bliver ædruelig med Aarene. Han var paa en Maade glad over, at han kunde tage sin Gerning roligere end før. Der er noget vist teatralsk ved denne stærke Virken, denne evige Raaben med Synd og Naade, som mange yngre Præster er saa stive i. Tiden, Livet lærer en at se mere nøgternt paa Tilværelsen. Man kan blive saa vant til at døbe Børn og dele Brød og Vin ud, at det til sidst gaar halvt forretningsmæssigt, man kan blive saa vant til at staa ved Siden af Lig, at man vænner sig til Lugten og til Tanken om Ormene. Det er forunderligt med den Vane, den giver en Jernskinner om Brystet. Og det er undertiden godt at være pansret med denne sikre, tilvante Ro, der giver ens Liv et Stempel af Fasthed. Det er ikke alle gamle Vaner, man skal gaa løs paa.

Men Pastor Pram bar, trods al sin Ro, i en af sit Hjertes lønlige Folder en lille glødende Kugle, der i enkelte Øjeblikke truede med at brænde igennem. I Aaringer havde han gaaet med en Fornemmelse af, at der laa noget et Steds i ham og ventede paa at blive bragt frem; men han havde ved Siden heraf en Forudfølelse af, at hvis dette noget blev lagt aabent frem, da vilde der komme Ansigter fra alle Sider og stirre paa det og sige: „Gud forbarme sig!“ Og dette maatte ikke ske. Der var to Øjne, som frem for alt intet maatte se.

Og nu var dette Spørgsmaal kommet: „Anton, har du ogsaa . . .?“ At hun vilde bebrejde ham noget!

Hun var ikke den, hun havde været. Der var Øjeblikke, da det saa ud, som hun var mere paa Hellers end paa hans Side. Han havde set, hvordan hun, naar hun sad og talte med Heller, kunde lade sig drage hen til ham med en Slags forlegen Glød i Øjet. Han vidste meget vel, at der ikke var Tale om noget egentligt „Forhold“ mellem dem; men denne Tilnærmelse indeholdt Spirer. Der er en Uskyldighed, der driller. Bare det, at hun i sin ubevidste Følelses-Fylde kunde fare ham om Halsen og kysse ham — — dette Optrin kunde han ikke glemme, og hun skulde ved Lejlighed have at vide, at det aldeles ikke var nødvendigt, ikke en Gang sømmeligt, at give sin Taknemmelighed over for en fremmed Mand Udtryk paa denne Maade.

Aa, hvor havde han elsket hende! Hvor pinte det ham at tænke paa, at der var kommet noget ind imellem dem, noget, der skilte som en Kile! Og hvordan vilde det blive herefter, naar hun kunde komme med saadanne Spørgsmaal som det i Dag?

Snart satte han sig og saa ud paa de stormpiskede Træer, snart rejste han sig og gik frem og tilbage paa Gulvet. Der væltede Byger af Sted bag hans Pande, et Rusk af Utilfredshed, Nag og Harme. Hvad skulde det hele blive til? I den ene Ende af Pastoratet Helvedes-Trusler, i den anden Mormonsalmer, Kirkebesøget hensygnende, hans huslige Lykke i Forfald, alt i Øpløsning!

„Aa — komme bort, bort fra det hele!“ Han stødte sine knyttede Hænder ned mod Siderne.

Omsider fik han tilkæmpet sig en Smule Ro. Nu vilde han gemme alt hen i en Krog, hvor ingen kom, rejse bort, forfriske sig, og saa, naar han kom hjem, tage det frem Stykke for Stykke, faa alt det

spegede opredet, sætte fuld Kraft paa, — sejre over hele Linjen!

Der kom en vis Lettelse over ham, da han havde faaet sluttet denne Overenskomst med sig selv; det var, som han med en fast Beslutnings sikre Træk havde sat sit Navn under en Kontrakt.

Han gik ind i Dagligstuen for at undersøge Indholdet af en Læsetaske, der samme Morgen var bleven sendt fra Bloks. Efter at have bladet lidt i Bøgerne, satte han Albuen i Vindueskarmen og saa ud i Gaarden. Da kom han med eet til at tænke paa, at Tjenestedrengen laa syg nede i Karlekammeret. Han vilde dog gaa ned og se til ham.

Netop i samme Øjeblik traadte Lægen ud ad Kammerdøren; han saa op imod Vinduet og hilste, gik derefter et Par Skridt ned imod Porten, men drejede om og gik op mod Gangdøren.

Heller havde ikke været i Præstens Hus i mange Maaneder og vilde heller næppe have gaaet ind nu, dersom han ikke havde set, at Fruen for et Øjeblik siden var gaaet ned i Fattighuset. Han kom ikke, hvor Fru Pram var. Der var et Kys, der brændte ham paa Kinden.

Da han hin Aften havde udført den vanskelige Operation, havde han været rolig og kold, som om han skar i Træ; men i det Øjeblik, han følte Varmen af hendes Aande i sit Ansigt, kom han til at ryste. Han gik hjem, tændte sin Lampe og satte sig til at læse, men Bogstaverne flød hen i Syner. Han gik ud i Haven, spadserede den halve Nat paa Gangene. En ny, mægtig Indflydelse havde med eet revet ham ud af det rolige Liv, han hidtil havde ført herude i Randrup. Alt laa omkring ham i lydløs Dvale, med Stjernernes bløde Blaalykning over sig. Det var, som Husvæggen, Bladenes Sølvhinder, de smaa lysrandede Skyer, alt omkring ham og

over ham smilede til ham med en æggende Glans. Det var, som Verden i denne Nat havde forandret Karakter. Der var noget nyt i Gære, noget i Brud med en Slags urolig, vaagen Skælven. Gamle stærke Erindringer vaagnede i ham, Modet fra Ynglingealderen voksede frem i hans Bryst, han følte, hvor hans Kinder og Øjne blev hede, trods den fugtige Natteluft. Ja, han elskede hende! Og hvor havde han elsket hende længe! Nu forstod han sig selv. Fra den første Stund, han gensaa hendes ranke, friske Skikkelse, havde han paa ny følt sig draget mod hende, og Dag for Dag havde hun ved sin kvindelige Ynde og sit af Sandhed og Opofrelse prægede Liv draget ham nærmere til sig. Men først nu gik den Tanke lyst og varmt igennem ham, at hans gamle Kærlighed igen var vaagnet i sin hele Styrke. Dette Kys, givet i uskyldig Selvforglemmelse, glødede igennem ham og bragte hver Nerve i hans Legeme til at dirre. Han sov ikke den Nat. I flere Dage gik han omkring i en uklar, feberhidset Sindsstemning; men da gik det op for ham, hvilken Daarskab det var at tænke paa hende. Haabløst, haabløst!

Med al den Kraft, hans stærke Natur ejede, kastede han sig over sin Livsgerning, kom ikke oftere i Præstegaarden, undtagen naar han blev kaldet, og søgte da saa vidt muligt at undgaa Samtaler med Fruen.

Men hvad hjalp alle Forholdsregler? Hendes Aande gød sig paa ny varmt over hans Ansigt, hver Gang han satte sig ved sit Arbejdsbord, Glansen fra hendes Øjne lyste fra Bøgernes Blade, hendes Billed tegnede sig mod Himmelbuen, naar han, dybt nedsunken i sin brune Læderstol, sad og svingede mellem Fjælene paa Bøndervognene.

Med sin Viljes faste Tag tvang han sit Hjerte

til Ro; ingen vanvittige Planer krydsede hans Hjerne; men den skarpe Selvtugt, han kuede sin Kærlighed med, skar Svøbemærker i hans Hjerte. Han havde Øjeblikke, da det forekom ham, at hele Tilværelsen opløste sig for ham i Taager af Haabløshed.

Og naar han tænkte paa, at denne Kvinde, der aldrig kunde blive hans, var givet en Mand som Anton Pram i Vold, da ildnedes hans Tanker af Harme; thi hvad var Anton Pram bleven til andet end en Lejetjener, der levede paa Stumperne af en i Virkeligheden for længe siden opgiven Autoritetstro?

Der var undertiden — og det netop i Dag — en vis Træghed over Dr. Heller, en sjælelig Slaphed, der gjorde ham ligegyldig for alt, selv for Spørgsmaal, der til andre Tider kunde sætte hans Blod i Fart, og naar han nu med eet fik i Sinde at gaa op og hilse paa sin forhenværende Ven, skete dette, dels fordi han syntes, han ikke godt kunde løbe sin Vej, da Pram dog havde set ham, dels fordi der endnu inderst i ham var Stumper af gammel Venskabsfølelse, der drog ham op mod Barndomsfællen.

Pastor Pram bad ham sidde, selv blev han staaende.

De talte en Stund om den syge Dreng, og Lægen vilde derefter gaa igen. Da fik han fat paa en af de før omtalte Bøger, en Roman af den ny-franske Bogavl, og kunde ikke lade være at sige med et vist spydigt Tonefald:

„Du skulde ikke læse den Slags Bøger, Pram.“

„Det gør jeg heller ikke, jeg har vænnet mig af med at sidde og tygge paa Gifttyder.“

Heller smilede.

De kom nærmere ind paa den omtalte Bogavl,

og førend Lægen vidste af det, vaagnede Kamplystens Spændkraft i ham.

Det var en Gæringstid, vi levede i, et af disse frugtbare Tidsafsnit, der føder nyt Liv. Intet Samfund i Verden trængte mere til at friskes op af ny Tanker end det danske, der igennem mange Slægtled havde lidt af aandelig Forsumpning. Godt derfor, at der ogsaa herhjemme havde begyndt at vise sig Glimt af en Bogavl, der turde trodse en skimlet Tids forgemte Tanker og kunde give Anledning til Drøftelse af de store Spørgsmaal, som brændte i enhver anden Krog af den dannede Verden.

Pastor Pram mente, at Digtekunsten ikke skulde tjene fremmede Guder eller gøres til Trælkvinde for Tendensformaal.

Om han vilde sætte Grænser for en af Mennekelivets højeste Aandsmagter? Det var netop den gamle Digterskoles store Skavank, at den med sit Snæversyn holdt fast paa sin fra gammel Tid „patenterede“ Kunst som den eneste gyldige og med al den Færdighed, som idelig gentagne Penneøvelser avler, tumlede med sine fantastiske Helteskikkelser og frembød sine rigt farvede Billeder af Livet i Æteren, alt sammen — Gud bevares — alt sammen inden for Gudfrygtighedens og den gode Tones een Gang vedtagne Ramme, medens Digtekunsten i vore Dage var ved at blive, hvad den skulde være: en Stormagt, der spænder over alle Tilværelsens Omraader, — dukker ned i alle Samfundslags Løndyb, river Sløret af Lasten og gaar løs paa Hulheden i Vanelivet . . .

Hulheden i Vanelivet? Det var, som Pastor Pram igennem disse Ord fik en Hilsen fra sin Hustru. Han vidste, at hun og Heller havde Berøringspunkter paa dette Omraade, og han følte, at Heller

her havde rettet et Slag imod ham personlig. Han blev hed.

„Det er ingen Kunst at overtude Menneskeheden om, at der er Uhumskheder til, eller at der er tomme Rum i Verden, — aldeles ingen Kunst. Men det er Kunst at stille Renheden, det skønne og det sande frem i et saadant Lys, at Menneskeheden kan drages deraf, det er Kunst at vise — ikke alene, at Menneskesjælen attraar Mættelse, men at der ogsaa i Livet er noget, der kan tilfredsstille denne Trang. Men hvad gør dine højpriste Virkelighedsdigtere? De fører os omkring i Alverdens Kroge og søger at overtude os om, at det dunder hult under Foden, hvor vi end træder paa Jordkloden; de fylder vore Stuer med Stank og pirrer mangen Gang saa længe i Lastens Pøle — rigtig nok med Indignationens Pren, skal det hedde sig — at det til sidst lykkes dem at faa ægget Læserens Lyster op til det Nydelsesbegær, de bekæmper.“

Der dannede sig et Par dybe Rynker under Lægens Mundskæg. „Du er noget ensidig, min gode Mand; men lad os kun holde os til den rent negative Side af Sagen. Tror du ikke, at vi efter at have aandet i Snese af Aar i parfumeret Luft kan trænge til en Smule Stank for at lære at kende, hvad Vellugt er? Og mener du ikke, at der gives Folk, som kan have godt af at se, hvordan Løgn og Skinvæsen kan sætte Kræftknuder i et Menneskes Indre?“

Han saa her paa Kapellanen med et Blik, der gik dybt.

„Tror du ikke,“ blev han ved, „at en og anden derved kan komme til Forstaaelse af sig selv, saaledes at han lærer at kende sine egne indvendige Sygdomme og lærer i rette Tid at søge Midler imod

dem? Det er det, Virkelighedsdigterne vil hjælpe os paa Gled med. Jeg skal nævne dig et Eksempel . . . lad mig tage det fra Fortidens Digtning; for vi har heldigvis ogsaa haft vore Virkelighedsdigtere i Parfumetiden. Husker du, hvordan Paludan-Müller lader Adam Homo træde op med sin store Generalforsamlingstale, der lyder som et tomt Kling-Klang i hans egne Øren, fordi han ikke længer selv har nogen Tro paa de Vidunder-Reformer, som Talen skulde give det første Stød til? Der staar han da — en ynkelig Figur med to Sjæle, af hvilke den ene udplaprer sine Ramser, medens den anden sidder inderst og lytter med Haansmil til Ramserne:

„For Talen lod han Ydersjælen raade;
men medens den til Ord spandt Tankens Traade,
drev Tvivlens Djævel indenfor sit Spil;
thi naar en Dæmon spille skal sin Rolle,
vil altid Indersjælen fast den holde.“

Se, det er den Slags Folk, Virkelighedsdigterne vil ramme — disse Ydersjæle, der regerer i Kirken, i Samfundet.“

Pastor Pram var bleven bleg. Han stod et Øjeblik og saa tavs, men med dirrende Læber paa Lægen. Naget og Harmen fra før glødede paa ny igennem ham og vendte sig med smerteblandet Bitterhed mod Heller som den, der væsentlig var Aarsag i al hans Ulykke.

„Heller,“ fo'r han frem, „der maa gøres op imellem os to, og det for bestandigt! Jeg kan og vil ikke længer have Samkvem med en Mand, der ligefrem lægger an paa at undergrave min Gerning og ødelægge mit Liv. Du er kommen saa dybt i Ledtog med hele den Skare af Missionærer for aandelig Død og Fortærelse, som i vor Tid . . .“

Heller rejste Hovedet.

„Ja, hvad er vel din og Fællers Opgave andet end — midt i al den Sønderrevethed, I selv lever i — at omstyrte alt det, som Menneskeheden har bygget paa i Tusinder af Aar, og som Millioner Sjæle har levet lykkelig paa?“

„Hm . . .“

„Der gaar I og udsaar jeres giftige Lærdomme i Videnskabens og Humanitetens Navn . . . hvilken Sæd gror efter? Tvivlesyge og Raadvildhed og Ulykke.“

„Maa jeg bare sige . . .“

„Hvad udretter I vel andet end at forvirre Menigmands Begreber, fremkalde Livslede og Slaphed? Ingen kæmper bedre end I for at bevise Schopenhauers Paastand, at Tilværelsen er en eneste stor Ulykke, og at der intet andet godt er i Verden end Fornægtelse af alt — Selvmord, Tilintetgørelse. Dertil fører jeres gudløse Dannelse: Verdenssmerte, der enten synker sammen i indisk Viljeløshed eller ender sine Kvaler med Revolveren. Og til et saadant Nedrivningsarbejde laaner du dine Kræfter . . .“

„Saa lad mig dog faa et Ord indført! Du er jo som rasende.“

„Ja, det skal siges dig ærligt og alvorligt,“ fo'r Præsten videre. „Du har i al den Tid, du har opholdt dig her i Randrup, gjort alt, hvad du evnede, for at forkludre min Gerning i Menigheden og sønderrive og ødelægge alt det bedste i mig selv. Det har du gjort. Og du har samtidig dermed boret dig ind i mit Hjem paa en saadan Maade, at hele min huslige Lykke . . .“

Lægen rejste sig og blev ildrød.

„Ja, det har du gjort! Du har med Tilside-sættelse af al Respekt for Ægteskabets Hellighed og med denne aalesmidige Moral, som er særegen

for Folk af dine Meninger, trængt dig ind mellem min Hustru og mig og søgt . . . og søgt . . .“

Det var i dette Øjeblik, hans Hustru rev Døren op og med Udraabet „Anton!“ fo'r hen imod ham.

„Hvad er det . . . hvad er der paa Færde?“ spurgte hun med Haanden knuget mod Brystet.

„Der er det paa Færde, som du meget godt ved, at han har forspildt min Lykke og gjort mit Hjem til et Helvede — det er der paa Færde.“

„Hr. Heller . . . nej gaa ikke . . . forklar mig dog, hvordan dette er kommet!“

„Jeg har intet at forklare, Frue, og desuden er jeg bleven behandlet paa en saadan Maade, at jeg ikke kan opholde mig et Minut længer i dette Hus.“ Han bukkede og gik.

Hun vilde ile ud i Gangen for at holde ham tilbage; men hendes Mand stillede sig i Vejen for hende.

„Anton, du vil jage en Mand ud, som har frelst vort Barn, en Mand, som . . . men kære, hvordan er det dog fat med dig?“

Han søgte at tale saa rolig som mulig. Det maatte en Gang have en Ende med Lefleriet med dette Menneske, der nu saa længe havde fordærvet Luften i dette Hus. At hun vilde tage ham i Forsvar og holde paa ham som Husven og fortrolig Omgangsfælle, det var han forberedt paa; men havde hun gjort sig klart, hvor al hendes Fordrøgelighed og alle hendes lønlige Sympatier vilde føre hen? Havde hun nogen Sinde søgt til Bunds i det Forhold, der lidt efter lidt havde udviklet sig mellem hende og ham? Ellers var det maaske paa Tide at overveje, om hun for Gud og for ham, hendes Mand, kunde forsvare at huse Hengivenhedsfølelser, der endog i ubeherskede Øjeblikke kunde

give sig Udtryk i Kys og Klap. Ja — alt dette skulde siges — i Kærlighed, men ogsaa i fuldt Alvor.

Dermed gik han ind i sit Arbejdsværelse.

Forfærdet, ligesom med Død i alle Lemmer, stod hun en Stund og stirrede hen paa Døren, som havde lukket sig efter ham. For første Gang rejste der sig noget i hendes Hjerte, der kunde ligne Trods, og den kærlighedsfulde Deltagelse, hvormed hun hidtil havde baaret over med hans forandrede Virke- og Levevis, slog i dette Øjeblik over i en Slags Ynk, der ikke var fri for smaa Stænk af Foragt; men hendes Hjerte blødgjordes atter ved Tanken om, at det var hans nervøse Pirrelighed, der var løben af med ham.

At Heller nu vilde drage sig tilbage fra Præstegaarden, var hende en Sorg, da hun havde haabet, at han ved fortsat kristelig Paavirkning skulde faa Øjnene op for Kristendommens Sandheder. At han havde faaet Respekt for Kristendommen, som han jo selv havde udtrykt sig, var allerede en Begyndelse, der lovede godt. Og nu var alt Haab forspildt med eet Slag — den rygende Tande slukt!

Der gik en Trækning af Smerte og Harme igennem hende ved Tanken om, hvad der var sket.

Aa, hvor havde dog Anton forandret sig, og hvor gik det dog forfærdelig ned ad Bakke med hele hans Virksomhed! Det maatte blive anderledes, han maatte rejse sig igen, kraftig og stærk! Hun vilde bede for ham, tale med ham, rigtig kærlig og inderlig, hun vilde gaa ud og tale med alle Folk i Sognene, hun vilde gaa over til Heller og faa hævet alle Misforstaaelser . . . o, Gud, kunde Ruinerne dog en Gang blive rejste igen!

Hun havde sat sig paa en Stol ved Vinduet, med Hovedet hvilende paa den ene Haand. Der

faldt nu og da en varm Draabe fra hendes Øjne ned i Skødet.

Atter kom hun til at tænke paa Heller. Nu gik han derovre og flettede ny Følelser af Uvilje ind i sin haarde Dom over Præstestanden og Kirken. Og havde han ikke i dette Tilfælde nogen Ret dertil? Hvor maatte han dog dømme haardt om Anton, og hvor maatte han være fristet til herefter at modarbejde ham!

Hun kunde ikke udholde denne Tanke. Der kom en Uro over hende, som ikke tillod hende at sidde uvirksom længer, hun maatte tale med Heller — straks — frelse sin Mands Ære.

XII.

Med en Linnedpakke under Armen, bestemt til den døde Kvinde, gik hun ned i Fattighuset og traf Aftale med et Par Koner om at klæde Liget næste Dag.

Uvejret var paa Vej til at tabe Kræfterne, Vindstødene lød som trætte Suk i Sammenligning med de Brøl, der før havde faret over Marker og Haver.

Paa Tilbagevejen gik hun ind hos Lægen og bad ham syne Liget en af Dagene.

„Og saa var der det andet . . .“ Hendes Aanddrag blev korte, Læberne dirrede.

„Vil Fruen ikke tage Plads?“

Hun satte sig paa en Chaiselongue, og han tog Plads paa en Stol ved Siden af.

„Det andet, Frue?“

„Ja.“ Hun slog med Haanden op efter Præstegaarden. „De maa holde Anton til Gode, hvad

der skete før; De ved, hvordan han har det — denne Nervøsitet . . . han fortryder det saa bitterlig bagefter.“

Hun maatte standse og drage Vejret, hun havde en Fornemmelse af, at der var en kejtet Forlegenhed i hendes Ord og Bevægelser. Blodet skød sig op i hendes Hoved, saa hendes Kinder og Læber med eet farvedes med en stærk Rosenglød.

Heller sad og saa betaget paa det rødmende Ansigt, hvis Linjer bevægede sig usikkert mellem barnlig Undseelse og en uimodstaaelig kvindelig Ynde.

„Jeg kan ikke tale med Dem om Deres Mand, Frue; jeg kan kun tale med Dem . . . og jeg maa tale med Dem — om Dem selv! Jeg kan ikke sige Dem, hvor usigelig kært det er mig, at De kom indenfor.“

Han rakte Haanden frem som for at takke hende. Hun forvirredes og vilde rejse sig, men han lagde Haanden paa hendes Arm og tvang hende læmpelig tilbage.

„Hr. Heller,“ stammede hun; men det var, som Ordene gled tilbage ved en synkende Strubebevægelse.

„Bliv siddende, Frue! De har ikke noget at frygte, De har ingen bedre Ven i Verden end mig, ingen, der mener Dem det saa godt som jeg. Lad mig en Gang faa Lov at tale rigtig med Dem.“

Hun sad og saa urolig ned for sig. Angesten bævede i hende, som forestod der en Ulykke. Hun var flere Gange ved at rejse sig; men det var, som hans Ord slog Baand om hende.

Han talte om den Velsignelse, den Skønhed og Harmoni, der udgik fra hendes Liv og Færd. Han havde fulgt hendes Gang, samlet Minder op i Snesevis, havde beundret hendes Kraft til at holde

ud i vanskelige Tider, beundret hendes rene, stærke Barnetro, der havde gydt Varme og Livsforsoning over saa mange Hjerter, ogsaa over hans.

„De mener det ikke, Heller.“

„Jeg mener det. Jeg sidder ikke her og hykler for Dem. De ved godt, at jeg ikke har Deres Tro, faar den vel aldrig; men er der noget i Verden, der har vidnet for mig om Kristendommens Bærekraft, om Kristendommens Evne til at danne Menneskenaturen og styrke Sindet, da er det Deres Liv, ikke Deres Ord, for Ord har vi nok af, men Deres Liv. Det har været velgørende for mig at være Vidne til den Tryghed, De har øst af Deres Tro. De er lykkelig, Frue; De har et Forebyggelsesmiddel mod alle Sjælesygdomme . . . gid jeg ejede det, gid jeg kunde kaste hele min indviklede Verdensbetragtning med dens haarde Logik og trøstesløse Lovbundethed over Bord og fylde det tomme Rum i mig med denne syngende Barnetro, der henter Fred og Tryghed ned fra Himlen!“

„De vil naa, hvad De savner, naar De søger alvorlig.“

„Ja, — —“ kom det som et Suk, „hvis jeg kunde være i Deres Nærhed, tale med Dem, sidde hos Dem! De ved ikke, hvor alt i mig længes og drages imod Dem . . . nej, bliv siddende! Det er første Gang, jeg har faaet Lejlighed til at tale med Dem i Enrum, De maa blive og høre mig.“

Han mærkede i dette Øjeblik en Bevægelse i sit Indre, som om en stor, varm Bølge skød sig frem i ham, svulmende og brusende af al den Følelsesfylde, som han i saa lang Tid havde trængt tilbage, rivende al Besindighed, alle Formers Dæmninger til Side. Han tog fat om hendes Haand: „Jeg kan ikke længer skjule, hvad der ligger og brænder i mig . . .“

„Heller!“ Hun rejste sig med et Blik, der lyste af Angest og Vrede.

Med rystende Hænder, sky og forfærdet tog hun et Par Trin hen imod Døren.

„Nej nej, gaa ikke ud nu!“ Han saa ud ad Gavlvinduet, op efter Præstegaarden. „Ser De ikke, at Deres Mand netop kommer ned ad Alleen? Bliv et Øjeblik . . . bare fem Minutter!“ bad han og tog fat i hendes Arm.

Men i næste Nu var hun ude ad Døren.

Hun skyndte sig bort fra Huset. Solens stærke Lys brød sig i Vandpytterne paa Vejen, Luften hang og lumrede over Gærder og Grøfter. Hvilken trykkende Varme!

Hun saa med et omtaaget Blik ned for sig. Paa een Gang hævede hun Hovedet, som for at besinde sig paa, hvor hun var. Da saa hun sin Mand dreje om fra Præstegaardsalleen til Vejen, som løb ad Stranden til, og i samme Nu var det for hende, som om hun havde noget at sone. Hvad vilde han sige, om han vidste, hvad der var sket? Hun skyndte sig for at naa ham, hun vilde lægge sin Arm i hans, følge med ham langt ud ad den ensomme Strandvej, aabne sit Hjerte og tale med ham om alt, hvad der gærede og bruste i hende.

Hun viftede med sin Solskærm og kaldte: „Anton!“

Men han var for langt borte.

En Time efter stod de Ansigt til Ansigt i Præstegaardens Dagligstue.

„Jeg raabte efter dig, Anton . . . hørte du det ikke?“

„Hvor havde du været henne?“

Skønt hun var forberedt paa dette Spørgsmaal kom det dog saa isnende uventet. Hun satte sig

paa en Stol og gjorde Tegn til, at han skulde tage Plads ved Siden af.

„Anton, lad os tale rolig og kærlig med hinanden.“

„Jeg spørger jo kun, hvor du havde været henne.“

„Ja men du spørger saa . . . saa stygt, Anton. Sæt dig nu der; jeg skal fortælle dig alt, jeg har ingen Hemmeligheder for dig, du maa tro, hvad jeg siger.“

„Jamen saa tal da!“

„Lisbet er død, og jeg var nede med et Stykke Linned og et Par Lagen til hende. Saa gik jeg med det samme ind til Heller og bad ham syne Liget . . .“

„Og saa?“

Hun tøvede et Øjeblik og drog Vejret hurtig. „Jeg kan ikke forklare, hvordan det hele faldt,“ kom det derefter stakaandet. „Anton!“ Hun vilde bøje sig over imod ham, men han skød hendes Hænder tilbage.

„Jeg vil vide alt, Karen!“

„Jeg har ingen Skyld . . . du er uretfærdig imod mig, jeg anede ikke, at han . . . jeg havde ikke paa nogen Maade gaaet ind til ham, om jeg havde vidst, at han vilde tale til mig, som han gjorde. Jeg gik jo netop ind hos ham for din Skyld, for at . . . aa, hvor kan du dømme mig saa ondt!“

Hun søgte med bønlike Ord at afvæbne den Mistænksomhed, der stod ham ud af Øjnene; men hun indsaa mere og mere, hvor frugtesløs al hendes Tale var. Under Følelsen heraf vaagnede i hende noget af den Uvilje og Harme, som kan gennemgløde ens Hjerter, naar man staar over for en Modstander, der ikke har Respekt for Sandheden.

Han vendte sig fra hende og gik hen over Gulvet.

Hun rejste sig for at ile hen til ham; men i samme Øjeblik vendte han sig imod hende og sagde med haard Røst:

„Jeg ønsker, at du følger med mig til Schweiz!“

Hendes Ansigt blev hvidt og skarpt. „Vil du sætte mig under Bevogtning?“

„Jeg siger kun, at du følger med mig til Schweiz!“

Hun rettede sig. „Og jeg siger, at jeg følger ikke med til Schweiz, ikke et Fjed følger jeg dig! Tro saa om mig, hvad du vil.“

„Husker du, at jeg er din Mand, Karen?“

Der var noget, der rørte sig i Gangen. Hun tyssede paa ham og gik hen til sit Sybord.

„Goddag, Goddag!“ buldrede det i næste Øjeblik gennem Stuen. Det var Hr. Blok, der traadte ind, efterfulgt af sin lille bly Frue. „Hu ha, hvor er De rød i Hovedet, Præst! Og De med, Frue! Ja sikken en gloende Hede oven paa Regnen — bogstavelig som vi var i Juli Maaned. Puh, jeg smelter! Fedtet flød formelig fra mig i Bække ned ad Vejen, mens jeg gik herop.“

Hr. Blok fik Ild paa en Cigar og dampede som et Lokomobil, til gulnende Rædsel for Fru Prams hvide Gardiner.

Fru Blok greb varlig med sin lille Haand om en nys udsprungen Kallas dunkelhvide Svøb og stod og saa paa den med sine milde, vemodige Øjne.

„Du har altid saa mange dejlige Blomster, Karen.“

„Ja . . . jeg holder saa meget af Blomster.“

Fru Blok lod sit Blik glide hen over den hyggelige Stue. „Det er ogsaa et Hjem for Blomster.“

Jeg ved ikke, jeg synes egentlig, at Blomster kun rigtig hører hjemme i saadanne Huse, hvor Luften ligesom er opfyldt af Mildhedens og Kærlighedens Aand.“

„Det slemme Støv!“ Fru Pram blæste hen over Kallaens Svøb. „Blomster kan ikke ret godt taale Støv.“

Hr. Blok sad og talte om Rugen, der var forbandet spids og gul i Sidterne; men Præsten svarede hen i Vejret og sad og saa urolig hen efter Kvinderne.

„Hør, hvad er der egentlig i Vejen, Præst?“ busede Proprietæren ud. „Jeg synes, Stemningen er saa trykket.“

„I Vejen? Der er saamænd ikke . . . man kan jo ikke altid være i lige godt Humør.“

„Jeg ved ikke, hvordan det kan være,“ lød det igen henne fra Kvinderne, „jeg bliver altid saa glad, saa underlig — ligesom løftet ved at træde ind i disse Stuer. Her er ikke som hos andre Mennesker, tusinde Gange hyggeligere, saa lyst, — det er, ligesom man kan mærke, at Vorherre er en nær . . . du ved ikke, Karen, hvilket lykkeligt og velsignet Hjem du har.“

Fru Pram kastede et Sideblik hen til sin Mand og kom til at hoste.

„Hm,“ rømmede Kapellanen sig, „De har ikke . . . jeg ved ikke, om De har Lyst til at gaa en Omgang i Haven, Hr. Blok?“

Herrerne gik.

„Du har jo ogsaa et lykkeligt Hjem, Lavra,“ mente Fru Pram.

Den lille Frue tav en Stund. „Ja,“ svarede hun sagte og tav atter.

XIII.

„Farvel . . Farvel!“ Hun viftede med Haanden — rolig, behersket.

Saa svingede Vognen ud af Alleen. Endnu et sidste Glimt af hans sorte Filthat og Rejsekisten paa Kuskesædet, saa var han borte, — som allerede mange Mile ude i den halvlyse Morgen.

Hun gik ind i Stuen, ind i Sovekammeret og kastede sig ned ved hans Seng, bøjede Hovedet ned mod det bløde, kølige Tæppe og græd, som skulde hun hulke Brystet itu. I eet Nu var der kommet Anelser, der sagde hende, at hun saa ham aldrig mere.

Og hvordan havde de sagt hinanden Farvel? Roligt, afmaalt, begge med den Værdighed, der — til Trods for al den Forpinthed og febrilske Spænding, der dirrer bag den — vil gælde som Skilt for et stærkt Hjerte. Nu faldt hele Værdigheden som med eet Slag. Hvor var hun dog ene nu! Og ene og forladt vilde hun vedblive at være hele sit Liv! Thi selv om han vendte tilbage, — aldrig vilde de finde hinanden igen. Hun følte, hvor lykkelig hun en Gang havde været, hun havde levet af sin Kærlighed, nu havde hun kun det tilbage: at dø af den.

Morgenvinden kælede mildt for Præstegaarden, sendte smaa svalende Vift ind ad det aabentstaaende Vindue til hendes hede Kinder, Syrenerne aandede deres Duft ind til hende, den vilde Vin klappede mildt trøstende med sine femfligede Hænder paa Murene, Solen kom frem og spændte sine Strimer hen over de røde Tæpper paa Sengene — alt forgæves — kun Graad, Smerte, Taage.

Hun gik ned i Haven, hun kunde ikke udholde

at være inde. Aa, hvor skulde hun dog faa Has paa denne Dag . . . og i Morgen, hele Sommeren!

Paa Vejen ud for Lyng Mose maatte Anders Eriksen holde et Øjeblik for at rette lidt paa Bringkoblene. I samme Øjeblik tog Kirkeklokken hjemme i Randrup til at ringe Dagen ind, og samtidig hørtes tonende Svar fra Taarnet i Lyng.

Anders lurede efter. „Det er ligegodt pænt at høre saad'n tidlig om Mor'ningen.“

Præsten kom til at tænke paa Ordene: „Kalde paa gammel og paa ung“, men gjorde i det samme en utaalmelig Bevægelse med Haanden efter Kuskesædet.

Anders skævede til ham og rystede paa Hovedet, steg derefter atter op, svøbte Dækkenet om sig og satte omsider Hestene i Gang igen.

Med en Følelse af Velbehag ved atter at høre Grusets og Smaastenenes Knasen under Hjulene lænede Præsten sig tilbage i Sædet og lukkede Øjnene.

Hjemme paa Højen i Præstegaardshaven stod den unge Frue og stirrede med ophovnede Øjne i den Retning, Vognen var kørt, skønt hun meget godt vidste, at hun ikke derfra vilde kunne se den. Med Haanden for Øjnene bøjede hun sig ned mod Bænkens Rækværk og faldt igen i en heftig, ustandselig Graad.

Livet i den stille Præstegaard blev hende uudholdeligt. Den ny Kapellan, Jensen, var en hulkindet, vistnok brystsvag ung Mand, der helst vilde hoste i Enrum, den gamle Præst ludede over sine Bøger, Jfr. Petersen havde travlt i Mælkekælderens, og Drengen turede om i Have og Mark, saa hun var for det meste ene i de store, gamle Stuer. Hun

kæmpede af al sin Kraft mod sine Tankers Oprør, arbejdede i Køkken og Kælder, saa hendes Hoved og Arme værkede; men hun skønnede snart, at hun vilde komme til at bukke under.

Naar hun endda havde faaet talt rigtig med ham, inden han rejste; men hun havde været stiv — ikke en eneste Indrømmelse. Aa, hvorfor havde hun ikke sagt saadan og saadan? Bare det ene Ord, saa havde hun nu haft Ro. Var det dog ikke, naar alt kom til alt, Guds Vilje, at Hustruen skulde bøje sig for Manden? Burde hun ikke have forstaaet at bære over med hans Mistænksomhed og onde Luner, ja endog fundet sig i at rejse med ham?

Nej, det kunde umulig være Guds Vilje, at en Kvinde skulde som en død Klump rolig lade sig skubbe af de Stød og Puf, som en voldelig Haand faar i Sinde at give hende. Der var noget i hendes Natur, som oprørtes mod ham.

Og dog var det, som hun samtidig havde en Fornemmelse af, at der var noget skævt ved hendes egen Adfærd, en dunkel Indrømmelse af, at hun havde sat haardt imod haardt i Stedet for at . . . saa kom hun tilbage til det samme igen: Hvorfor skulde hun give efter, da han dog saa aabenbart havde Uretten paa sin Side?

Hun havde i disse Dage en sær Trang til at gaa ud til syge og fattige — som for at overtyde sig selv om, at hun endnu var i Stand til at gøre Gavn for Gud.

Der gik Rygter om, at Urmageren snart ikke havde noget Arbejde mere og var lige ved at komme paa Fattigvæsenet. Hun kaldte ham over til Præstegaarden. Endnu havde han smukke Træk i sit aabne, godmodige Ansigt; men dets Muskler var allerede stærkt slappede. Der gik et uhyggeligt

Jag igennem hende, da hun saa ham; men hun lod sig ikke mærke med noget.

„Naa, der er De! Det var godt, De kom. Jeg tror nok, vore Ure trænger svært til at efterses. Det derhenne har vist ikke været gjort rent i mange Aar.“

Han saa hen efter Taffeluret; det gik meget taktfast og sikkert.

„Og mit Ur her — jeg ved ikke rigtig, hvad der er i Vejen med det, det taber vist.“

Han mente, at det snarere „fortnede“ sig.

„Ja, det er sandt, det vinder nok ogsaa. Tag det nu med hjem og se det godt efter. Jeg tror ogsaa, Fru Blok har et, der trænger til at efterses. Her er vist meget Arbejde rundt om i Byen, det kan maaske blive til en hel ny Frakke, skal vi se. Men bare Klavs kunde lade være med det slemme . . . De ved nok.“ Hun truede mildt bebrejdende med Fingeren. „Ja, De ryster paa Hovedet . . . sæt Dem ned og lad os tale lidt sammen.“

Urmagerens Hjerte løb snart over med alle sine Hemmeligheder, der for Resten slet ikke var Hemmeligheder for hende.

„Ja, jeg kan jo nok vide, hvordan det gaar. De sidder derovre i Deres Ensomhed og tænker paa hende, og saa kommer det saadan over Dem. Men De maa staa imod, Klavs. Tving Dem, sig til Dem selv: „Jeg vil!“ Bed Gud om at hjælpe Dem! Kom over og tal med mig en Gang imellem. De kan tro, Klavs, det kan endnu blive godt for Dem.“

Han kunde ikke lade være at trykke hendes Haand med begge sine rystende Drankerhænder, da han gik; men det var tydeligt at mærke, at han ikke havde meget Haab til Fremtiden.

Hun saa efter ham, da han gik ned over Gaarden.

„Jeg vil!“ Ja det er saa nemt at give andre Mennesker Ansvisninger. Hvor svag var hun dog ikke selv! Gik hun ikke her hver Dag og kæmpede mod vilde Kræfter i sit Hjerte uden at kunne faa Bugt med dem.

Den gamle Præst saa, at hun led. Naar han kom ind ved Spisetiderne, gik han hele Tiden bag efter hende og klappede hende paa Skulderen. „Hm, min kære Pige . . . hm!“

Endelig klarede det sig i det gamle Hoved, hvad var der at gøre. „Min kære Pige, du skal tage over til dine Forældre en Maanedes Tid eller to, du skal tage over med din lille Dreng en Maanedes Tid eller to, det skal du gøre, min kære Pige.“ Og dermed klappede han hende endnu en Gang paa Skulderen og nikkede med et saa opmuntrende Smil, som der paa nogen Maade kunde trækkes ud af det gamle, rolige Ansigt.

Og Jfr. Petersen stemte i med: „Rejs, rejs! Ok, kæreste Fru Pram, skulde jeg ikke kunne passe Pastaaren alene, som jeg har gjort i saa mange Aar, inden De kom hertil!“

Saa rejste da den unge Frue og hendes Søn.

Hvor var det forfriskende for hende at komme over i de salte Luftninger og høre Bølgernes faste Slag og Strandfuglenes kendte Skrig! Og hvor var det helbredende for hendes Hjerte at kaste sig i Fader- og Moderfavnen, trykke Søstrene og Gederne og Gaardhunden op til sig! Der stod „Velkommen“ over alle Døre: Stuedøren, Køkken-, ja Stald-døren. Hvor den gamle Ladelænge dog var bleven lille, men hvor den ellers lignede sig selv med sine velkendte knudrede Grundsten og Lyngtørvene hen ad Rygningen og den skæve Hjørnestolpe! Og der stod disse gamle, forkrøblede Graner langs

Græstørvdiget i Haven — aa, hun følte, hvor de elskede hende, disse sukkende Vanskabninger.

Hun talte ikke et Ord til sine Forældre om Misforholdet mellem hende og hendes Mand; men de mærkede snart, at der var noget i Vejen. Til sidst maatte hun ud med, at hun længtes saa forfærdelig efter Anton, og at hun næsten fortrød, at hun ikke var rejst med ham.

Men det var ikke Længsel alene, der pinte hendes Sind; Sorg og Selvbebrejdelse laa om hendes Hjerte og klemte det som med Jernfingre. Her i dette Hjem, bygget paa Kristentro, og hvor Harmoni og Glæde udstraalede fra alle Kroge, gik hun som en ulykkelig, en hjemløs. Hun kunde næsten ikke udholde denne Luft, der var alt for ren for hendes nuværende Tilstand.

Atter og atter kom hun tilbage til det Punkt, om hun ikke burde have underkastet sig. Nej, hele Verden vilde raabe Nej med hende, om den kendte Forholdet. Og dog — var det ikke en Hustrus, ethvert Menneskes Pligt som Kristen at tie og taale? Vi er saa raske til at finde paa Udflugter, naar Hjertet skal staa sin Prøve. „Det vil jeg ikke finde mig i, det vil jeg ikke taale!“ Er det ikke netop i de Øjeblikke, da Kampen staar mellem Kød og Aand, at det skal kendes paa os, om vi mener det alvorligt med vor Kristentro . . . at vi er villige til at rive Øjet ud og hugge Haanden af, om det skal være, og bøje os under Kristi Lydigheds Tugt, selv om Folk staar i Krogene og hvisker om sygelig Overspændthed eller Karakter-svækkelse!

XIV.

Medens Dagene havde trukket sig hen over Randrup Præstegaard med Sukkenes og Kampenes Alvor, havde Pastor Pram faret over Jernskinner og Bølger ud i den store Verden, hastende bort fra sig selv, bort fra Klokkeklangen, bort fra Krogene, hvor de hengemte Smerter laa. Havde han haft en af sine lystige Fæller fra Studenteraarene, helst en af disse godmodig-letsindige Fyre, der driver og solder, og som i et godt Lag evner med een eneste heldig Vittighed at slaa Bunden ud paa alle Mismodets Bøtter — han havde givet sig ham i Vold, tumlet sig med ham. Men han var ene, og naar man er ene og har alle Sædelærens Opskrifter med i Lommerne, saa lader man sig ikke saa let rive hen af Adspredelsernes Vekselspil.

En halv Snes Dage var forløbne.

Døsig lænet mod Rækværket, som løber om det øverste Udsynsrum ved Slottet Laufen i Nærheden af Schafthausen, stod han og saa ned paa Rinfaldets skummende Vandmasser. Flodvandet strømmede forholdsvis rolig hen imod det første Afsæt paa Flodsengens bratte Skraaning, for derpaa med eet at blive spaltet og oprevet af tusinde fremstaaende Klippespidsen i Bunden og med rivende Fart draget ned over Afsættet. Forbitrede over at være styrtede i dette uanede Dyb rejser Vandmasserne sig i skummende Flager og bøjer sig som med krampagtige Rygradskrumninger op imod Afsættet, men styrter i samme Nu i et nyt Dyb, hvor de kløves og knuses af ny fremstaaende Klippestykker, skydes opad og til Siderne i store Skumhvirvler og Millioner fine Draaber, der spiller paa kryds og tværs i Luften. Med ustandselig Fart

vælter Vandmasserne sig videre over det ene skjulte Klippetrin efter det andet, indtil de omsider naar ned i Dybet, hvor Flodsengen igen bliver jævn, og hvor de, brølende af Raseri over de forræderske Faldgruber, Flodguden har opstillet for dem, atter samler sig og skynder sig bort med en harmfuld Mumlen.

Han havde staaet saa længe og set paa det storslaaede Naturoptrin, at han til sidst var bleven noget sløvet af Larmen og Skummets blændende Lød og saa det hele ligesom gennem en mat Tilsløring.

Med Blikket rettet mod de to knejsende Klippeblokke, der rager taarnhøjt op midt i Faldet, og af hvilke den ene er overgroet med Vedbend og Buske, stod han ubevidst hensunken i det Mylder af Rejseindtryk, som havde ophobet sig i ham i de henrundne Dage. Under en fjern, forvirret Tummel af rullende Hjul, Menneskeraab, Dampmaskiners Piben og Stempelslag stod han og saa ind imod dæmringslørede Kyster og rullede over menneskeopfyldte Torve. Han saa hvide Kirkesøjler og graa Ølkældere, hvis skimlede Mure havde hørt Klangene af de gamle Hanseaters Tinkander og dundrende Skipperløgne. Han rullede hen over trøstløse Heder, frodig Marsk og gennem Fabriksstrøg, hvor Ovnenes Ildsvælg glødede gennem Røg og Kul-Os. Og saa de skiftende Syner fra Rinturen: disse utallige Dampskibe, Lægtere og Tømmerflaader, disse Skarer af tærnede Englændere med hvide Hatteslør, højtalende Tyskere, Zigeunere med luvslidte, snorbesatte Trøjer, de utallige Ruiner med Sagnenes Trylleri om de spaltede Murtinder, Loreleykippernes mørke Masser og Rüdeshejms sribede Vinhaver. Det hele drog forbi ham som brogede Mindelser mod en taaget

Baggrund. Men paa een Gang slog en Tanke ned midt i Mylderet: Randrup!

Han tog sig til Hovedet og lod sig glide ned paa en Bænk, hvor han blev siddende — han vidste ikke hvor længe.

Aa — alt dette derhjemme: Menigheden — Karen — Heller — —! Og saa den sidste Barne-daab, han havde forrettet — —. Ingen anede, hvor svær den havde været for ham. Han saa endnu det lille Barns Smil, mærkede atter det bitre Jag, der var gaaet gennem hans Bryst, og hørte det Løfte, han med Haanden knuget om Panden havde gjort sig selv bagefter.

Med eet vakttes han af sine Tanker ved dybt under sig at se en Baad med fire Personer arbejde sig frem mod den rivende Strøm, øjensynlig i den Hensigt at naa ud til den forreste Klippe i Faldet. Det gøs i ham. Han havde hørt eller læst noget om, at et Par Englændere havde sat Livet til under en lignende Fart, og hvad vilde der blive af disse fire, naar den skrøbelige Baad naaede midt ud i de knusende Brændinger? Et Nu — og Baaden vilde være hvirvlet i Dybet og knust paa Klippespidserne. . . . Se, hvor den vugger og svinger mellem de hvide Bræmme!

Han havde rettet sig i Vejret og med spændte Ansigtsmuskler fulgt det lille Fartøj — glemte Randrup, levede og aandede i dette Øjeblik i Trang til en forvoen Daad, der kunde løfte ham ind i ny Luftlag.

Nu er Baaden helt skjult mellem Brændingerne . . . der kommer den atter frem som en Hund efter en Dukkert. Men det værste Stykke er endnu tilbage: de optaarnede Vandmassers rasende Malstrøm inde ved Klippen. Vil Baaden ogsaa uskadt kunne bore sig igennem dem?

Han spurgte en Tysker, netop en Præst, som stod i Nærheden, om man kunde leje Baad til en saadan Fart. — „Ja, derovre fra det store Kosthus.“ — Han gjorde en Bevægelse, som om han vilde gaa straks, men maatte standse igen, da Tyskeren ønskede at bytte Kort med ham.

En halv Time efter sad han i det lille Fartøj, som skulde bringe ham over til Klipperne. En Karl sprang ned bag i Baaden, tog Aarerne og gav sig til at ro, medens en anden Karl stod i Forstavnen og styrede med en bredbladet Aare. Snart var de ude i Strømmen, Vanddraaberne tog til at piske dem om Ørerne, og forude slog den kogende Malstrøm hele Flager af Skum i Vejret. Pastor Pram saa fremad med store, vaagne Øjne og et frygtløst Smil om Munden. Han spurgte, om han ikke skulde hjælpe til med at ro. — „Nej nej, Herren kender vist ikke dette Farvand.“

De naaede ud i den værste Brænding. Rorkarlen tvinger ved Anspændelse af al sin Kraft Baaden frem mod Klipperne. For hvert Aaretag glider den et lille Skub frem, men i næste Nu river Strømmen den næsten lige saa langt tilbage igen. Hurtig, hurtig hvirvler Aarerne i Luften, ompiskede af Skum og Sprøjt. Nu griber Strømmen fat om Forstavnen, svinger Baaden med et rasende Tag til Siden . . . store Gud, den kæntrer! Nej, den retter sig atter, vender Stavnen mod ny Skumbjærge. Hvor den gynger og krænger — som i en forrygende Storm! Det hvidsydende Vand sprøjter dem højt over Hovederne, Baaden gør atter en brat Svingning, en fremvæltende Bølge slaar ind over den og plasker ned over deres Hoveder . . . Han ryster Kappen, stryger Skummet af Haaret og forbereder sig paa en sidste Dyst. Baaden stikker Stavnen i Vejret, borer sig ind som i flygende Snedriver, Vand-

dampene skjuler alt omkring ham, en ny fremvæltende Bølgemasse bruser dem fraadende i Møde . . . nu! Nej Gud være lovet, det gik! Rorkarlen springer i Land, haler Baaden ind og fortøjer den. Et Øjeblik efter stod Pram paa Klippens Top.

Hvilket storartet og højtideligt Skue! Rundt om rejser de hvide Vandmasser sig som i indbyrdes rasende Berserkerkamp under Nedstyrtningen. Larmen er saa rystende, at Luften bæver omkring ham, ja selv Klippen under hans Fødder skælver ved den nedstyrtende Strøms Stormløb mod dens Granitfod. Skumtrævler flyver som hvide Sommerfugle i Luften. Vanddraaber med røde, gule og blaa Farvespejlinger regner omkring Klippen som fra tusinde Springvand, store snehvide Skyer af Vanddampe drager langsomt hen over Faldet, medens dobbelte Regnbuer danner sig i Ringe om Klippen og flytter sig med hvert Trin, Tilskueren gør.

I en frejdig og løftet Stemning gav han sig ud paa Tilbagefarten.

Da Baaden var kommen ud af den værste Brænding, fik han Øje paa en Kvinde, der stod inde ved Landgangsstedet og talte med en Mand, i hvem han syntes at genkende den før omtalte tyske Præst.

Han saa og saa. Det var dog forunderligt, som hun lignede . . . nej, det var jo umuligt. Og dog — ganske den samme mørkeblaa Lærredskjole med hvidtærnet Besætning, den samme brune Sol-skærm, de samme Bevægelser . . . Tyskeren pegede ud mod Baaden, hun vendte Øjnene i samme Retning og gjorde en Bevægelse med Haanden som af Angest eller Overraskelse. Hun tog et Par Skridt frem og gav sig til at vifte med Lommetørklædet. Men du evige . . . skulde det være . . . Han rettede sig, som for bedre at se.

„Anton!“ lød det som et glad Skrig fra Skrænten. I samme Øjeblik rejste Pastor Pram sig og kendte sin Hustru.

„Du her!“ hviskede han aandepustende og greb med begge Hænder om hendes Arm, - da han steg i Land.

„Gud være lovet, at det gik godt! Jeg var saa angst for dig!“ Hun tog ham om Halsen. „Aa Gud være takket, at jeg fandt dig! Jeg maatte herved til dig, Anton . . .“

XV.

Karen Pram var ingen følsom Førstesalsfrue, hun havde Nerver som en Sæterpige; men Rejsens Møje havde dog taget saa stærkt paa hende, at hun i flere Uger var ude af Stand til at drage videre, og da hun endelig, sammen med sin Mand, naaede Zürich, var det første, hun maatte bede om — en Seng. Hun kom sig dog snart saa vidt, at hun kunde foretage smaa Vandringer ved sin Mands Arm, men rask var hun ikke.

Hun havde ikke kunnet finde Rø derhjemme i Norup Præstegaard, hvor meget hendes Forældre end havde søgt at trøste hende. Omsider var hun kommen paa det rene med, hvad hun maatte gøre: hun maatte bøje sig for Guds Røst i hendes Hjerte.

Pastor Kristensen, der i mange Aar havde tænkt paa en Rejse mod Syden, havde den største Lyst til at følge hende; men Tiden var uheldig, han maatte opsætte Turen til hen paa Sommeren.

Et fra Pastor Pram afsendt Brevkort, der havde gjort Vejen omkring ad Randrup, meddelte, at han

var naaet til Schaffhausen, Hotel „Reinischer Hof“, hvor han vilde blive i Ro en otte Dages Tid. Da kom det over hende, at hun maatte rejse straks: nu vidste hun, hvor han var at træffe. — Barnet skulde blive hos Bedsteforældrene.

„Men tør du ogsaa rejse, Karen?“ havde hendes Moder spurgt. „Husk paa, hvordan det er fat med dig.“

„Jeg tør godt, Mor; der er ingen Fare for det første, jeg maa af Sted.“

Antons Tro paa hende var paa ny bleven grundfæstet; at hun, efter hvad der var forefaldet mellem dem i Hjemmet, for hans Skyld havde givet sig ud paa en for en ensom Kvinde højst brydsom og anstrengende Udenlandsrejse, var ham et Vidnesbyrd om — hvad han nok egentlig aldrig havde tvivlet om — at hun hjertelig tilhørte ham.

Ogsaa hendes Hjerte var blevet lettet, siden hun havde fundet ham igen. Men hun mærkede snart, at der endnu var noget, der laa dem imellem, et grimt Spøgelse af Usandhed, der skjulte Hovedet i Undskyldninger og Talemaader. Naar hun søgte at komme til Bunds i ham, undveg han hendes Spørgsmaal og førte Ordet ind paa andre Ting. Hans Lyst var at fare om fra Sted til Sted, — nyde, glemme og atter nyde.

En Aften sad de i en stille Krog uden for den aabne Koncerthal i Palmehaven i Zürich. Maanen lyste over Søen med denne dæmpede Glans, der giver Naturen et saa vidunderlig stemningsrigt Præg. Bjærgene bag Søen fortonede sig i det blaalige Maanelys, medens Lysene fra Husene paa Kysten sendte lange, bævrende Strimer hen over Vandfladen. En Flok tamme Svaner skød sig majestætisk frem langs Bolværket, og længere ude

gled smaa kajaklignende Baade, roede af barhovede Ungersvende og styrede af unge Piger, langsomt og stille over Vandspejlet, medens dejlige Harmonier, Brudstykker af Mozarts „Tryllefløjte“, lød ud over Søen fra Koncerthallen. Det var en Aften, der maatte styrke et sygt Hjerte i Troen paa Jordelivets Skønhed og Poesi.

Hun sad og gav sig hen i sine Tanker; men paa een Gang udbrød hendes Mand: „Man sidder og bliver følsom, kom, lad os gaa!“

Han kunde ikke være i Ro nogen Dag til Ende. Snart drog han af Sted med hende til Rigi, snart fartede de om paa Vierwaldstädtersøen. Hun blev træt og maatte bede om Hvile.

Da lagde de sig ind i et af de store Kosthuse, som knejser paa Urnersøens østlige Klippekystr, nær Tells Kapel. Her nød hun i fulde Drag Naturens Skønhed, medens han gjorde Afstikkere til fjernere Egne.

Uge var løben hen efter Uge. Nu skulde de snart til at tænke paa Hjemreisen. Da blev hun atter upasselig, og Lægen fraraadede hende at vove Rejsen. Der var da intet andet at gøre end blive og i Guds Navn afvente, hvad der skulde komme.

En Maaned før Tiden bragte hun en lille Pige til Verden. Hun laa syg i længere Tid, og Barnet var ogsaa svageligt. Flere Gange bad hun sin Mand om at døbe det; men han drejede hver Gang med en nervøs Uro bort fra Sagen.

En Dag var han paa en lille Udflugt til Flüelen og Altorf. Over Søen og Bjærgene hang en tung Varmetaage, der syntes at spaa om Uvejr. I en træt og trykket Stemning kom han henimod Aften

tilbage og traf sin Hustru — der nu var saa rask, at hun kunde være oppe — i stor Angest for Barnet, som var blevet meget sygt.

„Du maa døbe hende, Anton, du maa gøre Alvor af det!“

Han saa paa Barnet og gav sig til at gaa urolig op og ned ad Gulvet.

„Du svarer mig ikke, Anton! Synes du da ikke selv, det er rigtigt, at vort Barn bliver døbt?“

Han standsede og sagde med en Røst, der dirrede af indre Uro: „Hun kommer sig nok, Karen. Vi er her i et fremmed Land, tilmed i en katolsk Egn det forekommer mig, at der ligesom mangler Vilkaar for, at Daaben desuden har jeg jo hverken Kjole eller Krave.“

„Kjole eller Krave? Hvad er dog det for en Udflugt?“

Han lod Fingrene glide kæmmende gennem Haaret og gav sig atter til at gaa.

Magert, graaligt og med indfaldne Øjne laa Barnet paa Lejet og stønnede kort. Det saa ud, som om en lille graableg Dødningemaske med blaa Aarestriber var lagt over Barnets Ansigt. Hun tog det paa sine Arme og gik frem og tilbage med det.

Hendes Mand havde stillet sig ved Vinduet og stod og saa ud over Landskabet, der laa i et uhyggelig grelt Lys. Søen laa død, glasagtig stivnet, og fra Bjærgskovene paa den anden Side af Søen lød dybe Aandedrag, der varslede om Storm.

Lægen kom, men gjorde intet ved Barnet.

„Aa, om vi havde haft Heller!“ sukkede den forpinte Moder.

Hun satte sig paa en Puf nær Vinduet og vuggede Barnet paa sine Knæ. „Du lille Sjæl! Mor er saa angst for dig. Skal du allerede gaa bort

fra os — aldrig se dit rigtige Hjem eller Bror derhjemme . . . ?“

Det gav et Sæt i hende, et gnistrende Lynskær skar sig gennem Ruderne, hvorefter alt blev sort, samtidig med at Luften rystedes af et dundrende Tordenbrag.

Blæsten suste i Platanerne og Ahornene udenfor. En sort Krusning gik hen over Søfladen, og i forbavsende kort Tid væltede nu Mørket sig frem over Egnen. Lyn fulgte paa Lyn. Som lange knækkede, hvidglødende Jernstænger fo'r Straalerne gennem Luften, efterfulge af Tordenens Buldren med dens lange Skratten fra Væg til Væg i det fjerne.

Pram tændte Lys og rullede Gardinerne ned. Næppe var han bleven færdig hermed, før et Raab fra hans Hustru kaldte ham hen til Sengen, hvor hun atter havde lagt Barnet.

Det laa i Krampe. De smaa magre Fingre strittede ud i Luften, medens et hvidt Skum piblede frem mellem de blaalige, sammenpressede Læber.

„Saa døb dog i Herrens Navn Barnet! Vil du, at det maaske skal gaa evig fortabt?“

„Ti dog, Karen, ti dog! Nu er det værste ovre; du skal se, det bliver nok godt. Jeg synes ikke, jeg selv . . . jeg synes, det var bedre, om en anden Præst . . .“ Han tog sig til Hovedet. „Jeg skal se, hvad jeg kan gøre . . . vi maa have døbt Barnet, det skal blive døbt. Aa, du, jeg ved ikke, hvordan det er fat med mig . . . lad mig gaa ud at trække Vejret et Øjeblik.“

Hvorfor han ikke vilde døbe Barnet? Ethvert af hendes Ord faldt som en ætsende Draabe paa hans Hjerte. Han veg med Rædsel tilbage for det Ansvar, han vilde paatage sig ved at forrette en Handling, som han i sin nuværende Tilstand følte sig uværdig til at udføre, og som ved ham maatte

blive en Haan; thi hvad hjalp det længer at ville skulke bort fra den Selverkendelse, at hans Sjæl var optrevlet af Tvivl og Raadvildhed. Havde han ikke maattet rende fra det hele derhjemme, søge Skjul hernede mellem Bjærgene som Adam mellem Træerne?

Endnu stod Navnet paa det store, ukendte Væsen, der fylder Verdensrummet med sit Liv, og i hvem alle Gaaders Traade samles, endnu stod det stort og fast skrevet i hans Sjæl; men det var, som knitrede der Ildsluer ud fra det. Strengt, dømmende saa det store Væsen ned paa ham. Men alt, hvad der i Kristendommen samler sig om dette Navn: Frelsens Under, Helvedstraffen og den evige Naadestand, alt, hvad der er Genstand for Tro — var gledet ud for ham i Uforstaaelighedens og Selvmodsigelsens Taager eller laa hen som udviskede Myter i hans Sjæl — Myter, som han dog ikke kunde eller turde opgive. Men Tvivlen æder som Skedevand. Hvor har alle de andre det let over for Verden med deres Kristendom! De kan bare tie. Men en Præst, han skal frem med sin Tro midt for Bænkene, og har han ingen Tro, skal han prædike Tro alligevel eller gaa sin Vej, og begge Dele er saa svært. Aa, var han aldrig, aldrig bleven Præst! Var han bleven ved Skolen og havde nøjedes med denne private Kristendom, som kan tages frem ved passende Lejlighed, men som ikke skal til Eksamen hver Dag! Det var hans Fader, der havde tvunget ham ind paa Teologien; men var det ikke ham selv, der havde valgt Præstegerningen? Han huskede saa grant, hvorledes han under Paavirkning af Kærlighedens første Rus havde set en Himlens Kaldelse i Karens Ord. Den stærke Tro, hun havde paa ham, havde ægget og sporet ham til at tage en Gerning op, som han virkelig

mente, han skulde bringe noget overordentligt ud af. Hun havde bevaret Troen paa ham indtil denne Dag, anede ikke, at han for længe siden var fallit. Hvad vilde hun sige, naar der blev lukket op for det lønlige Rum i hans Indre? Han forudsaa med isnende Gru, hvorledes hun vilde vende sig fra ham, hvorledes alt vilde ramle og falde om ham i det Øjeblik, da Dækket blev taget bort.

Men Øjeblikket maatte skydes ud saa længe som muligt. Hvad om de kunde faa fat paa en anden Præst! Hin tyske Præst, som han havde truffet i Laufen, var for Øjeblikket i Flüelen, det havde han set i Dag i en Liste over rejsende. Men dette rædsomme Vejr! Jorden gungrede af hendøende Tordenskrald, Stormen havde rejst sig, og Regnen væltede af og til ned i plaskende Strømme, hvortil kom, at Mørket knugede sig tættere og tættere sammen over Landet.

Han løb ud til Værten for mulig at faa en Vogn af Sted til Flüelen, men forgæves, det var ikke et Vejr at jage Mennesker og Dyr ud i. Han fo'r ud i Mørket for at se, om det ikke var muligt for ham selv at stride sig frem; han skulde nok finde Præsten og faa opdrejet en Vogn, det hele var et Par Timers Værk; men nej, Vejret var for strengt. Som Flokke af Millioner Djævla kom Stormen farende — hylende, brølende i Træer og Klippespalter. Han blev slynget som en vaad Klud op mod et Bræddeskur og havde den største Møje med at vinde tilbage til Forhallen.

Bleg og forstumlet vendte han tilbage til sin Hustru. Barnet laa roligere, men med mat Aandedræt og halvt tillukkede Øjne. Hun havde ordnet alt paa det bedste til den hellige Handling. Over et lille Bord havde hun bredt et af de fine hvide Sengetæpper, hvis Kantning af nystrøgne Blonder

faldt i brede Bugtninger ned paa Gulvet. Midt paa Bordet stod et halvfylt marmoreret Vandfad, og paa begge Sider stod broncerede Armstager, hvis seks Lys blussede festlig og kastede deres Glans ned igennem den dirrende Vandflade.

„Anton, hvor bliver du dog af? Jeg har for længe siden lavet alt i Stand, vi har ikke et Minut at spille. Hvad skal vi kalde hende? . . . Men Anton dog, hvad er der i Vejen?“ Hun tog fat i ham og drejede ham om mod Lyset. „Du vil ikke døbe Barnet . . . der er noget . . . der er noget i Vejen . . . hvad er det? Hvad i Himlens Navn er det?“

Han havde ladet sig glide ned paa en Stol og sad og saa paa hende med en uhyggelig Stirren. Hans Ansigt blev smalt, Kinderne blev hule, og en mat Graahed lagde sig over hans Læber.

„Jeg tør ikke, Karen,“ kom det endelig i mat Hvisken. „Jeg har ikke mere . . . den Tro, som udfordres.“

Hun stirrede paa ham, kunde ikke røre sig af Pletten.

„Hvad er det, du siger, Anton? Du har ikke mere . . . tror du ikke paa Daaben?“ kom det i matte Stød.

„Jeg ved det ikke, Karen; men det er ikke det, det er mig selv . . . jeg kan ikke, jeg tør ikke. Der er Tider i ethvert Menneskes Liv . . . selv Luther, ved du, havde sine svage Tider.“

Det var i dette Øjeblik for hende, som om der blev revet et Tæppe bort, og hun saa ind over et Vildrede af Usandhed og Jammerlighed. Hvad hun før kun glimtvis havde set igennem uklare Anelser, laa nu med eet udbredt for hende i skærende Klarhed: hele hans ynkelige Liv fra de

senere Aar. Det var ikke Nerver, det var sjælelig Afstumpethed, Dorskhed, Pjaltethed, men alt sammen dækket af et Yderlag af Kristendom.

„Nej, det er ikke muligt!“ udbrød hun langsomt og skød Hænderne krampagtig ind i hinanden, „Du skulde have gaaet og spillet Komedie med os alle sammen derhjemme! Anton, Gud fri os!“

Hun saa hen mod den lille, og en isnende Skræk gennemfo'r hende i samme Nu; det lille Ansigt var blevet blaaligt og indfaldent.

„Barnet er dødt!“ stønnede hun.

Hun fo'r hen til Sengen og lagde sin Haand paa dets Pande, — den havde begyndt at blive kold.

Rettende sig i Vejret klemte hun Hænderne mod sine Tindinger, lagde Hovedet tilbage og udstødte en lang, skurrende Klage.

Hendes Mand var ilet til og rakte Armene frem imod hende.

Ja, — aldrig i sit Liv havde hun trængt til en Favn som i dette Øjeblik. Uvilkaarlig bøjede hun sig frem imod ham, men drejede i sidste Øjeblik af med et smertedumt „Nej, Nej!“ og kastede sig ned ved Sengen.

XVI.

Paa en ensom Højslette i Kanton Schwyz, skjult paa alle Sider af tykke Naaletræsskove, ligger Maria Ejnsiedeln, Katolicismens Hjerter i Schweiz.

Byens største Mærkelighed er dens mægtige, højtliggende Benediktinerkloster med dets skønne Kirke, om hvis Fod Byens Huse ydmygt samler

sig. I Kirken findes et sort Mariabillede, der efter Katolikernes Tro sidder inde med undervirkende Kraft, og som derfor aarlig hidkalder mere end hundred Tusinde sjæle- og til Dels legemssyge Pilegrimme, der under Taarer og Knæfald bønfalder den hellige Madonna om Hjælp.

I den myldrende Vrimmel af Schweizere, Tyskere og Italienere og andre, som var komne til Maria Ejnsiedeln i Anledning af den store aarlige Kirkefest fra den 7de til den 14de September, var der to danske Præster og en yngre, sørgeklædt Kvinde.

Et Brev fra Datteren, fuldt af Smerte, havde faaet Pastor Kristensen til at snøre sin Randsel. Han havde fundet sin Svigerson og Datter i deres Bolig ved Urnersøen og havde med sit skarpe Blik straks opdaget, at det ikke var Tabet af Barnet, men et andet, langt værre Tab, der mørknede deres Stue; han fo'r dog ikke straks i Svigersønnen med glødende Omvendelsesprædikener, men søgte bare foreløbig at støtte ham saa vidt, at han kunde holde sig nogenlunde oprejst.

Datteren, den tavse, sorte Kvinde, følte i disse Dage, hvad det vil sige at have en Kæmpe af Fader at støtte sig til. Hendes Ansigt var blevet skarpt, Haandleddene tynde med blaa Aarestriber, og Øjnene laa dybere end sædvanlig under Brynhvælvene.

Meget havde hun lidt siden hin Stormnat. Sorgen over Barnet var forsvindende ved Siden af den anden Sorg, ja blandede sig næsten lig en mildnende Tone ind i det Virvar af Smerter, der brødes i hende. Hun var bleven sjælerystet ved at opdage, at hendes Mand drev omkring som en Tvivler; men ved Siden heraf pintes hun af en Følelse af Bitterhed, som hun ikke med sin bedste

Vilje evnede at overvinde. At han havde gaaet med alt dette derhjemme i Aaringer uden med et eneste Ord at betro sig til hende, dækket sig bag Talemaader og bare søgt at holde Skinnet oppe, skruet sig op som Dydspræst og for Husets Renheds Skyld jaget Heller paa Døren, slynget hende bitre, uretfærdige Bebrejdelser i Ansigtet og saa selv gaaet og . . . aa, hun kunde næsten foragte ham!

Og nu — hvilken jammerlig Figur! Hvor havde han dog skuffet hende! Hun havde en Gang i sine Drømme tildelt ham en aandelig Vækkers, en Kirkerensers Rolle, og nu saa hun en tynd, vaklende Skikkelse, der stod og bad for sig! Og ham skulde hun tage under Armen og slaa Følge med ind i en elendig Fremtid! Der var Øjeblikke, da hun næsten kunde sige til ham: „Gaa!“

Hun havde villet rejse hjem straks; men hun havde ikke kunnet faa ham med. Og hvad skulde han ogsaa hjemme i Danmark? Tage fat igen i Randrup og Lyngby? Hun forstod, at han maatte være fri for Randrup og Lyngby. Saa tænkte hun paa at rejse alene, ja hun følte endog ligesom en Lettelse ved Tanken om at komme bort fra ham en lille Tid, og han tilskyndede hende til at rejse; men naar hun saa paa det forpinte Ansigt, hvormed han bad hende rejse, var der alligevel noget ved ham, der holdt igen. Nej, hun følte, at hun atter maatte bøje sit Hjerte, blive hos ham, lide med ham og gøre alt for at rejse ham paany; men hun vedblev at lide under denne pinlige Dobbeltthed i Følelsen: Sorgen og Foragten. Egentlig havde hun den største Medlidenhed med ham, ja hun kunde, naar alt kom til alt, give sit Hjerteblood for at frelse ham; men det var hende umuligt i disse Dage at sætte sig hen og tale med ham, ikke for alt i Verden

kunde hun gaa hen og lægge sin Kind til hans; der var kommet noget fremmed ind imellem dem, noget ondt, der bragte hende til at vige fra ham.

Pastor Kristensen havde faaet sin Svigersøn og Datter til at følge sig til Kirkefesten i Ejn-siedeln. Kirkens fjorten Klokker ringede, et Optog af Tusinder, mest Almuesfolk, med hvidklædte Præster og syngende Kordrenge med Faner og Lys i Spidsen, med sortkuttede Munke, bærende et stort, forgyldt Træbillede af Jomfru Maria, gik langsomt rundt over Pladsen ved Kirken, hvorefter Guds-tjenesten begyndte.

Den mægtige Kirke, udstyret med uforlignelig Pragt og oplyst med Hundreder af Vokslys, var fyldt med tavse, alvorlige Mennesker. En tæt Skare af Syndere laa ved Gitterværket ved det lille Marmor-kapel, der staar frit i Kirkens nederste Ende, og over hvis Alter man ser det undervirkende Maria-billede; en Del andre havde samlet sig ved Kirkens ti Sidealtre og laa og drejede mumlende paa Rosenkransen ved de Helgen-Benrade, der — pyntede med Silkebaand — hvilede i Glaskister under Alterbordene. Faa hørte paa Prædikenen.

Da denne var til Ende, trængte Forsamlingen sig som en Havbølge op over Gulvet mod Hovedalteret, og nu begyndte en to Timer lang Handling med en uendelig Række Optrin, udførte i det rummelige Kor af højtidsklædte Bisper, Præster, Munke og Kordrenge under Udførelsen af mægtige Oratorier for Orgel, Blæseinstrumenter og blandede Sangerkore nede fra Kirken. Hvælvingernes Forgyldning glimrede med Genskin af Lampe- og Lysskær, Røgelsen drog i stærkt duftende Skyer ud over Menigheden, Sangens og Musikkens Toner bølgede ud i Rummet, snart som brusende Stormstød, snart som liflig smeltende Fuglerøster. Og under alt dette stod de

tæt sammentrængte Skarer og stirrede sanserusede op imod Koret, følgende med dirrende Opmærksomhed de guld- og fløjelsklædte Præsters gaadefulde Forestillinger. Overmættede og omtaagede følte de sig henflyttede til en Aande verden, for hvis Herligheder de kun havde Sukke og stum Beundring at byde.

Anton Pram havde i flere Dage følt smaa Febergysninger fare igennem sit Lægeme. Bleg stod han lænet op mod en Pille og saa paa de stirrende Skarer. Hvilken Trang til aandelig Mættelse mødte ham ikke fra alle disse skarpe Ansigter! Hvor mange tomme Rum var der ikke bag disse flade Bryster!

Henimod Aften gik han sig en Tur alene; da han ikke kom tilbage til den lovede Tid, gik hans Hustru og Svigerfader ud for at se efter ham. Han havde paa sin Vej mødt en utallig Mængde Pilegrimme, især Kvinder, der kom fra et paa Kirkegaarden liggende Kapel, alle med himmelvendte Øjne og drejende paa Rosenperlerne — uophørlig læsende og bedende, som om en længe opstemmet Andagtsflom maatte have Luft, mens de vandrede paa disse hellige Valfartsveje. Han saa godt, hvor disse Mennesker vadede i „gamle Vaner“; men hvilket Begær efter Fred laa der ikke bag alt dette Bønnens Gerningsvæsen! Det gjorde ondt i ham selv, det trykkede og brændte i hans Hjerte, som var han en Forbryder.

Han gik ind i en Sidebygning ved Kapellet og fandt i Hundredvis af Dødningehoveder opstillede paa lange Hylder, den ene over den anden, en hel Væg op. Gule og blanke som gamle Benkugler stod de og skinnede i Halvmørket. Samtlige Pandeskaller var forsynede med en sirlig præntet Indskrift, der tilkendegav Navn og Alder paa de paa-

gældende — rimeligvis navnkundige Abbeder og Munke fra flere Hundred Aar tilbage. Ogsaa ved dette Dødningegalleri laa en Del andægtige og mumlede Bønner og Vers. Der var noget gyseligt ved at staa og se paa alle disse gule Hoveder i det halvmørke Rum og høre paa de bedendes Mumlen, der lød som løndomsfulde Aandebesværgelser.

Han vendte sig bort og gik videre ud ad Vejen, han frøs og gik til for at blive varm; men Benhuset havde faaet en sær nervepirrende Tiltrækningskraft for ham, og da han, svedig og forpustet, kom tilbage, gik han atter derind.

Kun en enkelt gammel Morlille laa endnu derinde og sukkede. Hun havde paa en af Hylderne fastklæbet en Vokspraas, hvis sparsomme Lys gød et matgult Skær op over de blanke Panderækker. Træt og forpint satte han sig paa en lav Bænk eller Skammel, der stod ved Væggen; Konen gav et sidste Støn, rejste sig og vaklede bort.

Saa var han alene — ene med Døden.

Vinden pustede en Gang imellem koldt ind ad Døren. Han knappede Frakken, lagde Armene over Kors og gav sig hen i sine Tanker.

Han tænkte paa sit Barn; disse Hoveder mindede om det, saaledes som det havde set ud, da Laaget blev skruet paa Kisten. Paa een Gang jog det ham skærende gennem Hjertet, det Ord, hans Hustru hin Nat havde sagt: „Vil du, at vort Barn maaske skal gaa evig fortabt?“ Det var, som væltede der et Bjærgskred af Smerte, en tæt, død Masse over ham, dens Pres voksede, stærkere og stærkere klemte den sig om hans Bryst, det maatte ende med Knusning . . .

Han rettede sig: Nej der var ikke noget Helvede, det var umuligt! Han skød Tanken om Ilden

og Ormene bort fra sig, disse Hoveder vidnede med ham, at alt er forbi, naar Livet er slukt; saa kommer den evige, forstenede Hvile.

Men Skriftens Ord da? Lignelsen om den rige og den fattige? Ja, hvem i Verden forstod Skriftens Ord, hvem magtede at oprede alle de Selvmodsigelser og Uforstaaeligheder, som Religionen, som Livet indeholdt?

Han sank sammen i en hængende Stilling og saa ned mod det sorte Lergulv, over hvis vaade Flade Skinnet af Vokspraasen flimrede.

Forfejlet, forkludret havde hans Liv været — et Vrængbillede af det, han havde drømt om at blive. Han havde gaaet med falsk Ro og Selvbedrag under den sorte Kjole og set dorsk paa, at Menigheden slentrede efter ham, korsende sig og nejende, men med søvnige Øjne og med Stank af Last og Død i Klæderne. Aa, hvor havde han gaaet og løjet for dem derhjemme, mest om Søndagen! Det var Løgneren paa Prædikestolen. Men Folk havde set op til ham, rost hans Taler, troet paa ham, bare beklaget hans Nerver — Hulhed det hele!

En nervøs Gysning løb op ad Ryggen paa ham, naar han rørte sig.

Han havde fæstet Blikket paa et af de største Hoveder, et med en uhyre Pande, — uden Tvivl en Gang et stort, fedt Munkehoved. Tanken om hans egen Usselhed spandt sig ind i gamle Klosterhistorier med deres Vinkælder-Hemmeligheder og skrigende Helligheds-Humbug. Det var for ham, som om Hovedets Hagebøjle gik op og ned: „. . . Forknyt, Bror, hvad? Hjælper ikke, maa tage Livet, som det er. Alle vi her kender noget til, hvordan Menneskenes — ogsaa Hyrdernes — Livshistorie knækker over. Skin og hule Løfter

det hele, Livet et stort Bedrageri! Alt det om Religionen bare Vind, der lufter væk med Aarene, Menneskene gaar og putter hinanden Blaar i Øjnene, lyver for hinanden . . . Venskabet? Hvad mener du om Venskabet? Din kære Ven derhjemme i Randrup rendte med din Kone, om han kunde . . . Kærligheden? Se, om den kunde holde Persen ud forleden Nat! Aldrig mere, aldrig i Evighed vinder du hende tilbage. Og Selvtilliden? Skulde du ikke en Gang gøre Undere i Randrup og Lynge? Nu har du ikke en Stump af Stortaleren tilbage. Livet har pillet dig. Man bliver nappet fra alle Sider, plukket ud i Smaabillinger, til sidst overgivet til Ormene. Saa bliver der ikke andet tilbage end hvad du ser her. Du skal samme Vej, Bror. Vil du have en Plads heroppe? Her er ganske hyggeligt, især naar der ligger en hel Flok dernede og raaber op til os om vore Forbønner. Vi gør Forbønner, skal jeg sige dig, vi er Helgener . . .“

Det var, som gik der en ranglende Bevægelse gennem Hovedrækkerne, det grinede fra de hvide Tandrækker, og de sorte Øjenhuler skævede til hinanden.

Han udstødte et hjerteskræende Suk, bøjede Hovedet ned mod sine knyttede Hænder og ludede dybere og dybere mod Gulvet. En Dødsræthed tog til at brede sig, sagte og blødt, hen over hans Sjæl, han mærkede en Slappelse i alle Ledemod, en blaa Taage med Støvgran af Ild sænkede sig for hans Øjne — aa, hvor trængte han til at synke hen i Søvn, Hvile, Selvopgivelse! Kunde han glide lige ind i Døden! Schopenhauer havde Ret: Det bedste ved Livet er, at det skal dø. Intet i Verden holdt ham mer tilbage, ingen Sjæl vilde savne ham — — —

Da vaagnede han op ved et brat Tankespring,

klemte Hænderne mod sit Ansigt og gav sig til at hulke, — han havde husket paa sin lille Dreng derhjemme.

Og nu vaagnede atter i ham en Trang til at leve, en Trang, der med al Fortvivlelsens Styrke kæmpede mod Træthed og Haabløshed. Han vilde leve, sejre, trodse sig frem! Men hvorledes . . . hvor tage fat? Der var jo ikke en Udvej aaben, ikke et Lyspunkt; han var et sønderrevet Vrag, som alle maatte græde over.

Som ved en brat frembrydende Tilskyndelse stødte han Fingrene ind imellem hverandre og pressede en Fortvivlelsens Selvbekendelse frem mellem Tænderne, en lang, hulkende Bøn med Brudstykker af en af Davids Salmer. „Herre, gak ikke til Dom med din Tjener . . . min Aand er bedrøvet i mig, mit Hjerte forfærdes i mit Inderste . . . jeg udbreder mine Hænder til dig, min Sjæl tørster efter dig som tørt Land!“

„Stille, lad ham sidde!“ hviskede en Røst henne i Døren.

„Nej, jeg kan ikke . . . Anton! jeg vil hjælpe dig . . . Gud høre og forbarme sig over os!“ Hun kastede sig ned paa Knæ hos ham og begyndte at bekende sin Kristentro . . . „Sig det med, Anton!“ bad hun og tog fat i hans Hænder.

Han bøjede sig frem imod hende og lagde Hovedet paa hendes Skulder, medens hun fremsagde Troesbekendelsen. Ordene bares af en Inderlighed, som om hun saa Himlen aaben over sig.

Pastor Kristensen var traadt nærmere og havde taget fat i Svigersonnens Arm: „Saa, Børn, det er godt, det er godt! Kom nu . . . du er ikke rask, Anton!“

Det var kun med Møje, Anton Pram kunde

rejse sig, hans Knæer vaklede, og Febergløden brændte paa hans Kinder.

Arm i Arm førte de ham ud af Kirkegaarden; men da han kom ud paa Vejen, gjorde han sig stærk og gik alene, kun støttet en Smule af sin Hustru.

Han maatte dog gaa til Sengs, da han kom hjem til Kosthuset.

Der laa han saa om Natten og plagedes af de uhyggeligste Fantasier, hørte en forvirret Syngen og Skrigen, saa Dødningehoveder blive kastede omkring i Luften, medens Lavinier af hede, grødagtige Masser væltede over ham; han maatte vade i det uendelige, bestandig maatte han trænge sig op igennem det varme Ælte med Hoved og Arme for ikke at kvæles. Aa — om det dog kunde faa Ende! Men det vilde aldrig faa Ende! Han vidste nok, hvor han var. Der var Aander med svovlblaa Øjne og Tænder som glødende Søm, underlige Væsener, der suste omkring ham og raabte: „Du kommer aldrig ud, aldrig, aldrig, aldrig!“ Og saa gled de bort i et langt, uendeligt Tog, med en Latter, der døde hen mellem Bjærgene.

Hans Hustru sad hos ham Dag og Nat i de første to Døgn; hun kunde ikke gaa fra ham, hun var vis paa, at han skulde dø. Hvor var det dog forfærdeligt at skulle skilles fra ham, at skulle se paa, at de bar ham ud ad Døren derhenne, ligesom de havde baaret Barnet ud! Hun trykkede Hænderne mod sit Bryst og bad: „Gør det ikke, Gud, jeg kan ikke bære det!“

Om Morgenens efter den anden Nat sagde han mat og med Øjnene sammenknebnede, som om han saa noget fjernt ude: „Karen . . . er det Jesus?“

„Ja, det er Jesus, din og hele Verdens bedste

Læge. Jeg har været hos ham, han sagde, at han skulde nok komme og se til dig.“

„Ja men du tager vist fejl af . . . det er ikke ham,“ satte han i og rejste sig paa Albuen. „Har du været hos ham?“ spurgte han og skyggede med Haanden over Øjnene.

„Nej nej, jeg har ikke; læg dig nu rolig ned, . . . du bliver kold.“

Da han atter kom til Samling, talte hun ofte med ham om den store Læge, jævnt og barnlig, saadan som en Kvinde kan tale, naar Kærligheden og Trosfølelsen bølger i Sindet. Anton Pram havde aldrig hørt hende tale saadan til ham, det var, som hun regnede ham for et rent Barn; men der var noget usigelig yndigt ved hendes Røsts bløde Klang og hendes varme, fugtige Blik. Og han mærkede, hver Gang hun sad og talte med ham, med hans Haand i sin, hvor forunderlig hendes Trosvarme ligesom gød sig dulmende over hans syge Bryst.

— — —
Hen i Slutningen af September var Anton Pram atter nogenlunde rask. Han var bleven tynd og gul; men der var kommet et vist springende Liv i hans Øjne, som om han søgte noget alle Vegne, noget nyt, som han anede vilde komme, men som han alligevel ikke kunde faa fat paa.

Pastor Kristensen, der i de sidste otte Dage havde turet om i Alpelandet paa egen Haand, kom tilbage til Ejnsiedeln, hvor han hvilede ud i nogle Dage før Hjemrejsen.

Det var alvorlige Samtaler, der førtes i disse Dage. Den gamle Præst talte saa roligt og sikkert om Tidens Rørelser. Det var en svær Tid, vi levede i, Vantroen graver Løbegrave om Kirken, Videnskaben krør sig som den eviggyldige Sandheds

og Livsforsonings Fødselshjælper, medens den gamle „Myte“ om Barnet i Bethlehem kastes paa Pulterkamret. Han kendte godt Tidens Røster: Vi kræver Sandhed, Lys, vi er fødte med Naturens Modernmærke, Sandhedskravet, og ligesom Naturen i sin Udvikling er følgestreng og kun bygger paa Virkelighedsformer, saaledes kræver ogsaa vor Natur en fast Byggegrund og kan kun udvikles ved Kendsgerninger, der Lag paa Lag højner sig op i Lyset.

Og med al denne Tale om Kendsgerninger byggede man selv paa løs Grund. Bundede saaledes ikke til syvende og sidst Darwins ny Lære i Formodninger — løse Formodninger om et Urkim, der skal være fremkommet et eller andet Sted ved en ren tilfældig Sammentræden af Kulstof, Ilt, Brint og Kvælstof? Hvad skulde man sige om en videnskabelig Verdensbetragtning, hvis Rødder sad luftigt i Gisninger?

Nej, Mennesket vilde aldrig i Verden komme igennem med sin Viden, kun ved Guds Evangelium kunde Sandhedskravet i os blive fyldestgjort. Vilde det faldne Menneske vinde Fred og Livsforsoning, da maatte det med hele sit Hjerte give sig blindt ind paa de Vilkaar, Gud lægger for det i sin Menighed — den Menighed, der for Alverdens Øjne vidner, at han ikke narrer en eneste Sjæl, som giver sig ham i Vold. Denne Menighed var Vidnesbyrdet om Kristendommens Sandhed og Enegyldighed som Vej til Livsforsoning. Og den skulde nok staa trods alle Tidens Stormløb.

For Resten indrømmede han fuldt vel, at vi trængte til en Renselsesakt i Kirken. Vi trængte til at komme alt kirkeligt Blændværk til Livs, at faa stillet Kirkens Begreb, dens Grænser og Krav klart frem og at faa alt det fjernet, der kun hænger

fast med gamle Skikkes og tomme Vaners Snylte-rødder. Og der maa Kamp til i Folket, i Kirken, i hvert enkelt Menneskebryst, for at det, som avler det levende Gudsforhold, kan arbejde sig frem til Klarhed. Vi maa have draget Skel mellem Guds Menighed og Verden. Enhver, der ærlig, om end i Skrøbelighed, vedkender sig Kristus, maa vise i Liv og Gerning, at det er Alvor med hans Kristendom. „En unyttig Kristen er et sandt Uhyre,“ siger Wilberforce, og det er sandt. Der er ingen, der skader Kirken mere end disse Massekristne, der pynter sig med kristelige Tankeremme, men som dyrker Dovenskabens og Liderlighedens Guder bag Skærmbærter. Hvad vi først og fremmest trænger til, er at komme Hellighedsløgnen til Livs og faa fremkaldt den personlige Ærlighed og Sandhed.

„Og hvad der gælder for alle i Almindelighed, det gælder for os Præster i Særdeleshed. Der vogtes paa os med Argusøjne. Det vil blive svært herefter at være Præst; men det er godt, det vil baade Menighedslivets Fremgang utrolig. Gud ske Lov, min Søn, at du fik Kraft til at rive dig ud af Usandheden! Du kunde ellers have blevet en vakker Hyrde, inden du havde naaet „Støvets Aar“.“

„Oprigtig talt,“ ytrede han ved en anden Lejlighed, „har jeg aldrig haft nogen stor Tro til dig. Jeg tror, det er gaaet med dig som med saa mange andre: du har ladet dig kalde af Kongen uden at være kaldet af Guds Aand. Du har blundet i din æstetiske Tros bløde Fjer, prædiket Skønhed og Moral . . . Nu er du vaagnet, det har lynet over dit Liv, saa er alt blevet sort omkring dig, Vejen er bleven borte, du ser kun ned i sorte, endeløse Dybder; men du skal finde dit Damaskus, saa sandt Herren lyser op for enhver, der ærlig søger ham.“

XVII.

Efteraaret var kommet med død, grødet Himmel til Randrup og Lyng. Proprietærerne var i Gang med at faa Træk paa L'hombieren igen, Hr. Blok, Dr. Heller, Steffensen og andre dyrkede med Liden-skab Dianas Idræt i Mark og Mose. Skuddene knaldede langs Pilegærder og Grøfter, Krudtrøgen sad og sivede i Tjørnehækker og visne Græstotter, medens Hundene fo'r om paa Markerne efter faldne Fugle.

Bloks Jagtiver fik ofte Udtryk i meget voldsomme Former. Det var ikke sjældent, at han ved at dundre løs paa en Agerhøne gav en Ko eller Hest en lille Hilsen og derhos satte en ulykkelig Røgter et Par Hagl i Læggene; men — mærkelig nok — Folk fandt sig i at lade sig selv og deres Kreaturer bombardere af ham, alle havde noget tilovers for den brave Teglværksejer.

Steffensen havde i de senere Aar faaet samlet næsten hele Jagtretten i Lyng paa sin Haand og taalte ingen fremmede Jægere paa sit Omraade, med Undtagelse af Blok og Lægen, der gerne hvert Efteraar, naar de havde faaet alle Fugle og Vilddyr udryddet i Randrup, lige med eet blev fine Venner med Steffensen. Heller havde fra først af trukket paa Næsen, naar der var Tale om Gæstgiveren. „Han lugtede saa forbandet af Rompunch.“ Men Blok mente, at Steffensen var brugelig i en snæver Vending — brugelig! Ganske vist — han hørte til den tvivlsomme Dannelses Lag; „men-øh“ — han holdt en meget respektabel Flaske Vin, en rygelig Cigar og var ikke bange for, om det skulde være, at købe fire, fem til Nolo.

Doktor Heller sad hjemme i sit Værelse og

ladede Patroner til sin Jagtbøsse. Han saa en Gang imellem ud ad Vinduet efter Hr. Blok, med hvem han skulde ud paa Hønejagt.

Ude paa Vejen kom i det samme Anders Eriksen — rød i Hovedet og med en kvælende Latter siddende inden for Kinderne. Han drejede hen imod Døren.

„Hvad var det dog, der var saa morsomt, Anders?“

„Ha ha . . a . a . a! Det er den tyve Smedetamp derhenne! Ha ha a . a . . kommer kørende i sit Enspændertøj, saa begynder Bæstet at gøre Kaprifaalier . . „Prorrr! vend dig om, And's!“ — „Hvorfor det?“ — „Næsen! Jeg er bange, den brune hun faar Solstik.“

Doktoren drog paa Smilebaandet.

„Ha . . a . a! Jeg kunde itte forstaa Raden i Øjeblikket; men nu, som at jeg gaar her henad, saa gaar det op for mig, at han mente, at Næsen hun skinnede saa rødt, forstaars,“ — Anders nippede sig et Par Gange om Enden af den nævnte Legemsdel. „Ha . . a . aaa! Er det nu itte en grovkostelig Tamp til at hitte paa?“

„Hvad skulde ellers Anders?“

„Ja hvad skulde jeg, hvad skulde jeg? Det var jo det, som at jeg nu skulde til at gøre Forrede for.“ Han slog med Haanden, som om han vilde jage de sidste Kluk bort, for at Alvoren kunde komme med lidt Anstand. „Det var jo det, at jeg skulde helse Doktoren fra Pastor — den gamle, forstaars — om itte at Doktoren vilde gøre han den Villighed at se over til han en Gang i Eftermiddag, for det er rent skidt med han. Han var aldrig saa saa'e opsidt i Morges, førend at han igen maatte føre sig af og krive i Kassen.“

„Det er vel Hovedet?“

„Ja, det ved man jo itte ikke, for han fortror sig jo aldrig saad'n til nogen, men det er vel nok Hovedet, som at De siger; det er begriveligvis al denne Lærdom og Spekkelation, forstaars. Han er for gammel nu, de er opslørede, Bøsningerne derinde.“

„Trænger til Bevægelse og frisk Luft,“ mente Lægen. „Pokkers!“ udbrød han ærgerlig, „at man dog ikke kan faa Folk til i det mindste at lukke en Smule frisk Luft ind i deres Stuer! Sidder der og puster og hvæser, men skal ikke saa meget som lukke et Vindue op. Er ikke et Haar bedre end I Bøndertampe.“

„Da skal Doktoren itte forklage sig over, at vi mangler frisk Luft nøre hos mig og Lise, for dem's itte Hytten hun er saa utæt i alle Ender og Kanter, at det piver og blæser ing til os, saa jeg sommetids daarlig kan holde Huen paa Hovedet . . . ha . haaaa! Der er pinte Luft nok, der!“

I Anders Eriksens Hjem var „Pædermand“ endnu den Tap, som alle Glæder drejede sig om, og det var en god, tyk Tap. „En magesløs Dreng!“ mente Anders fremdeles, „fast i Kydet og et umærket Hoved.“ Lises Hu stod stadig til Zion, og Anders var i den Anledning tit mankerlig; men Sorgerne kunde aldrig rigtig faa Bugt med hans glade Natur; det var, som han fra sin tidligere Lykketid havde hengemt en Del Fornøjelse i Kapsler, hvis Laag nu sprang op ved den mindste Foranledning. Alligevel var der Øjeblikke, da han gravede sig i Nakken med Neglene og sad og faldt i Tanker; men det var nu saadan hans Natur, sagde Lise.

Anders holdt meget af Lægen og fik sig gerne en Snak med ham, naar han var et Ærende ovre hos ham.

De kom til at tale om den unge Pastor Pram.

„Det er nok rent splitter galt med han,“ fortalte Anders. „Han siger, den gamle — han fik Brev fra Sønnekonen i Gaar . . . ja han vilde jo itte saad'n rigtig ud med det, men jeg forstod godt det hele, det er ligefrem galt heroppe i det øverste Kammer. De har nok gaaet her og snakket om, at det var saad'n Nerver. Men det er itte Nerver. Det ligger i Familien, de har saad'n en forfærdelig div Tænkning, de Mennesker; de ka' itte, uden de immer an skal gaa og spekkelere øver det hellige og mænge Alverdens Læsning og Reljon sammen i Hovedet. Dette her er itte kommet saad'n badus lige med eet, det stammer fra flere Aar tilbage.“

„Mener Anders det?“

„Ok! Har jeg itte set saa tit og mange Gange, at han har gaaet derhjemme i Haven og grubliseret! Det var en Overgang, at han gik og støjlede om og var saa ørekørt i Hovedet, at han hverken kunde huse eller sanse; man ku' snakke til han, man ku' raabe til han — tror De, han hørte det? Saa en Gang imellem kunde han staa rent stille og lude med Hovedet, ligesom han skulde synke i Jor'en.“

Lægen, der havde lagt sine Ladeapparater fra sig, sad og saa vist paa Anders.

„Ak ja,“ sukkede Anders, „han havde mig og Doktoren og vos allesammen i Tankerne baade Dag og Nat. Han har tit og mange Gange ført os frem for Vorherre og bedt godt for os; han er en god Mand, kan De tro, han er en rigtig Præst.“

Anders lod sin Haand glide over Øjnene og trykkede den lange Finger ind i de vaade Huler.

„Men det er, som at jeg siger, han gaar for divt ing i det hellige; der skal dog være Resonlighed med alting, skal der. Som nu hende, Lene Hjulmands i Lynge, gik hun itte og grubliserede

saa længe over Reljonen, at de maatte køre hende til Anstalten! Og tror De itte, at Lise hun har hat lidt med 'et at gøre ogsaa — dette med Jerusalem og Zions Ævler og alt det? Nej, Vorherre for alting," sluttede Anders og slog efter Lægen med Haanden, „at vi dog itte skal gaa hen og forlere vor go'e Forstand!"

„Ja, det er vist, Anders."

„Men det er det, som at jeg frygter med han, det er galt, det er galt. Jeg gad vidst —" Anders tav og grundede, som om han drog Erindringer op af en dyb Brønd.

„Hvad gad Anders vidst?"

„Hm — ja, hvad'n det nu hænger sammen. Det var hin Morgen, da han rejste; der var noget . . . hm!"

„Hvordan?"

„Ja, jeg ved itte, men det havde jeg turdet forsvære med min evige Salighed, at det aldrig kunde ha' sket med de to Mennesker, som ellers altidens har gaaet her og kyssedes og gjort af 'enander li'som et Par Børn."

„Hvad havde Anders turdet forsværge?"

„De kan tænke Dem, Doktor, de var bleven usaattes med 'enander — saad'n paa tværs, forstaars."

„Ja saa!"

„Og det var itte Narrestreger, kan De stole paa, det var for Alvor og Oprigtighed. Stod hun ikk' i Døren og dirrede som et sygt Kretur og var li'saa hvid i sit Ansigt som det Papir der, men li'saa stiv som en Pind — ikk' ud af Flækken hun vilde vige for han. Og tror De, han gav hende saa meget som et Slik? Bare smed Næven til hende, krev op i Vognen og smed sig nør paa Jynnet:

„Kør saa, And's!“ Ikke saa meget som vævtede efter hende med en Haand.“

„Det var da sært!“

Anders nikkede. „Jeg har nu saad'n mine egne Tanker om de Dele.“

„Hvad mener da Anders?“

Han saa sig omkring, rakte derefter sit store Hoved hemmelighedsfuldt hen imod Lægen og mumlede grødet, idet han bankede sig paa Panden med Pegefingeren: „Havde begyndt allerede den Gang, forstaars — havde væ't fos imod hende inge i Stuen — saa havde hun bidt fra sig . . . har itte vidst, hvad det var. Saad'n er det!“

„Ja, tror Anders det?“

„Tror? Hvorfor rejste hun — hu hej — nør til han i det fremmede bare otte, fjorten Dage efter? Fordi at de havde maattet skrive op efter hende, fordi at han itte længer kunde reterere sig paa egen Haand — ja.“

I dette Øjeblik hørtes et vildt Kor af gøende Hundestemmer ude fra Vejen, og lidt efter kom noget rødbrunt med en gul, laadden Tværstribet til Syne uden for Vinduet, en Næse, der af Naturen var skæv, blev med et Knug trykket lige mod Glasset, og et buldrende: „Naa, Doktor!“ rystede Sprosser og Ruder.

„Vel! Jeg er klar . . . Anders kan sige, at jeg straks skal være der . . . Kom indenfor!“

Komme indenfor! Hvilket naivt-taabeligt Forlangende af et med Jagt og Hundedressur kyndigt Menneske! Stod ikke Hr. Blok derude i det bløde Grus og asede midt i et Kobbelt Hund, af hvilke to dinglevorne Hvalpe, der maatte holdes i lange Snore, hylede og gøede og drog i ham, værre end de var gale, samtidig med at to ældre, langhaarede Kammerater af et Par Hønsehunde rejste Børster

og viste en ubetvingelig Trang til at springe ud paa Gaden og blive ædt af en stor Slagterhund, hvorfor Hr. Blok hvert Øjeblik maatte kalde dem tilbage med et tordnende „Herom!“ og et Smæld af Hundepisken!

Lægen maatte skynde sig at komme i Støvlerne, da Hr. Blok og hans Hunde gjorde et saa rædselsfuldt Spektakel udenfor, at man kunde frygte for et Opløb af hele Randrup og Omland, om de ikke lidt hurtig kom paa Gled.

„Men hvad i Alverdens Rige tænker du dog paa, Mand, med alle de Hunde?“

„Tænker paa? Har du ikke selv bedt mig at dressere . . . Rolf vil du holde Kæft, din Slubbert! . . . at dressere Køteren der, inden du faar den herover? Kom nu for Pokker og lad os komme af Sted!“

Lægen gik et Øjeblik ind i Præstegaarden, medens Hr. Blok satte sin urolige Trop i Fart hen over en Stubmark.

Lidt efter stødte Heller til ham ude paa Marken, men var da tavs og treven, hvorfor Proprietæren en Stund gik og overfusede ham med en Række Injurier, der dog ikke syntes at ville bide synderlig paa ham.

„Har din Kone ikke nylig faaet Brev fra Fru Pram?“ spurgte Lægen.

„Det ved jeg ik . . . Tyras, æh — hinter! . . . Jo, hvordan var det? Præstens Dreng var der jo med en Lap den Dag, hun rejste til København. Hvor Pokker — det var, ligesom hun stod paa Vognen; jeg fik ikke en Gang læst den — hvor Pokker gjorde jeg af den? Halløj, her er den . . . ok, det er en gammel Historie — 5te September, og i Dag har vi den 13de.“

„Kære Lavra!“ læste han. „Bare disse to

Linjer for at meddele dig, at Gud har taget den lille Pige til sig, som han skænkede mig her-nede. Vi fik ikke en Gang døbt hende; men det er min faste Tro, at Gud alligevel har en Udvej aaben for en saadan lille Sjæl. Tror du ikke ogsaa dette, kære Lavra? Han er naadig og barmhjertig, han elsker de smaa. Jeg er saa inderlig bedrøvet over Tabet af mit Barn; men en anden langt større Ulykke er kommen over os, derved at min Mands sygelige Tilstand har drejet sig over i Retning af religiøse Skrupler og har taget en saa betænkelig Vending, at han ikke for det første — om nogen Sinde — kan vende tilbage til sin Præstevirksomhed . . .“

„Hvad staar der?“ spurgte Lægen og tog fat i Brevet.

„Ja, det staar der min Sandten . . . „at han ikke for det første — om no-gen Sin-de — kan vende tilbage til sin Præstevirksomhed.“ Blok smækkede Fingrene bagvendt ned mod Brevet. „Bare du ikke har gaaet og pillet for meget ved Fæstningen, Doktor!“

„Læs videre!“

Blok vedblev:

„Jeg tror nok, han indgiver Ansøgning om Afsked og gaar fra det hele. Jeg kan ikke sige dig, hvor dette piner mit Sind. Bed for
din Karen.“

„Hm, en forbistret trist Historie! Ja min Kone fik lige fortalt, at det var rent galt, men jeg troede dog ikke, det var saa slemt. Bare du som sagt ikke har . . . ja, det kan ikke nytte, jeg ved jo godt, at du er Fritænker.“

„Naa og hvad saa?“

„Ja, hvad saa? Det kan være meget godt, dette med Tanken, Videnskaben; men I gransker

og spekulerer og kommer aldrig til Ende med jeres Lærdom. I kan grave i Jordlagene og studere Planter og Abekatte og rode hele Verdensrummet igennem og synes, at Tampen brænder alle Vegne, men I finder den ikke. Det er en skidt Religion, Heller; den gamle er meget bedre.“

„Det er ret interessant at høre dig tale om Religion.“

„Du tror kanske, at jeg aldrig tænker over den Slags Ting. Det kan man jo ikke blive fri for, Menneske. Der er en Trang i os alle til at faa lidt Redelighed paa disse højere Ting og især til at faa fat paa noget, der kan stive en lidt op, naar man gaar saadan og er trykket og falder sammen. Det kender du ogsaa godt, Doktor. Man kan nok give det Udseende af, at man er nogle Fandens Karle; men der er dog gerne et eller andet, der ligger og bider inden i en; man har sine triste Øjeblikke, da Livet rækker Tunge ad en, saa man halvvejs kan føle Trang til en Ende Reb og en Bjælke.“

„Da kan du for dit Vedkommende næppe have Grund til at klage over Livets Vanskeligheder.“

„Jeg? Havde jeg ikke haft min prægtige lille Kone derhjemme, saa skulde du have set, hvad Stilling jeg havde været i nu. Det er hende, der har holdt det oppe i mig, som dur noget; for hun har dette Overtag over Livet, som kun den gamle deroppe kan give et Menneske — hun kan forstaa alt, bære alt, holde ud og leve paa Forskud af det, der kommer bagefter. Det kan I ikke gøre med alle jeres fri Tanker, min Far. Men se nu der . . . staar ikke Hunden for en Høne! Tag Tøjlerne her og hold paa Hvalpene, jeg vil skyde den. Hold nu fast, men giv los, saa snart jeg har skudt, saa skal vi se, om de vil apportere . . . jeg skal nok

holde Hektor og Tyras tilbage . . . det var Ret, Hektor, rolig, min Dreng, ro . . o . . lig!“

Hr. Blok trykkede sin Tøjhat fast og satte den venstre Fod frem. „Se saa, min Dreng: Avance!“

Hunden gik paa og rejste Hønen, Hr. Blok satte et Par glubende Øjne op, smed Bøssen til Kinden — et Skud, og Hønen faldt i et Snefog af sine egne Fjer.

„Hektor, hinter! Tyras, h'rom! . . Hundene! slip Hundene, for Pokker!“

„Ja slip Hundene, du ser jo selv, Mand, at de har rendt mig Snorene om Benene. Saa endelig! Pil af med jer, I forrykte Køtere!“

„Se her, Rolf, apport . . . Diana, apport her! . . Hektor, hinter! Pokker skal ta'e dig, din Æsel! . . Tyras, vil du herom, siger jeg!“

Hundene sprang som rasende mellem hverandre, Hr. Blok fløjtede, bandede og lod Pisken hvine i Luften; men Enden paa det hele blev, at gamle Hektor med en Tjenestetroskab, der nær havde forskaffet den et Par Rimper hen ad Siderne, kom rolig druntende med Hønen, medens Hvalpene med Bugen langs Jorden og hylende af Nidkærhed pilede af Sted over Marker og Gærder efter opskræmmede Lærker, hvilke Fugle de mente, det var deres Opgave at indhente, om de saa skulde løbe til Verdens Ende.

Lægen klagede over Træthed og Ildebefindende og gik snart hjem. Proprietæren ønskede ham Pokker i Vold „den Tværdriver“, og gik over ad Lynge Mose til med sine Hunde.

Ved at kaste Blikket til Siden blev Blok opmærksom paa en Mand, der med usikre Skridt slentrede af Sted ovre paa Randrupvejen. Det kunde ligne Urmageren.

Proprietæren standsede, satte Haanden i Siden og saa længe efter ham, rystede saa paa Hovedet og drev af Sted i modsat Retning.

•

XVIII.

Da Heller kom hjem, smed han sig træt og forstemt paa sin Chaiselongue.

Det var i Grunden nogle ganske artige Venskabsstykker, han havde vist Anton Pram: revet den Tro fra ham, som han hidtil havde levet lykkelig paa, bragt ham saaledes i Kamp med sig selv, at han maatte opgive sin Levevej — gjort ham og hans Hustru ulykkelige.

Hvad den sidste Ting vedrørte, da havde han nok hørt noget om, at Forholdet mellem de to Ægtefolk ikke var saa godt som tidligere. Han havde lyttet med en vis Tilfredsstillelse til Rygterne herom, men kunde ikke dølge for sig selv, at han samtidig havde følt ligesom smaa Bid i sit Hjerte.

At det omsider var kommet til et saa alvorligt Brud imellem dem, at de ved hans Bortrejse ikke en Gang havde sagt hinanden ordentlig Farvel, havde han dog ikke kunnet tænke sig Muligheden af, og ved at høre Anders Eriksens Meddelelse derom havde han følt sig alvorlig ramt af den Anklage, der saa temmelig uden Virkning havde hængt over ham siden hin Stormverjsdag, — den Anklage, der havde fnyst ham i Møde fra Prams Ord: „Du har boret dig ind i mit Hjem paa en saadan Maade, at hele min huslige Lykke staar paa Spil.“

Ja, han kunde ikke nægte det længer, han havde samlet en god Del Skyld over sit Hoved.

Og han maatte le haanlig ad sig selv ved Tanken om sin Adfærd mod Fru Pram. At en Mand i hans Alder og med hans Erfaringer kunde lade sig lokke ind i slige Daarskaber, det var næsten lovlig morsomt. Der havde virkelig i hint Øjeblik, da han sad og famlede efter hendes Haand, foresvævet ham vanvittige Muligheder — Skilsmisse, Flugt, eller hvad det nu var — og først da hun var gaaet, og hans Blod var kommet af Kog, var det gaaet op for ham, hvor grænseløst dumt han havde forløbet sig. Dette var noget, hun ikke kunde skjule og ikke vilde skjule for sin Mand. En nydelig Historie! Han var kommen til at se sig i Spejlet, og aldrig havde han set noget saa forfjamsket og flovt som det Ansigt, der sad bag Glasset. Endnu den Dag i Dag maatte han smile med Selvspottens Rynker om sin Mund ved at tænke paa sin Adfærd.

Iøvrigt havde han nu grundig udbrændt af sin Hjerne alle Forestillinger om Kærlighed og Lykke. Hans Lod i Livet havde været at give Slip, stadig give Slip, og levere af til andre. Nu var hans Evne til at gribe fat slappet for stedse, og han stod tilbage som en Nar, en af disse Kærlighedens Narre, som Maurus Jokai har fortalt om. En Nar havde han i alt Fald været sidste Gang, thi han havde grebet fat, hvor han i Forvejen vidste, at han ikke kunde holde Taget. Og han kunde vel haft Lov til for sit eget Vedkommende at lade sig indskrive i Narrenes Række; men havde han ikke, naar alt kom til alt, opført sig som en forræderisk Hund mod sin Ungdomsven?

Og det var ikke alene dette; der var det andet, som i Grunden stod i nøje Forbindelse dermed, dette, at han Dag efter Dag havde med sine Smaadryp af Kritik og Spot opløst Anton Prams

Tro og til sidst bragt ham saa vidt, at han maatte løbe fra sin Gerning med den værste af alle Sygdomme i sig: Sjæleopløsningens.

Der var en Tid, da Kristoffer Heller ansaa det for en fortjenstlig Gerning at rokke ved den præstelige Selvsikkerhed hos sin Ven og i det hele blotte, hvad han fandt hult og daarligt ved Kirkevæsenet, det var i hin Tid, da den fri Tanke spændte sit „høje, solfyldte Hvælv“ over hans Sjæl, og han følte Trang til at slutte sig til den ungdomsstærke Fylking, der rustede sig til Kamp mod den gamle Tro — „dette klamme, slimede Uhyre“, der med sine lange Lemmer havde ligget i saa mange Hundredaar og spændt med død Centnervægt om Menneskeaaften og kvalt al Kraft, al Varme, al fribaaren Virksomhed. Nu havde hans Kamplyst faaet Kapsun paa, Livet havde tæmmet ham. De Meninger, han havde bragt med sig fra Hovedstaden, og som han i de første Aar havde hævdet med en vis Ildhu, havde lidt efter lidt tabt deres Bærekraft for ham. Han havde savnet denne stadig susende Tilførsel af ny Tanker og ungdomssvulmende Modsigelses-Humør, som havde holdt Alterilden vedlige i ham, mens hans stod i Kredsen af sine Meningsfæller derinde. Vel havde han saa nogenlunde fulgt Kampen, holdt Blade og Tidsskrifter; men det var ikke saadan at sidde med den fri Tanke ude ved Randrup Gadekær, omgiven af „Per Jensener“ og „Jens Pæsener“, som at leve midt i Hovedstadens stærke Liv med dets elektriske Gnidninger til alle Sider. Han havde faaet Mistillid til den ny Lære, kunde undertiden endog sende et lille haanligt Fnys efter sin Fortids Ildhu; thi hans Tro havde ikke holdt, hvad den havde lovet. Han havde i sin Tid grebet efter den med et skuffet Hjertes Trang til Lise og med en brat vaagnende Glæde over at faa anvist

et nyt Udsynspunkt, hvorfra han kunde tage hele Tilværelsen i eet stort, sjælestyrkende Overskue; han havde troet ærligt, kæmpet, arbejdet og havde ogsaa udadtil vundet et nyt, ejendommeligt Syn paa Livet, men havde i Grunden vundet saa lidt Udbytte indadtil; thi det, han søgte efter i Naturen, i Videnskaben, det, han vilde have for sig selv, det, der kunde lægge Forglemmelsens bløde Filt-dække over Fejl og Fald, lindre Sorg og Skuffelser, og som kunde bringe Jordbunden i Sindet til at dampe af ny Frugtbarhed — „Gudspustet“ — det havde han ikke fundet. Det var ikke langt fra, at han maatte give Blok Ret i, at det var „en skidt Religion“; men hvad den anden vedrørte, kunde han lige saa lidt finde Hvile i den, skønt han maatte indrømme, at der var Mennesker, der holdt sig godt oven Vande ved dens Hjælp.

„Ja —, hvad er Sandhed?“

Saa vidt var han selv kommen, og netop saa vidt havde han ogsaa faaet bragt sin Ven Anton Pram.

Men, indrømmede han, det er værre for ham end for mig, ikke alene fordi han maa opgive sin Stilling, men fordi han uden Religion vil dø af aandelig Sult. Jeg kender denne bløde og dog heftige Natur, der hver Dag kræver sin aandelige Kost forud tilmaalt for at kunne være tryg. Jeg kan leve paa lutter Nej'er, om det skal være, han maa have noget positivt.

Heller saa i Tanken et Billede af sin forhen-værende Ven, en ulykkelig, forpint Skikkelse, og det var, som han mærkede en Gysen lig den, han i Drengesalderen ofte havde sporet, naar han havde sat ham blodige Mærker i hans fine Ansigt. Med hvad Ret havde han oprevet hans Tro? Med Sandhedens Ret og i Kraft af den Pligt, der byder

enhver at lægge sit Hug over de Baand, der holder Menneskeaanden nede. Bah — Fraser! Som om Menneskeaanden ikke kunde føle sig frigjort under Kristendommen! Han tænkte paa Pastor Kristensen, paa Fru Pram, Fru Blok — —. Og naar alt kom til alt, var nok det Hovedsagen: at sidde tryk i sit Hylster, hvordan saa Troen i og for sig var.

I Tusmørket kommer Uglerne frem, disse underlige Fugle, der sidder stille om Dagen, men som i Mørkningen hvæsser Næb og spiler Kløer i Rov-tanker. Det var nok ogsaa Ugler, Kristoffer Heller havde Besøg af i Aften — Nagets og Selvbefredelsens graa Fugle; de var komne lydløst dalende, havde sat sig i Ring omkring ham, havde rykket ham tættere og tættere ind paa Livet, set paa ham med store, gloende Øjne og havde til sidst hugget sig fast.

Hvert Øjeblik forandrede han Stilling. Aa — denne forpinte Skikkelse, som atter og atter stod for ham! Han saa som i en fjern Dæmring en Vrimmel af lyse Drengehoveder, de fleste med halvt udviskede Træk, kun eet levende, dejligt Ansigt stod klart og uforandret for hans Hukommelse. Han saa denne samme Dreng sidde stum af Sorg ved en Sygeseng, han saa ham bære en Kammerat ud af Røg og Ild . . .

Saa skiftede Billederne: Drengen blev til Yngling, en frejdig Svend, en trofast Ven, der med Glæde ofrede sin sidste Lommeskillling paa en vis sulten Student. Og Ynglingen blev Mand, fik Hjem og Levebrød, men glemte ikke den fattige Ven, skaffede ogsaa ham Hjem og Brød og aabnede paa det hjerteligste sit Hus for ham, et Hus fuldt af Ungdom, Solskin . . . saa ikke mere.

Han tog sig til Hovedet, rejste sig, gik nogle

Gange frem og tilbage i Mørket, ringede efter Pigen og forlangte Lys.

„Skal jeg tænde Stearinlysene?“

„Nej, Lampen, for Pokker!“

Paa hans Skrivebord laa en nyopskaaret og nylig udlæst lille Bog: „Kristendommen og den fri Tanke, et Indlæg i Dagens Strid af en Lægmand.“

Han satte sig ved Skrivebordet, da Lampen var bleven bragt ind, og gav sig til at blade i Skriftet. Skønt den lille Bog gik løs paa de Meninger, han hidtil havde delt, havde den Overbevisningens Glød, der varmede enhver af dens Sætninger, paa en vis Maade gjort ham godt, uden at han dog selv havde følt sig overbevist af den.

Han fik paa een Gang en Tanke: Om Pram nu rejste sig igen . . . Og med Indbildningskraftens lynsnare Haand skabte han i samme Nu et Hurtigmaleri af et Præstegaardshjem med Harmoni og Livsglæde lysende frem af alle Linjer. Men næppe havde han gjort det sidste Strøg, før han fik sit gamle Spottesmil om Munden.

Hans Blik faldt paa et Sted i Bogen, hvor det hed:

„Og om I end under eders lærde Sysler kan finde en vis Hvile i eders Lære om den op-højede Natur-Enhed og i Bevidstheden om at være et nyttigt Led i Udviklingens endeløse Kæde, hvad har I saa at leve paa, naar Hjertet sønderrives af Skuffelser og Sorger, og hvad har I at lægge Hovedet paa, naar det tynges af de sidste Tanker? I har Forraadnelse til Endemaal, medens Kristendommen aabner sine Lemme til Lys og Fuldkommengørelse . . . Hvad har I at byde de Millioner fattige Sjæle, der savner Kundskabernes Forudsætninger for

at kunne forstaa eders Naturreligion? Eller skal eders Religion bare være en Religion for Professorer? Hvad har I at byde Kuldragerne og dem, der fylder Fattigkvartererne? Vi har noget at byde dem: Evangeliet om Synderes Frelse. I kan længe nok spotte over, at vi giver dem Anvisning paa Himlen, mens de sulter paa Jorden; den Kendsgerning staar dog fast, at Tusinder, Millioner Sjæle har gennem Kristendommen faaet Forsoningens Lys over deres Liv. Men kom I til dem med eders Naturfilosofi! Gaa ud til de pjaltede, fortvivlede Skarer og forkynd eders Religions Trøst: „I gode Mænd og Kvinder, I maa skamme jer, at I saadan falder sammen — husk dog paa jeres høje Naturbestemmelse, I er Led af en uhyre Verdenskæde og skal virke med i Naturens store Værksted, eders Liv er et Værk af den evigtfødende, harmoniske Natur — ikke sandt, det lysner! — fyld dog eders Hjerter med Lykke!“ — Prøv det; de vil vende sig imod eder og spørge, om I er forrykte. Og gaa til de døende, der har levet deres hele Liv i Elendighed og kun haft Haabet om en bedre Tilværelse at klynge sig til — gaa til dem med eders Trøst: „Nu lukker Dødens evige, forstenede Ro sig over eder — en kort Fest for Ormene, saa gaar I tilbage i Naturens Skød“, — de vil med Fortvivlelsens sidste Kræfter rejse sig og sætte Negle i eders Kinder.“

Han lod nogle Blade svirre forbi og læste videre:

„Se, hvad Kristendommen har virket for Menneskeslægten, hvorledes den har rejst sine Indsigelser mod Uret og Voldsdaad, overskaaret Slavebaand, reddet, hvad godt der var tilbage af den klassiske Kultur, da vilde Folkesværme

oversvømmede Landene, rejst Sygehuse og milde Stiftelser, adlet Menneskeslægtens Liv og Tænke-maade! Tvivlere, se paa Virkningerne og nægt saa Aarsagen, om I tør! Og spørger I endnu om Beviser — Millioner alvorlige Mænd og Kvinder vil træde frem med Hjertets Vidnesbyrd, om det kræves: Vi kender Gud personlig, vi kender den Kraft, der — staaende over Naturlovene — virker Undere, som Menneskets naturlige Forstand ikke kan fatte, vi har smagt Evighedskræfterne i Daaben og Nadveren, vi kan ikke dø . . .“

Han smed Bogen fra sig og lagde sig tilbage i Stolens Bueramme.

„Forunderligt med disse Mennesker! Har ikke Spor af Beviser og er dog saa overbeviste.“

XIX.

Apoteker Galle arbejdede endnu paa sin Bitter. Han havde hos Folk i Omlandet gjort Forsøg med flere Slags stærke Draaber, men Draaberne havde ikke villet slaa igennem, Blok havde endog spyttet noget forfærdeligt ad dem. Men Hr. Galle opgav ikke Haabet. „Bare holde ud!“ sagde han til sig selv og rejste en lille Vifte af kraftige Rynker mellem Øjenbrynene.

Det værste var, at han begyndte at skranke. Fruen mente, at det var Bitteren, der tærede paa hans Livskraft, og hun advarede ham indtrængende imod at gaa og smage paa alt sit Sjapperi. Naar han om Aftenen gik frem og tilbage paa Gulvet og sleb sine lange, tynde Hænder i hinanden og mumlede: „Hm . . . maaske en lille Tilsætning af Kolokvinter,“

eller: „Jeg skal dog prøve Korbendiktblade og Kolumbarod,“ kunde Fruen lade Strikkestrømpen synke ned i Skødet og udbryde: „Galle, jeg be'r dig, lad vær' med dine Livsdraaber! Husk paa din svage Mave! Dit Helbred er ikke længere til det, Galle, du lægger dig selv i Graven med dine Livsdraaber.“

Men Hr. Galle følte, at han havde Hemmeligheden i et eller andet Rum i Hovedet, han maatte have lukket op for den; endnu kunde han vinde sig en Formue, han var endnu kun 67.

I Præstegaarden listede Livet sig silkefodet gennem de gamle Stuer. Kun nu og da, naar Jfr. Petersens Kjole luftede gennem Værelserne, kom der en Smule Røre i den ellers stillestaaende Luft, og Støvet sank derefter igen uforstyrret med dets Millioner matgnistrende Gran igennem Solstrimerne.

Den gamle Pastor Pram sad som sædvanlig indemuret i sit ensomme Kammer, hvorfra aldrig nogen anden Livsytring hørtes end de tørre Oldinger-Røm, der en Gang imellem skar sig gennem Døren.

Men hvem skulde tro, at den gamle Pædagog, denne værdige, tavse Olding i sort Klæde, endnu havde Aandskraft til lærde Sysler? Hans Legeme var nu fuldstændig mumietørt, Ansigtet havde endnu Drag af fin Aandsdannelse, men var langt mere skarpt og graagult end før, ligesom det før saa fyldige hvide Haar var blevet tyndt og sad som flosset hvidgul Silke i en Krans under den sorte Fløjelshue.

Af og til led han stærkt af Værk i Lemmerne, men ellers var han rask. Sjældent saa Folk ude i Byen noget til ham. Kun en Gang om Dagen gik han sig en Tur i Haven, foroverbøjet, dirrende af Kulde, med den gamle Frakke knappet helt op

igennem og med Hænderne skudt ind i de snævre Ærmer som i en Muffe. En enkelt Gang kunde det hænde, at en eller anden forbigaaende uden for Havediget kunde opfange et Glimt af ham og tilraabe ham et bredt „Goddaw“, i hvilket Tilfælde han forbavset rejste det rystende Hoved og saa med sammenknebne Øjne efter den hilsende, men virrede endnu stærkere med Hovedet og skyndte sig ind i Hasseldybet. Mange mente, at den gamle Mand halvt om halvt gik i Barndom, og man forberedte sig saa smaat paa at bære ham væk.

Da forbavsede han en skøn Dag Verden ved at lade et nyt lærd Værk paa over 600 Sider løbe af Stabelen. Bogdommerne maatte atter i Kast med den gamle, sejge Pædagog, der havde voldt dem saa mange knudrede Timer. „Skarp Tænkning“, „stor Lærdom“ hed det endnu som før; men det kunde ikke længer dølges, at „den lærde Forfatter sad fast i Stagnation“. „Tiden krævede nyere Synsmaader, friskere Pust“ o. s. v.

Men Pastor Pram lagde ikke sin Pen til Side, den skulde falde ham af Haanden.

Kapellan Jensen var i Færd med at faa Kinder, Hosten var heller ikke saa slem som før. Han passede sine Forretninger, saa godt som hans Helbred tillod det; men Folk længtes efter deres Yndling, Anton; han kunde tale anderledes pænt, — bevarer, hvor det Menneske kunde lægge ud!

Med Anders Eriksen var der sket noget, der nær havde gjort den gamle Fyr rent forrykt af Glæde: han havde faaet Krigsmedaille. Ved Gildet i Lynge Kro, hvor dette Mindetegn blev uddelt, havde han været aldeles ustyrlig, havde grædt, sunget Krigsviser, danset Syvspring og gjort et Styr, saa Lise til sidst maatte trække ham udenfor og

køle hans hede Hoved med en ordentlig Skylle. Efter nogle Ugers Forløb kom han vel til Ro efter den første Rystelse; men hans Glæde tog nu Form af en aldeles utaalelig, tavs Selvfølelse, der satte sig under Hagen og skød Hovedet til Vejrs med et afskyeligt Hovmod.

Sektvæsenet havde bredt sig en Del i Lynge og havde ogsaa faaet Indgang i Randrup. De „hellige“ dømte Folk til Ild og Svovl, naar de huggede en Pind Brænde til Suppegryden om Søndagen; til Gengæld suste Spot og Grin over Hovederne paa de strenge Dommere. I Randrup groede Josef Smiths Lærdomme ret frodig. Den blege Præst fra Utah kom gerne hvert andet Aar og fuldførte sin stillelidende Gerning med en saadan Virkning, at han, hver Gang han rejste tilbage over Atlanterhavet, kunde føre nogle frelste Sjæle med sig — han frelste helst unge Sjæle i Skørter og Sjæle med Mønt. Ordet i Kirkerne øvede ikke stor Tiltrækning paa Folk; derimod forhandlede Mormons og „den sortes“ Lærdomme livlig i Hjemmene, nogle Steder med Spot og Lystighed, andre Steder med en vis Agtelse for den Alvor, der skimtedes bag Vildfarelserne.

Men uagtet alt Partivæsen og Røre var den største Del af Befolkningen Tilhængere af den „rigtige“ Lære, den gamle randrupske Religion. Man børstede sin Frakke godt, naar man skulde til Kirke, ingen rørte Brød eller Brændevin den Morgen, han skulde til Alters, Kvinderne gik med foldede Hænder om Lommeklædet og Salmebogen, naar de gik op ad Kirkegulvet, enhver Moder, der bragte sit Barn til Daaben, sørgede med ængstelig Omhu for at have den lilles „Kristentøj“ i fuldstændig Orden til den højtidelige Handling, Præst og Degn fik deres Offer til Højtiderne, ved Ligfærd kastede de nærmeste Slægtninger samvittighedsfuldt deres Haandfuld Jord

ned paa Kisten, naar den var sænket i Graven, Mændene holdt Hattene for Ansigtet, naar Præsten gjorde det, Spader og Skovle blev lagt over Kors paa Gravhøjen, naar den var klappet til — alt blev kristelig iagttaget baade med Kors og det hele, saa kunde man gaa saa rolig hjem, Vorherre havde faaet, hvad han med Billighed kunde kræve.

Men det kunde ske, at et eller andet „aparte“ Medlem — en fortvivlet Moder eller en sønderknust Enke — midt under Gudstjenesten kunde udstøde et Suk, der i Styrke og raadvild Smerte gik ikke saa lidt uden for Reglerne, eller at saadan „en aparte en“ kunde finde paa at stikke sig hen i en eller anden Krog og der staa og se ned i Jorden paa Toldervis; men dette hørte ikke med til den daglige Religion i Randrup og Lyng.

Livet formede sig til daglig, som det vel havde formet sig i Hundreder af Aar; ingen hellige Yderligheder, — man pløjede og saaede, slagtede og flaaede, mødtes ved Gadestævne, naar Oldermændene tudede i Byhornet, holdt Pølsegilder, viste hinanden al mulig Gæstfrihed og Velvilje, gav ogsaa Sul og Brød til de fattiges Poser. Karlene satte Krøller i Tindingerne om Søndagen og spankede om med hvide, valkede Uldstrømper og højhælede Trætøfler og røg Tobak, medens Pigerne, rødmussede og vel pyntede, stod ved Portlaager og i Stakkehaver og lod smaa Indbydelser skinne ud i Byen fra deres røde Silkebaand. Mændene gik paa Gæstefærd hos hinanden, spiste Hvedekage med tykt Smør og en Humpel Kød af et røget Faarelaar, drak hinanden flittig til, fik efter endt Maaltid Piben nystoppet og satte sig saa fast ved et Glas og en lun lille Samtale.

Men kedeligt var det med denne natlige Punchen, især i Jule- og Fastelavnstiden — otte, fjorten Dage

i Træk — og kedeligt med dette Korttærskeri i Smugkroerne, hvor Karlene satte deres Løn over Styr, og hvor der ikke saa sjældent vankede blaa Øjne og hovne Læber; mest kedeligt var det dog med alle disse Ægteskaber uden Præst og alle de smaa Aflæggere, som kom frem i Kroge, hvor der ingen Aflæggere burde komme.

Der var et og andet at sige Randrup og Lynge paa; ellers var Beboerne overmaade rare og kristelige Folk.

De to Kirkers Klokker hang som oftest for aabne Lemme og kunde, naar det var klart Vejr, og Solstraalerne faldt paa deres grønne Buevægge, veksle søsterlige Blink med hinanden over Rørmosen. Stille og tavse, kun en Gang imellem dirrende med en svag Syngen, hang de i Vinddraget og ligesom lyttede efter enhver Lydbevægelse ude fra Byerne. Selv de svageste Lyde, selv de, der ikke lød stærkere end de visne Blades Fald mod Jorden, fandt Vej op til Klokkerne og gemte sig i dem. Der var Suk over forspildte Aar, smaa Skrig fra Fattigdommens Huler, Hulken fra Huse, hvor Døden lige havde lukket Døren efter sig. Klokkerne samlede det alt under deres smaa Hvælvinger og hang med det Natten ud. Men om Morgen fik de bundne Lyde Luft i lange, malmtunge Slag — alle de opsugede Længsler og Klager gled ud i Luften.

XX.

Sammen med sin Hustru var Anton Pram i de sidste Dage af September rejst med Svigerfaderen hjem til Norup, hvor han blev hele Efteraaret og Vinteren, kun med Afbrydelse af nogle

faa Dage, som han brugte til i al Stilhed at gæste sin gamle Fader paa Sjælland. Hjemme i Randrup talte man stadig om Nerver og mente, at han skulde opholde sig i Jylland for Strandluftens Skyld. Mange bad til, at han snart maatte blive rigtig rask og komme tilbage.

Han havde kæmpet Kampen mellem Tro og Tvivl og var endnu ikke kommen til Ro. I øvrigt gik Tiden hurtig for ham, idet han hjalp sin Svigerfader med alle Haande Skriverier, læste med de to yngste Døtre, gik lange Ture paa Heden og gæstede ogsaa af og til Folk af Menigheden.

Han havde nede i Schweiz talt om at indgive Ansøgning om Afsked fra Præstegerningen; men da det kom til Stykket, satte hans Hustru sig derimod, hun kunde ikke opgive Tanken om, at han igen skulde rejse sig.

For Resten maatte hun endnu kæmpe med den Følelse af Uvilje, der havde fyldt hende siden hin Stormnat ved Søen; men hun havde alvorlig stræbt at bøje sit Hjerte under Troens Tugt ogsaa i dette Stykke. Hun havde plejet hans Sjæl, saa godt hun evnede, men han havde godt mærket, at den Kærlighed, der paa ny havde viklet sig ud af hendes Væsen, var af en anden Art end den, hun tidligere havde været knyttet til ham med — en Slags Moderkærlighed, der tog med varsomme Hænder paa ham. Og dog virkede denne Kærlighed saa velgørende og vakte Haab i ham om, at det gamle Forhold atter med Tiden skulde indtræde. Disse hyppige smaa Samtaler, disse tusinde Smaatræk af sand Barnetro, disse varme Betoninger af Ord og den Iver, hvormed hun fremsatte Beviser, der slet ikke var Beviser, men bare Overbevisning, styrkede ham fra Dag til Dag.

Den lille Karl var bleven en sund, rødkindet

Tyksak, medens Forældrene havde været borte. Og trods det, at hans to unge Mostre af bar Henrykkelse over alle hans søde Egenskaber havde gjort deres bedste for at tage Livet af ham med Kys og Kærtegn, havde han dog lagt sig saa megen Frimodighed til og erhvervet sig saa mange Kundskaber og Færdigheder, at hans Forældre maatte forbavses over ham. Han kunde springe som en Kakerlak over Paradisets Streger, synge hele Kejseren af Kinesiens Land og staa paa eet Ben og aflevere hele Ramsen: **F**rands **f**ørte **f**ire **f**ranske **F**ruer fra **F**yn . . . Pastor Pram var uendelig glad for sin Dreng. Der var Stof i den Knægt til en Mand. Han skulde blive noget ganske andet end det, han selv var bleven til.

Livet i den vestjydske Præstegaard gik sin sikre Gang. Den gamle Præst levede saa støt og glad i sin Gerning, hans livlige Hustru vimsede om i Stuer og Stegers fra Kl. 5 om Morgen til sent paa Aftenen og gjorde det hyggeligt og godt for dem alle.. De to unge Pigebørn, der havde arvet Moderens gode Lune og raske Lader, bar deres Fregner og deres røde Krøller med en saa fornøjet Kækhed, at man kunde blive i godt Lune bare ved at se paa dem.

Undertiden blev der om Aftenen læst højt eller sunget Fædrelandssange og Viser. Pastor Kristensen var ingen Sanger, det vidste han godt selv, men han blev alligevel ofte revet med af Fællessangen, og naar han slap sin stærke Bas rigtig løs, anrettede den som oftest en frygtelig Ødelæggelse blandt de klingre Kvindetoner.

„Aa, hvor det er mageløst at se paa Far, naar han skal rigtig dybt ned,“ kunde den lille skælmske Præstefrue gotte sig: „Saa trykker han Hagen saadan dybt ind, rynker Panden: bu . . u . . u! og saa

ruller der nogle Toner frem, der formelig ryster Fjedrene i Sofaen under en.“

Fru Kristensen var Omhyggeligheden selv for sine Gæster, især for Svigersønnen.

„Pram,“ kunde hun sige, naar hun saa hans skarpe Ansigt, „du sidder bestemt og overanstrenger dig med de Pigebørn, . . . alt dette Sprogvesen og Grammatik! Du maa sandelig ikke sidde og herse saa meget med dette franske og engelske Stads, lad dem læse selv, de store, lange Tøse!“

Ogsaa hans legemlige Befindende laa hende paa Hjerte. „Kæreste Ven, du gaar og fryser. Hvor det dog ogsaa er blevet koldt! . . . Hvordan er det med dit Undertøj? Du har da vel taget den tykke Uldtrøje paa — og de lange Strømper . . .?“

Hvad hans sjælelige Tilstand vedrørte, da var hun overmaade varsom; han skulde have Lov at gro i Fred. For Resten var hun saa sikker paa, at han nok skulde rejse sig; Gud vilde ikke lade en saa alvorlig søgende Sjæl slide sig til Døde i Tvivl.

En Aften, da alle med Undtagelse af Husets to yngste Døtre sad ved Tebordet, faldt Talen paa Livet efter Døden.

„Det er dog egentlig ikke saa underligt,“ mente Pastor Pram, „at mange — selv alvorlige Mennesker — kan gaa og tvivle paa, at der er et Liv til efter dette; for naar man ser paa Tingen fra et rent Fornuftstandpunkt, saa er der dog i Grunden meget, der taler mod en Fortsættelse af Livet.“

Det kunde Pastor Kristensen ikke give ham Ret i. Riv Menneskelivet bort fra Guddommen, fra det evige — der bliver ikke andet tilbage end et Døgnliv mellem Tilfældigheder. Alt, hvad der hedder Plan og Orden, al Tanke om Retfærdighed, alt Samvittighedsansvar forsvinder. Den raa Magt faar

Ret til at sætte sin Hæl paa den svages Nakke — der er ingen Gengældelse. Kødets Lære med sine sansepirrende Tillokkelser faar Enemagt over Mængden — hvorfor ikke nyde Livets Sødme, inden den evige Nat lukker sig over Øjet? Alle de lidende, mishandlede Sjæle faar synke sammen i deres Fortvivlelse — der er ingen Oprejsning. Tilværelsen opløser sig i et Virvar af Tilfældigheder, Meningsløshed og Uretfærdighed. Og Martyrerne, Pavlus, og Luther — alle disse Menneskehedens ypperste, der har sat al deres Kraft ind paa det evige Livs Sag, de skulde ligge bedragne i deres Grave! Gud skulde ved at opretholde Troen paa et evigt Liv have holdt Menneskeslægten saa grundig for Nar! Hvilket grufuldt Bedrageri!

De to Kvinder kom frem med forskellige Skriftord og henviste til Jesu egne Vidnesbyrd. De forstod begge, at hele Kristendommen selvfølgelig maatte staa eller falde med Troen paa det evige Liv.

„Kære Anton, du tvivler da vel ikke paa dette?“ spurgte den unge Kone.

„Tvivler? Een Ting er, kære Karen, at bygge saadan i løs Almindelighed paa alle disse godkendte Meninger, tale og synge om dem som noget faktisk og rigtigt, men dog noget, der er fjernt ude; en anden Ting er at kunne opsuge dem med sin Sjæls inderste Begær, gennemtrænges af dem og leve paa dem.“

„Det er rigtigt!“ faldt Pastor Kristensen ind og slog let med Haanden paa Bordpladen. „Man kan tale og skrive i det uendelige om alle disse Ting; men Beviserne for dem maa til syvende og sidst springe frem af mit eget Hjertes Vidnesbyrd, eller rettere sagt: af Guds Aands Vidnesbyrd i mit Hjerte. Saaledes ogsaa i det, vi her taler om. Dette,

at jeg i mine bedste Øjeblikke, efter en Altergang f. Eks., kan føle med usvigelig Vished, at jeg lever et evigt Liv, ikke at jeg haaber en Gang at komme til at leve et evigt Liv, men at jeg allerede har begyndt paa det, allerede kan mærke de livsvarme, evige Kræfter røre sig i mig — det er mit Bevis, og det staar!”

Den unge Præsts Tanker var i lang Tid stærkt optagne af Livets sidste store Gaade. Det var, som der inderst i ham løsnede sig Tvivl, der havde siddet fast under Vanetroens Lag, en ny forunderlig Vished tog til at arbejde sig frem i ham . . . Denne evige Higen i Menneskenaturen efter Fyldestgørelse af dens dybe Krav, denne aldrig hvilende Kamp i Menneskeheden efter Fuldkommengørelse, dette lange Suk fra de syndetyngede Skarer efter Forsoning, dette store Haab om en evig Harmoni efter alle Kampe — det skulde alt sammen være Vildskud af Mennesketanken, tomme Ideer, der aldrig skulde modnes i den store Virkeliggørelse, men lufte bort med det sidste Suk . . . Nej, han følte, at der inderst i vor Natur er noget, der ikke kan dø, et Guddomskim med Evighedskræfter, og han skønnede, at Mennesket kun ud fra Visheden herom kan fyldestgøre sin Bestemmelse og blive lykkeligt.

Julen stod for Døren. Der var Travlhed i Præstegaarden, ude og inde. Den gamle Præst sad i sit Værelse og skrev paa sine Juletaler, Fru Kristensen stod i Kagedejg til op over Albuerne, Karen havde travlt med noget hemmeligt i Havestuen, og de unge Piger fo’r omkring med Klisterpletter paa Ærmerne og Stumper af Guldpapir hængende i de røde Krøller.

Anton Pram gik i en forunderlig Stemning. Der var noget saa højtideligt i Luften, det var, som han var bleven Barn igen og følte al Julestemningens

Forventningsfuldhed dirre i Brystet. Der var Øjeblikke, hvor han næsten følte Trang til at tænke paa en Juleprædiken; men nej — det var nok bedst for ham at tie.

Saa kom da Juleaften med sin Sang og Glæde. Der blev lukket op for Hemmeligheden i Havestuen: et straalende Julebord med Pynt og Gaver. „Aa . . . aa! Næ . . . æ!“ lød det fra alle Sider. Karl hivede en Kæphest til sig, men maatte kønt lægge den igen — først synge og danse!

Man tog hinanden i Hænderne, Pram og hans Hustru fik deres lille Dreng imellem sig, og de andre ordnede sig, som de bedst kunde. Saa istemte man Sangen „Julen har bragt velsignet Bud“ og gav sig til at dreje rundt. Pram kunde ikke komme af Sted med at synge. Hans Svigerfader derimod lod sin Bas rulle frem med en saadan Styrke, at hans Kone maatte drage ham ned imod sig og hviske: „Lidt svagere, lille Far!“ Ogsaa den lille Karl, der i Forvejen havde lært Salmen, sang med af fuldt Bryst og saa skiftevis op paa Far og Mor.

Den unge Frue havde Taarer i Øjnene. Hun kastede et Sideblik til sin Mand og opdagede, at hans Læber dirrede. Da man naaede til Ordene: „Himmerigs Konge blandt os bor“, faldt Anton Prams Røst ind, uden at han selv rigtig vidste det. Hans Hustru saa paa ham, brast nu helt i Graad og maatte søge hen i en Krog. Pram fulgte efter hende, medens de andre blev staaende og sang Salmen til Ende. „Ja,“ sagde hun og kastede sig om hans Hals, „det er sandt alt sammen, Anton, tro det bare, tro det!“

Den unge Præst kunde ikke ret deltage i Juleløjerne bagefter. Han var i en bevæget Stemning og maatte gaa den meste Tid frem og tilbage i et andet Værelse.

Kraftige og varme Ord var det, der lød i Kirken de to Helligdage. Anton Pram blev især stærkt grebet af sin Svigerfaders Tale 2den Juledag om Stefans-Synet.

Efter Gudstjenesten gik han en Tur langs Havet og tænkte i Ensomhed over, hvad han havde hørt. Det var en forunderlig Magt, der kunde ligge i et Menneskes Røst. Det var ingen ny Tale, han havde hørt, alt var gammelt for ham og dog saa nyt og frisk. Denne fængende Gnist ved Skriftordene, denne varme Sikkerhed, der sank levende-gørende med hver Sætning ned over Hovederne, denne Ordenes vidunderlige Efterklang, der sang inden i en — alt dette var nyt, betagende for Sind og Sans.

Medens han af og til saa hen over Havet, der fjernt i Kimmingen tegnede sig med en skarp messinggul Kant under Himlens rødgule Skylag, gik han og tænkte over den gamle Præsts Tale. Var det ikke sandt, dette Vidnesbyrd? Enhver, der barnlig og alvorlig stirrer op mod Himlen, skal faa Syner; Guds Aand skal fylde ham og aabne Himlen for ham. Verden forstaar ikke dette, den stamper med Fødderne og holder sig for Ørerne, naar den hører saadan Tale; thi den kan ikke selv se Synerne. Naar Verdensklogskaben stirrer mod Himlen, da ser den intet, kun Taage og Skyer; men naar Barne-troen stirrer derop, da aabner Taagerne sig, og den ser Gud og Menneskenes Søn ved hans højre Haand, ser alt, hvad den har Brug for til Salighed, og gruer slet ikke, fordi den ikke kan bevise for andre, at alt det, den har set, virkelig er til.

Rundt om paa de frosne Sandveje og Hede-stier gik Flokke af hjemvendende Kirkegængere. Han tænkte paa, hvor glade alle disse Mennesker

var, hvor sundt de levede herude i deres Udørken. Søndag efter Søndag hentede de noget hjem fra Kirken, noget, der gjorde dem stærke for hele Ugen. Her var levende Vidnesbyrd for Kristendommens Kraft, bedre end alle Vidnesbyrd i Bøger. Medens lærde Fornægtere sad rundt om i deres Kamre og beviste Kristendommens Udlevenhed, gik disse jævne Strandbønder og mangfoldige andre Mænd og Kvinder, — ogsaa højtannede, kundskabsrige Mennesker — rundt om i Menighederne og gjorde alle Beviserne til Skamme — ikke med spidse Penne, men med et sundt Liv.

Han tænkte paa Heller. Han skulde bare komme over og leve et Aars Tid mellem disse Folk, han skulde se den Glæde, der boede i deres Hjem, se, hvordan de voksede sammen under Modgangen, og hvor sundt deres Liv i det hele formede sig. Mon han turde rive deres Kirker ned, tage deres Tro, deres Salmer fra dem og give dem Læresætninger om Natur-Enheden i Stedet?

Det var, som han i Dag var bleven fyldt med ny Levelyst. Han mærkede en egen løftet Uro i sit Indre, en Trang til at blive taget i Brug af Gud.

Det var første Gang, Anton Pram mødtes med Kaldet ovenfra.

XXI.

Der fo'r en regnagtig Snestorm hen over Lyng. Byen trykkede sig saa meget som mulig ind i Læ under Bakkedraget mod Nord; men Stormen lo ad den, rev i dens Pilegærder,

flaaede løs i Tagene og fo'r til Vejrs med Hyl og Vrinsken.

Koldt og uhyggeligt var det, den tykke, grødede Luft var gennemstreget af de nedpiskede Snefnugges utydelige Striber. Jorden glinsede mat i Mørket, hist og her laa Kager af nyfalden Sne, der endnu ikke var smeltet. Men saa kom der fra Vest et Vindslag med Regn, der slog med brede Vand-Ris mod Vinduerne og pjaskede ned over Gader og Pladser, — saa forsvandt Snekagerne, og alt blev Søl og Sjap og Mørke.

Men inde i Kroens Hjørnestue var der lunt og lyst. Mændene, som traadte ind i den, skuttede sig og gned Hænderne af Velbehag ved at komme ind i al denne bløde Lunhed, der lukkede sig saa dejligt om de gennemisnede Kroppe.

Der var mange, der traadte ind, en efter en kom de med kortere og længere Mellemrum, en hel Flok af Mænd i varme Vadmelsfrakker, med store Uldklæder om Halsen og Sølv i Bukselommerne.

Der skulde være Pølsegilde, men først Sogneraadsmøde, et lille kort Møde, hvor nogle uopsættelige Sager skulde forhandles, det hele kunde vare en Times Tid, og derfor var Medlemmerne mødte lidt tidlig; senere vilde der komme nogle andre Gæster fra Byen, og saa skulde Pølserne frem.

Konen i Huset, Mdm. Steffensen, kom ind med nogle Flasker og Glas paa en Bakke og hilste paa de fremmede.

Man ventede paa Formanden, Hr. Blok. Endelig rullede en let Vogn over Stenbroen udenfor og forsvandt i Rejsestalden.

„Jo pinte var det ham, for jeg kunde skimte Sokkerne paa den brune,“ meldte en af Mændene, der havde kigget ud ad Vinduet.

Lidt efter traadte Hr. Blok ind, tyk og bred, gemt i en graa Kappe med et vældigt Kraveopslag, der næsten helt lukkede Vingerne om hans Hoved.

„Et nederdrægtigt Vejr!“ brummede han med sin rustne Stemme og lagde en Protokol i Voksdugsomslag fra sig.

„Hr. Blok kunde gerne tage Føret med,“ mente Steffensen, der tog fat i hans ene Ærme for at hjælpe ham Kappen af.

„Ja Pokker staa i Kildevejen dernede . . . Tak skal De ha'e, Steffensen! Aa vil De hænge den her ved Kakkellovnen . . . ah, Godaften, Anders Jepsen, Godaften, Søren Søren',“ og saa videre rundt.

„Nej, den Vej,“ tog Blok fat igen, „den Vej ligger jo i et komplet Ælte, aldeles bundløs! Vi kommer vist til at give den en halv Favn endnu.“

Hermed var' man inde paa Sogneraadsforhandlingerne, Medlemmerne tog Plads om Bordet, og Blok fik Protokollen frem. Det var dog ikke Kildevejen, det gjaldt, men et Par andre vigtige Sager.

Da Forhandlingerne var vel tilendebragte, og Hr. Blok var ved at forsyne Protokollen med sit velkendte tykke Navnetræk med den vældige Orm under Bogstaverne, udbrød Anders Jepsen, en alvorlig gammeldags Bonde:

„Hoj hoj, bi et lille Gran, Blok! Der var end een Ting, vi skulde snakke om.“

Han talte uhyre langsomt, spyttede ofte ned mellem sine udspilede Knæer og tørrede Munden med Haandfladen. Efter et Par lange Sug paa sin Cigar vedblev han: „Det er ham, Skroget derude, Urma'ren . . .“

Hr. Blok lagde Pennen i Protokollens Midt-

rende, rejste sig og saa sig om: „Hm, jeg synes, jeg saa en Cigarkasse . . . naa derhenne . . . Tak, Tak, jeg vil alligevel røre Benene lidt . . . ah, man bliver stiv af at sidde.“

„Han kom stavrende over til mig den aa'n Dav, da vi sad og fik Midavten,“ vedblev Anders Jepsen — „la' vos se, det var i Onsdavs, næ, bi lidt, det var da nok ligegodt i Tirsdavs, naa det er nu lige meget hvikket derom; det var dette Læs Tørv, som han alstillens gaar her og snakker om. Nu havde han bare et lille Gran tilbage af det Læs, som han skar til Hælvten om med Niels Jyde her i Forsommeren. Der havde ingen Druelse væ't ved 'en, for det var blevet til bare Gumlinger alt sammen, inden at han fik 'en hjem fra Mosen.“

„Forlangte han da, at han vilde ha'e et Læs af Sognet?“ spurgte et Medlem.

„Justement itte saad'n lige ud; men-ne — det var da ligegodt saad'n paa Jaa efter 'et. Vi ved jo nok, at han itte saad'n lige ud vil forlange at faa noget af Sognet, for han vil jo itte ha', at det maa hedde sig, at han faar af Fattigvæsenet; men naar vi vilde gi' ham et Læs saad'n ligesom godvillig, saa mente han jo, at det kunde hedde sig, at han havde faat 'et saad'n ligesom til en Foræring.“

„Hvad sa'e du da til 'et?“

„Ja, hvad sa'e jeg? Jeg sa'e, at jeg skulde itte være fravillig fra min Side; men-ne . . .“

„Skal vi ha'e ham,“ faldt Steffensen ind, „saa kan vi lige saa godt ta'e ham helt paa een Gang; men saa vil jeg tillade mig at foreslaa,“ føjede han til med et vist parlamentarisk Hovedkast, „at vi ta'er og sætter ham ind paa Arbejdsanstalten straks.“

Det var, som man kunde høre et Punktum blive rammet fast efter Ordet „Straks.“

Der blev stille i Stuen, Blok gik frem og tilbage paa Gulvet, rømmede sig og pustede Røg fra sig.

Anders Jepsen, der med en Cigarstump mellem Fingrene sad og hvilede sin store knortede Haand paa Bordkanten, vilde sige noget, men nøjedes med at dreje Hovedet sindig og se hen paa Gæstgiveren. Han førte derefter Cigaren langsomt op mod Munden og begyndte allerede at gabe efter den i en halv Alens Afstand. Da han havde faaet suget et Par Drag og spyttet ned mellem Benene, kom det endelig:

„Du er ligegodt lidt haard, Søren.“

Ja hvad andet Udkomme var der med saadant et Kadaver? „Jeg ser . . . knuse mig ingen anden Udvej.“

Der blev igen stille en Stund. Endelig drejede Anders Jepsen Hovedet om mod Blok og spurgte:

„Hvad siger Formanden?“

Men Hr. Blok havde opdaget et Schweizerlandskab i Oljetryk paa Væggen i den anden Ende af Stuen og var stærkt optaget af dets røde Træer og violette .Geder.

„Blok!“ var der en, der kaldte. „Anders Jepsen han spør', hvad De siger.“

„Jeg . . . hm, ved skun'te; men . . . hm, tror rigtignok ikke, mine Herrer, at vi saadan uden videre . . . han har jo dog ikke meldt sig til fuldstændig Forsørgelse.“

Gæstgiverens Kone kom ind med et Par Stykker Brænde til Kakkellovnen. Steffensen hviskede et Par Ord til hende om nogle flere Bajere; hun hørte i det samme Ordet „Urmageren“ og saa spørgende omkring paa Mændene.

„Jeg er næsten ogsaa af den Formening,“ indskød en af dem, „at vi lige saa godt først som sidst kan smide ham ind i Anstalten.“

„Bliver det til noget?“ spurgte Gæstgiveren med en dæmpet Hvislen mellem Tænderne og bøjede sig halvt ned mod sin Kone, der uvilkaarlig var bleven staaende med Haanden om Dørgrebet.

Sagen blev nærmere forhandlet, men maatte udsættes, da der kom flere ny Gæster til, blandt andre Byens Smed, en lille grinende Tykkert med en bred Dusk Hageskæg, der strittede som Piasava.

Pølsegildet begyndte at skyde Sogneraadsmødet til Side; inden man vidste af det, havde man de fede, dampende Sortpølser for sig.

Saa kom Kortene og Punchen. Søren Steffensen fyldte Glassene og skød dem omkring. Hans kødfulde Kinder blev røde og fugtige; det var, som de „bundede ud“ under Paavirkning af Punchedampen. „’sartig, Folk, faa noget varmt i Livet!“

Aa — denne Varme, denne Duft fra Terrinen, denne festlige Bevidsthed om at have en hel Nats Pøsegildefornejelse for sig — alt dette gød sig ud over Selskabet og skabte en vis hyggelig Spændighed hos hver enkelt af Gæsterne. Kun Hr. Blok syntes ikke at befinde sig rigtig vel.

Men ude i Kælderstuen, hvor Vandet flød ned ad Væggene, hvor Vinden peb igennem Vinduerne, og Snevandet stod i Pøle paa Gulvfliserne, havde der omkring det lange Fyrebord samlet sig et tilfældigt Skrabsammen af Folk med hullede Albuer. De havde ikke det mindste med Pøsehøjtidelighederne at gøre; ikke desmindre drak og støjede de meget værre end Selskabet inde i den fine Stue.

„Det er dog et rædsomt Bras, de holder der-

ude i Aften," ytrede Konen, der stod med opsmøgede Ærmer ved Komfuret og havde travlt med Flæske- og Ribbensstegen, som ud paa Natten skulde vederkvæge Gæsterne i Hjørnestuen.

„Ja, det er dem oppe fra Teglværket og Pelse-Niels og Urmageren," oplyste en af Pigerne. „De sidder og drikker og braller saadan nogle væmmelige Viser af dem."

„Og hvem siger du . . . Urmageren?"

„Ja, de har faaet slæbt ham med i Aften."

Konen tav; det var, som Blodet slog Knuder i hendes Hjerte. Det var anden Gang, dette Navn mødte hende i Aften.

Man skulde ikke haft let ved at genkende Præstens forhenværende Stuepige i den knoklede Kvinde, som stod der og stirrede ind i den tykke Ange, og dog var det hende. Hun var i de Aar, der var henrundne, bleven gammel, næsten runken. En Lampe, som hang paa Skorstensmuren, kastede sit Lys paa hendes Ansigt fra Siden, Kinderne var hule, og Øjnene sad i Ringe af Rynker.

„Trine!" kaldte Manden hende fra Døren. Hun hørte det ikke. „Trine for Satan!" brølede han. „Skaf os nogen mer Punch! Men inte Karvand som det sidste!"

„Er Punchen dig ikke god nok, saa kan du selv lave den."

Pigen gik hen og tog imod Terrinen, og Mandens røde Hoved drog sig tilbage efter at have afleveret endnu et Par Eder. Pigen maatte lave Punchen og gaa ind med den, Konen blev staaende og saa ind i Taagen. En Gang imellem, naar en Dør blev aabnet, kom der ligesom en Byge af Skraal susende ind til hende fra Kælderstuen.

„Tag og hold lidt Øje med dette!" bad hun omsider Pigen og gik ind i et Kammer ved Siden

af, hvor hun igennem et lille Dørhul kunde se Selskabet i Kælderstuen.

Der sad Urmageren lige tæt ved Døren og døsede med fortinnede Øjne. Han var øjensynlig alt kommen over Grænsen. Et sort Plaster dækkede over en Skramme paa den ene Kind, og det tynde Haar laa i vaade Tjavser ned over Panden.

„Gud, min Frelser, er det Klavs!“ hviskede Konen ved sig selv og stirrede paa den vaklende Dranker.

Han rettede sig i det samme og satte i med dinglende Hoved: „Det er L . . . øgn, I Flabe!“

Ingen havde talt til ham, og ingen hørte ham, han fælte i Fuldskab.

„Jeg er inte bange for ham; jeg har min Kn . . , Kn . . min Kniv i Lommen.“

Han fik efter megen Famlen sin Foldekniv frem, lukkede Bladet op og slog med Enden af Skaftet i Bordet, saa der blev et dybt Mærke i Fyrrebrættet.

Der gik en Rædsel igennem Konen; hun vidste, at han tænkte paa Søren, og hun skønnede nu, at han i alle disse Aar havde gaaet med Tanken om Hævn.

Saaledes var det ogsaa; men det gode i hans Natur havde holdt ham tilbage, og for ikke at blive fristet over Evne havde han holdt sig borte fra Kroen og — drukket hjemme.

Det var gaaet med Urmageren som med et stødt Æble: først Svamp, saa Raaddenskab. Trines Utroskab havde gjort ham sløv. Længe havde han drevet omkring som en død Klump paa to Ben. Saa gav han sig til at drikke, og saa kom al Raaddenskaben. Hans Plejemoder var for længe siden død, og — hvad der var mærkeligt — han savnede hende. Han var et af disse Livets Stedbørn,

der er saa vante til Knoer i Hovedet, at de næsten ikke kan undvære dem.

Trine havde givet efter for de Tillokkelser, som Kroen drog hende til sig med. Der var Baller og Lystighed, Stuer med Nøddetræsmøbler og Vægpapir til syv Mark — ja, der var saa meget, det lukkede sig saa daarende over hendes Sanser. Saa havde hun sagt Ja til Søren; men da hun var kommen midt ind i Herlighederne, var det slet ikke saa rart. Kærligheden brændte ned i Stagen, før nogen anede det. Trækvinde og Snesjap, Svir og Sjov med Haandværkssvende og Prangere Dag og Nat — aa, hvor var hun træt af det hele! Ingen Børn havde hun, og hun trængte dog saa meget til at have et Væsen at elske. Saa kom de gamle Minder frem. Hun havde en Gang haft en Ven, en ringe Haandværker, men et Menneske med et blødt og ærligt Hjerte. Han havde en Gang — det var paa deres Trolovelsesaften — lagt sit Hoved til hendes Bryst og grædt af Glæde; den Aften var den lykkeligste i hendes Liv. Tiden gik, de gamle Minder blev støvede og laa i Krogene; en Gang imellem kom der som et Suk og blæste Støvet af dem, saa kom Glansen frem for en Stund; men det gjorde ondt at se disse Minder paa alt for nært Hold. Saa laa de igen en Tid hen, og saadan var Aarene gaaede.

Men i Aften kom det gamle op, alt sammen paa een Gang, med en Vælde, der næsten tog Magten fra hende. Gennem Døraabningen saa hun ind i en Livshistorie, der var endt med brændevinsfede Kinder og Plastre. Hun havde nok hørt om hans Slagsmaal, hans Kortspil og alt det andet; men saadant noget er ikke saa slemt, naar det foregaar i en anden Ende af Byen; men nu, da hun saa hans hængende

Kinder og døde Fiskeøjne, nu forstod hun, hvor slemt det var.

Endnu en Gang stivede Urmageren sig op og tog til at snakke med sig selv; men snart faldt han atter sammen, Musklerne blev mere og mere slappe; til sidst sank han over mod Væggen og sov ind med Underlæben hængende som en lille rød Skuffe.

Konen rystede over hele Kroppen. Hun satte sig et Øjeblik paa et Ølanker. Saa vidt var det kommet med Klavs! Hun tænkte paa Arbejdsanstalten, hvor alt Kommunens Udskud var sammenstuvet. Nej nej, det maatte ikke ske!

Hun gik ud i Rejsestalden og kaldte paa Karlen.

„Hør, Hans, han — Urmageren — sidder derinde og er saa farlig overkørt. Tag og se, om du ikke kan faa listet ham hjem! Du kan nok se saadan at faa ham ud, uden at de andre mærker det. Og se saa at faa lagt ham i Sengen derhjemme . . . du kan nok se at faa lagt ham saadan ordentlig i Sengen, Hans.“

Nogle Timer efter dampede Flæske- og Ribbensstegen paa Bordet i Hjørnestuen. Saa kom Kaffe-knægtene paa Gang, og Kortene blev atter tagne i Brug.

Enkelte af Gæsterne saa paa Uret.

„Aa Skidt, i Morgen er det Søndag, saa kan vi sove hele Dagen,“ mente Værten.

„Du husker ikke paa, vi skal op og synge Salmer,“ indskød Smeden og lo med Anerkendelse af sit eget Vid.

Anders Jepsen sendte ham et alvorligt Øjekast, men sagde intet.

Samtalen svingede over paa den gamle Pastor Pram. Blok, der var i Færd med at bryde op, fortalte, at Præsten vistnok vilde tage sin Afsked til Foraaret.

„Hvem skal vi saa ha'e?“ spurgte en.

„Kan vi ikke blive enige om at søge for Sønnen?“ spurgte Blok.

„Jeg mente, han havde opgivet Præstevæsenet,“ faldt Søren Sørensen ind. „De siger jo, han bliver ved at være saa simpelagtig af Helsen.“

„Han er bedre nu,“ oplyste Blok, „meget bedre; han kommer snart til Hægterne igen, skal De se.“

„Ja, dems Anton han vil og kan tage 'gen Kaldet, saa kan vi nok snart blive enige om at søge for ham, hver enstig Mand i Sognet,“ mente den gamle Anders Jepsen.

„Det kan vi,“ sluttede man sig fra alle Sider til. En skrappere og bedre Præst kunde de ikke let faa.

Øjeblikket var ikke rigtig heldigt til at forhandle denne Sag; der var for mange Dunster i Panderne og for megen Opmærksomhed for Klør Dame; men Blok og Anders Jepsen tog dog Sagen alvorlig og lovede sig selv at tage den Ting op, naar Tiden kom.

Blok gik med sin store Bog. Snart rullede han i sin lette Enspændervogn ud i Natten, opfyldt af Længsel efter at naa sit Hjem, hvor han vidste, at en lille venlig Kone sad i en varm Stue og ventede ham.

Den gamle Anders Jepsen listede ogsaa af; men det øvrige Selskab, der nu var blevet friet for de urolige Medlemmer, flyttede Stolene nærmere til Bordet og tog fat med ny Kræfter.

Da Klokken var 3, listede en Kone med et Sjal over Hovedet sig igennem den mørke Gyde bag Kirkegaarden. Hun standsede ved Urmagerens Hus, saa sig nogle Gange frygtsomt om og gik derpaa ind. Vinden slog Halvdørene i efter hende,

hun famlede sig frem i Mørket og fandt til sidst Sengen, hvori Klavs laa med Klæderne paa.

„Klavs!“ — Hun ruskede i ham. „Klavs! det er Trine.“

Da hun langt om længe fik vækket ham, rejste han sig over Ende og famlede hen for sig. Han vilde fare ud af Sengen. „Her skal . . her skal være et Lys.“

„Nej vist ikke . . . jeg render straks igen, jeg er bare rendt herved for at sige dig, at du ikke maa komme i Kroen, jeg vil ikke ha' det.“

Hun tænkte paa Kniven.

„Det var de andre, der fik sl . . slæbt mig derind. Aa, Trine, jeg har ikke set dig i saa mange Aar andet end paa Ga . . . andet end paa Gaden.“

„Ja, men du skal heller ikke se mig. Du skal rejse din Vej, langt bort herfra, du maa ud af alt dette Bras, for du gaar her og bliver rent spoler't.“

„Rejse? Jamen, Trine . . .“

„Ja du skal rejse, Klavs, du er for god til at være Kanut med Pelse-Niels og saadanne Fyre, du kan blive til noget endnu, naar du bare selv vil.“

„Ja dersom du, Trine . . dersom du havde . . aa nej nej, det kan aldrig blive godt for mig mere.“

„Det er noget Sludder, er 'et! Du skal lade det forbandede Brændevin være og tage fat og arbejde ordentlig. Er du ikke en dygtig Urmager, og er du ikke ved Ungdommen endnu? Hvad skal der være i Vejen for, at du kan blive en ordentlig Karl endnu?“

„Det kan ikke nytte, Trine, jeg . . . jeg kan ikke.“

„Jo vist kan du! Du baade kan og skal.“

„Trine! at du har saadan en Mening om mig endnu!“

Idet han famlede efter hende, mærkede han, at der faldt en varm Draabe ned paa hans fremrakte Haand.

Men i det samme skød hun Haanden til Side: „Ja se nu, du kan gøre, som jeg har sagt!“

„Jeg kan ikke, Trine.“

Konen kunde ikke udholde at være der længer for Brændevinsdunster. Hun lagde sin Haand paa hans Arm: „Gud give, du maatte blive til noget en Gang endnu! Du ved ikke, Klavs, hvor ondt . . .“ men saa fik hun ikke sagt mere; hun gav hans Haand et Stød og skyndte sig ud af Stuen.

Da hun kom tilbage til Køkkenet, sad Pigen og halvsov i en Krog.

„Hu, her var saa varmt, jeg maatte lidt ud i Gaarden og svale mig af. Det er rent tosset med mit Hoved.“

Staldkarlen, der lige var bleven færdig med den Tallerken Flæskesteg, som Konen havde sat for ham, inden hun gik, sad inde i Gæsestuen og røg Tobak.

„. . . Nej han var rent overstyrlig, da vi kom udenfor,“ fortalte Hans, „han vilde ind til „Tr . . . Tr . . . Trine“ igen, sa'e han — ha ha ha! Han sa'e, du en Gang havde væ't hans Kæreste.“

„Ja er det ikke forskrækkeligt . . . hvad skal man dog stille op med det Menneske, hvis han skulde faa sin Gang her i Huset? Man ved jo ikke, hvor man skal stedes. Saadant et Fuldesvin! Er det dog ikke forskrækkeligt!“ gentog hun.

Saa tyede hun ind i det mørke Sovekammer, knugede Hænderne imod Tindingerne og lod sig synke ned over en Puf.

Næste Morgen saas en Mandsskikkelse med forpjusket Haar og tilsølede Klæder vandre med en Bylt under Armen ud ad Lynge Landevej. Hele Personens Udseende talte om Fald og Slaphed; men den Kraft, han satte sine Støvlehæle og sin Støttekæp i Snavset med, vidnede om, at der var noget i ham, der vilde ud paa Forsøg.

Han saa hen imod Kroen, og der kom et eget Drag af Selvbevidsthed over hans Ansigt.

„Trine, jeg skal prøve det.“

XXII.

En Dag i Maj stod Fru Galle i en tyk Damp af Sæbelud og Stegeluft i sit Køkken og stirrede nysgerrig i et Nummer af „Berlingske Tidende“, som Postbudet lige havde stukket ind ad Døren. Hun var endnu i Morgendragt, skønt det var hen paa Eftermiddagen. Tutter af Avispapir var indvredne i hendes tynde Haar og stak op fra Tindingerne som Fjertoppene paa en Hornugle; den fine, rene Bomulds-Nattrøje hang sløret, med opløste Baand om hendes tynde Legeme.

„Næ . . . æ!“ udbrød hun med eet. „Galle, hvor er du . . . ? Stine løb ud og kald paa Galle — straks! Næ—æ dog!“

I et Overmaal af Henrykkelse lod hun sig synke ned paa Køkkenblokken, med Avisen i Skødet, men rejste sig atter og fo'r hen imod Døren, da hun hørte Bump af store Hæle inde fra Stuen.

„Sagde jeg det ikke i Morges ved Teen, Galle! Sagde jeg ikke, at det vilde komme i Dag! Vil du nu se her . . . nej vist ikke . . . der . . . der!“

Apotekeren, der var kommen farende med en Recept i den ene Haand og en Medicinflaske i den anden, saa op med endnu mere Fladhed over sit Ansigt, end det ellers ejede, og mumlede skuffet: „Ikke andet! Jeg troede sandelig, vort Nummer var kommet ud . . .“

„Nummer? Hvor du vrøvler, Galle! Nummeret kan da ikke staa i Bladet i Dag, naar Trækningen først foregaar i Dag. Nej, men se nu her — „Udnævnelser: Under 25de Maj har det behaget“ — er d' ikke mageløst! Men jeg vidste, det maatte komme, jeg var saa sikker paa, at det maatte komme, aa saa tyd—e—lig som jeg saa det kære, yndige lille Barn!“ forsikrede hun og knugede Haandfladerne ind imod Nattrøjen og saa op mod Loftet.

Hr. Galle trak paa Næsen og slog et lille Vris med Hovedet. Han havde allerede ved Morgenteen maattet døje en lang Drøm om det kære, yndige lille Barn, der havde aabenbaret sig for hende om Natten, og han var bleven alt andet end forfrisket af alle de svævende Vinger og røde Skyer, hun havde set. Galle var nu en Gang ikke anlagt for Drømme og Syner, de kunde formelig svøbe sig om ham som uhyre Trækplastre og suge al Kraft af ham. Og hvad særlig smaa uskyldige Børn vedrørte, da havde han nu i 40 Aar hørt saa meget om dem — og om smaa Lam — at det var ham en sand Lidelse at høre mere om Børn og Lam.

„Jeg har ikke Tid, Bine.“ Han fo'r af Sted med sin Papirslap og sin Flaske.

Fruen sendte et lille Fnys i Hælene paa ham, men det ramte Døren og trillede virkningsløst ned paa Gulvet.

Et lykkeligt Indfald, der paa een Gang kom springende, gjorde hende imidlertid snart god igen og gav hendes spidse Ansigt et Skær af glad For-

ventning. I en Fart viklede hun Papirstutterne af sit Haar, fik hængt Krøllerne op paa deres Plads og kom i Kjole og Overstykke, hvorefter hun skyndsomst styrede sine Trin mod Teglgaard.

Der havde i mange Maaneder dæmret en Plan over den lille Apotekerfrues Tankeverden — en virkelig køn Plan, der gik ud paa intet mindre end ved en almindelig Penge-Indsamling at faa tilvejebragt et nyt Møblement, der som et Vidnesbyrd om Beboernes Gensynsglæde og gode Ønsker skulde „overrækkes“ de unge Præstefolk ved deres Tilbagekomst. Hun havde for lang Tid siden talt til Fru Blok om Sagen og af hende faaet Løfte om den kraftigste Hjælp. Nu, da Udnævnelsen havde fundet Sted, var Handlingens Tid kommen, og den lille Frue ilede derfor til Teglgaard med Hjertet fuldt af spændt Glæde.

„Kæreste Fru Blok!“ kom det hæsblæsende, idet hun med opløftet Haand traadte over Tærskelen, „vi maa øjeblikkelig vi kan vente dem inden otte Dage . . . hvor er Deres Mand? . . . han maa øjeblikkelig sætte noget op for os paa et Papir — aa, hvor er jeg bleven forpustet! — saa skal jeg løbe over til Ane Per Sørensen, vi er nødt til at have nogle Bønder med — og til Møllerens — endskønt de er rædsomme at have med at gøre . . . aa, hvor skal vi blive færdige!“

„Men du milde, hvad er der paa Færde?“ Fru Blok havde staaet med Armene i Buer ud fra sig, som om hun satte sig selv i Klammer af bare Forbavselse.

„Paa Færde? Det er Pram og Karen . . . har De ikke set det? . . de har faaet Kaldet, vi maa øjeblikkelig . . . De ved det, jeg har talt om . . . tænk Dem, de træder ind i deres Dagligstue:

flunkende ny Møbler til alle Sider . . . Jeg har tænkt mig Nøddetræ og rødt Reps — synes De ikke? Det skal være saa moderne, det har Baronens i deres Dagligstue.“

Nu blev Fru Blok ogsaa opsat paa Sagen, og inden en halv Times Forløb havde hendes Mand faaet skrevet en Indbydelse og tegnet sig selv for 20 Kroner — **20** stod der med en uhyre Svingkran af et Total og et Nul, hvis Sider øjensynlig havde krævet al den Skrævevidde, Pennen sad inde med.

Og endnu inden Dagen var til Ende, drog Fru Galle af med sin Mand over til Præstegaarden for at lykønske den kære gamle Pastor Pram, derfra ud til Ane Per Sørens — Galle blev hjemforlovet — og til Slut ind hos Møllerens. Aa, de maatte endelig træde ind i Komiteen, de var saa ansete, deres Navne var Guld værd.

Anton Pram og hans Hustru og lille Søn var blevne i Norup Præstegaard hele Vinteren over. Han havde ikke turdet vende tilbage til Randrup, før han følte med sig selv, at han nu kunde tage sin Gerning op paa Troens sikre Grund. Faderen meldte, at han nu — vistnok efter en lille fin Tilskyndelse fra højere Steder — vilde søge sin Afsked og opfordrede ham til at søge Kaldet. Anton Pram var endnu tvivlraadig, men da Embedet var blevet ledigt, kom der en lignende Opfordring fra Beboerne i Randrup og Lynge, og efter, ny alvorlig Selvprøvelse og Samraad med Gud, med sin Hustru og sine Svigerforældre bestemte han sig endelig til at følge Opfordringen.

Der kom en forunderlig Lettelse over ham, da han var kommen saa vidt. Han syntes, at han nu trængte til at vise Vorherre, at han vilde noget. Der kom med den vaagnende Vaar en hidtil ukendt

Levelyst til hans Bryst, det ulmede i ham med Kræfter, der manede til Arbejde, higede ud mod en ubestemt, men løftet og velsignelsesrig Kamp. Han følte en stundesløs Trang til at komme derover straks og faa begyndt — ogsaa for hendes Skyld; hun skulde se, at han nu for Alvor vilde i Kast med Ruinerne. Aa, kunde han naa ogsaa dette: at vinde hende helt og fuldt tilbage — da kunde hans Liv endnu faa al Lykkens Glans over sig.

Saa blev Svigerfaderen syg, Rejsen maatte opsættes, og Pastor Pram maatte for en Tid overtage den syges Gerning. Hans Hustru saa med Forbavselse og Glæde, men tillige med en vis spørgende Tvivlraadighed paa hans vaagnende Iver. Skuffelsen havde skaaret for dybe Mærker i hendes Hjerte, til at hun rigtig turde fæste Lid til denne stærke Nidkærhed.

Det var en stille Kvinde, der først havde undfanget Tanken om at indsende et Bønskrift for Anton Pram, Fru Blok nemlig. Fra en dulgt Tanke, der Dag for Dag arbejdede sig mere levende frem i hende, naar hun sad ene ved Sybordet i sin stille Stue, medens hendes Mand i tilknappet Graajakke og lange stive Støvler asede om i Snavset ved Teglværket og i Gaarden, var hendes Ønske blevet til Ord og var gaaet begge Sognene rundt, før hun selv vidste af det. En Bønsskrivelse blev affattet og undertegnet af en stor Del af Beboerne, Bloks Navn stod naturligvis øverst, hvilende paa en uhyre Blækbjælke. Et Udvalg, bestaaende af Hr. Blok, gamle Anders Jepsen og endnu et Par Mænd, drog til Hovedstaden og gik — som en af dem senere fortalte — „lige durk gennem Skildvagter og det hele til Hs. Majestæt Kongen“. Hr. Blok var Ordfører og forbavsede Hs. Majestæt, der umulig kunde tænke, at han havde noget saa kraftigt

mellem sine Undersaatter i den gode By Randrup. Alt gik efter Ønske, Randrup og Lyng fik godt Haab om at faa sine kære Præstefolk igen.

Endelig var Udnævnelserne kommen, og nu fik man travlt med at samle Penge til Velkomstgaven. Alle de „fine“ i Pastoratet kom i Virksomhed, ledede af Fru Galle, Eksemplet smittede, gamle Bondemænd og Koner gik omkring med Papirruller og store Punge. Indsamlingen blev en hel Tildragelse, alle Mennesker talte om „Nøddetræ og Ribs“, alle var villige til at yde deres Skærv. En lille pjaltet Tøs kom en Dag ind i Apoteket med en 10-Øre. „Hvad skulde du ha'e, min kære Pige?“ — „Jeg skulde ikke ha'e noget, den skulde være til at købe ny Stole og Borde for til Præsten.“ — „Barn, Barn!“ Hr. Galle havde nær faaet vaadt i Øjnene.

Det blev saa Nøddetræ og Reps — et nydeligt Møblement, der afkrævede Fru Galle et stille Ønske af den Slags, man straks igen opgiver med et Suk og en Rynke i Panden.

Desværre blev Afhentelsen af Møblerne forsinket nogle Dage, og imens kom naturligvis Præstefolkene — naturligvis! Der stod man! Fru Galle dirrede af Harme og skældte sin Mand ud, fordi han saa rolig kunde gaa og sjappe med sin Bitter, paa samme Tid som alle andre Mennesker gik og var syge af Ærgrelse.

Det var en lys, festlig Stund, da Anders Eriksen med Medaillen paa Brystet og Pisker lige i Vejret kom kørende med sit Herskab fra Jernvejs-Holdepladsen.

Folk havde lige i det sidste Øjeblik faaet Nys om, at de vilde komme, og stod opstillede uden for Husene og langs Vejen, alle opfyldte af glad Forventning. „Goddag!“ lød det fra alle Sider, „vel-

kommen, velkommen!“ Folk viftede med Huer og Hænder i Luften. En ung, huløjet Kone paa Krykker stod uden for Fattighuset og viftede med en Pæonstilk og nikkede til Fruen, med en Strøm af Taarer ned over de graa Kinder. Skraas overfor i en Gaardmandshave kom en ung Pige løbende med et stort Flag og skulde til at binde det i Flagstangsnoren, men indsaa, at hun vilde komme bagefter, og indskrænkede sig derfor til at svinge den rød-hvide Dug et Par Gange rundt i Luften.

Ved at se de mange kendte Ansigter, der alle var prægede af Gensynsglæde, blev Karen Pram grebet af en overvældende Følelse, der bragte hende til at ryste. Hun saa til sin Mand og tog efter hans Haand, hans Øjne var fulde af Taarer; da brast hun selv i Graad, pressede Lommetørklædet mod Øjnene, tog det atter bort, lo og græd og nikkede til alle Sider.

Ogsaa fra Lynge kunde der komme gode Indfald. Gæstgiver Steffensen, der havde været en af Lederne ved Penge-Indsamlingen i Lynge, kom en Dag over i Apoteket.

„Jeg ved inte—øh,“ han maatte standse, indtil Fruen havde faaet det lille graa Uhyre, der fo'r gnævrende omkring paa Gulvet, til at tie. „Jeg ved inte, om Fruen har Tid og Lejlighed?“

„Bevares, sæt Dem dog ned, Hr. Steffensen . . . Polly dog!“

„Jeg sidder hjemme i min Stue og sidder og tænker paa dette hersens Møblement, og-æ ligesom jeg sidder, falder det mig saadan ind, om vi inte kunde gøre en Fornøjelsestur til Klintholm for de unge Præstefolk og saa se at faa hentet Møblerne og stillet dem op, mens at vi var i Skoven. Jeg ved inte—øh . . .?“

„Ih men det er jo en mageløs Ide, Hr. Steffen-

sen, en ma—ge—løs Ide! Ikke sandt, Galle . . . aa, kan du dog ikke faa den Hund til at tie.“

Hr. Galle bukkede sig ned for at faa fat paa Hunden og mumlede i det samme noget, af hvilket man kun tydelig hørte Ordet „kostbart“, der blev presset frem som en Prop i det Øjeblik, Bøjnings-Anstrengelsen var paa sit højeste.

„Mage—løst!“ gentog Fru Galle. „Ved De hvad, saa bliver jeg hjemme og besørger Møblerne . . . jo, kære Hr. Steffensen, det er aldeles nødvendigt. Hvem skulde . . . ok jeg bringer saa gerne endnu dette Offer for de kære Mennesker.“

„Ja, det skulde du gøre, lille Bine,“ samstemmede Hr. Galle lettet.

„Og saa . . . nej ved De hvad, det er virkelig en mageløs Ide,“ vedblev Fruen og skød sine Skildpaddebriller op. „Saa ender Turen i Præstegaarden om Aftenen — Hund dog, Hund dog! — Vi sætter nogle Lys i Vinduerne — Illumination — Blok holder en lille Tale, med mindre De — hehe, nej, jeg kan nok tænke det — saa holder Hr. Blok en lille Tale, jeg byder et Glas Vin og Kage om — der er netop levnet saa mange Penge, at der kan købes lidt Vin og Kage — aa, hvor det var et mageløst Indfald, Steffensen! Saa faar Folk en lille Vederkvægelse . . .“

„For deres egne Penge,“ mumlede Hr. Galles Næse.

„Hvad siger du, Galle?“

„Aa, det var Polly.“

„Hvor det var mageløst!“ gentog Fruen vel for tiende Gang og lønnede Steffensens Indfald med et Glas Ribsvin og et Par Smaakager.

Skovturen maatte imidlertid opsættes, til Præsten var bleven indsat, hvilket vilde ske næste Søndag.

— — —

Begge Menigheder forsamledes i Randrup Kirke, hvor Højtideligheden skulde foregaa. Kirken var pyntet med Blomster paa Stolestaderne og Flag i Kors over Korbuen. Der var saa fuldt af Mennesker, at man næsten kunde frygte for Sprængning af de gamle, revnede Munkestensmure. Lysene blussede paa Alteret, Løv og Blomster udsendte en tyk Duft, i hvilken Krusemyntens tvivlsomme Vellugt skar sig stærkt igennem. Et Par Svaler kom flyvende gennem en Trækrude, svirrede med et Par lette Triller, rundt under Hvælvingerne og svingede atter ud i det store, solfyldte Rum.

Nu kom Provsten, en lille spinkel Mand, fulgt af begge Præsterne Pram. Folk stødte til hinanden med Albuerne og gjorde Plads paa Midtergangen, Anders Eriksen trængte sig med en vis Kuske-Selvfølelse frem paa Siden af den gamle Pastor Pram og sagde med en tyk Knejsen, idet han lod Blikket glide fra Præstens Guld kors ned paa sit eget Udmærkelsestegn: „Det bliver vel det mest passende, at vi to sætter vos jævn' 'enander saad'n en Dav.“ Men Pastoren bed ærgerlig ad ham med Øjnene og gav ham Tegn til at holde sig ved sin egen Side.

Det var en Kirkedag, som Randrup og Lynge ingen Sinde havde oplevet Mage til. Den gamle Provst talte hjertelig og alvorlig baade til Menigheden og til den unge Præst.

Anton Pram skulde tale fra Kordøren; men da han traadte frem og begyndte at bede: „Fader . . .“ blev han saa overvældet, at han maatte holde op igen. Snart vandt han dog sin Fatning tilbage, og Bønnen strømmede varmt ud af hans Hjerte.

Han talte derefter om det Suk, der gaar igennem Verden, Sukket efter Gud. Selv den,

der væltede sig værst i Synden, havde Øjeblikke, da han væmmedes over sit Liv og sukkede efter Gud. „I mange, som gaar derhjemme i jeres Gaarde og Huse og dukker jer dybere og dybere i Dagenes Travlhed — og I mange, der slæber jer sorgbøjede omkring i ensomme Kroge — har I ikke tit og ofte mærket Sukket i jert Bryst?“

Mennesket maatte have noget aandeligt at leve paa, om der skulde komme Indhold i dets Liv, vedblev han. Mange gik og stivede sig af med selvlavede Lærdomme eller med Vanetro og tomme Skikke; men alle disse Støtter holdt saa daarlig, kun een Støtte, Jesus Kristus, evnede at holde Mennesket oppe i Tid og Evighed.

„Naar alt i Verden ramler om dig, da ty til ham med hele dit søgende, raadvilde Hjerte, og du skal fornemme, at der er Kraft i hans „Stat op!“ Tro mig, Broder og Søster, jeg vidner Sandhed, jeg ved, at i ham og i intet andet i Verden er Oprejsning og Frelse for den faldne Menneskesjæl. Hvor inderlig gerne vil jeg ikke gaa Bud for ham iblandt jer, tjene jer som en vaagen og tro Broder! Kom da til Herrens Hus“ — sluttede han — „alle I syge og værkbrudne, alle I, som tørster efter Vand fra de levende Vandkilder, og drag dem med, som er karske, men som netop mest trænger til Lægedom! Vi har endnu vore gamle Kirker at samles i, men lad os prøve nu at rejse Gud et Tempel af levende Menneskehjerter!“

Folk drog Vejret efter den aandeløse Opmærksomhed, de havde hørt paa Prædikenen med. Ikke een eneste havde sovet, ikke een havde haft Ro til at tænke paa Plagene og alt det derhjemme. De saa paa hinanden, som om de spurgte: „Hvad siger

du til dette?" Man begyndte at ane, at de Tider var forbi, da man klarede Kirkens Krav med et Kors for Brystet og hjalp de døde til Himmerig ved at kaste Skovlene over Kors paa Gravene. En og anden havde følt sig lidt underlig berørt af Præstens ny Prædikemaade, de holdt ikke rigtig af denne Hellighed, der gaar Folk lige paa Livet; men de fleste var højtidelig grebne, og det var med et mærkeligt Mod, den store Forsamling faldt ind, da Kirkesangeren og Skolebørnene istemte Salmen:

„Rejs op dit Hoved, al Kristenhed!“

XXIII.

Den milebrede Bugt, der med sin uhyre Spidsbue bryder den ellers regelmæssige Kystlinje sønden for Randrup Strand, er paa en lang Strækning afgrænset af høje, gulgraa Lerklinter, paa hvis yderste Rand Lundbygaards Skov har fremskudt en Række vejrbidte Bøge som Forposter mod Havstorm og Slud. Underhulede Bulke hænger hist og her frem over Dybet som mægtige Kæmpehoveder med filtret Haar af lange fine Rodtrevler.

Men enkelte Steder, saaledes ud for det højt liggende Forlystelsessted Klintholm, sænker Klinten sig skraanende ned mod Havet og er dækket af Krat, mellem hvis Løvmasser gruslagte Spadseregange snor sig i skiftende Stigning og Sænkning.

En enlig Købmandsskude, et Par smaa Fiskerbaade glider langsomt hen over Bugtens bølgefurede Flade, og paa den modsatte Kyst staar i Sommerdagens blaagraa Dis Landsbyen Aalbæk med sin røde Kirke og sin skifertakte Skole.

Det var i Klintholms dejlige Natur, Randrup og Lyng vilde fejre Velkomstfesten for det unge Præstepar. Kun Skade; at man paa Grund af Vejens store Buesving uden om Lundbygaard og gennem Godsets Dyrehave havde saa langt dertil — to Mil fra Randrup, halvtredje fra Lyng. Men det gik saa sjældent paa, at man gæstede denne Naturens Vidunderplet, Turen var desuden saa lovende — vinkede med al den uklare Tillokkelse, som Indbildningskraften ved en saadan Lejlighed kan foregøgle en Flok Naturbørn; man betænkte sig derfor ikke, men gav sig selv sikker Lovning paa Turens Herlighed og saa allerede i Tanken, hvorledes de fede Heste strakte ud i et festligt susende Skovtog med Danebrog i Spidsen.

Hele Pastoratet travlede i Udrustningsfeber, Hovedet maatte springe af mangen Hane, Kurve blev pakkede med Hvedekage, Steg, Æg, Pølse og mange andre rare Ting, Hestenes Sko blev eftersete og ny Smækker flettede i Piskene.

Deltagerne skulde samles i Præstegaarden Kl. 2. Hr. Blok havde udbedt sig den Ære at køre for Præstefolkene i sin ny Char-à-banc, der lige var kommen fra Vognfabrikanten.

Steffensen mødte som første Mand med et Par store Knabstrupper. Trine sad i en Agestol for sig selv bagi og dukkede sig under sin Solskærm.

Pastor Pram og Frue kom ud og hilste paa dem, den første barhovedet, iført Kjole og hvidt Slips. De saa begge helt anstrengte ud af Spænding og Glæde over den store Ære, man havde tiltænkt dem.

„Det er alt for meget, kære Steffensen, det er virkelig for galt.“ Præsten holdt Haanden skyggende over Øjnene, medens Fruen trykkede Trines Haand og sagde hende et Par venlige Ord.

Med Blink fra Hjul-Eger og en Duft af ny Lak og Proprietærfølelse rullede Hr. Blok i det samme op over Gaarden. Det var, som hans opstrammede Holdning, hans hvidgule Vadskeskindshandsker, hans kraftige røde Ansigt med den skæve Næse og det nykæmmede Mundskæg, der laa som to brede Vinger ned over Mundvigene, alt sammen havde en dulgt Kraft-Ed bag sig; i øvrigt var baade han og hans lille blide Hustru, der sad bag i Vognen, i en straalende Stemning, og det var med en sandt følt Hjertelighed, de begge nikkede til Præstefolkene, idet de svingede for Døren.

Anders Eriksen skævede til Proprietæren og hummede sig hen bag Steffensens Vogn.

Slag i Slag kom nu Vognene rullende. Der var Proprietærerne Frandsen fra Lyngegaard og Skov fra Pileholm, der var gamle Anders Jepsen fra Lynge, Niels Jespersen fra Randrup Mark og mange flere.

Den gamle rummelige Præstegaard og Grønpladsen udenfor ved Vejen blev lidt efter lidt fyldt med Mennesker, Vogne og Heste. Fra alle Sider lød glade Spørgsmaal og Svar. „Goddav, Morten Jørgen’, naa du vover Plagene.“ — „Ja saadan en Dav maa man ud med Dukketojet, Tommes.“ — „Hej, du And’s, ta’ og gi’ den nærmer et Hul til af Bringkoblet.“

„Men du godeste,“ skreg en tynd Kvindestemme, „har vi nu ikke glemt Pandekagerne ilel!“

„Ja saa faar du rende hjem efter dem . . . æh, ka’ han nære sig, Raden!“

Der var et Virvar af Vognbulder, Hilsener og Tilraab, Piskesmæld, Fnys af Heste, Skuren af Hjulringe mod Stenbroen og Knirken af nyt Seletøj, alt sammen isprængt med Spændingens højtidelig dirrende Uro,

Fru Galle kom løbende og trængte sig hæs-blæsende frem mellem Heste og Vogne. „Hvor er Steffensen — aa hvor skal jeg dog finde Steffensen? Naa derhenne . . . Goddag, Hr. Stef . . . ih, der er jo vor kære Trine! Ja De kan sagtens —, lykkelige Kone, saadant et Køretøj! Nej, Steffensen, De kan ikke tænke Dem, hvor jeg har haft travlt, men nu er det hele rede, Kl. 3 kommer Møbelvognen . . . aa, hvor jeg vil faa travlt med at faa flyttet alle de gamle Møbler op i Havestuen og sat de ny ind i Stedet!“

I det samme fik hun Øje paa sin Søsterdatter, der var ved at stige til Vogns.

„Ih, du milde Himmel, tror jeg ikke, de er lige ved at køre! Jeg maa nok hen . . . Goddag, kæreste Karen! Aa sikken et Vejr, I faar!“

„Ja men det er dog rigtig kedeligt, at du og Onkel ikke kan komme med,“ klagede Fru Pram.

Men Fru Galle forsikrede, at der kunde ikke være Tale om den Ting. „Du ved den slemme Mave, Karen! Nej men vi skal more os herhjemme hi hi hi . . . vi skal endevende hele . . .“

„Fru Galle!“ raabte Fru Blok forfærdet oppe fra Vognen.

„Hva' 'faler? Aa Goddag, kæ . . . ok nej, hvor kan De tro . . . ikke et eneste Ord!“

Pastor Pram kom nu ogsaa for at stige op. Fru Galle fo'r ind paa ham med udstrakte Arme, som om hun vilde løfte ham op. „Ja, det kan man kalde en Skovtur! Aa, hvor De ser glad ud! Ja, De skulde bare vide, De skulde bare vide . . .“ nikkede hun og slog hemmelighedsfuldt med Pegefingeren.

„Fru Galle dog!“ lød det endnu højere fra Vognen.

Men Fru Galle stod stiv som en Støtte og udbredte Stilhed omkring sig.

Inde bag Studerekammer-Vinduet under Lindehanget saas et Glimt af et tørt Oldinge-Aasyn med missende Øjne; men det forsvandt hurtigt igen i Værelsets Dybde og kom ikke mere til Syne.

Saa slog endelig Timen.

Da borede en fattigklædt Kvinde sig frem i Trængslen til Bloks Vogn og gispede: „Præsten maa itte blive vred, men jeg skulde be' . . . jeg skulde be' Dem saa mange Gange, . . . om De itte vilde komme over til Klavs Urmager, han er lige ved at dø . . . ja Præsten maa itte blive vred, men det er rent galt fat med ham; han er kommen tilbage for et Par Timer siden og ligger og hiver og gi'er sig, saa det er fælt at høre. Der var no'n, der havde hittet ham i en Grøft nøre ved Rørmosen og fik ham slæbt op i Stuen jævne vos, hvor han har boet før.“

„Hvad er der paa Færde?“ blev der spurgt fra alle Sider, og Folk tog til at samle sig om Bloks Vogn.

„Jeg har sagt til ham vist over de tyve Gange,“ vedblev Konen, „at Præsten itte kan komme i Dag, men han har itte villet hælme — har blevet ved og blevet ved at overhænge mig.“

Præsten stod ved Vognen og saa hen for sig.

Et Billede af et forhutlet Liv steg frem for hans Øjne, et Liv i Skuffelse og Elendighed, traadt i Dynd af haarde Hæle, stivet op med Brændevin og Eder, men faldet sammen igen i ny Elendighed, nu ludende mod Graven, kun tryglende om et venligt Ord til Farvel.

Forunderligt med Blok: hans Ansigt var blevet graaligt, med urolige Bevægelser i Sædet famlede

han med Linerne og rømmede sig mød forlegne Støn.

„Hvad er det med den tossede Kælling?“ spurgte Steffensen.

„Det er han, dette Utusk til Urmager,“ oplyste Anders Eriksen, „hun vil ha' Pastor med over til han, forstaars.“

„Urmageren? . . . Staa, siger jeg!“ Kromanden lagde et hvinende Piskeslag over den ene af Knabstrupperne, der utaalmelig slog med Nakken og sparkede med Forbenene.

Skjult bag Solskærmen sad Trine og lænede sig mod Siden og saa med dirrende Hage hen efter Konen og Præsten.

Fru Galle, der nu havde faaet Færten af, hvad der gik for sig oppe ved Gangdøren, kom farende med udsvingende Krøller og rev Konen og et Par Tilhørere til Side:

„Dekkadekka det kan der jo ikke være Tale om, det hele vilde jo . . . dekkadekka det kan der jo aldeles ikke være Tale om.“

„Jo, Fru Galle,“ afbrød Præsten hende, „der kan være Tale om det.“

Fru Galle fo'r med ivrige Haand- og Hovedbevægelser i Karen og Fru Blok og forestillede dem, hvor skandaløst det vilde være, om hele Turen skulde gaa i Vadsken for en fordrukken Sjovers Skyld. „Er d'ikke sandt, hvad jeg siger, hvad? Er d'ikke sandt, hvad jeg siger?“

„Ja men kunde Deres Far ikke . . .?“ var der en, der spurgte Præsten; men denne Henstilling blev viftet til Side med en Haandbevægelse.

En anden lod nogle Ord falde om Pastor Henriksen i Lønstrup; men Præsten rystede paa Hovedet. Det var ham, der var kaldt paa.

Fru Pram havde siddet paa Vognen og holdt

Øje med sin Mand. Ikke et Sekund havde hun vendt Blikket fra ham, Musklerne om hendes Mund stod skarpt spændte, Brystet gik med hurtige Hævninger og Sænkninger, men ikke et Ord kom over hendes Læber.

Pastor Pram, der intet Øjeblik havde været i Tvivl om, hvad han havde at gøre, vendte sig mod sin Hustru og sagde med en fast Beslutnings sikre Tonefald: „Jeg kan ikke tage med paa Skovturen.“

Fru Galle, der havde faret om fra den ene til den anden og sidst været henne hos Steffensen, mod hvem hun under Talen havde slaaet saa ivrig ud med Hænderne og Solskærmen, at man næsten kunde tro, hun stod der for at jage Bræmse fra ham, kom i dette Øjeblik igen flyvende tilbage til Bloks Vogn.

„Det er dog vel ikke Deres Mening, Pram? Betænk dog, Mand, hvad Pastoratets Beboere . . . alt, hvad de har gjort for Dem . . . har givet Ansøgning ind, har sendt Deputa . . . sendt Deputation til Kongen og nu alt dette i Dag, det kan dog paa ingen mulig Maade gaa an.“

Steffensen drog hende i Ærmet bagfra og hviskede: „Møbelvognen holder derude!“

„Ih du barmhjertige Skaber, det er dog vel ikke muligt!“ raabte hun og blev nu fuldstændig konfus. „Men saa se dog . . . Hr. Blok . . . Steffensen — hun saa sig omkring med et fortvivlet Blik — „kan De dog ikke faa . . . ja jeg siger mig fra det hele, De kan gøre ved Møbler og Kager og hele Redeligheden, hvad De vil. Ikke en Haand, ikke en Finger rører jeg mere,“ forsikrede hun med Overbevisning om, at naar hun ikke rørte en Finger mere, vilde Randrup snart komme til at staa med Skorstenene nedad.

Stillingen var ved at blive alvorlig.

„Men kære Tante dog!“ faldt Fru Pram ind og sprang af Vognen, efterfulgt af Fru Blok.

„Jamen er det da ikke ogsaa en uhørt Skandale! Hvad siger De, Steffensen? Har De hørt Magen i Deres Liv? Der har vi rendt og pisket om i otte fjorten Dage . . . har faaet Folk til . . . her holder de fra hele Pastoratet, Folk helt ude fra Lyng Overdrev, og saa . . . puh, nej jeg kan ikke holde dette ud, lad mig komme hen i Skyggen . . . skaf mig et Glas Vand . . . et Glas Vand!“ gispede hun endnu en Gang og klyngede sig til Fru Bloks Arm.

Den unge Præstefrue maatte af Sted efter Vand til Fru Galle, Fru Blok stod og viftede den gamle Dame i Ansigtet med en Handske.

„Jeg maa sige,“ ytrede Hr. Steffensen med en tyk Hoveddrejning ud mod Publikum, „at dette hersens begynder at se mig lidt lovlig paa tværs ud.“

Pastor Pram forsikrede, at det gjorde ham inderlig ondt, at han maatte trække sig tilbage, men han kunde ikke andet.

Stemningen var ved at vende sig imod ham. Ikke faa Knurreord rullede hen over Hesteryggene nede i Gaarden.

Fru Galle havde imidlertid faaet fortalt sin Søsterdatter hele Hemmeligheden med Bohavet.

„Ne . . . j, Tante, hvad siger du!“

„Ja, ikke sandt? Og saa vil din Mand endda . . . men han skal vide det hele . . .“

„Nej nej, Tante . . . aa Tante, Tante!“

Men Apotekerfruen var allerede i Fart og gik løs paa Præsten med Nøddetræ og Reps.

„Ja saadan staar Sagerne, nu ved De det hele! Og saa vil De lønne os paa denne Maade . . .“

Steffensen og mig og Fru Blok og alle vi . . . saa vil De lønne Folk paa denne Maade! Her holder de fra hele Pastoratet . . . er belavet paa . . . har endogsaa bestilt Vin og Kaffe og andre Ting i Klintholm . . . har sørget for, at der er slaaet Borde og Bænke op og pyntet op med Flag og Guirlander . . . og saa vil De lønne Folk paa denne Maade! De vil haane hele Menigheden, De vil . . . De vil . . . nej det er skandaløst, skandaløst!“

Præsten stod tavs, ligesom fastfyget i en Drive af Ord. Men paa een Gang spændte der sig et fast Drag om hans Mund, og med et Sæt var han oppe paa Vogntrinet og tog med høj, kraftig Røst Ordet:

„Jeg bringer Dem alle min og min Hustrus dybt følte Tak for al den Glæde og Hæder, De har villet vise os i Dag! Men der ligger et Menneske derovre, som maaske om faa Timer skal lukke sine Øjne for stedse — jeg kan og tør ikke svinge min Pligt — i Guds Navn, jeg maa — hvor ondt det end gør mig — give Afkald paa al den Godhed, De har villet vise mig i Dag, og nøjes med endnu en Gang at sige Dem hjertelig, oprigtig Tak!“

„Vil Anders spænde for den gamle Vogn!“ bød han derpaa og gik hurtig ind.

Fru Galle suste ned over Gaarden og virrede med Hovedet, saa det var et Under, at Krøllerne ikke blev hængende ved en eller anden af de prop-trækker-lignende Tømmekroge, der med en noget paatrængende Slægtskabsfølelse rakte sig ud efter dem fra Vognsiderne. „Ikke sandt, det er nydeligt!“ kastede hun til højre og venstre. „Det er nydeligt gjort! De kan køre hjem igen alle sammen! Ikke sandt, det kan man kalde Takt, det kan man kalde Taknemmelighed!“

Nu kom der for Alvor Uro i Lejren. Et Par vrede Randrupper greb til Pisken og bandede hellig og dyrt paa, at de ikke vilde holde her og være Nar længer. Andre — gamle Anders Jepsen f. Eks. — satte sig rolig op, strammede Linerne og søgte med et Par tørre Tungesmæk at faa Hestene i Gang hjemefter. Steffensen gik og raspede og fortærede sig paa, at man dog nok kunde køre i Skoven uden Præsten og fik virkelig ogsaa overtalt en Del til at følge sig til Klintholm.

I eet Nu spredtes Køretøjerne ad alle Veje, nogle ynkelig luntende til en Side, andre fornærmet buldrende til en anden; men ud ad Vejen mod Klintholm fo'r en Vognrække paa ti tolv Stykker med rivende Fart, ombølgede af Støvskyer, mellem hvis gule Taager hist og her saas en springende Hov og et hvirvlende Hjul. Steffensens Knabstrupper viste Vej; selv sad han, tyk og svedende, og bredte sig paa Forsædet; men i den bageste Agestol sad en bleg Kvinde og stirrede ud i Støvtaagerne — de skulde i Skoven og more sig sammen!

Ingen af Proprietærerne havde haft Lyst til at slutte sig til Skovtoget, de var kørt hjem.

Blok, der var bleven holdende ved Gangdøren, kaldte sin Hustru hen til Vognen og hviskede noget til hende: „ . . . jeg kan ikke holde det ud, Lavra.“

Hun lagde sin Haand paa hans og saa op paa ham: „I Guds Navn, Jørgen!“

„Øm, hm . . . Gud velsigne dig, Gud velsigne dig!“

Saa fik Blok kaldt Præsten ud til sig og tilbød at køre for ham til Lyng. Det var urimeligt . . . øm øm! . . . at han skulde lade spænde for sin egen Vogn.

Præsten takkede for Tilbudet og fik Turen ordnet saaledes, at Proprietæren skulde befordre ham derover og derefter køre ad en Genvej hjem til sin Gaard, medens Præsten vilde spadserere over Markerne hjem.

Blok fik Øje paa den fattige Kone, der stod og trippede forlegent, som om hun ikke vidste, om hun skulde gaa eller blive.

„Kom her, Mor!“ indbød han og knappede Forlæderet op. Præsten steg op bag i Vognen. Saa kørte de.

Da Fru Pram var kommen ind i Stuen med sin Veninde, faldt hun hende i Favnen og græd med en jublende Glæde i sit Bryst.

XXIV.

Med alvorlige Forsætter var Klavs for et halvt Aar siden draget ud i Verden. Trines Ord havde vakt hans sløve Aand og kaldt paa det i hans Natur, som endnu ikke var raadnet. Med en Skjorte og et Par Sokker i en Bylt drog han til Købstaden og bad om Arbejde hos sin endnu levende Læremester. Den gamle, knurvorne Benrad skældte ham Huden fuld og satte ham derefter til at file Hjul. „Men ser jeg dig fuld en eneste Gang i mit Hus, bliver du øjeblikkelig kylet ud ad Døren med alle dine Laser — øjeblikkelig!“

Klavs passede sit Arbejde, men kunde om Morgenens ikke holde paa det fine Værktøj, før han havde faaet et Par Sapse. For Resten holdt han sig nogenlunde fra Drikkeriet og skyede alle Svirelag. Han købte en gammel Soldaterkappe og fik syet sig en ordentlig Frakke. „Det . . det . . det

er en rigtig god, varm en, er 'et." Et Par Støvler og en graa Hat fik han ogsaa tilhandlet sig. „Nu er . . . nu er jeg helt fin!" Folk, som havde set ham i hans tidligere Nedværdigelse, forbavsedes ved om Søndagen at møde ham i stiv Puds, med Cigaren stikkende til Vejrs i Mundvigen og med blanke Bukler ved Ørerne.

Men saa var det en Dag for kort Tid siden, han laa lænet op mod en Græsvold under et Træ i Nærheden af en Spadseregang og saa efter de Skarer af unge og ældre, som gik ud mod Skoven, hvor der skulde være Bal om Aftenen, — unge Mestre med deres Koner, flotte Svende med deres Kærester under Armen, nogle syngende, alle pyntede og glade.

Da faldt det ham saa tungt paa Sinde, at han laa der saa ene, lukket ude fra alle den Slags Glæder. Han havde forbudt sig selv at gaa i Skoven, han vidste, at alle vilde skæve til ham, saa vilde han ærgre sig, drikke sig fuld igen og blive smidt hen i en Krog — nej, det skulde ikke ske.

Hans Nakke dukkede sig mere og mere, han sank hen i en Tankerus, der gjorde ham saa myg og bevæget. Et varmt Vindpust strøg forbi hans Ansigt, en Duft af Græs og nyt Løv sænkede sig blødt over ham — da sprang i samme Nu et levende Minde frem i hans Sjæl, Mindet om hin Sommeraften, da han ved et Bal i den samme Skov blev trolovet med Trine. Det kom med fjerne Brus af Horn og Fløjter, med Blink af Stjerner og Vift af Grene, med Haandtryk og varm Aande, saa vidunderligt, saa mægtigt, hans Bryst videde sig ud ved et indre Pres af ubeskrivelige Kvaler, han gravede Fingrene ned i Græsset, lukkede Øjnene og skreg. Nej nej, han vilde ikke tænke paa dette, han kunde ikke taale det.

Men Tankerne havde for godt Tag i ham, tusinde Minder kom susende i tætte Sværme og mørknede Luften omkring ham. Hvor havde hans Liv dog været ulykkeligt! En Barndom med Sult og Kulde og Knochug, senere hen eet langt Slud af Skuffelse og Haabløshed, tit og ofte tirret og sat paa Narrebriksen for sin ulykkelige Naturfejls Skyld.

Han græd. Hvorfor skulde han være saa ulykkelig, medens Verden laa lysfyldt og skøn for alle andre? Det løb rundt for ham, Fortvivlelsen kæmpede i ham, han havde aldrig følt sig saa ulykkelig. Uvilkaarlig løftede han sin Haand op og saa paa den; den dirrede, Fingrene var tykke, omspændte med fint, stramt Skind, der glinsede af Drankerfugtighed. Ja, han vidste det nok, men — bare denne ene, ene Gang endnu.

„Du lille Pige, kan du gaa hen hos Hans Olsen og h . . h . . hente mig en Fl . . . en Flaske Brændevin? Her er Penge . . .“

Han laa paa samme Sted næste Morgen. Da han kom hjem til Mesteren, blev han kastet paa Døren. Saa dinglede han omkring i Værtshusene en otte Dages Tid og drak alt op, hvad han havde sparet sammen.

Da han ikke havde mere at leve af, drev han, syg og elendig, ad Lynge til for at melde sig hos Fattigvæsenet. Det var i Gaar Aftes. Han vilde skyde Genvej over Markerne, men da han kom til Lynge Mose, tabte han baade Mod og Kræfter, han syntes ikke, han kunde være bekendt at komme tilbage til Lynge i denne Tilstand. Saa lagde han sig i en Grøft, knugede sig sammen i Feber og faldt omsider hen i en bevidstløs Hvile.

Hr. Bloks Vogn rullede frem for Døren til det

lille krogryggede Hus, i hvis nordre Endestue Klavs Urmager nu laa og stønnede paa sit sidste Leje.

Stuen havde staaet ubeboet i det halve Aar, han havde været fraværende, og var opfyldt af muggen Luft. Gulvets ujævne Lerflade var sort af Fugtighed, døde, opsvulmede Fluer hang i eet Ben paa Væggen, og et tykt Støvlag laa i Vindueskarmen. Sengeklæderne var skimlede og hist og her bødte med gule Skindlapper, Lagenerne graasorte, mættede med gammel Sved og Brændevinsdunster. Et Par andre, mindre snavsede Blaarlærredslagen laa henkastede paa en Stol.

Klavs sad halvt oprejst, med Hovedet hældende ned mod Siden. Da Pastor Pram traadte ind i Stuen, rettede han sig lidt i Vejret, gjorde en Bevægelse med Haanden og gav sig til at græde — ingen havde nogen Sinde gjort saa meget for ham.

„Naa, De ser dog ikke saa meget daarlig ud . . . saa, saa, nu maa De fatte Dem . . . nu skal vi se, det kan maaske alt sammen blive godt igen.“ Præsten tog hans Haand og nikkede. „Men allerførst maa vi have lidt frisk Luft herind, kære.“ Han gik hen og vilde aabne Vinduet, men det var sømmet fast og limet til Karmen med Lister af et gammelt Skrivebogsbind. „Jaja, saa lader vi Døren staa aaben. Men det er en slem Seng, kære Ven; jeg skal tale med min Kone, naar jeg kommer hjem . . . hun har sikkert et Par Lagen og et Par Uldtæpper, som Anders kan løbe herover med.“

Præsten satte sig paa Sengekanten. Klavs saa taknemmelig paa ham og gjorde flere Gange Tilløb til at tale, men kunde ikke. Han bankede sig paa Brystet med Haanden, som om han vilde sige: „Det er her.“

„Ja vel, nu skal De bare tie og lade mig tale.“

Blok kom ind. Da han saa den syge, var det, som Huden strammedes hvidlig over Panden og Næseknysten. Han stod et Øjeblik og rømmede sig, tyggende paa Mundskæget, med nogle forunderlige Trækninger om Næse og Øjne.

„Tag lidt mildt paa ham, Præst!“ fik han endelig stødt frem og maatte gaa igen.

Klavs vilde atter have sagt noget, men kunde ikke faa det frem. Først da Konen med en Hornske havde hældt lidt varm Te i Munden paa ham, fik han Kraft til at tale lidt.

Han stammede noget om Trine, men var nærved at blive borte i det.

Præsten blev rørt ved at tænke paa den Trofasthed, Staklen endnu paa Gravens Rand rugede over dette Kvindenavn med.

„Ja, Klavs,“ — han lagde sin Haand paa hans Arm — „jeg ved det nok, jeg ved det nok. Jeg har nu selv prøvet et og andet.“

Lidt efter kom der fra den syge nogle Ord om en blaa Trøje med gule Knapper.

„Og det kan De huske endnu, Klavs? Ja, da var vi unge, da kunde lidt fornøje os. Det var nok ellers ingen god Tid for Dem den Gang.“

Klavs rystede paa Hovedet.

„Men saa blev det bedre, da De blev Deres egen Mand, — ja ja ja, det var jo den kedelige Historie, det blev hele Deres Ulykke, det var for svært for Dem.“

Konen kom i det samme ind og tog de før omtalte Lagen, der laa paa Stolen.

„Men der er jo et Par Lagen!“

„Ja,“ forklarede Konen, „jeg rendte jo ind og tog dem af min egen Seng, da de kom slæbende

med ham; men saa havde de faaet smidt ham op i Sengen, inden at jeg kom med dem.“

„Ja men, hm . . . De skulde ikke have et Par, der var lidt renere?“

Konen pillede forlegent paa Lagenerne; det var det eneste Par, hun ejede.

„Jaja; men mon vi ikke kunde hjælpes ad at faa lagt dem paa. Jeg har stærke Arme, jeg kan meget godt løfte ham op, hvis De saa imens kunde trække det snavsede Lagen væk og brede det der under ham i Stedet — hvad? Lad os prøve det!“

Det lykkedes virkelig at faa skiftet Lagenerne, uden at den syge blev synderlig anstrengt derved; men Præstens fine sorte Klæder kom til at se slemt ud af Fjer og Dun, og der hængte sig en Stank ved hans Ærmer, som længe blev siddende i dem.

Aldrig havde Pastor Pram følt sig draget med sit Hjertes Deltagelse ind i Staklens Ulykker som i denne Stund.

„Jeg har tit tænkt paa, at jeg tog Dem paa en fejl Maade . . . kan De huske den Gang, De kom gaaende forbi Højen? Ganske vist, De har ikke levet, som De burde, Klavs, det har De ikke — langt fra; men det har ingen af os, vi ser det bedst, naar vi bliver ældre og har prøvet noget i Livet.“

Klavs rystede paa Hovedet og klagede sig.

„Er det Koppen, De ser efter? Nu skal jeg tage den; men det er vist næsten blevet koldt, jeg skal gaa ind til Kirsten og faa lidt varmt.“

Medens Præsten var inde i Stuen paa den anden Side af Gangen, kom Blok atter listende ind.

Klavs aabnede sine svulne Øjenlaag og gjorde en mat Bevægelse med Haanden: „De er . . . De er ogsaa en god Mand, Hr. Blok.“

„Øh øm . . . m!“ Blok rystede paa Hovedet. „Vi to burde ha' kendt lidt mere til hinanden, Klavs.“ Han tog hans Haand, Læberne tog til at hoppe graaddirrende. „Sig mig, Klavs, dersom du nu vidste, at der var et Menneske, som saadan . . . øm . . . m! stod dig meget nær, men som havde holdt sig skjult for dig, saadan, . . . dersom du nu vidste, at der kom saadan en Mand og stod her og fortrød sine Fejl, øm . . . m! vilde du saa . . . kunde du saa gi' ham det efter, Klavs?“

Klavs forstod aabenbart ikke Bloks Spørgsmaal, men trykkede dog hans Haand svagt.

Blok vilde have sagt noget mere; men hans Ansigt fortrak sig med smertelige Vridninger, Øjnene gik Klip i Klip, han kunde ikke faa Luft for det.

„Jaja, Klavs,“ fik han endelig sagt. „Vorherre bliver nok mild mod dig, det gør han, det skal du se — aa Gud se naadig til os begge!“

Han kyssede den syges Pande, skyndte sig med en Række Hostestød ud ad Døren og kørte i næste Øjeblik bort.

Pastor Pram kom tilbage med Teen og fik hældt et Par Skefulde i den syges Mund. Det varmede i det sammensunkne Bryst, Smerterne tog af, en mild Mæthed lagde sig over hans Legeme.

„De vil . . . De vil nok blive hos mig lidt endnu?“

„Jeg skal blive hos Dem og gøre alt, hvad jeg kan, for Dem. Nu vil vi sidde lidt sammen her i Ro og rigtig tale med hinanden om det, der ligger gemt inderst i os.“

Det var en sund Mands rolige Tale, der nu lød til den syge, Ord med Klang af den Alvor, der griber Hjertet, naar man hører listende Trin af Døden i sin Nærhed. Varmt og indtrængende talte

han om Synden og Naaden, viste den syge, hvorledes der kun i Kristus er Udløsning fra al Elendighed, Bod for alle Savn, Sejr over Døden.

Han spurgte ham derefter, om de skulde bekende Daabspagten og bede Fadervor sammen. Klavs nikkede svagt, foldede sine Hænder og laa med lukkede Øjne, medens Præsten langsomt fremsagde Ordene.

„Og vil . . . og vil De saa,“ stønnede Klavs, men maatte igen holde inde et Øjeblik, „og vil De saa sige til Trine, at jeg prøv . . . at jeg prøvede paa 'et, men . . . jeg kunde ikke.“

„Jeg skal hilse Trine fra Dem, det skal være sikkert; men hvad var det, De ikke kunde, kære Ven?“

Han rystede paa Hovedet og slog svagt med Haanden efter Præsten, som om han maatte opgive at forklare sig nærmere.

„Jaja, Klavs; men jeg skal huske, hvad De har bedt mig om, og jeg er sikker paa, at Deres Hilsen vil gøre Indtryk paa hende.“

Der gik et lyst Drag over den syges Aasyn, som om der drog en mild Forvisning igennem ham.

Pram spurgte ham lidt efter, om han ikke følte Trang til at nyde Nadveren. Han nikkede og foldede atter Hænderne, men hans Ansigt var i de sidste Minutter faldet mærkelig sammen under Øjnene og om Munden.

Præsten vendte sig fra ham for at tage Nadverbrødene og Bægeret samt en lille Flaske med Vin, der hidtil havde staaet i Vinduet. Da han atter kom tilbage til Sengen, gav det et Sæt i ham: „Herre, min Gud!“

Klavs laa med hule Øjne, blaalighvid, men med det Smil om Munden, som Præsten havde set hin

Kildemarkedsdag, da han havde stammet: „Det . . . det er min Forlovede!“

Pastor Pram lagde sin Haand paa hans Pande, drog Lagenet op over Ansigtet og gik stille ud af Stuen.

Da var Klokken seks.

Kirsten lovede at bringe Nadvertøjet over, og Pastor Pram gav sig ud paa Hjemturen over Markerne.

Han tænkte paa Skovturen og følte sig pinlig berørt ved Tanken om den Forlegenhed, han havde sat Beboerne i baade med Hensyn til selve Turen og til Møblementet. Han vidste, at han i Dag havde opvakt megen Uvilje imod sig, og dog — disse Timer, tilbragte i Stank og Halvmørke, den Bevidsthed at have mildnet et ulykkeligt Menneskes sidste Kamp — nej, ikke for alt i Verden vilde han bytte!

Han gik ad en Sti, der løb i Bugtninger langs et gammelt Pilegærde. Klingre Triller lød fra Pilenes blaagrønne Løvmasser, der væltede sig i vellystig Livsfylde ned over Gærdets Sider, hist og her indvævede i en gammel Hyld, der stod stille, ligesom halvsovende i sin egen lunkne Duft. Et Flor af smaa ildrøde Valmuer glødede paa Gærdeskraaningen, saa langt Øjet kunde række, Nellikeurten hældede sit dunkelbrune Hoved op ad det ranke Slangehoved, nede i Grøften stak Føllefoden sine smaa grønne Asjetter frem i Aabningerne mellem Ranunkler og Mjødurter, og hist og her skimtedes smaa Øjne af Glemmigejer, der stod og bad om Lov til at være med i Farvekoncerten. Der var over Markerne, over Diget og Træerne et Skiftespil af Lys og Skygge, af Farver og Duft, som han aldrig før havde lagt Mærke til i Naturen. Og alt, hvad han saa og hørte, trængte sig ind i hans Tanker og

højnede den Stemning, der i Forvejen ligesom løftede ham op mod den klare, blaa Himmel.

Med Trang til at hvile sig et Øjeblik for at klare sig det Lag af Tankestof, der samlede sig over hans Sjæl, steg han ned i Grøften og lænede sig op mod Gærdet, hvis bløde Puder af Græs og Blomster slog op omkring ham. Hvor var det vel-signet at hvile i al denne Sang og Duft, at indaande denne Græslugt, at ligge uset af Verden og give sig hen i langsom Nyden af den Harmoni og Livsglæde, som omgav ham!

Hvor havde dog hans Syn paa Tilværelsen forandret sig. Han tænkte paa de sidste Aars Kampe, hvor vidunderlig Gud havde ført ham, saa at Snorene var faldne for ham paa liflige Steder.

Men med eet sprang hans Tanker tilbage til Ligstuen. Et Lig mellem Blomster, mellem Millioner gærende Livsformer! Ja — det var Alvoren midt i Jubelen. Nu laa han derovre og stivnede for første Gang efter et Liv i Slaphed. Men var der ogsaa i hans Liv en Gudsfinger at spore? Maaske, maaske ikke. Hvor forskellige er dog ikke Vilkaarene for os Mennesker! For den ene bliver der — man kan næsten sige kælet baade af Gud og Mennesker, Troens Vilkaar bliver lagt til Rette for ham, saa han „nødes til at gaa ind“, medens det andet Menneske aldrig mødes med Gudstanken, ikke en Gang med en Følelse fra et varmt Menneskehjerte. Hvor ofte ser det ikke ud, som den ene bliver forsømt og glemt for den anden, faar Lov at synke dybere og dybere i det Mudder, som hans egen Synd og andres Selviskhed skyder op omkring ham, uden at der kommer nogen Haand ud af Skyerne og hjælper ham op!

Men det følte Pastor Pram, at han, at hele Menigheden havde et uhyre Ansvar. „Vi er hans

Vidner.“ Skal det være Alvor med vore Prædikener og Salmer, da maa vi slutte os sammen i en ubrydelig Fylking og arbejde — drage Tæpper bort fra Lyset, være med at fjerne det giftige Skum, som Fattigdom og Lidelser skyder op igennem saa manges Liv, dele med de sultne, sidde til Bords med Toldere og Syndere, elske alle med en Kærlighed, der kan brænde igennem. Ja, en saadan Gerning vilde han ofre sit Liv til. Nu vilde han stræbe at samle alt det dygtigste og bedste omkring sig og med Guds Hjælp skabe et bevidst Menigheds-liv, der kunde brede sig i stærke Ringe over den før saa døde Egn. Da skulde det ses og kendes, at der er Kraft i „Bethlehemsmyten“.

Han hørte Trin noget borte. Det var hans Hustru.

Med Kinderne i Glød kom hun gaaende hen imod ham. „Tak, Anton, Tak, for denne Dag!“ Hun tog hans Haand og kastede sig ned ved Siden af ham.

„Min kære Karen . . .!“

„Jeg stod derhjemme i Haven og saa dig, jeg kunde ikke vente, til du kom. Aldrig, aldrig skal jeg glemme denne Dag . . . det derhjemme i Gaarden, . . . aa, der er Kraft i dig alligevel!“ Hun knugede ham ind til sig i et varmt Favntag, skød ham atter ud fra sig og saa med et straalende Blik paa ham, hvorefter hun kyssede ham, hulkede, kyssede ham atter og atter.

Hun havde gaaet i Maaneder med et Spørgsmaal i Hjertet. En tavs Spænding, der tidlig og sildig pressede paa med Længsel efter Vished, havde fyldt hendes Sjæl og gjort hende nervøs. Det forekom hende, at der var kommet et Sving i hans Liv som aldrig før, og dog havde hun ikke kunnet give ham tilbage, hvad han havde mistet

siden hin ulykkelige Tid: sit Hjertes fulde Tillid og Kærlighed. Det var, som om hun en Tid maatte have ham paa Prøve. Stille, næsten lurende havde hun set paa hans Færd, uden Ros, uden Dadel. Stundom havde hun lidt af en forfærdelig Frygt, og i det Øjeblik, da han i Dag stod hjemme ved Vognen og knugede sine Hænder, sad hun i stivnet Angest for ham, — det var i den Stund, hendes Livs Skæbne skulde afgøres. Men han havde bestaaet Prøven, og nu skulde han have alt tilbage, tusinde Gange mere, end han havde mistet.

Her var Skovturen da endt — under Pilene. Men hvor lykkelige var de ikke begge for denne Dag, der var kommen med Løsning af Tvivl og med store Løfter!

Solen glødede rødgult paa Vesthimlen, over Sæden og Blomstermylderet laa en let, grødesvanger Dis. Der var en Higen over alt, en Svulmen af ungt Liv, der mægtig hjalp til med at løfte deres Stemning.

Knugende hans Haand saa hun op mod Himlen. Og i samme Nu kom det saa stærkt over hende med Tak og Livsglæde, at hun igen maatte bøje sig hen imod ham og græde.

Da de naaede ned til Rørmosen, tog Klokkerne fra begge Kirkerne til at ringe til Aften. Pastor Pram tænkte paa, hvor ofte han havde lyttet til disse kendte Klokker baade Morgen og Aften; men aldrig syntes han at have hørt en saa forhaabningsfuld Attraa, en saa løftet Higen i Malmslagene som i denne Aften.

XXV.

Præstefolkene fik deres Møbler.

Da Folk havde faaet Ro til at tænke rigtig over den unge Præsts Adfærd, fandt de fleste, at han havde handlet, som det sømmede sig „en rigtig Præst“. Gamle Anders Jepsen fandt endog, at han nu ogsaa havde fortjent „no'ne Stole til den aa'n Stue ved Se'en aa.“

Fru Galle derimod kunde ikke forvinde sin Ærgrelse over Præstens „skandaløse“ Adfærd; men nogen Tid efter indtraf der noget i hendes Hjem, der nødte hende til paa ny at nærme sig Præstefolkene. Apotekeren blev nemlig heftig syg og knækkede paa nogle faa Dage fuldstændig sammen. Den lille Frue var ude af sig selv af Ængstelse og plejede trolig sin gamle Livsledsager. Apotekeren selv var fattet som altid og viste rolig Modtagelighed for de Alvorsord, Præsten talte til ham; men de ulyksalige Livsdraaber stod ham endnu i Hovedet og undte ham ingen Ro. Endnu i sine sidste Øjeblikke laa han og talte forvirrede Ord om „Kaskarillebark“ og andre stærke Sager.

Hr. Blok havde efter Urmagerens Død forandret sig mærkelig. En Dag henimod Aften kom han slentrende ind i den unge Præsts Studerekammer, smed sig i Sofahjørnet og var rent utrøstelig.

„Der er noget i Vejen med Dem, Blok.“

Proprietæren tav lidt; endelig rev et hult „Ja“ sig gennem et Suk. „Ja — —, der er noget i Vejen.“

Han sad og saa hen i Stuen, med Brynene neddragne som et Par smaa Skyer over Øjnene. „Har

den gamle derinde aldrig fortalt noget om mig?" spurgte han.

„Fortalt — hvilket?"

„Kære Ven" — han tog Prams Haand — „kom og sæt Dem her . . . jeg kan ikke holde det ud længer."

Nu kom den Hemmelighed frem, som i nogle og tredive Aar havde ligget gemt under Lag af Skam og Frygt.

Blok havde som ungt Menneske ladet sig rive hen af en brødefuld Lidenskab og var bleven Fader til det Barn, der hin Morgen blev fundet i Høladen. Ved Guld og gode Ord var det lykkedes ham at overtale den godmodig-dumme Pige til at fortie hans Brøde og give sig Anders Eriksen i Vold. Anders fik 300 Rigsdaler for at give hende Ægteskabsløfte og lade sig udlægge som Barnefader; men Pigen nedkom med Barnet, før de var blevne viede, og da hun var død, nægtede Anders Faderligheden, men beholdt Pengene. Efter flere Aars Forløb saa Blok sig, dreven af Samvittighedsuro, nødsaget til at indvie den gamle Pastor Pram i Sagen for at kunne bruge ham som Mellemand mellem sig og Barnet. Præsten havde trolig givet Barnets Fostermoder de Gaver af Penge og Tøj, som Blok lønlig bragte ham, ligesom han ogsaa paa Bloks Vegne og Regning havde holdt Drengen i Urmagerlære. For Resten havde Præsten flere Gange villet tale til Anders om de tre Hundrede Daler, som han svigagtig var kommen i Besiddelse af; men Blok havde været ræd for, at Sagen derved skulde komme ud iblandt Folk, og Anders havde faaet Lov at beholde sin Hemmelighed og sine Penge.

Blok var en Natur med Jern i Blodet og med Evne til at kunne rejse Brystet højt, naar Verden saa paa ham; men hvad han havde lidt i ensomme

Stunder, naar han tog Kraftmasken af og mødtes mygt med sin Synd, det kendte Verden ikke. Han havde stundum i de første Aar, naar Tanken om Pigens Død trængte sig frem for ham, slæbt sig omkring i Krogene derhjemme med en Følelse som af Mordskyld. Præsten havde ikke forstaaet, hvor hans Øjne ofte havde tigget ham om Trøst, naar han, stundum sent om Aftenen, kom listende op til Præstegaarden med et Stykke Lærred eller en Rulle Vadmæl under Armen. Den gamle Opdrager, der tit var bleven ærgerlig ved at blive forstyrret i sine natlige Studier, havde givet ham Talemaader og ladet ham løbe med dem — Talemaader, der vel for en kort Stund kunde svøbe sig lindrende om Hjertet, men som straks bristede, naar Pulsen tog til at gaa stærkt.

Saa var han bleven kendt med Proprietær Frandsens Datter i Lyngby, en stille Pige med et Væsen, der lignede saa hyggeligt om Folk. Han havde friet til hende og faaet Ja; men da han efter nogen Tids Forløb skriftede sin Brøde for hende, blegnede hun forfærdet og drog sig tilbage fra ham, hvorved Livet blev ham endnu mere uudholdeligt.

Men næppe et halvt Aar efter Bruddet blev alt godt igen, hun kunde ikke skilles fra ham. De blev gift, og Lykken holdt Indtog paa Bloks Gaard. Hun skabte ham et Hjem af de før saa øde og kolde Stuer, hun havde gennem Aarene holdt det oppe i ham, som duede noget, og søgt at bygge et nyt Liv op paa hans i Virkeligheden sunde Naturgrund. De følte begge, at hendes Bestræbelser kun var lykkedes saa som saa; men de holdt af hinanden, og Aarene var gledne nogenlunde lykkelige hen over Teglgård.

Nu var imidlertid Saaret i Bloks Hjerte med eet

blevet rippet op, hele Klavs's ulykkelige Liv var kommet over hans Hoved med en Vægt af Bebrejdelser, mod hvilke hans Hustrus Trøst saa meget mindre forslog, som hun havde ondt nok ved at kvæle de Bebrejdelser, hendes eget Hjerte rettede mod ham.

Blok -fortalte alt med skaanselløs Strengthed mod sig selv. Det eneste fornuftige, han kunde gøre for at blive Kvalerne kvit, var at ty til en Revolver, mente han.

Pastor Pram forfærdedes. Han forstod, at der i Aften var stillet ham en Opgave, som ikke lod sig løse med et Par Ord i Mørkningen. Blok gik dog ikke utrøstet bort; men baade han og Præsten følte, da de skiltes, at der vilde følge mange alvorlige Samtaler oven paa dette i Aften.

Og saa Anders Eriksen — dette gamle, grinende Tykhoved, hvis Forstand til daglig syntes blandet med Tørvesmul — hvem skulde tro ham i Stand til en saa snu Vending som den, hvorved han i sin Tid havde snoet sig væk fra Teglgaard med de 300 Daler, uden at nogen kunde røre ham med en Finger derfor!

Pastor Pram kaldte ham ind til sig næste Dag. Han skulde ikke dø i Synden.

Anders, der Aftenen forud havde set Blok og Præsten staa og tale sammen paa Trappen, skævede mistroisk til sin Husbond og var lidt snøret om Hjertet, men havde saa smaat forberedt sig paa at afvæbne Præsten ved et Krigspuds.

Pram saa først en Stund skarpt paa ham. Anders strøg sig forlegent om Næsen som for at skjule sin Bleghed.

„Anders fryser nok?“

„Hæ-ja, det er ligegodt li'som lidt koldt i Luften. Men-ad det er da'tte for det, at jeg saad'n

fryser, forstaars, — hæ, jeg siger li'som Smeden herovre: „Jeg fryser aldrig, uden naar jeg skal arbejde, og sveder aldrig, uden naar jeg skal ha' Mad . . . ha a a.“ Han lo med et Par smaa var-somme Kluk og saa op paa Præsten, som om han spurgte om Lov til at le baade sin egen og Præstens Alvor bort.

Pram rynkede Brynene. „I Dag har vi alvorlige Ting at tale sammen om, Anders.“

„Naa — kanske.“

„Sig mig . . . Anders skulde ikke kunne forklare mig et og andet om Klavs Urmagers Forældre?“

Det tog til at lumre Anders om Ørerne. Han havde en Fornemmelse, som om et Mylder af varme Smaadyr løb op over Ansigtet og lagde sig oppe paa den skaldede Isse.

„Næ . . . æ — ja det var jo den Gang, at jeg tjente dernøre paa Teglgaard — det var lige i det Ryk, at vi fik disse her nymodens Gislinger-faar . . .“

Der bankede en meget ubelejlig Kno paa Døren, Præsten maatte gaa hen og bede den paagældende Person vente et Øjeblik.

„Jeg huser lige saa rivlig den første Gang, at jeg kom og skulde smide en Favnfuld Lejr ing til dem . . . faar jeg ikke en Høvævel om Benene og badus . . .“

„Jeg spurgte, om Anders vidste noget om Klavs's Forældre.“

Anders sank sit „Badus“ og vædede Læberne med Tungen.

„Klavs's Foræller?“ gentog han. „Der er saa meget Syndens Mørke og Gedulghed, som man ikke kender. „Hvad er vi Mennesker?“ som at han siger, Smeden. „Aa dog, som jeg kom efter det

en Morgen, da jeg stod dernøre og brød Møg paa . . .“

„Nej, ingen Historier i Dag, ikke et Ord om Smeden!“

Anders saa vist paa Præsten og gnubbede sig forlegent paa Armen.

„Ja nu bliver der ikke Tid til i Øjeblikket at forhandle yderligere om denne Sag; men jeg vil bare spørge Anders,“ — Præsten tog Fyren i Kraven og saa ham ind i Ansigtet: „Hvad mener Anders om at betale en lille køn Sum af 600 Kroner til de fattiges Kasse?“

„Seks Hund . . . de de ded . . .“

„Ja! Jeg vil kun sige Anders saa meget, at Medaillen staar paa Spil og mere end den.“

Anders blegnede igen.

„Ja saadan staar det sig, min gode Anders. Og for Resten bliver hele denne Sag mellem os to; vi skal nærmere have opredet den Ting — Anders forstaar nok . . .“

Om Aftenen sad Anders og Lise ved en Tællepraas og talte Sølvpenge op af et Strømpeskraft, der ellers plejede at ligge godt gemt i Sengehalmen. Anders's Hænder rystede, Øjnene stod frem som Kugler, Lise græd.

„At du har kunnet gaa med dette hos dig selv i saa mange Herrens Aar, And's!“

Han rystede paa Hovedet og drog et dybt Suk, hvorefter han henfaldt i en sørgmodig Beskuen af de optalte Sølvstabler.

Med et nyt Suk drejede han Blikket op mod Væggen for Bordenden, hvor Krigsmedaillen hang paa en Urbakke. Efter at have set ømt paa den en Stund rev han atter Blikket fra den, grov sig i Nakken og tog med fordoblet Iver fat paa Optællingen.

XXVI.

I Præstegaarden hørte man intet om Heller, hans Navn blev aldrig nævnet.

Da blev den gamle Pastor Pram igen upasselig og ønskede Lægen hentet. Anton Pram og hans Hustru saa paa hinanden og mødtes i den Erkendelse: Vi kan ikke undvære ham.

Saa gik der Bud efter Heller. Han var ikke hjemme i Øjeblikket; men Pigen lovede at bringe ham Budets Hilsen, naar han kom hjem.

Den Dag, Pastor Pram og Hustru havde holdt deres Indtog i Randrup, havde Heller staaet ved sit Vindue og set sløvt-drømmende ud paa Vejen. Han vidste ikke, at de skulde komme, og ved at løfte Blikket og paa een Gang se den unge Frues Ansigt, var det, som der gik et Ryk igennem alle hans Nerver. Vognen rullede hurtig forbi, det var kun et Nu; han blev ogsaa snart rolig igen, gav et Kast med Hovedet og gik en Omgang over Gulvet; men inden han vidste af det, stod han atter hensunken i Tanker ved Vinduet.

Klarere og klarere trængte hendes Hoved sig frem i Synernes Mylder, dette skønne Hoved med de faste Brynbuer, de levende Øjne, de fine Fregnestænk paa den skære Hud og det lyse, silkeglinsende Haar. Ved at erindre sig Prams Ansigt, som han flygtig havde set ved Siden af hendes, klemte han med et heftigt Knug Fingrene ind i Haandfladerne; men i samme Nu drejede han med en bitter Mundvridning omkring og vedblev sin Vandring, indtil han, træt i Anklerne og træt af Tanker, kastede sig paa Chaiselonguen og faldt hen i en Slags død Ligegyldighed.

Da han saa nogen Tid efter fik at vide ude i

Byen, at Pastor Pram havde holdt en meget indtrængende Tiltrædelsesprædiken, smilede han lidt haanlig; men da han hørte, at Pram havde givet Afkald paa Skovturen og — til Trods for to Sognes vaagnende Misstemning — valgt at gøre Sygebesøg i en stinkende Fattighule, da følte Heller en Slags Stolthed paa sin gamle Vens Vegne, og i samme Øjeblik var det, som om han maatte erkende Prams Ret til nu at føre an i Pastoratet — med hende ved sin Side. Han kunde næsten have Lyst til at gaa over og bevidne Pram sin Agtelse for denne Handling. Hvad hjalp det ogsaa at gaa og se med onde Øjne over mod Præstegaarden? Intet lod sig rokke eller forandre. Og var ikke alt nu, som det skulde være? De holdt jo af hinanden, og han arbejdede jo nu som en ærlig Mand i sin Gerning.

Men Dagene gik hen, Doktor Heller vedblev at holde sig ved sin egen Side.

Saa var det, at den gamle blev syg.

Heller vilde gaa ind ad den gamle Præsts egen Indgang i Gavlen, men Døren var lukket, og han maatte gaa om ad Hovedindgangen i Gaarden.

Det var en Søndag Eftermiddag henad 3. Den unge Præst og Jfr. Petersen var i Kirke. Fruen sad i Dagligstuen og piskede en Æggeblomme til den syge, der for Resten nu havde det bedre og for Øjeblikket sad indhyllet i sin Slaabrok og blundede i sin Armstol.

Idet Heller traadte ind, blev hendes Ansigt blegt, men i næste Nu fyldtes Kinder og Læber af varme Blodstrømme.

Hun rejste sig og hilste med en lille Hovedbevægelse.

Han havde foresat sig at ville være frisk og kæk. Hun skulde se, at han for længe siden var kommen ud over alle følsomme Elskovsdrømmerier,

og han — Præsten — skulde se, at man kan leve som en Mand fra Aar til Aar paa den fri, højbaarne Tankes støtte Grund.

„Ja,“ tog han Ordet, efter at han med et afmaalt Buk havde gengældt hendes Hilsen, „jeg burde vel helst holde mine Fødder fra Deres Stuer, Frue; men Døren var lukket deromme . . . Hvordan er det med den gamle?“

„Tak, jeg tror, han sover lige i Øjeblikket. Vil De ikke tage Plads lidt?“ Hun gjorde en Bevægelse med Haanden efter Sofaen.

„Tak, jeg plejer at have min Plads her ved Døren.“

Det var egentlig ikke hans Mening at sige noget, der kunde berøre hende ubehageligt; men Ordene slap ham uvilkaarlig ud af Munden, idet han mindedes sit sidste Besøg i denne Stue.

Hun gav sig atter til at røre rundt i Koppen og saa ned i det hvidgule Skum.

Heller satte sig paa Stolen ved Døren og gav sig til at tromme med Fingrene paa det hæklede Tæppe, som laa bredt over et lille Bord ved Vinduet. Der drog en Duft af Kallaer og Reseda fra Blomsterbordet hen imod ham, og det var i samme Nu, som en blød Stemningsbølge skød sig igennem ham; men han rejste Hovedet med et Sæt og saa med en lidt bitter Kækhed hen imod hende.

„Naa, nu er De da rigtig lykkelig, Frue?“

„Ja,“ svarede hun og saa vist paa ham, „jeg er lykkelig — som ingen Sinde før.“

„Hm — nu har Pram jo ogsaa faaet et godt Kald.“

Blodet sank fra hendes Ansigt. „Hr. Heller, tror De, at Anton endnu prædiker for Betaling?“

„Endnu?“

Hun saa et Øjeblik fast paa ham: „De er ikke uvidende om, hvordan Forholdet tidligere var.“

Han tav og saa smilende mod Gulvet.

„Men saadan er det ikke mer,“ vedblev hun. „De maa tro, at Anton er ingen Lejetjener, han fylder sin Plads som maaske kun faa Præster.“

„Det tvivler jeg ikke om, Frue; han er jo en evnerig Mand.“

Hun vedblev længe at se fast paa ham; hun følte, at hun ikke kunde tale med ham. Endelig gik hun sin Vej.

Lidt efter kom hun tilbage: „Min Svigerfader er vaagen — hvis De er saa god . . .“

Lægen gik ind til den gamle Mand, men talte meget lidt med ham.

Den unge Præst kom fra Kirke og traf Heller i Dagligstuen, hvor han stod og var ved at sige Farvel.

„Naa ja, det var det, jeg sagde før til din Kone,“ tog Lægen fat, „jeg burde vel egentlig ikke besmitte disse Stuer med mine Støvler; men nu traf det saadan i Dag . . . for Resten maa jeg jo ønske til Lykke i Anledning af, at du atter er kommen i Kjolen.“ Han rakte Haanden frem.

Pastor Pram stod høj og alvorlig for ham. Det var, som Lægen fik en Følelse af, at han var vokset, siden de sidst saas.

Præsten tog den fremrakte Haand: „Er din Lykønskning alvorlig ment, Heller?“

„Oprigtig talt. — ja,“ svarede Lægen, da han mærkede sin gamle Vens faste Tag. „Jeg tror, at du og Kjolen nu hører sammen, men det gjorde I ikke før.“

Pram tog fat i Lægens Arm og drog ham hen mod en Gyngestol. „Sæt dig, Heller, og lad os tale lidt sammen.“

„Nej, jeg løber, jeg har ikke Tid, du skal jo desuden hvile dig.“

„Sæt dig nu et Øjeblik!“

De to Mænd sad alene i Stuen, men Samtalen vilde ikke rigtig gaa. Heller kom en Gang imellem med Ytringer, der syntes at tyde paa en skjult Trang hos ham til atter at give sig hen til sin gamle Ven; men i næste Nu kom han med Vendinger, der skulde vise, at han ikke vilde give ret meget bort af sin Værdighed.

Det var ikke Præstens Mening ved denne Lejlighed at komme nærmere ind paa deres tidligere Mellemværende; men de smaa Udfald, som Heller med sit gamle overlegne Smil af og til rettede imod ham, æggede ham til sidst til at tage Bladet fra Munden.

„Du er en forunderlig blandet Karakter, Heller. Hvornaar skal det gode i din Natur faa Lov at bryde sig Vej gennem alle disse Lag af Stiklesyge og Bitterhed, som har dynget sig op i dig?“

„Jeg tror ikke, det er værd, Pram, at . . .“

„Nej nej, du tager fejl, jeg vil ikke fremkalde ny Strid, ingeniunde; men vi maa have klaret vor Stilling til hinanden. . Det er forunderligt,“ vedblev han og lagde sin Haand hen paa Lægens Knæ, „at vi to, der en Gang har været saa gode Venner, nu stadig har noget at gøre op med hinanden. Lad os se en Gang at faa rigtig Rede paa, hvor vi har hinanden. Lad os være ærlige, Heller. Vi har gaaet her i en Række af Aar og villet bilde hinanden ind, at vi var Mænd; men var det ikke, naar alt kom til alt, en kunstig Mandighed — sammenflikket af Selvgodhed og Uærlighed? Jeg skal gerne for mit Vedkommende indrømme, at jeg gik her og levede rask paa „gamle Vaner“, som min Kone saa tit har talt om. Og jeg siger: Gud

ske Lov, at Støtterne blev revet fra mig, saa jeg faldt! Jeg havde vel ellers blevet ved at gaa her og flikke baade paa mig selv og Menigheden med Talemaader og ment, at det hele var i sin gode Orden. Det er blevet anderledes nu, det maa du tro, Heller; jeg har været i en alvorlig Skole, siden vi sidst saas. Se, det er mit Skriftemaal; nu skal du paa din Side indrømme . . .“

„Jeg har intet at indrømme,“ afbrød Lægen ham og slog afværgende med Haanden, „aldeles intet!“

„Jo du har; du er ikke den, du giver dig ud for at være. Du har saa ofte talt til mig om at „være sand“, „være sig selv“ og alt det; men jeg tror, at du kunde trænge til at faa kulegravet dit eget Hjerte og faa rigtig efterset, hvad Bund der er inderst i dig. Du vil bilde os andre ind, at du endnu lever højt paa den fri Tankes Bjærgtop, men vi tror ikke paa det, Heller.“

Pastor Pram havde ofte tænkt paa, at Heller selv var uklar over sit indre Liv. Han mindedes, hvorledes Heller over for ham altid havde givet sig Udseende af overlegen Sikkerhed, medens han over for hans Hustru ofte havde røbet sit Hjertes Vaklen og Søgen. Desuden havde Pram under sin Fraværelse jævnlig gennem Breve fra Bloks og andre hørt et og andet om Hellers forandrede Væsen, der yderligere styrkede ham i den Overtydning, at den gode Læge selv gik og var aandelig opreven.

„Jeg tror,“ vedblev Præsten, „at Ildhuens tynde Guldhinde for længe siden er slidt af din Livsanskuelse, saa Blyfarven skinner igennem; men du er for stolt til at gøre Tilstaaelser, og saa gaar du og giver din indeklemte Tvivl og Bitterhed Luft i Smaastiklerier — det er uværdigt for en Natur

som din, Heller, du er for stort anlagt til, at du maa have Lov til at gaa og smaadrille Folk.“

„Jeg forstaar hele denne Indledning. Det er Punkt A i Dispositionen. Saa kommer B.: Omvendelsens Orden — ikke sandt?“

„Hvorfor blive ved i denne Tone, Heller? Tror du ikke, jeg meget godt ved, at flotte Ord ofte kun er et Dække over et tomt Rum. Mød mig ærlig, Heller! Lad os glemme alt det stygge og forviklede, som har ligget os imellem i de senere Aar — jeg tror, jeg har mest at glemme,“ — Pastor Pram saa fast paa ham — „men jeg skal slaa en Streg over alt — alt, forstaar du, og lad os prøve at bygge vort Venskab op paa en hel ny Grund. Men ærligt Spil herefter!“

Heller mente, at det ikke nyttede at kludre paa Venskabet med ny Lapper, det blev dog aldrig som i gamle Dage; for Resten vilde han gerne komme her i Huset en Gang imellem, hvis han maatte.

Pram gik ind i sit Værelse for at tage Kjolen af. Han var med det samme inde og saa til den gamle.

Da han og hans Hustru kom tilbage, saa de Heller sidde sammensunken i Gyngestolen, med Albuen paa Stolearmen og Hovedet hvilende i Haanden; men i det Øjeblik, de traadte gennem den aabenstaaende Dør, rejste han sig hurtig: „Naa, jeg sidder her . . . jeg skulde nok hjem.“

Pram havde medtaget en lille Bog med gult Omslag.

„Du skal ikke være angst for, at jeg ellers skal falde over dig med gudelige Formaninger; men du kunde dog gøre mig den Tjeneste at tage denne lille Bog med dig hjem og læse den med fordomsfri og rolig Eftertanke.“

Heller blev urolig.

„Det er et lille Indlæg, som jeg har haft megen . . . hvad er det, Heller?“

„Ingenting, ingenting!“ Lægen famlede urolig med Fingrene mellem Bladene. „Jeg kender godt Bogen,“ sagde han og smed den paa Bordet. „Mig har „Lægmanden“ ikke overbevist.“

Præsten tav.

„Men den Bog har alligevel en vis Interesse for mig,“ vedblev Heller. „Jeg sad en Aften derhjemme og kiggede i den, og saa var der en Tanke, der kom op i mig: Hvad om Anton Pram — Præsten — havde denne Lægmands Overbevisning! Saa vilde jeg agte ham. Og nu har du den jo . . . og et lykkeligt Hjem har du og to beundrende Sognemenigheder,“ lagde han til med en lille bitter Smilrynke ved Munden.

Præsten stirrede tungt paa sin Barndomsven.

„Naa,“ sluttede Lægen og tog Prams Haand, „jeg maa gaa . . . lad os saa være Venner igen da som i gamle Dage, trods det at jeg ikke kan dele din Tro og aldrig kommer til at dele den.“

Nogle Minutter efter gik han rask ned over Gaarden.

Anton Pram og hans Hustru stod i Gangdøren og saa efter ham.

Da han var forsvunden bag Porten, vendte de sig og saa paa hinanden — begge havde Taarer i Øjnene.

Pastor Pram havde en Søndag efter Guds-tjenesten i Lyngø opsøgt Trine paa Kirkegaarden og bragt hende Klavs's Hilsen. Hun var bleven bleg og havde lænet sig op til Kirkemuren.

„Han prøvede paa det, men han kunde ikke.“
De talte en Stund sammen. Hendes skarpe, flakkende Blik og krampagtige Famlen med Hænderne afgav tavse Bekendelser, der talte om Lidelser og ond Skæbne. Pastor Pram fik Indblik i en Hjertehistorie, som han før kun havde kendt saare lidet til, — en Hjertehistorie, der havde udfoldet sig mellem fine Mahognimøbler og Vægpapir til syv Mark, men som havde Mærker af Taarer og Savn fra først til sidst.

Han maatte i denne Tid ofte tænke paa, hvad hans Svigerfader havde sagt til ham, da han rejste derovre fra: „Du vil faa meget at vide, naar du kommer tilbage til Randrup og Lynge, og du maa have meget at vide for at kunne komme dine Folk ind paa Livet. Du skal kende Beboerne ud og ind, du skal kunne tale med dem om alt, du skal vokse sammen med dem, saa deres Sorger rykker i dig — du vil forbavses ved at se, hvor mange Hjerter der da vil komme og aabne sig for dig som modne Bælge.“

Ja, han mærkede, hvorledes han begyndte at hente Hemmeligheder med sig hjem fra alle Kroge. Hvilken Mængde syge Sjæle skjulte der sig ikke bag Hverdagslivets Larm og Travlhed! Fejl og Fald til alle Sider, Trangen til Trøst skreg ham i Møde rundt omkring fra. Men han vidste, hvor Trøsten var at finde. Nu kom Arbejdets Tid!

Saa gik de to unge Præstefolk i Gang med Arbejdet — han med sin ny, stærke Virkelyst, hun med denne dybe Glæde i Brystet, som kun den kan eje, der har været dybt nede i Sorg og Skuffelse.

MAAGEN

ZAKARIAS NIELSEN

MAAGEN

EN NUTIDSFORTÆLLING

GYLDENDALSKE BOGHANDEL

NORDISK FORLAG

KØBENHAVN OG KRISTIANIA

1904

Sjette Oplag.

FR. BAGGES BOGTRYKKERI. — KØBENHAVN.

I.

Det var i Ideens Tjeneste, gamle Redaktør Ravn havde faaet sine Rynker.

Et langt, ensformigt Slid med Pen og Saks, et evigt Bryderi med en Maskine, der gjorde Skrue hver anden Stund, Kval med kejtede Sættere og sløsende Korrekturlæsere, og saa ved Siden af alt dette en Overhaling hver anden Dag af stiklesyge Venner og galdegrønne Modstandere, der ikke vilde eller var for sindssvage til at kunne forstaa hans Politik, en evig Skælven under et Haglvejr af Finter og Spidser — det var alt dette, der havde skabt Furerne og gjort ham vred paa Verden.

Hans Hjem havde heller ikke været lykkeligt. Efter i en halv Sned Aar at have ført et koldt og trist Enkemandsliv havde han giftet sig med sin Husholderske, en stille, pligttro Pige, der havde tjent ham trofast i alle ovennævnte Aar; men deres Samliv havde været glædeløst, kun stivet op af Pligtens og Vanens Støtter.

Fra sit første Ægteskab havde han en Søn, der efter en lang, urolig Omtumlen i forskellige Livstillinger var havnet som Politibetjent i Københavns Valby. Med sin nuværende Kone havde han en Datter, Helene, der havde været ude i Verden nogle Aar, men som nu var bleven kaldt hjem for at hjælpe sin svagelige Moder med Husholdningen.

Redaktøren rejste sig fra sin knirkende Skruestol, gik over i Stuelejligheden og smed et Brev til Datteren.

„Det er jo fra Tomas!“ udbrød hun overrasket.

„Galskaber!“ snærede han og lod de rødsprængte Øjenhvider gøre en Vending hen imod Brevet.

„Men dog! han kommer jo herud . . . det er jo i Dag . . . nu om et Øjeblik!“

Redaktøren svarede intet, tog bare en Bog fra Hylden og gik igen.

Den unge Pige stod en Stund og saa ned paa sin Ring og mærkede en pinlig Bæven i Hjertet.

Hun satte sig og hældede Hovedet mod Væggen.

Tankerne snoede sig igennem de sidste ti Aars Oplevelser og skød sig efterhaanden længere og længere tilbage, helt ud over hendes Barndoms og første Ungdoms flade Overdrev, som hun i disse Dage saa levende var bleven mindet om ved atter at være kommen tilbage til det gamle, stille, retlinede Liv.

Der var saa lidt Sol over dette Overdrev; og dog fandt hun ofte en vis vemodblandet Lykke ved at gennemleve de gamle, kære Dage paa ny. Underligt! — det Liv, vi lever i, tykkes os ofte søgnt og indholdsløst, men set paa Aarenes Afstand viser det sig gennemskynt af Poesiens fine Guldlinier.

Hun huskede endnu, hvor tilbageholdende hun havde været som Barn. Aldrig turde hun tale til Faderen uden først at have overtydet sig om, at den store Rynke mellem Øjnene var saa vidt udglattet, at der kunde falde en Smule Lys i den. Riset bag Spejlet i Sovekammeret huskede hun ogsaa; det blev ikke brugt tit, men det kunde slaa nogle grusomt sviende Rimper, naar Faderen spændte sine lange Fingre om det og lod det suse i Luften.

Moderen havde været god imod hende; men hun var saa stille og kyssede altid saa underlig haardt. „Du maa øve dig i Taalmodighed, mit Barn,“ sagde hun tit og strøg hendes Haar, medens der steg et Suk op som fra en ulykkelig lille Verden dybt nede i hende.

Faderen var den meste Tid af Dagen ovre i Trykkeriet i Baghuset. Hver Middag, naar Maden var færdig, spankede hun i sine røde Strømper og smaa blanke Støvler, glat kæmmet og pænt paa-klædt, over Gaarden, bankede varmsomt paa Kontordøren, aabnede den og meldte: „Middag!“ Altid det samme Ord, hverken mer eller mindre, — saadan vilde Faderen have det. Naar alle var komne til Sæde om Bordet, foldede Faderen sine Hænder, lukkede Øjnene og læste: „Herre Gud, himmelske Fader, velsign os og disse Gaver, som vi ved din milde Godhed tage til os, formedelst Jesus Kristus Vorherre, Amen!“ Den lille tykke Faktor lagde altid de foldede Hænder langt ind paa Bordet, for at hendes Fader skulde se, hvor from han var; hun kunde aldrig lade være at sidde og skæve efter hans ene Pegefinger, der var stiv og altid pegede hen efter Terrinen. Naar saa Bønnen var til Ende, rettede alle sig i Vejret og tog efter Skeen. Faktoren greb den altid med et Suk, men det var rædsomt, hvor han tog til sig af Gaverne. Faderen spiste aldrig ret meget, Moderen endnu mindre, — ikke et Ord blev talt under Maaltidet.

Hver Onsdag og Lørdag var Faderen i Klubben, de andre Aftener sad han hjemme og læste i store Bøger eller skrev Breve. Undertiden kunde han rette et spøgende Ord til hende om hendes Dukker eller kyse hende ved paa een Gang at nappe hende

i Siden. Da kunde hun blive varm helt op om Ørerne af Glæde.

Men som oftest havde han et eller andet at rette paa hendes Opførsel, og da kom gerne den store Rynke. Saadan og saadan maatte lille Lene ikke sige, og det, det maatte lille Lene aldrig gøre. Løj hun, blev hun sort i Maven, spiste hun for meget Slikkeri, fik hun Orm, der ynglede saa rædsomt, at de til sidst krøb ud af Næse og Mund. Tidlig og sildig blev det sagt hende, at hun skulde være lydig mod Fader og Moder, være ordentlig med sit Tøj, rette Ryggen og gaa lige paa Hælene, pænt give Haanden og sige „Mange Tak“, naar hun havde spist, være høflig mod fremmede, neje for Præsten, være ærlig mod alle Mennesker o. s. v. o. s. v. En Dag, da hun havde faaet en Skilling for meget tilbage hos Bageren, sendte Faderen hende straks over med den uden Hensyn til, at hun skulde derover igen om Aftenen. Af Tjenestepigen og verdenskløge Legefæller blev hun indviet i Kendskabet til de strenge Love, der holder Samfundet paa ret Køl. Nikkende og med højtidelige Miner kunde de staa og fortælle hende, at hvis nogen vovede at bryde et fremmed Brev, saa blev Haanden hugget af ham, og hvis det nogen Sinde hændte, at der kom et Haar i Kongens Mad, saa kunde Kokken gerne straks gaa hen og lægge sit Hoved paa Blokken. Og saaledes videre. Men alle gode og pligtro Mennesker — det vidste hun godt — de høstede Løn baade af Gud og Kongen og blev evig salige i Himmeriges Rige.

Tidlig blev hun indmeldt i „Jomfru Karlsens Skole“, hvor hun gik til sit tiende Aar. Han kunde endnu se hele Flokken staa med ranke Rygge og foldede Hænder om det store Bord og lytte til Morgenbønnen, — en yndig Kreds af smaa stille

Piger med vandkæmmede Hoveder. Jomfru Karl-
sen var venlig og rar, alle holdt af hende; men
hun kunde være voldsom streng, og hun havde
den slemme Vane at nule dem, naar de ikke
kunde Katekismen godt nok. „Det har min lille
Ven ikke rigtig tilegnet sig,“ sagde hun, idet hun
snoede sin tynde Slikkepot ind i Tindingehaarene
og ruskede. Det gjorde saa rædsomt ondt, for hun
trak altid opad. Senere overtog Hjælpepræsten,
Hr. Tomsen, Religionstimerne. Han var en umaade-
lig høj, tynd Mand med stærkt slebne Briller,
meget alvorlig og saa grusomt gudfrygtig; han
krævede, at de ikke alene skulde lære „de fem
Parter“, men tillige Hustavlen og alt det bagi.
„Jeg kan ikke noksom indskærpe eder dette, kære
Børn,“ sagde han om alting. Naar han talte med
dem om det fjerde Bud, kunde han indskærpe dem
saa meget smukt og godt. Hun huskede, hvor
oprigtig hun lovede sig selv at holde sine Forældre
i Ære, tjene, lyde, elske og agte dem — ikke
alene fordi hun vilde gerne leve længe i Landet,
men fordi det var rigtigt, Gud vilde have det.
Tjene, lyde og agte, det kunde hun sagtens, og
og elske Moderen, det kunde hun ogsaa sagtens, men
elske Faderen — saadan med Haanden om Nak-
ken — det var sværere, men hun gjorde det
alligevel en Gang imellem f. Eks. Juleaften, og
hun mærkede godt, at det var rigtigt, for han
var da altid saa venlig imod hende. Hr. Tomsen
indskærpede dem ogsaa, at de skulde være Øvrig-
heden underdanig, baade den aandelige og den
verdslige, og leve et roligt og stille Levned i al
Gudfrygtighed og Ærbarhed. Han lagde stærk
Vægt paa, at al Øvrighed, baade den aandelige og
den verdslige, er indsat af Gud, en Indskærpelse,
der stundom førte hende ind paa en Række dybe

Tanker om, hvor Gud dog havde kunnet vælge en Mand som Mommesen til Politibetjent; en Mand med saadan en rædsom Rubinnæse, og som sad fra Morgen til Aften og pimpede i Mads Svendsens Kælder; men maaske havde Mommesen været en meget pæn Mand, da Gud indsatte ham, saa var det jo ikke Guds Skyld. Naar den unge Præst talte om Ægtefolks Forhold til hinanden, understregede han stærkt, at Manden er Kvindens Hoved, det skulde Kvinderne altid huske paa. Nu indsaa hun, hvorfor Moder derhjemme altid var saa angst for at gøre Fader imod; det stod jo i Hustavlen, at hun skulde være underdanig: „Hustruerne være deres Mænd underdanige som Herren, hvis Døtre I er blevne, dersom I gøre det gode og ikke lader eder forfærdes“.

Der blev ikke talt meget i Hjemmet om Gud; men Forældrene gik tit i Kirke. Hun nemmede tidlig, at Søndagen — Herrens Dag — skal Menne-skene være gudfrygtige og „gerne høre og lære det“ — Guds Ord.

Hver Aften, naar hun havde faaet lagt sit Tøj pænt i Orden og kysset Fader og Moder til Godnat, knælede hun efter Katekismens Vejledning ved sin Seng og fremsagde Fadervor og „denne liden Bøn“: „Jeg takker dig, min himmelske Fader, formedelst Jesus Kristus, din elskelige Søn, at du i denne Dag naadigen har bevaret mig; og jeg beder dig, at du vil forlade mig al min Synd, hvor jeg har handlet uret, og i denne Nat naadigen bevare mig. Thi jeg anbefaler mig, mit Legeme og Sjæl og alting i dine Hænder. Din hellige Engel være med mig, saa at den onde Fjende ingen Magt faar over mig. Amen! Og dermed straks og glad til at sove“. Det sidste løb altid med som en Hale til Amen. Endnu langt op i

den voksne Alder kunde hun efter gammel Vane lade disse Katekismens Ord glide bag efter Aftenbønnen, idet hun vrissede sig i Leje og lukkede Øjnene.

Saa langt hendes Minde spændte ned i Fortiden, havde hendes Fader ligget i Krig med Bondevennerne, hvem han altid omtalte som nogle dumme, magtsyge, uendelig simple Mennesker. Navne som Tscherning, Balthasar Christensen og mange andre blev tidlig indbrændte med Sviemærker af Uvilje i hendes lille Hjerte. Naar hun saa en tykhalset Tørvebonde skæve efter deres Vinduer, kunde hun gyse: „Uh, det er vist en Bondeven!“ Hvad Bondevennerne egentlig vilde, stod hen i Taage for hende; men saa meget vidste hun, at hendes Fader vilde det rette, og de Mennesker, der ikke vilde med ad hans Vej, de var nogle stygge Mennesker.

Aa, hun havde saadan en grundfast Tro paa sin Faders Dygtighed og Retsindighed. Han var næsten ligesom Gud; han vidste alt, kunde næsten gøre alt, men han gjorde kun det, der var rigtigt. Aldrig tog hun det nytrykte Nummer af hans Blad i Haanden, uden at hun med Duften af den friske Sværte indaandede ny Ærefrygt for hans Dygtighed og ny Styrkelse i den Overtydning, at hvad han satte i Bladet, det var godt og rigtigt som det, Gud skrev med sin Finger paa Stentavlerne.

Fra sit tiende til sit tolvte Aar opholdt hun sig hos en Morbroder, der var Lærer i Nabokøbstaden, Slagelse. Ogsaa her var der megen Tale om Bondevennerne. Stundom hørte hun et og andet om Folkerøret fra tidligere Tid, om det kirkelige Røre i Slotsbjærgby, den „hellige“ Præst Fenger, der en Gang havde holdt saadan en rædsom Prædiken i Slagelse om „Kristi falske Venner“,

en ligefrem oprørende Prædiken, som en anden Præst, en af den rigtige Slags — Bastholm hed han nok — havde maattet tage Livet af med et Indlæg i „Sorø Amtstidende“. Tillige var der en Skolelærer, Rasmus Sørensen, der gjorde Kvalm i Omlandet. Hun fik Indtrykket af, at der her som hjemme var en Del vilde Mennesker, der gik og pønsede paa noget oprørsk, noget, der var planlagt paa at gøre det vanskeligt for Gud og Øvrigheden at styre Landet. Hun var vred paa disse Mennesker; men hun lod rolig Verden gaa sin Gang, for hun vidste, at den vilde gaa til den Side, hvor Gud og hendes Fader og Øvrigheden stod.

Hver Søndag maatte hun følge med Tanten hen i St. Mikkel's Kirke. De gik gerne tidlig, da Tanten holdt meget af at sidde en Stund med bøjet Hoved og foldede Hænder før Gudstjenesten. Der var saa højtideligt i det store, stille, kølige Rum, hvor Guds Aand svævede usynlig under Hvælvingerne, og hvor Fodtrinene af de tavse Mænd og Kvinder og de dæmpede Slag af Dørene gav Genlyd langt borte som fra en anden Verden. Saa kom Præsten, den gamle, hvidhaarede Dr. Rudelbach, vandrende langsomt og med tankebøjet Hoved op ad Midtgangen. Det krøb i hvert Lem paa hende, det var, som hun kunde mærke Gud i Luftsvingningerne, som fremkaldtes af hans lange, sorte Kjole. Naar saa Orgeltonerne tog til at suse ud i Rummet, dæmpet og alvorsfuldt, ligesom lokkende med en sød himmelsk Hvisken, da havde hun altid en Fornemmelse af, at nu svævede Englene usynlig til Stævne paa det røde Knæfald. Med hver Høre- og Synsnerve spændt sad hun og stirrede undrende omkring i Rummet, opfyldt af uklare Mindelser om, hvad hun havde hørt og læst om det af Herrens Herlighed fyldte Salomons-Tempel

og om den sagte Vinds Susen ved Horebshulen. Og naar endelig det gamle hvide Hoved kom til Syne over Prædikestolens Fløjelsrand, lagde hun sine Hænder sammen med et helligt Løfte til Gud om at glemme Verden og bare lytte. Men det var svært at følge den gamle lærde Præst, som det er svært at forstaa Profeterne. Hun tænkte sig altid, at han i Forvejen havde haft et Møde med Vorherre inde i Sakristiet og nu stod og meddelte Menigheden Guds Aabenbaringer i en efter dens Fatteevne nogenlunde tillæmpet Form. Det var med den dybeste Ærbødighed, hun sad og saa op paa ham. Hun vidste, at han var Gud et udvalgt Redskab til at hævde den rene Lære. Hun havde set flere af hans Skrifter hjemme paa Morbroderens Boghylder, baade tyske og danske: „Das Wesen des Rationalismus“, „Hieronimus Savonarola und seine Zeit“, „Kirkepostille over Evangelierne“ og adskillige andre. Hun vidste, at hele Verden læste disse Værker, alle maatte lytte til hans Ord. Han havde i mange Aar opholdt sig nede i Tyskland for at lære Folk dernede den rigtige Religion. Morbroderen sagde ogsaa, at han var en af Verdens lærdeste Mænd. Hvor kunde et Menneske dog have saa meget i sit Hoved? Men det kunde et Menneske heller ikke, uden at Gud indgav ham det . . . Aa bare hun dog kunde forstaa ham! Saa spændte hun paa ny sin Opmærksomhed og søgte at fange en eller anden Vending, som hun kunde bygge en Forestilling paa.

Men havde hun ikke meget Udbytte af hans Prædikener, saa var Indtrykkene af hans Personlighed, især af det forunderlige Skær af gammeltestamentlig Højhed, der lyste om hans Pande, saa meget stærkere.

Aldrig glemte hun heller de Indtryk, hun fik ved at se ham vandre sammen med sin gamle Søster paa Gaden. Hver Dag kunde man se disse to stilfærdige Oldinge komme vandrende Haand i Haand ud af Præstegaardsporten paa Løvegade. Langsomt, med alderdomsludende Hoveder og altid Haand i Haand, skred de frem med aandeagtige Trin. Der foresvævede hende ofte Tanker om, at disse to gamle Mennesker vist vandrede vidunderlig trygt paa Guds Stier. Hun var vis paa, at dersom Gud en Dag havde mødt dem og sagt: „Nu er Graven opkastet, gaa nu derud!“ saa havde de gaaet stille ud og lagt sig Haand i Haand og lukket Øjnene. Saadan kunde Menneskene leve og dø, naar deres Liv var grundfæstet i Guds faste Verdensorden.

Da hun var tolv Aar, døde Tanten, og hun kom nu tilbage til Hjemmet, hvor hun snart kom i de gamle Folder. Hendes Liv var saa nøjagtig ordnet, gled saa roligt og trygt som en Strøm i et snorret Leje over en Fladmark.

Faderen talte ofte om Samvittigheden som Menneskets Vejleder paa Livets Vandring. Hun skønnede, at den var en Slags Hjertets Højesteret, skabt af Gud selv; at handle imod den var at give sig hen til Selvforbrænding. Og naar hendes Fader kom ind paa „Samfundets Samvittighed“ og skrev om „den almindelige Retsfølelses Puls“, „Retledningen af Massens Naturdrifter“ o. s. v., da skønnede hun med sin egen fine Naturdrift, at Verdensordenen kun kan opretholdes ved en i Folkene dybt grundfæstet Ærefrygt for de kirkelige og verdslige Myndigheder.

En hel Omvæltning foregik i hendes lille Hjerte, da Fætter Tomas fra Øster Holmstrup Mølle en Sommerferie gæstede hendes Hjem. Samme Fætter

var en lang, rødhaaret, fregnet Dreng, laadden om Munden, kernesund og livsglad, en rigtig Spilopmager, men blød og godhjertet. Hun syntes, det var saa morsomt, at han var hendes Fætter, han var meget rarere end hendes Broder, der altid var saa tvær, naar han kom hjem. Hun blev mere og mere dristig ved ham, trak ham i de gulrøde Mundhaar, spændte Hænderne om Kværken paa ham og ruskede ham, kunde ikke være fra ham.

Een Ting var der, som hun ikke kunde fatte: han skraaede — ikke Lakrits, men rigtig, indsyltet Tobak af „Augustinus Nr. 2“. Skrævende og seende ud for sig med en vis sammensunken Rokunde han staa med en gammel Sømands Støthed og grave Blikdaasen op af Lommen og bide en Ende af den fede, sorte Orm, der laa sammenrullet i den. „Føj, det er væmmeligt!“ kunde hun udbryde og skære Mund, som om hun selv havde bidt i Ormen. Det lykkedes hende til sidst ved forskellige Kunstgreb og Overtalelser at faa ham til at holde op. „For din Skyld vil jeg lægge det af,“ sagde han og saa paa hende med et Par Øjne, der maatte kunne overtyde hende om, at han bragte hende et meget stort Offer. „Helene, jeg gi'r dig denne Æske, gem den som et Minde om denne Dag — den 2den August.“ Det var for Resten en mærkelig Tingest, Laaget var prydet med et Hoved, der var saaledes dannet, at man, naar man vendte Æsken den rette Vej, saa et smilende Aasyn, medens man, naar man saa dette fra den modsatte Side, havde et væmmeligt Fjæs med nedkrænget Vrængemund for sig. Hun morede sig meget over denne Gave og gemte den siden trofast.

Sommeren efter fik hun Lov at følge med sin Moder til Øster Holmstrup, hvor de blev en lille

Tid. Det var et af hendes Barndoms store Optrin, et Spring midt ind i Livets Romantik.

Hvor huskede hun endnu levende de Ture, som hun og Tomas gjorde paa egen Haand ud til Køge Bugt! Det store, aabne Hav med de hvide Skumbuer, Fiskerbaadene, Rejeruserne, Strandkantens Kæmpebue med den fine Kantning af sølvhvid Fraade, de løbende Ryler, Tærnerne med deres sorte Huer — alt virkede med Nyhedens og Poesiens Friskhed paa hendes Sind.

Hver Dag roede de en Tur ud paa Bugten. Hun lærte snart at bruge en Aare, og hendes kraftige Arme, der fra Hjemmet var vant til at spænde Senerne, gav ikke Tomas's stort efter i Udholdenhed.

En Dag vovede de sig saa langt ud, at de kunde se Stevns Klint, hvis hvide Vægge — mægtig højnende sig over den blaa Havflade og straalende i Sommerdagens rene Lys — vakte hendes Undren i det Mon, at hun lod Aaren slæbe og udbrød: „Nej, Tomas, noget saa kønt har jeg dog aldrig set!“ Ægget af hendes Undren og yderligere tilskyndet af Stoltheden over at kunne byde hende et sligt Storskue fra sin Hjemstavn fortalte han med højstemte Ord om det vidunderlige Udsyn, man havde fra Klinten, om de høje Stiger, Kalkstensbruddene, Klintekongens Hule og Højerup Kirke. Hendes Indbildningskraft lagde en Trylle-glans med skiftende Farvetoner over Synerne og gav disse en Højhed og Skønhed, der tog hver higende Attraa i hendes Sind fangen.

Ingen af dem lagde Mærke til, at et Uvejr var trukket op inde fra Stevns og tog til at sende stærke Vinddrag ud over Bugten; først da Vandet satte i med at slaa Sprøjt op ad Baadens Sider, blev de opmærksomme paa Vejret og fik Aarerne

i Gang hjemefter. En kulmørk Skymasse skød sig ud over Havet, af og til glimtede et Lyn, der lod Klinten træde frem i et blændende, eventyrligt Skær. Hele den sydlige Del af Himlen blev paa faa Minutter opfyldt af sorteblaa Kupler, medens Køge By og Billesborg Skov i Nordvest stod i et gulligt dæmrende Solskær.

„Der er Maagen!“ udbrød Tomas paa een Gang og pegede ud.

„Maagen?“

„Ja. Det er en, der har været her i flere Aar; nu skal den hjem.“

Med lange Tag kæmpede den hvide, skønne Fugl sig igennem Vinden i Retning efter Klinten.

„Den naar aldrig derover i den Blæst,“ mente hun.

„Jo, du kan være muggen om, at den naar derover; den er et Jern til at hugge sig igennem.“

De roede en Stund i Tavshed. Tomas var bleven lidt urolig, men hun saa det ikke, hun sad og fulgte Maagen, der svang sig højt i Solskinnet og tog sig saa ren og skøn ud mod den sorteblaa Himmelgrund. Dens Flugt gik i Bølgegang, snart var den højt oppe, snart helt nede ved Havfladen. Af og til gjorde den et Sving til Siden som for at kløve sig igennem en Vindbølge paa skraa. En Gang imellem smed den sig, tilsyneladende ud-mattet, paa Vandet og lod sig vugge af Bølgerne; men i næste Øjeblik hævede den sig med ny Kraft og krydsede med viljestærke Tag igennem Blæsten. Endelig naaede den ud over deres Synsrand og kom kun til Syne, naar en Lysning glimtede ud af de mørke Skyer.

Vinden drejede sig og tiltog i Styrke, det ene Tordenbulder rullede hen over Havet efter det andet.

Idet hun vendte sig imod Tomas, gennemisnede hun af en skærende Angest: han var bleg som en Dødning.

„Bare vi naar Land, Tomas!“

„Aa,“ lo han med et lidt uægte Friskfyrmod, „vi gi'r os ikke for saa lidt.“

Det ene Skvulp slog over Rælingen efter det andet; Vandet gik dem allerede op paa Anklerne.

Tomas saa sig raadvild om. „Jeg er lige godt snart lidt . . . hm.“

Hun var stiv af Rædsel, kunde ikke sige et Ord.

Endelig drog han Aaren ind og klemte Albuerne mod Kroppen. „Gud i Himlen . . . Mor!“

„Vi maa holde ud, Tomas . . . ro dog!“ Hun knugede Tandrækkerne sammen og satte i med faste Tag.

„Aa, Mor, Mor, dersom vi nu drukner, og jeg aldrig ser dig mer!“

„Tag dog fat, Dreng! Ser du ikke, at Baaden svinger helt om med Siden mod Bølgerne?“

Han skød atter Aaren ud.

„Nej, dybere ned med den . . . den render jo oven af . . . og saa maa du lægge bedre i!“

I over en halv Time kæmpede de med Uvejret, Regnen piskede dem i Nakken, og Skummet af Bølgetoppene fløj i Trevler om Ørerne paa dem.

Tomas lagde al sin Kraft i Tagene og gjorde sit bedste, men hun holdt hele Tiden Øje med ham.

„Du holder ikke Slag med mig, du skal se efter!“

Endelig syntes det, som om Bygen stilnede lidt af. Men Tomas maatte nu gribe til Øsen, og da hun ikke kunde være uvirksom, vidste hun ikke

bedre end at trække sin ene Støvle af og hjælpe til med den.

Drivende vaade, udmattede og med blodige Hænder naaede de ind til Kysten. Da de var komne i Land, sank hun om i Tangen og faldt sammen. Men Tomas saa stort ud over Elementet:

„Vi stikker dog inte op for Bollemælk!“

.

Denne Dags Oplevelser gav hendes Sind dybe Indtryk. Klinten, Uvejret, Angesten — alt gik atter og atter levende igen i hendes Tanker. Og i hendes Drømme viste den hvide Fugl sig Gang paa Gang for hende — med udspændte Vinger, kækt trodsende Modvinden. Indtrykket af den støtte Kraft, der laa i dens Flugt, satte Mærker i hendes Minde, som aldrig udslettedes.

I øvrigt tumlede hun og Tomas sig glade i Mark og Skov og havde mange lønlige Samtaler i Krogene.

Det var en Sorgens Dag, da hun atter skulde drage bort fra Øster Holmstrup. Da Tomas sagde hende Farvel, saa han hende fast i Øjnene: „Glem mig ikke, Helene!“ Disse Ord blev ved at tone i hendes Øren og gjorde hende saa tummelumsk, at hun, da hun atter naaede Hjemmet, kastede sit Tøj fra sig, løb ned i Kælderen og satte sig paa en Sildefjerding og græd.

I lang Tid derefter gik hun tavs omkring og sendte lønlige Suk ad Øster Holmstrup til. Det knugede og brød i hende med uforstaaet Længsel; men i enkelte Øjeblikke var det, som bares hun af en liflig klingende Tonestrøm til fjernt liggende Steder, hvor det blinkede med Gaader og Løfter.

Tankerøret jævnedes dog lidt efter lidt hen af

Hverdagslivets tørre Krav; kun blev der siddende i hende en lønlig Attraa, der nu og da ulmede op med stærke Længsler efter den Tid, da hun som voksen kunde flyve ud paa frigjorte Vinger og suge Livets Blomster.

Efter sin Konfirmation nød hun i nogle Aar videregaaende Undervisning i Tysk, Engelsk og Haandgerning og opholdt sig derefter et Aars Tid paa en Gaard i Landsognet for at lære Husholdning.

Tyve Aar gammel fik hun ved sin Farbroder Møller Ravns Hjælp Plads som Lærerinde i Kirke Holmstrup Præstegaard. Kendskabet til Fætter Tomas blev opfrisket, og en skøn Dag stod han, rødhovedet og stammende, for hende og meddelte, at nu kunde han ikke holde sig længer — hun kunde svare ham, hvad hun vilde, men dersom hun viste ham af, saa gik han min Salighed i Hundene.

Fætter Tomas var desværre i Mellemtiden bleven en temmelig vidtløftig Fyr. Fuldblodig, sund, gennemstrømmet af en ustyrlig Naturkraft havde han tumlet sig i By og paa Land, spillet Kegler og Billard, tyttet Champagne i sig, haft Sjov med Opvartningspiger og byttet Tulipaner med bryske Medbejlere; men uagtet alt Vildskab havde Kernen i ham holdt sig sund, det saa hun af hans Øjnes rene Inderlighed den Dag, han friede, og hun troede tillige at se, at der paa Bunden af hans uhøvlede Natur laa et sovende Følelsesliv, der under heldige Vilkaar vilde hæve sig med stærke Aandedrag og sprænge Raahedens Dække.

En Tid stod Sagen hen i det uvisse, da hun ikke paa nogen Maade turde række ham sin Haand, før hun havde raadført sig med sine Forældre. Hun gik i en rædsom Vaande. Hun holdt meget

af Tomas, og hun vidste, at hun vilde faa det godt i Møllegaarden, men alligevel . . . I sin Raadvildhed rejste hun til sidst hjem og forelagde sine Forældre Sagen. „Her er intet at betænke sig paa,“ lød det straks med Fadermyndighedens faste Klang, „et saadant Tilbud lader man ikke gaa fra sig.“ Med sit tyveaarige Barnehjerte gav hun sig da Tomas i Vold, og da der til en Trolovelse hører Drømme om Solblink og Roser, gav hun det lyse i sin Natur Overtaget og aandede al Hjertets Frejdighed ud mod Fremtiden.

Alt var ogsaa gaaet godt. Rigtignok havde han endnu nogle slemme Svendelader, men hun havde med varlig Haand faaet pillet de værste Unoder fra ham og ledet hans Livslyst ind paa ny Veje.

Efter hendes Ønske havde han i det sidste Aars Tid opholdt sig i København for at læse til Præliminær-Eksamen; men til hendes store Overraskelse havde han nu meldt, at han havde opgivet Læsningen, „desformedelst at han havde forpagtet en Dampmølle i Malmø“.

.

Hendes Tinding tog til at værke af Trykket mod Muren. Hun løftede Hovedet og saa ud ad Vinduet; i samme Nu fo'r Blodet hende til Kinderne; hun rejste sig og nikkede.

Døren blev reven op, en stor, rød Svend stormede ind og slog en Favn paa stive tre Alen ud, i næste Øjeblik blev hendes Ansigt borte i en Skov af cigarduftende Skæg-Haar og hendes Mund trykket mod et Par tykke, varme Læber.

„Aa, Tomas!“ bad hun.

Men atter og atter blev hun knuget mod hans Mund. „Du søde . . . dejlige . . . velsignede

Pige! Jeg vidste jo ikke, at du allerede var kommen hjem.“

Heldigvis traadte hendes Moder ind, saa hun for den Gang blev frelst fra en kvalfuld Død.

„Goddag, Svigermor!“

„Aa nej, nej, nej, Tomas, jeg har Hovedpine.“

„Ja, jeg vilde bare . . . Goddag! hvordan har vi det? I har vel lige faaet mit Brev? Jeg kunde s'gu ikke holde det ud længer med de Bøger. I gør jer ingen Tanke om, hvad det vil sige saadan at sidde og terpe Rødder og Kasus fra Morgen til Aften; jeg kunde min Salighed ikke stive den ud længer.“

„Ja, men hvad er dog det med den Dampmølle?“ spurgte Helene.

„Aa, det er den mest grinagtige Historie, jeg endnu har kendt.“ Han spændte Armen om Livet paa hende og vilde sætte sig med hende. „Kom her, saa skal jeg . . .“

„Nej, jeg vil kalde paa Far.“ Hun snoede sig fra ham og løb.

„Hum!“ Han rejste sig igen. „Jeg synes ikke, hun er rigtig ved Humøret.“

„Hun hører til de alvorlige Mennesker, Tomas, det ved du nok.“

Den lille Kone saa selv saa alvorlig ud, som hun stod der, i sin snevre Hvergarnskjole, med det lille indbundne Hoved hældet mod en usynlig Mur af Taalmodighed.

Han havde saa megen Medfølelse med denne lille myge Kone, der i en Menneskealder havde gaaet sin stille Pligtgang i disse Stuer, syslende trofast fra Morgen til Nat med den samme Ger-ning, kæmpende til det yderste med sin stadig synkende Kraft for at holde alt gaaende i det samme faste Trit.

Redaktøren traadte ind. Idet han hilste paa Tomas, opklaredes han strenge Aasyn saa meget, som hans Mening om et for et „officielt“ Ansigt passende lille Smil kunde tillade.

„Naa,“ tog han med tilbageskudt Nakke fat, „du har ment at maatte opgive Læsningen.“

„Ja . . . hum! Sagen var den, at . . . lad os sætte os ned, Svigerfar.“

Og nu kom hans grinagtige Historie: hvorledes han for et Par Dage siden havde gjort et Svip over til Malmø og da ved et mærkeligt Sammenstød af Omstændigheder var bleven hængende ved en Dampmølle, som Forpagteren var rendt fra. Det var en Forretning, der lovede et saa vældigt Udbytte, at han maatte være tosset, om han ikke gik paa'en.

„Ja,“ sagde Redaktøren med et skævt Stød med Underkæben og kastede fem udspilede Fingre ud til Siden, „naar din Samvittighed byder dig at gøre dette Skridt, saa er der intet at sige til den Ting.“

Tomas vidste meget godt, at der var noget, der hed Samvittighed, han havde selv en; men oprigtig talt var det sjældent, syntes han, at han havde Brug for denne Indretning.

„Hvordan har ellers Svigerfar det?“ spurgte han efter at have trængt Samvittigheds-Spørgsmaalet ud i en lykkelig Tykning af Vrøvl, hvor det til sidst blev borte for selve Ophavsmanden.

„Hvordan kan man have det, naar man lever i en evig Regn af Ærgrelser?“ svarede Redaktøren og strøg sig over det tynde, graa Haar, der laa fladt over Issen, som om det var slaaet ned af haarde Byger.

„Svigerfar skulde opgive det tossede Blad og flytte ud til Øster Holmstrup. Svigerfar kunde have godt af at faa nogle Dukkerter i Køge Bugt.“

Svigerfar sagde intet, men lod et lille kort Fnys udpuste Ordet „Vrøvl“, der fik Tomas til at slaa ind i en lidt mindre kammeratlig Tone.

Redaktøren gik over i sit Arbejdsrum, hvor et halvt færdigt Blad-Indlæg om Tidens Letfærdighed laa og ventede paa ham.

Tomas tog Helenes Hænder og svang dem til højre og venstre. Gennemstrømmet af Kærligheds-trang, opfyldt af et lykkeligt Velvære stod han en Stund og saa med skinnende Øjne paa hende. Hvad om denne lille søde, trofaste Pige om nogen Tid kunde flytte ind til ham derovre i det fremmede Land som hans lille søde, trofaste Kone!

„Hvad, Helene! Faa saadan en rigtig lun og hyggelig Rede for os selv, hvor vi kan sidde og være saa lykkelige.“

„Du husker nok ikke paa Mor.“ Hun gjorde et Kast med Hovedet hen efter Sovekammeret, hvor Fruen var gaaet ind.

Han trak paa Akslen og drog et Suk. „Jaja, min lille Ven, vor Tid kommer vel en Gang. Jeg tror ikke, du længes saa meget efter mig som jeg efter dig, naar vi saadan er skilt fra hinanden.“

„Hvorfor tror du ikke det?“

„Jeg ved ikke; men jeg vil være et Asen, om jeg ikke somme Tider er færdig at miste Vejret af bare Længsel.“

Hun trykkede hans Haand: „Du gode, rare Tomas!“

Da hun om Aftenen var kommen ind i sit Kammer, satte hun Lyset paa sin Kommode og drog en Skuffe ud for at finde et Tørklæde. Alt laa endnu hulter til bulter efter Rejsen.

Paa een Gang gav det et Ryk i hende; en lille tør Avnbøgvist var falden ud af en Bog, som hun vilde flytte. Hun vidste ikke, at hun endnu

havde denne Kvist, hun havde ikke haft fat paa denne Bog i lange Tider.

En let Krydderduft steg op fra de tørre Blade.

I stille Hengliden mellem Mindernes og Indbildningskraftens mangefarvede Billeder stod hun med Kvisten mellem Fingrene og saa paa den flettede Tande, der krummede sig rødglødende i Flammen.

En let Taage lagde sig for hendes Øjne og skabte en svag Regnbueglans over det lille søvnige Ildpunkt; men i det samme tog Lysglansen til at flakke og skælve som ved et Tryllepust — den tog til i Styrke, bredte sig ud over en stor Sal med gyldne Spejle og Lister, over et Mylder af unge, glade Mennesker, der tumlede sig i lystig Leg . . . En Traad blev rakt frem, to Ansigter nærmede sig hinanden, tyggende, leende, det ene med hvide Tænder og bløde, sorte Haar over Munden, en hel Krans af Hoveder med et Utal af Krøller, Blomster og blinkende Øjelas samlede sig om dem, tættere og tættere nærmede de to Munde sig hinanden, Luften blev varm imellem dem, en ejendommelig Kildren løb rundt om Læberne; endelig drog det ene sig rødmande tilbage under en Salve af Haandklap og Latter . . .

Hun rettede sig og drog Vejret langt et Par Gange.

Men Lysglansen bredte sig videre — ud over Mark og Skov, fyldte hele Himmelrummet, et tindrende, hvidgult Lys, der brød sig i et brunligt Vandspejl og spillede mellem Siv og Aakander . .

Paa en Græsbenk under en Avnbøg sad to unge — de samme to — optagne af Kæmpevisepoesi og Ingemannske Helteoptrin. Inde fra Skoven lød Latter og Raab, men Lyden naaede dem kun med den udviskede Velklang, som en Kalden i Skoven kan have en lun Sommerdag. De sad og talte saa

kærlig sammen, ret som to Søsken, snart alvorlig, snart skæmtende. Nu og da strøg en Luftning hen over Mosen, dannede lange, riflede Skygger over Vandfladen, puslede lidt i Sivene og skød sig op imod dem med en Duft af Padderokker og Mosebalsam . . . Saa kom der et af disse smaa Indfald, som et Par store Børn kan more sig med. „Er det ikke underligt,“ spurgte han, „at man hele Tiden blinker med Øjnene? Man ved ikke af det, men man kan ikke lade være.“ — „Det kan man da nok, naar man vil,“ mente hun. — „Nej, man kan ikke. Prøv en Gang at se mig ind i Øjnene.“ Han hældede sig hen imod hende, og de gav sig til at se vist paa hinanden. „Ja, nu skal De se rigtig paa mig, fast — saadan!“ bød han og lod sine kulmørke Øjenbryn skygge ned over det dybe, rolige Blik. Længe holdt hun ud uden at blinke; men lidt efter lidt mærkede hun en underlig Hede i Hovedet, det var, som om hun saa ned i et brunligt Dyb, hvor det skinnede og flammede paa Bunden, og hvor noget tryllende drog hende med usynlige Fangearme. Paa een Gang gav alt sig til at løbe rundt for hende, Blodet kogte for Ørerne, hun havde en Fornemmelse, som om hun sank og sank . . . Da maatte hun slaa Øjnene ned og gemme Hovedet i sit Lommetørklæde. „Aa jeg er saa rædsom nervøs . . . det er ikke alle, der kan taale saadan noget.“ Han lo og kastede en lille Kvist, som han havde brækket af Træet, hen i hendes Skød, — det hele blev slaaet hen i Skæmt.

Gennem Skillevæggen hørte hun Tomas hoste i Gæstekammeret, og i samme Nu blev Lysglansen og Synerne borte, efterladende sig noget nøgternt, tomt — hun vidste ikke hvad.

Han tog sig til Panden, gik hen og satte sig

paa Sengen og hældede Hovedet mod Bordkanten; men i næste Øjeblik rejste hun sig, tog Kvisten, som hun havde lagt fra sig, maleden den til Stumper i Haanden og kastede Grumset ind i Kakkelovnen.

Tomas bankede paa Brædevæggen. „Har du det godt?“

„Ja, jeg har det godt.“

„Godnat, min egen, kære lille Ven!“

„Godnat.“

„Og drøm saa om din Skat!“

Hun satte sig atter paa Sengen, borede Hovedet ned i Pudsen og brast i Graad.

II.

Morgentoget hilste den lille Holdeplads Godmorgen med en hvæsende Dampudladning, der skød sig ind under Gangbræderne og kogte op af Aabningerne, Stationsforstanderen stak en Blyant til sin guldsmykkede Hue og mønstrede Vognene med et morgengnavent Blik. Plankerne gungrede en Stund under Støvletramp og Vognrullen, Velkomst- og Afskedshilsener skiftedes, saa hvinede Fløjten, og bort gled atter det lange, mørke Leddyr.

Blandt de udstegne rejsende var der en sortskægget, noget bleg ung Mand i graastribet Sommerklædning og med en bredskygget Panamahat. Bærende en grøn Blikkasse ved Remmen i den ene Haand og et tigerskindsagtigt Rejsetæppe paa den anden Arm gik han rask gennem Ventesalen og Forstuen, stillede sig et Øjeblik udenfor paa Stentrappen og saa sig om.

„De skal da ikke ad Øster Holmstrup til?“

spurgte han en Karl, der holdt med et Køretøj lidt inde paa Pladsen.

„Næ, jeg skal ad en hel aa'n Kant til.“

Den unge Mand smed Kasseremmen om Nakken, smøgede Benklæderne op og gav sig paa Vej sydpaa.

Da han havde arbejdet sig op ad Vejrup Bakke, stod han et Øjeblik stille, lagde Haanden bag Lænden og rettede sig med en Trækning af Smerte. Det fine, skarpe Aasyn opklaredes dog mere og mere, medens han lod Blikket glide ud over Naturen, der laa i morgenlys Fred, med hvidblaa Dampbølger over Tørvegrave og Ellekrat og med Havet smilende som en Sølvflade under en Hvælvning af blaa Luft med smaa vinrøde Skyer.

Hans Øjne blev vaade og fik et let rødligt Skær.

„Denne skønne, dejlige Verden!“

Han klemte den ene Haandflade fast om Øjnene og bøjede Hovedet.

Saa gav han sig atter paa Vej og lod Indtrykkene samle og danne sig, som de bedst kunde, sammen med Minder og Fremtidssyner.

„Hvor længe kan jeg da leve?“ hørte han sig selv spørge.

„Lad os nu være fri for alle disse triste Gravtanker! Ud paa Hovedet med dem i Østersøen . . . Ingen Læsning, bare drive, drikke fed Komælk, skyde Bekkasiner . . . Og saa Badning med koldt Vand hver Aften.“

Aa, hvad vilde det alt sammen hjælpe, naar Vorherre dog havde sat sin Finger paa hans Rygrad og sagt: „Dø!“

. . . Den gamle Gartnergaard, Haven, Kastanietræet med den rustne Jerngjord, Aaen med det hvide Rækværk, Far og Mor, Juletiden — han saa

det alt i fjerne Syner, gennemlevede paa ny disse sangfyldte Dage, der ikke kendte til andre Sorger end et Suk over et knækket Pusterør. Hvor laa den nu langt tilbage, denne skønne Barndom, gemt under et stedse voksende Askelag, som den aldrig vilde blive gravet ud af! Hvorfor havde Livet budt ham til Fest, naar det dog vilde narre ham og aabne ham Kirkegaardsporten i Steden for Paradislaagen?

En knugende Træthed laa som et Blylag over hans Lænder; heldigvis kom der en Tørvevogn, saa han slap til at køre et Stykke af Vejen.

Da han stod af, maatte han øve sig frem med smaa Skridt, til han kom i Gang.

Der stod Øster Holmstrup Mølle ude i Synsranden og svang de graa Vinger mod en Baggrund af hvide Uldskyer. Hvad mon Tomas Ravn vilde sige?

Gerne havde han lagt sig en Stund op ad Grøftens bløde Græshynde og summet sig lidt endnu paa de gamle Minder, men Duggen perlede fra alle Stilke og Bladhjørner, han maatte blive paa Vejen.

Han nærmede sig mere og mere Møllen, — denne velkendte gamle, firkantede Melkasse paa syv frønnede Egestolper.

Monstro han var deroppe?

Møllen laa et halvt Hundrede Alen fra Vejen, i en bølgende Havremark. Oppe i Døren, hvilende med Akslen mod Karmen, stod en ung Mand med et Bryst som en Hestebringe og saa ud over Omlandet. Mon det skulde være Tomas? Nej, han lod ikke til at ville hilse . . . jo, nu rettede han sig og smed Fingrene til Hatten.

„Nu har jeg min Salighed aldrig set saa galt i mine Dage — Hans Bøje!“

„Goddag, Tomas!“ hilste den fremmede og steg op ad den smalle Trappe.

„Men hvad i Alverdens Rige . . . Goddag, din gamle Dolk! Og velkommen, velkommen!“ Møleren knugede hans tynde, vaade Haand, som om han vilde klemme Valle af den.

Men hvor var Tomas Ravn dog bleven tyk og sat! Det store Ansigt — rødtligt, dygtig fregnet, men kønt dannet, som det var — prydedes af et tykt, mørkerødt Helskæg og blussede af Sundhed. Paa Hovedet sad en melet Garibaldihat og gyngede paa et Lag Fjedre af røde Krøller, et Par store Øren, kantede med hvide Hudskaller, kiggede frem af et vildt Krat i Tindingerne. Trøjen eller Frakken, han bar, var en kort Jægervams med Rugmel i Sømmene og Klid i Knaphullerne.

„Og jeg, som troede,“ vedblev han, „at du i det højeste kunde naa ud i Søndermarken en Søndag Eftermiddag og ligge og flække Støvdragere med en Pennekniv!“

„Du kan da se, at jeg kan naa lidt længere ud i Landet.“

„Du lægger Haanden paa Ryggen — er du træt?“

„Aa ja, lidt.“

„Ved du, hvad du nu skal, du gamle? Du skal have dig et rigtig tæt Foder, saa skal du se . . . Du bliver her da et Par Dage i det mindste?“

„Ja, jeg . . .“

„Det kan jeg lide!“ Han slog ham over Armen med et Sækkebaand, der efterlod sig et Par fine, hvide Striber paa Tøjet. „Du kan tro, her er heller ikke saa tosset at være for en Landligger, at jeg selv skal sige det. Kom herhen og se ud mod Stranden! Se nu der: Damperen og Fiskerbaadene! Det er en Toldkrydser, den der med de brune Sejl. Og saa Skoven derude, hvad! Men det bedste

har jeg dog dernede, hæld dig ud ad Lemmen! . . . det lille Hus der med Skifertaget — der til højre for Poplerne!“

„Ja vel! Hvad det?“

„Min Kæreste!“ udbrød Mølleren med optrukne Bryn og gav Vennen et Puf med Albuen. „For Pokker, ved du ikke det? Og vi skal have Bryllup om et Par Maaneder.“

„Naa, ja saa! Ja det er jo da . . .“ Oprigtig talt var han ikke vis paa, at det var Frøken Helene Ravn, Talen var om; endelig fik han givet sin Raadvildhed heldigt Udløb i et Spørgsmaal om Grunden til, at de ikke var blevne gifte for længe siden.

Tomas drog paa Akslen. Det havde i Grunden ogsaa været en rasende kedelig Historie. Men hvad skulde han gøre? Han kunde jo ikke tage hende fra Moderen, og desuden . . . ja, det hele havde været noget Kludderi; men nu gryede det endelig med lyse Løfter.

„Aa, du gamle, du kan aldrig tro, hvad hun er for en sød, velsignet Pige! Jeg er næsten angst . . . er du forlovet?“

„Nej.“

„Ikke det mindste? Menneskebarn! 26 Aar og endnu ikke ramt!“

Han drog ham med hen til Døren igen. „Kom nu her! Der er min Mark ude, som du ved, helt derud til Diget ved Stendyssen.“

„Ja, jeg husker det godt.“

„Du kan tro, jeg slider ordentlig i Jorden. Hele det Stykke der ved Aaen drænede jeg sidste Aar, nu staar det Skifte ved Siden af for Tur. Bageriet dernede har jeg bygget helt om og faaet lavet en tidssvarende Ovn med Jernskive og Ruller. Nu gaar jeg og tænker paa en Hollænder.“

„Du mener en ny Mølle?“

„Ja. Det er jo en ren Skændsel med saadan en gammel, raadden Kasse i vore Dage. Man maa min Salighed følge med Tiderne. Rigtignok skulder jeg 20,000 i Ejendommen, men hvad Pokker, det skulde da være som Syges, om man ikke, naar man sætter fuld Kraft paa, skulde kunne sidde og harpe sig et Par Tusind i ren Indtægt om Aaret. Man er ung, du gamle! Op med Sejlen og lad den skære, saa det koger om Tappene!“

De fulgtes ad ned mod Møllegaarden, der laa i en Udkant af Byen, nogle Bøsseskud fra Møllen.

Bøje saa ned mod sine klamme og støvede Benklæder, der stod som et Par stive Hylstre om Skinneben og Lægge.

„Jeg er for Resten lidt angst for, at du og dine Forældre ikke bliver synderlig glade, naar I hører min skumle Plan.“

„Naa da?“ Mølleren standsede.

„Sagen er: min Læge, Dr. Hartvig, har ligefrem nødt mig til at tage herud for Vandets og Luftens Skyld.“

„Hvad Pokker, er der noget alvorligt i Vejen?“

„Aa ja, det er saadan lidt Pilleri i Ryggen.“

„Da skal vi min Salighed nok faa Kadaveret i Orden, naar du bare vil slaa dig til Ro hos os i nogen Tid.“

Igennem en melet Bod med Grynkasser og Brødhylde kom de ind i Dagligstuen, der stod i det dejligste Sommerlys, med smaa bævrede Skygger af Løvet uden for Vinduerne. Over Bordet hang en syvarmet Lysekrone med Glasprismer, der sendte regnbuefarvede Lyspletter omkring paa Væggens røde Flader. Under det ene Vindue stod en lav Forhøjning med Stol og Sybord, et Væv af Vedbend bredte sig over Væggen mellem Vindu-

erne og dannede en bred, mørkegrøn Ramme om et paa en Hylde staaende Marmor-Taffelur.

Bøje studsede. „Hvor I dog har faaet det nydeligt!“

„Ja, ikke sandt! Men det er ogsaa nyt næsten alt sammen. Man maa have det lidt hyggeligt, du, til Konen kommer. Sæt dig nu ned og lad Hvile falde paa dig.“

En gammel, meget høj og meget fed Madam med en glatsiddende Nathue og Sivsko kom rokkende ind fra Køkkenet, gumlende paa en Osteskorpe, eller hvad det var.

Bøje gik hen imod hende, tog hende i Haanden og raabte hende ind i Ansigtet: „Goddag, Madam Ravn! Kan De kende mig igen?“

Hun klippede med Øjenlaagene og tyggede paa Klumpen.

„Mor kan nok se, at det er en rejsende Haandværker,“ raabte Tomas hende i Øret.

Hun smilede og gav ham et Puf med Albuen.

„Jeg har dog været her en Gang før,“ raabte Bøje videre.

I samme Øjeblik gjorde hun et Slag i Luften med den ene Haand som for at tilkendegive, at nu var hun med. „Det er det Skæg; og saa er De bleven saa mager.“

Hendes Søn skyndte sig at tage Ordet: „Han vilde gerne slaa sig ned hos os en lille Tid.“

„Ih, det var da morsomt! Men det er jo uheldigt med Gæstekammeret, det er jo . . .“

„Jeg skal nok faa Helene til . . .“ Han fuldførte Sætningen med et Par Nik.

„Naa, ja vel, ja — jo, det kan vi jo saa godt.“

Gæsten nikkede taknemmelig. Han havde for Resten kun hørt paa halvt, hvad Talen var om, da han havde staaet hensunken i Skuet af den

gamle Kones fedtglinsende Kjole og den runde Bulk, der laa ud over Forklædebaandet. Hyggelig var hun just ikke at se til, men han vidste, at hun var en rar gammel Kone, der gik og passede sig selv og syntes at leve for en samvittighedsfuld Maling af gamle Oste- og Brødskorper.

Efter at hun mildt nikkende havde fjernet sig, lod Bøje sig glide ned i en Gyngestol, der stod tæt ved ham.

Han kom til at fæste Blikket paa et engelsk Kobberstik, som han huskede var købt paa en Auktion efter Sognets forrige Præst: en Gengivelse af Lodovico Caracces Maleri „Den hellige Magdalene med Dødningehovedet“. Et misstemmende Jag gik igennem hans Sind ved Synet af det huløjede Hoved.

„Tag dig en Pibe!“ raabte Tomas, der var gaaet ind i Sovekammeret for at hæge sig lidt. „Og det er sandt — en Bajer, det glemte jeg.“ Han kom løbende med opsmøgede Skjorteærmer og hvide Skumklatter op ad Armene.

„Nej Tak, maa jeg hellere faa lidt Mælk.“

„Mælk? Naa ja, som du vil. Hej derude — Trine, Sidse, eller hvad I hedder, nogen Mælk!“ raabte han ud ad Køkkendøren og gik derpaa atter ind til sit Fad.

I samme Øjeblik, som han havde fjernet sig, rejste Bøje sig med en ærbødige Hilsen imod Indgangsdøren, hvor en ung Pige med blaat Uldtørklæde over Hovedet kom til Syne.

Frisk og straalende som en af Exners Bondpiger stod hun nogle Sekunder og saa paa ham. Da blev hendes Aasyn paa een Gang blegt, men overdroges straks derefter med en hed Rødme.

„Hr. Bøje! Jeg blev saa . . . aa, jeg er saa varm . . . af at gaa.“

Han hilste paa hende og udtalte sin Glæde over, at hun kunde huske ham.

„Er det dig, min Snut?“ lød det som i en Sæk inde fra Sovekammeret, og Mølleren kom frem i Døren med store, glade Øjne, gnidende sig om Skægget med Haandklædet, og med de røde Krøller strittende til Vejrs. „Ja er det ikke morsomt, at . . . hvad er der? Du har nok rendt Væddeløb, ha ha! Sæt dig dog ned lidt, Barn! Aa hvor det blaa Tørklæde pynter hende, hvad Bøje?“

Han kom helt ind til dem.

„Og tænk, det Københavnermenneske vil vise os ringe Landsbyfolk den Ære at opslaa sit Telt herude og dvæle hos os udi lange Tider!“

„Naa,“ svarede hun lidt uvis; hun mente, det var Spøg.

„Ja,“ faldt Gæsten ind, „jeg er virkelig helt undselig ved saadan at snylte mig ind i Huset.“

„Sludder og Vrøvl med dit Snylteri! Lad os nu bare være Mennesker, som han sa', Poppedrengen.“

Hun saa skiftevis paa den fremmede og sin Kæreste og vidste ikke, hvad hun skulde sige.

„Jo, jeg er saa angst for, at jeg skal blive til alt for megen Ulejlighed.“

„Aa, det . . . Tomas, staa dog ikke der med det snavsede Haandklæde!“

Hun drog ham ind i Sovekammeret og lukkede Døren. Hun var atter bleven bleg.

„Tomas, det kan vi ikke; du maa sige Nej.“

„Hvad er det for nogen Snak?“

„Ja det kan vi ikke — ikke paa nogen Maade, jeg kan ikke overkomme . . . her er ikke Plads, ikke et Sted, hvor vi kan lægge ham.“

„Vi har jo Gæstekammeret, Barn.“

„Gæstekammeret er fuldt af Uld, og desuden . . .“

„Saa flytter vi Ulden.“

„Nej, det sker ikke, Tomas.“

Pigen, der var kommen ind med Mælk, aabnede Sovekammerdøren for at faa Rede paa en Køkken-sag. Frøkenen fulgte med hende ud, men skyndte sig gennem Dagligstuen.

Bøje lagde Mærke til hendes forstyrrede Ud-seende og spurgte sig selv, hvad der kunde være i Vejen. Aa, det var vel det Haandklæde. Hun havde for Resten set rigtig køn ud i det Øjeblik, hun viste sig i Indgangsdøren, med de røde Kinder og det mørke, fyldige Haar indfattet i Tør-klædets lyseblaa Ramme. Ellers var hun just ingen Skønhed — Panden noget lav og Ansigtshuden lidt grov. Det eneste kønne var Øjnene, der kunde se paa en med en inderlig, uskyldig Gløden.

Han huskede saa tydelig, at han var bleven halvt frastødt af hendes Aasyn, da han første Gang saa hende. Det var hos Godsforvalterens paa Kristjanslund. Han havde spist Traad med hende og kunde godt have kysset hende, men brød sig ikke om det, hendes Læber var saa tørre. Det eneste, der havde givet ham en Smule Deltagelse for hende, var, at hun var Tomas Ravns Kæreste. Senere havde han et Par Gange skiftet nogle Ord med hende paa Holmstrup Kirkegaard efter Guds-tjenesten, og endelig havde han siddet og talt en Del med hende ved Birkemosen i Holmstrup Vang ved en Skovtur. Hver Gang havde hun ligesom lukket op for ny Gemmer i sit Indre. Sidste Gang havde han endog i hendes Øjne opdaget Glimt af en dybt gemt Glød og fundet noget umiddelbart i hendes ellers tilsyneladende noget tørre Hverdags-natur. Han havde maaske nok den Dag været særlig venlig imod hende, og han mindedes godt, at han var kommen til at tænke paa Planten Soldug, der kun aabner sin Blomst i det varmeste Solskin.

Men det var saamænd en meget uskyldig Venlighed, han havde vist hende, og han havde rent glemt hende med det samme. Fra Kristjanslund var han rejst til Jylland, havde i et Par Aar været Forvalter hos en større Jorddrot, havde forelsket sig i sammes Datter, men faaet en Kurv, hvorefter han slog sig fra Landvæsenet og rejste til København, hvor han siden havde levet af sin Arv. I al den Tid havde han saa at sige intet hørt fra sine Kendinger paa Holmstrupstrøget, og indtil denne Dag havde han ikke været vis paa, at det endnu var godt mellem Frøken Helene og hans gamle Ven Tomas Ravn.

Tomas var lidt gnaven, da han atter viste sig, og det var først, efter at han havde taget Plads ved det rigt dækkede Bord og fanget et Glimt af den slebne Karaffel med den guldglødende Sherry, at hans gode Lunes Varme atter skød sig op i ham.

Der var dækket til seks Mennesker.

„Mon Far og Svigerfar ikke kommer?“ spurgte Tomas.

„Jeg ved det ikke. Din Far er nok gaaet i Marken, og Far har spist nede hos os selv.“

„Jaja, lad os tage fat. Værsgod, Bøje, sæt dig nu her og tag dig et rigtig Kraftfoder.“

„Tak, jeg maa desværre være meget varsom med, hvad jeg spiser.“

„Du kender vel nok min Svigerfar, gamle Redaktør Ravn?“ spurgte Tomas, da de havde faaet Knivene i Gang.

Nej, Bøje vidste ikke, at han nogen Sinde havde haft den Ære . . .

„Ja, du ser, at det vrimler med Ravne her i Holmstrup, det er en rigtig Ravnekrog, du er kommen ud i,“ vedblev Mølleren og satte en Karls-

berger for Munden. „A . . . h! — Men heldigvis er de fleste af dem Hanravne; Hunravnene de er vanskeligere, de hugger. Hvad, Helene?“

Et Par smaa bitre Smilrynker viste sig om hendes Mund.

„Jaja, min Snut, vi to plejer da ellers nok at kunne spænds, hvad? Skaal, min Tøs, det er ligegodt dig, der sætter Kruseduller paa mit Liv. Velkommen, Bøje!“

Gæsten nippede til sit Glas og lod et Ord falde om, at det var lidt tidligt paa Dagen at drikke „Pale Sherry“.

„Tidligt? Det er en ædel Morgendrik.“

Gamle Madam Ravn, der nu var bleven pudset lidt og havde faaet byttet Sivskoene med et Par pæne Morgensko, sad med Mundvigene fulde af smeltet Smør og saa mild og glad fra den ene til den anden, medens hun stilfærdig tyggede de fede Billinger, hun efterhaanden skar af sin Mad. Tomas nikkede hvert Øjeblik til hende og skød Fade med Æg og Pølse hen for hende. Af og til mumlede hun et Par Ord til Helene, der gjorde Tegn med Øjne og Hænder til Svar.

„Saa vil du nok tage dig af det Stivetøj, lille Helene? Ja vel — ja, jo — ude paa Tornene.“

Bøje, der nok kunde skønne, at den unge Pige allerede maatte tage Skraldet af for den aldrende, fede Husmoder, hældede sig hen imod den sidste og raabte:

„De maa nok love for Deres Svigerdatter.“

„He he,“ lo den gamle Kone uvis.

Frøken Helene var urolig og tavs. Bøje henvendte alt imellem et Ord til hende, men hun svarede hver Gang underlig kort og havde travlt med at stille Fade og Glas i Orden.

Man hørte Stokkestød i Gulvet i det tilstødende

Værelse, en Blinddør ved Kakkelovnen blev aabnet, og ind humpede en lille tør, vredladen Mand, støttende sig ved en knastet Egestok.

„Der har vi Redaktøren! Kom her og faa et Glas med, Svigerfar! Det er en Barndomsven, vordende Skovrider.“

„Naturligvis rrradikal?“ spurgte den gamle med en skarp, rivende Stemme og gennemborede den fremmede med et politisk Dolkeblik.

„Voldsom radikal ligesom jeg,“ faldt Tomas ind, „men derfor kan vi jo være lige gode Venner. Tag dit Glas, Bøje, saa drikker vi et Bæger med den gamle, uforbederlige Nationalliberaler. Skaal, Svigerfar!“

Det gamle, glatragede Ansigt sad i stivnet Ro, med Brynene knugede ind imod hinanden som ved en urokkelig Viljes Pres. Han sagde aldrig ret meget, men der var et evigt politisk Mudder inde bag hans falmede sorte Fløjelsvest.

„Aa du, Bøje,“ tog Mølleren atter fat, „hvor jeg tit og mange Gange tænker paa den Tid, da vi læste Mathematik sammen hos gamle Kaptajn Fønss.“

„Ja, det var en Skam, som du tit drillede ham.“

„Lige meget, han holdt af mig, det gamle Stivben, hvor mange Lussinger han hev mig. Jeg har for Resten tit tænkt paa at tage Magisterprøve i Mathematik . . . ja, du ler, din Hund! Min Salighed, om jeg ikke kan staa paa eet Ben og ramse dig hele Geometrien og Algebraen op: Kuglens Overflade $\frac{4}{3}r^3\pi$, den afkortede Kegle . . .“

„Nej holdt, holdt, det er galt!“

„Hvad? Er det galt? Og det er nok det eneste, jeg kan, naar det kommer til Stykket . . . Meneske, du har jo næsten ingenting i Glasset!“

„Tak, jeg vil ikke have mere.“

„Snak!“ Mølleren lod et Skvulp skylle ned

mellem hans Fingre og nødte ham derved til at tage Haanden fra Glasset.

„Se der, du gamle! Nu drikker vi paa „den evige Sundhed, som udi Hjertet gror“.“

Bøje saa med vemodig Undren paa hans fregnede Ansigt; det var, som den tyreagtige Sundhed, der glødede i dette store, røde Hoved, gjorde ham selv dobbelt svag.

„Og saa kan vi nok sprede Ulden ud paa Loftet, lille Helene. Du finder nok ud af det . . . ja vel! Hvad? . . . ikke? Jeg mente bag ved Skorstenen . . . ja vel, vi kan snakke om det.“

Blinddøren aabnedes paa ny, denne Gang med et rask Sving. Det var den gamle Møller, Tomas's Fader, en lille gul, glad Olding med det skaldede Hoved kiggende frem af en vældig Frakkekrave og med Snus i Næsehaarene. Han kom farende med en Tøjrepæl i Haanden, nynnende Sangen: „En Skaal for den Mø i blufærdige Vaar,“ men studsede og holdt inde, da han fik Øje paa den fremmede.

„Bi nu lidt, bi nu lidt!“ udbrød han med en pibende Snøvlen, der lød, som om en usynlig Tøj-klemme sad ham over Næsen.

„Hvad er det, Far kommer trækkende med der?“

„Nej nej nej nej nej nej, bi nu bare lidt!“ gentog den gamle og pegede efter Bøje med Tøjrepælen. „Didriksen!“ kom det endelig med Overtydningens Kraft.

„Nej, det er Bøje“, oplyste Sønnen. „Kan Far ikke huske Hans Bøje, som var Underforvalter paa Kristjanslund.“

„Jo jo jo jo, vist saa! Ok jo, Gartnér Bøjes Søn, Næ . . . æ, vil man se! Goddag, Goddag, min kære Bøje! Velkommen!“

„Hvad er det for en Tøjrepæl?“ spurgte Sønnen igen.

Tøjrepæl? 'Em . . . n! det ved jeg s'mænd ikke af; jeg kommer lige ude fra Kalvene. Aa maa den ligge lidt her paa Gulvet, lille Lene?“

Han satte sig og tog en Pris.

„Næ . . . æ (nuf, nuf!), er det vækkelig gamle Gartnér Bøjes Søn? Kristen!“ — han vendte sig her mod sin Broder, Eks-Redaktøren — „har du nogen Sinde kendt Søren Bøje?“

Den adspurgte rystede paa Hovedet og hug Spørgeren med et Skraablik, der syntes at sige: „Maa jeg være fri for dine Næsvisheder?“

„Næ . . . æ, det var da morsomt, at jeg straks kunde kende Dem igen. De er for Resten kommen til at se lidt daarlig ud. (Sønnen gav ham et Puf med Næsen af sin Morgensko). De burde vist gaa med en Despirator for Munden . . . hvad er 'et, hvad er 'et?“

„Vil Far ikke have et lille Glas?“

„Et lille Glas? 'Em . . . n, 'em . . . n, ja lad gaa! Næ-je, hvad jeg vilde sige og ikke lyve — og jeg har dog vist ikke set Dem mer end een Gang.“

„Nej, det har De næppe; det var derfor ikke saa underligt, at De ikke kunde kende mig,“ sagde Bøje lidt ondskabsfuldt.

„Næ, hvor kunde jeg det? . . . Det var den Gang, min Brodersøn og hun der (Frøkenen rejste sig og gik) . . . kan De huske Skovturen?“

„Da jeg kom med som Snyltegæst.“

„Snyltegæst? Snak, Snak! Vi indbød jo selv baade Dem og Deres Søster Emilie, da vi stødte sammen med Dem ved Mosen — kan du huske, Tomas? Det er sandt, det var jo, mens du var i København. Ok ja, ok ja, hvor Tiden dog gaar!

Men det er det, jeg altid siger, kære Bøje: man skal bare have en glad Livsbetragtning, saa skær det hele. Og De er nu?" spurgte han med eet og lagde Hovedet med en kælen Hældning helt ned under Frakkekraven.

"Jeg har opholdt mig et Par Aar i København for at læse til Forst-Eksamen."

Den gamle virrede med Hovedet og skød det tørre Næseskind op i Rynker.

"Forst-Eksamen? Forst-Eksamen? Hvad er nu det for noget? Nej, ved De, hvad De skulde lægge Dem efter, unge Mand? De skulde studere Politik, min Far, Politik — det er Tidens Videnskab. Forstvæsen? Du milde, hvem bryder sig i vore Dage om Junkerjagter og Skovkultur? Nej, det er Folkeopdyrkningen, min Far, Folkets Opdragelse til Selvstyre, Bondestandens og Menigmands . . . ja, det kan ikke nytte, du vrider dig, min gode Kristen; du og dine Venner har saa længe toldet Slumpene, nu vil vi andre pinte ha' fat i Poserne."

"Og male det hele i Skuddermudder?" indskød Bøje.

"Skuddermudder? Potz Donner Wetter!" brød den gamle løs og flyttede Gæsten ind paa Livet. "Se paa mig! Her ser De en Mand, som er 78! Tror De ikke, der er Forstand og Erfaring inde bag denne Pande?"

"Jo, det tror jeg meget godt."

"Skuddermudder! Du milde! Har Deres Meningsfæller nogen Sinde haft Mænd som Aaberst Tscherning, Grundtvig, Balthasar . . ."

"Al Agtelse for Oberst Tscherning og Grundtvig som Embedsmænd og gode danske Borgere, men rigtignok ikke som Politikere."

Redaktøren tog sit Glas og saa hen paa den unge Mand med et indvendigt: "Hm, maa jeg . . .?"

Men Forstmanden var imidlertid kommen dybt ind paa en Redegørelse om „Stuepolitik og hul Idealisme“.

Møllerkonen, som kunde mærke paa Støvet, der føg i Luften, at Herrerne tumlede sig i Politikens Krigsdans, nyttede Lejligheden til at søge Klarhed over et Spørgsmaal, der længe havde sysselsat hendes Gætteevne.

„Lille Helene, hvad var det for en Lirekasse, Bøje før snakkede om?“

„Nej, han sagde: „Svigerdatter“ — „De maa love for Deres Svigerdatter.“

„Naa . . aa — saadan! Jeg vidste saamænd ikke andet end . . hehe . . jaja! Ja, det er saamænd sandt, min Pige.“

Misforstaaelsen morede øjensynlig den gamle Kone meget, i det mindste blev Smilet siddende om hendes Mund, længe efter at det var afbrugt.

„Er det Frihed?“ spurgte Bøje og slog ud med Gaflen. „Det er den rene, skære Voldsvælde.“

„Fuldkommen rigtigt!“ brummede Redaktøren og tog om Glasset med saa griske Fingre, at Vinen hoppede og skvulpede som i den dødeligste Rædsel.

Ordskiftet tog mere og mere Fart. Tomas slog sig sammen med sin Fader og mente, at Folkepartiet min Salighed vilde sejre til sidst, naar det bare hængte i, medens Bøje og Redaktøren hævdede Dannelsens og Sagkundskabens evige Ret til at holde Tømmerne.

Redaktøren havde faaet fat paa en Proptrækker, der knækkede og vred sig grufuldt mellem hans rystende Fingre, medens han hvert Øjeblik faldt ind med et „Fuldkommen rigtigt!“ — især hver Gang hans yngre Meningsfælle slog en rigtig snærende Fangeløkke om Halsen paa de to Møllere.

Tomas blev til sidst hed i Panden og vovede en Udtalelse om, at Svigerfars Politik lugtede af Mug, Svigerfar var for længe siden udslettet af Rullen.

„Naa!!“ udbrød den gamle Mand kort og satte en Hæl i Gulvet, hvorefter han rejste sig og skyndte sig ud af Stuen.

Bøje mente, det var bedst at holde op med den Leg.

„Det skal du ikke tage dig nær. Man kan ikke sige et Ord til ham, uden at han stamper ad en som en Bede ad en Hund.“

„Ja ja ja ja ja, du er ogsaa for ivrig, Tomas,“ mente den gamle Møller, der hele Tiden havde hoppet paa Stolen og fægtet i Luften som en rasende.

De to Venner tog Gaard og Bageri i Øjesyn og opfriskede gamle Minder fra deres Barndom.

„Det er for Resten mærkeligt,“ fandt Bøje, „at vi to saadan skulde komme op at nappes i Politiken; naar alt kommer til alt, er jeg i Grunden Fremskridtsmand, især er jeg meget frisindet paa det kirkelige Omraade.“

„Naa, det kan jeg da forstaa . . . Men hvad siger du om den Knabstrupper der? Dukketøj, min Ven! Falden efter „Hingist“ paa Kristjanslund.“

Til sidst havnede de i Redaktørens tarvelige, men højst hyggelige Hjem, hvor Tomas snart fik skruet Hovedet lige paa den gamle Politiker.

„Synes du ikke, Bøje, at Svigerfar har det rigtig hyggeligt og rart?“

„Jo, det synes jeg rigtignok.“

Helene gik hen til Kommoden og drejede Lampen en halv Omgang, saaledes at de Papirslapper, Kuplen var sammenklistret med, kom til at vende mod Væggen.

„Men her er ogsaa en Husholderskē, som nok skal sætte Skik paa det hele. Hvad, Helene?“

Hun smilede tvungent og tørrede en Støvplet af Kuplen.

Tomas sad i Sofahjørnet og pustede af Varme. Han tørrede Panden, smed et Ben op paa Sædet og bredte sig over hele Sofaen.

„Aa, hvor man har det godt? Og saa klør man endda Næse efter at faa det endnu bedre. Tænk dig, Helene — om to Maaneder! Kun to Maaneder!“

I et Par Aar havde han holdt Dampen oppe i Malmø. Han skulde min Salighed ordentlig pumpe Svenskerne, var hans stadige Mening; men Pumpningen faldt desværre ud til en grundig Fallit for ham selv. Den gamle Møller havde gaaet hjemme og banket paa sin Snusdaase og vrisset Hovedet dybere og dybere ned i Frakkekraven. „’Em . . . n! hvad skal jeg gribe til med det Asen?“ For at faa Haand i Hanke med Fyren havde han kaldt ham hjem og overdraget ham Ejendommen.

Helene havde været meget lykkelig ved Trolovelsen indtil midt i det andet Aar, da der indfandt sig Tanker, som gravede en Kløft af Ængstelse og Uro midt igennem hendes Lykke; men med den tørre Fornuft, hun havde arvet efter Faderen, og den uskaansomme Selvtugt, hun fra Hjemmet var vant til at underordne sig Pligtens Bud med, bortvejrede hun alle rædde Drømmerier og satte Viljens faste Segl under sit givne Løfte.

For Tomas var hun bleven helt uundværlig. Tit, naar han sad og gabede om Søndagen, kunde hun komme og stikke ham en god Bog i Haanden eller sætte sig ved Siden af ham og drage ham ind i en Samtale, der satte Fart i hans Tanker. Eller hun kunde finde paa uden hans Vidende at lade

den lille rødgule Ølænder spænde for den lille Fjedervogn og paa een Gang, fuldt paaklædt og med en fyldt Madkurv i Haanden, komme og indbyde ham til en lille Skov- eller Strandtur. I saadanne Tilfælde blev Tomas rød i Hovedet af Forælskelse og slog Armene om hende med den Forsikring, at hun min Salighed var „en Kernetøs“.

Under Opholdet i det sygelig-kristelige Præstegaardshjem havde hun været meget alvorlig — havde levet med hellige Sagnhelte og Blodvidner og i god Overensstemmelse med den fra Hjemmet lagte Grundvold samlet sin Tilbedelse om en Slags jødisk Jehova, der kvæger sine udvalgte med Manna og Klippevand, men kommer med Torden og Slinger, naar hans Love trædes for nær.

Over for Tidens Folkerøre stod hun fremmed. Der kunde vel komme Uro over hende ved Drønene af Verdenskampene, og tusinde inderlige Ønsker om, at Freden og Kærligheden maatte lejre sig over det oprørte Menneskehav, udgik da fra hendes Hjerte; men hun saa i øvrigt i Kampene et alment Tidsrøre, der var hende selv uvedkommende. Der gik ingen høje Længsler i hendes Bryst, aldrig havde hendes Indbildningskraft rakt Arme efter fjerne Luftsnyer, aldrig havde hun kendt den skælvende Uro, der kan fylde Sindet under stundesløse Tankers Vingeslag mod et stort Aandsmaal; hun var i saa Henseende en noget søgn Natur, en ægte Datter af den gamle, stive Redaktør. Men i et varmt Leje inderst i hendes Bryst laa en dyb, inderlig Trang til at gøre Nytte ved en stille Gerning inden fire Vægge, en Trang til at lune og lyse for andre og opfange de Giftdraaber, der true hendes kæres Hjerter. At ofre sig for andres Lykke, med sit hele trofaste Sind give sig hen i Pligtens Alvor — det var hendes Naturs

Fødselsmærke, arvet efter den pligttro, blide Moder. Og i de Sjælekamre, hvor Udholdenhed og Vilje boede, blev der ikke let øde; hun ejede Kræfter som faa, men hun gik sin Livsgang uden Staahej, mildt og stilfærdig puslede hun om dem, hun havde om sig, og evnede at give Luften en Varme, der gjorde, at baade Blomster og Hjerter fandt sig vel tilpas.

Under hendes Paavirkning var Manddomsalderens Drift til at øve Mands Gerning kommen til Gennembrud i den forhen letsindige og grove Møllertamp og havde kaldt paa et hidtil unyttet Væld af sund Kraft i hans Bryst. Man maatte min Salighed vise, at man duede til noget.

„Min Salighed“ var en af de Krydderurter, der sad dybest rodfæstet i ham fra gammel Tid. Han havde haft et helt Flor, der knækkede, brændte og lynede Dagen igennem; men Helene havde efterhaanden faaet det luget op, uden at han rigtig vidste af, at Bedet udtyndedes; kun „min Salighed“ kunde hun ikke faa Bugt med; det var saadan en lille rask en, der indgød Agtelse, det var desuden en fornem en — Greven paa Kristjanslund brugte den paa de store Jagter.

Den gamle Møller havde gaaet og gnedet sig lunt i Hænderne i stolt Overtydning om, at det i Grunden var ham, der havde spillet Tomas det Puds at gøre ham til et ordentligt Menneske.

Gamle Møller Ravn var vide kendt i Omlandet. „Møller Ravn fra Øster Holmstrup — gamle Rasmus Ravn, ja vel, ja vel!“ — Saa var det, ligesom Folk saa noget lystigt, gult, rynket noget for sig og fik en Duft af frisk Snus ind i Aasynet. Livlig og rask, som han altid havde været, færdedes han endnu paa Mark og Mose med en Ungersvends Udholdenhed, snart i fuldt Løb paa sine rappe

Hjulben, snart paa Ryggen af en sprælsk Treaarsplag. Hver anden Stund brækkede han Arme og Ben eller fik i hvert Fald haarde Skrammer, der nødte ham til at holde Sengen i længere Tid. Lægen manede ham ofte til Varsomhed, da hans Knokler paa Grund af en for rigelig Kalkmængde var ualmindelig skøre; men naar gamle Ravn kom i Hede, glemte han alle Advarsler og lod staa til. Han var i øvrigt afholdt af alle som en brav og hjælpsom Mand; men Folk vidste godt, at han som saa mange andre brave Medborgere gik med en lille urolig Orm indvendig, en lille Ærgerrighedens Orm, født af Selvtillid og næret gennem Tiderne af smaa politiske Haandtryk og Smil. Efter at han gennem en Menneskealder havde hulslidt alle Trin paa den kommunale Embedsstige, lige fra det, der begynder ved en sodet Skorsten, til det, der ender med den højeste Værdighed i Sogneraadet, havde han i en Aarrække kæmpet ihærdig for at komme til at spille en politisk Rolle i Omlandet og naaede omsider at se sit Navn opført som Tillidsmand i den sjællandske Bondestands Sparekassebøger og at sidde ved Albertis Side ved et Festmaaltid i Kirke Holmstrup Kro. Saa blev Ormen rolig — højere turde han ikke stile.

.

Om Eftermiddagen skulde Tomas et Løb ned hos sin Ven, Skovfoged Jensen, og satte imens sin Fader til at underholde Gæsten; men den gamle ustadige Fælle løb sin Vej hvert andet Minut, snart for at sludre nogle Ord med en af Tjenestefolkene, snart for at bene af efter en bissende Kalv. Til sidst blev han helt borte.

Bøje gik ud i Haven, hvor han nær havde kyst

Livet af Frøkenen, der gik og hængte Stivetøj til Tørre.

„Jeg kom nok bag paa Dem,“ sagde han, da han saa, hvor blodrød hun blev.

„Aa nej.“

Hun stod og pillede ved en af sin Kærestes Flipper, som hun ikke kunde faa til at hænge godt nok paa Tjørnen.

Han saa med en egen stille Fryd paa hende; det gottede ham, at hun viste Tegn paa Uro ved hans Nærværelse. Han var for Resten en lille Smule vred paa hende fra i Formiddags; det var ikke rigtig passende af hende at suse igennem Stuen med saadant et Ansigt, to Minutter efter at han var kommen.

„Det forekommer mig, Frøken Ravn, at De er bleven saa . . . jeg ved ikke . . . saa tavs.“

„Det ved jeg ikke af.“

„De var i alt Fald mere meddelsom, da De var i Præstegaarden.“

„Maaske.“ Hun børstede nogle smaa Fluer af Flippen. „Man var jo den Gang yngre.“

„Yngre! De faa Aar kan da ikke have noget at sige.“

„Der følger altid nogen Alvor med Aarene.“

Ja, det var for øvrigt ogsaa hans Erfaring; men han syntes, hun maatte være saa livsglad, saa lykkelig.

„Det er jeg saamænd ogsaa.“

„Kun to Maaneder til den store Dag, da De skal bære Myrtekransen.“

Hun svarede intet, og han vidste i Øjeblikket heller ikke mere at sige.

„De har vel rigtig travlt med Deres Udstyr?“ spurgte han omsider.

„Aa ja — noget.“

„Det maa dog være en mageløs Glæde for en ung Pige at sidde og sysle med sit Brudeudstyr.“

„Ja, der er meget at tænke paa.“

„Al den Spænding, alle de lyse Syner ved Tanken om de ny Forhold.“

„Aa man har alt for travlt med selve Arbejdet.“

„Jamen, jeg syntes, De sagde, at De ikke havde saa travlt.“

„Nej, det sagde jeg ikke.“ Hun blev endnu rødere og bukkede sig ned mod Kurven.

„Saa maa jeg have misforstaaet Dem.“

Begge holdt igen inde en Stund.

„Der er bleven rigtig nydeligt derinde i Stuerne,“ tog han atter fat.

„Aa ja.“

„De har vel selv ordnet alt derinde?“

„Ja.“

„Saa har De da kunnet faa det hele, som De vilde have det.“

„Ja.“

De kunde ikke faa Samtalen til at glide, det var næsten, som hun ikke vilde indlade sig med ham; men saa fik hun saamænd lade være; hun stod der og var saa optaget af sine Flipper og Strimler, skønt de virkelig hang meget godt.

Postbudet kom og rakte hende et Brev og en Avis over Hækken.

Hvad mon det var for en ukendt Haand?

„Den ny Avis,“ sagde hun og rakte Bøje Bladet.

Hun aabnede Brevet og saa efter Underskriften: Emilie Bøje.

Hendes Øjne blev større og større under Gennemlæsningen. Paa een Gang lod hun Haanden med Brevet synke og saa hen paa Bøje med et Blik, der paa samme Tid udtalte Rædsel og inderlig Medlidenhed.

„Ved De,“ spurgte han og saa op fra Bladet, „at der staar et Vrag og hugger herude i Sandet?“

Ja, hun vidste det nok.

„Mon nu saadant et Vrag kan komme flot igen?“

„Hvad siger De?“

„Jeg siger: mon nu saadant et Vrag kan komme flot igen, eller det er dømt til Undergang?“

„Jeg ved ikke — jo det kan vistnok reddes . . . De undskylder mig nok, jeg skulde ned og . . .“

Han hørte ikke, hvad hun sagde; hun gik fra Kurven og tog Vejen ned imod Huset.

Var det dog ikke nogle underlige Mennesker? Tomas var gaaet bort, den gamle var ogsaa benet af, og nu hun? Han tænkte saa smaat paa at vende Næsen mod Hovedstaden; men en knugende Træthed i den nederste Del af Rygsøjlen nødte ham til at slaa sig til Ro i Gaarden — i alt Fald for den Dag.

„Ah . . . h! Noget nyt?“ lød det med eet ude fra Vejen, hvor den gamle Møllers skaldede Hoved, halvt skjult af en knoklet Haand, der fo'r omkring i Ansigtet med en vaad Bomuldsslask, kom til Syne over Hækken.

„Jeg tror ikke, der er noget,“ svarede Bjeø og rakte ham Bladet.

„Nej, det er en sløj Tid — Stagnation i alle Forhold, ingen Liv i Konturerne. Vi bliver s'mænd snart til Spot og Spe for hele Udlandet. Ok, kære Bøje, jeg vilde ønske, De havde kendt Aaberst Tscherning. Du milde, sikken en Kæmpekarl! Jeg vilde ønske, De vilde læse, hvad han skrev i Trediverne om Folkevæbning og Skolerne og alt det . . . jeg har det inde i min Stue.“

„Ja, jeg har som sagt al mulig Agtelse for Oberst Tscherning; men . . .“

Og nu udspandt der sig en ny lille politisk

Holmgang med smaa Mundhug og store Nævesving, der dog ikke rystede Trygheden hos nogen af de kæmpende, da de havde en god, bred Tjørnehæk imellem sig.

Medens Statens Ve og Vel drøftedes her under Popleerne, svingede Tomas med store Skridt ind igennem Leddet til Holmstrup Vang og styrede Gangen op ad Skovvejen.

Skovfogedboligen var en ældgammel Bygning med stampede Lervægge og et langt Tagbryn, der laa som en vældig Kasketskygge ud over de smaa blaamalede Vinduer.

Skovfogden stod udenfor og pillede ved Knoppen paa en Revolver. Han var en lille korthalset Herre med en Bunke solbrændt Skæg, der laa som et Læs Kvasbrænde ned over Brystet, og med saa meget Kød paa Kroppen, som sundt Rugbrød og godt dansk Smør og Svinefedt kan afsætte i Løbet af en Menneskealder.

„Mand!“ hilste Tomas, „hvordan Pokker er det, du har byltet dig ind?“

„Faaresyge,“ snærede den lille Mand gnavent og rystede saa meget paa Hovedet, som de stramme Sener og det tykke Lag af Strømper, han havde bundet om Halsen, vilde tillade.

„Ja, det kunde man da tænke, at du maatte faa den Sygdom en Gang.“

Skovfogden svarede ikke, men drog lidt paa det venstre Øjelaag.

„Du har faaet dig en ny Skyder?“

„Ja, jeg har været henne at prøve den. Det er en af Edisons, en af dem, der selv støber Kuglerne.“

„Selv støber Kuglerne?“

„Ja. Jeg troede, du kendte de Tingester.“

„Lad mig se! Hvordan gaar det Støberi for sig?“

„Jo ser du: hvis det hænder en Gang, at man

bliver overfaldet, og man ingen Kugler har hos sig, saa kan man bare rive en Tinknap af Bukserne og tygge den sammen og putte den ned i et af Hullerne, saa smelter den, naar Skuddet gaar af, og køles af ude i Spidsen af Formen og bliver til den nydeligste lille Spidskugle. Fa'ens, hvor de Amerikanere ka' hitte paa!"

Mølleren saa paa skraa ned efter den lille Mand for mulig at finde en Smule lun Trækning ved Øjenkrogene; men Skovfogden stod og saa ud i Luften med alle Faaresygens Kvaler skrevne om Mund og Øjne.

„Hm ja!“ sagde Mølleren uvis.

„Hæ hæ hæ . . . æ . . . æ æ æ!“ gnæggede det endelig tørt i Halsen paa Vaabnets Ejer. „Er du ikke bange for Faaresygen?“

Nu blev Mølleren ærgerlig. „Ja, man ved min Salighed ikke, hvad man skal tro og ikke tro i vore Dage.“

„Hæ hæ hæ hæ!“

Hver Gang Tomas skiftede Plads; vred Skovfogden sig stift efter ham; hele Kroppen maatte være Hals i disse Dage.

Mølleren udrettede sit Ærende og fortalte derefter, at han havde faaet fremmede. „Kan du huske Hans Bøje?“

„Bøje? Naa ham, Forvalteren?“

„Rigtigt!“

„Saa skal du dog passe lidt paa dit Dueslag, min Dreng.“

„Hvad mener du med det?“

„Aa, jeg slap en Gang til at se, at han sad og gjorde Kunster med et Pigebarn, saadan med Øjnene. Det var helt mærkeligt at se, som han kunde drage hende ind paa Livet af sig. Hun blev til sidst saa ør i Hovedet, at han kunde have gjort

ved hende, lige hvad han vilde; men saa kom der nogen.“

„Sludder og Vrøvl! Du har været fuld, Jensen.“
Skovfogden nikkede. „Jaja!“

Da Tomas gik, fulgte Jensen ham paa Vej ad en Gensti og førte ham hen til nogle unge afbarkede Ege i Udkanten af Skoven. Tomas, der let lod sig paavirke af Naturindtryk, saa tankefuldt paa de lange, rødlige Stammer, der laa paa kryds og tværs i Græsset.

„Du staar nok og falder i Staver,“ lo Skovfogden.

„Ja, det kan næsten gøre en ondt for saadan nogle unge ranke Fyre.“

„Hæ hæ.“

Tomas stod atter tavs en Stund.

„Kan du ikke skønne, Jensen, hvor hver en Nerve maa skrige i saadant et ungt Træ, naar I staar og river og flaar i Huden paa det?“

„Hæ hæ!“

„Det er næsten Synd. Nu har de staaet der og vokset og higet i Solskinnet, og saa lige med eet faar de Øksen over Hasen — saa er Potten ude. Det er s'gu Synd.“

Mølleren gik. Det lille Suk over Egetræerne glemtes snart, da han kom ud paa den aabne Mark, hvor Naturen med sin overstrømmende Rigdom af Toner og Duft kaldte al Blodets Frejdighed frem i Brystet paa ham. Gærende af Livstrang og med Sindet overfyldt af uklare Haab om Lykke og Livsnydelse vandrede han med kraftigt Fodskifte op ad Vejen mod Hjemmet.

Han mødte Helene i Gangen.

„Tomas, jeg tænker nok alligevel, vi kan faa gjort Kammeret i Stand.“

„Naa saa Jomfruen har endelig faaet omsindet sig! Føj . . . j, du stygge, stygge Pige, der altid

skal sætte dig paa Bagbenene mod mig rare, skikkelige Menneske! Dersom jeg kunde skrive Historier, saa skulde jeg lave en om „den stygge Helene og den go-de Tomas“.

Hun drog en Smule paa Smilebaandet og bøjede sig ind imod ham.

„Du søde, dejlige Pige!“ brød han nu løs og slog Armene om hende til et langt, knugende Favntag.

Der blev en Travlhed med Støvekoste og Fejeskuffer, en Omflytning af Kister og Kasser i det afsides liggende Gæsteværelse. Uldbunker og Hørknipper fjernedes, Støv afviskedes, og udspændte graa Slør med udsugede Fluekroppe bortfejedes fra Krogene.

Om Aftenen gik Helene op med et Lys for at se, om nu ogsaa alt var i Orden. Værelset var nu næsten ikke til at genkende, alt var saa skinnende rent, saa nydeligt ordnet; dog var der et Hjørne paa Hovedpuden, som maatte bøjes lidt ned, en lille Fjer at nippe af Overdynen.

Underlig trykket i Sindet, som hun var, satte hun sig et Øjeblik ved det aabne Vindue og skød Lyset ind paa Bordet. Og nu kom de igen, disse varme Moseluftninger med Balsamlugt og Avnbøgduft. En lille spøgende Vind hoppede ind ad Vinduet og løb kildrende rundt i hendes Nakkehaar og op i Tindingen, hvorefter den fo'r løs paa Lyset med overgivne Pust, der fik Flammen til at slaa til alle Sider.

Med et Par faste Linier tegnede om Munden greb hun Lysestagen, styrede hen mod Døren og vilde gaa ud, men tog i sidste Øjeblik et Par Skridt hen imod Sengen, hvor det genstridige Hjørne atter havde rejst Næsen, og hvor der yderligere var en lille Fold paa Dynen at udglatte.

Saa blev hun staaende en lang Tid med Lyset i Haanden og saa hen for sig.

Endelig rettede hun sig, drog Vejret dybt et Par Gange, som om hun vilde udaande alle Levninger af gammel Skovduft og fylde Brystet med god, sund Holmstrup-Luft. Men paa een Gang skar der sig en isnende Ængstelse gennem hendes Hjerte, og med Haanden presset mod Brystet vendte hun sine taarefyldte Øjne mod Loftet og hviskede en brændende Bøn:

„Gud, min Frelser, hjælp ham!“

III.

Bøje følte sig ikke rigtig tilpas i Møllegaarden i de første Dage. En ulidelig Træthed over Lænderne tillige med Hovedsmerter og Slaphed i Benene gjorde ham nedslaaet. Omgivelserne passede heller ikke rigtig for ham, Tomas var ham for buldrende, Frøken Helene for tavs, Madammen for fed, og den gamle Møller, der spillede om som en Dreng, og fraasede i Snus og glad Livsbetragtning, plagede ham med sin Politik, hver Gang de saas. Bedst syntes han om den gamle Redaktør. Der var over hans lille stive Skikkelse et Præg af Værdighed, et Stænk af ædel Fornemhed, der stak velgørende af mod Møllerfolkenes simple Væremåde. Datteren havde noget af det samme, noget værdig-afmaalt, der gjorde, at man, enten man syntes om hende eller ikke, nødtes til at lægge Mærke til hende. Men hun var jo ikke til at komme nær.

Hver Dag gik han en lille Vending ned hos Redaktøren og sad og talte med ham; men efterhaanden gik det op for ham, at det, han havde taget for ædel Værdighed, den Hjertets fine Adel,

der hæver Mennesket op til den sande Dannelses Højder, nok snarere var Ydersiden af et indtørret gammelt Stivsind, der ikke taalte andre Livsformer end dem, der havde haft Hævd for et halvt Hundredaar siden. Lidt efter lidt drøg han sig da atter tilbage fra ham, og da den gamle mærkede, at hans ny Forbundsfælle saa snart svigtede ham, kastede han ham uden Barmhjertighed i Dyngen med alt det andet Skrabsammen, han i sit lange Liv havde vejet og vraget.

Men den dejlige Natur, Markerne med de ensomme Stiers Trylleri, Pilehegnenes Susen, det grønlig-skinrende Havvand, Engene, Skoven — hvor var alt dette nyt og frisk for den syge Landligger! Lyse Mindelser fra hans tidligere Friluftsliv, da han færdedes sund og frejdig i Moser og Rapsmarker, trængte sig frem i ham og hagede sig sammen med lønlige Haab om Helbredelse.

Lidt efter lidt blev han ogsaa fortrolig med Livet i Gaarden, idet han efterhaanden fik Øjnene op for, at det i Grunden dog var en Flok rare Mennesker, der omgav ham, i alt Fald de to gamle Møllerfolk og Tomas.

Hvordan han skulde indrette sit Forhold til den egentlige Husmoder, Frøken Helene, kunde han ikke komme paa det rene med. Hun var en forunderlig Pige. Dog — det maatte han indrømme — i ydre Henseende gjorde hun alt, hvad der kunde gøres, for at han skulde føle sig vel tilpas: hans Værelse blev holdt nydeligt og hver Dag omhyggelig udluftet. Sengklæderne hyppig soled og bankede, friske Blomster blev stadig sat ind paa hans Bord, og tre Gange om Dagen blev en Kande nymalket Mælk baaret op til ham. Men det skortede paa det vigtigste.

En Dag kom Tomas hjem fra Købstaden med

en ny blød Fløjels-Armstol, der ogsaa blev sat op paa hans Værelse. „Det er for galt, Tomas.“ — „Ja, det er ikke mig; men det er nu ligefedt; ha' det godt, det skal du.“ Helene skyndte sig ud af Værelset.

Saadan var hun. Hvor var den aabne, hjertelige Deltagelse, der skulde give det hele Værd, og som kunde overtøye ham om, at den Gæstfrihed, der blev vist ham, var udsprungen af Hjertets Velvilje og ikke af denne tomme Hensynsfuldhed, som man i ethvert pænt Hjem viser en fremmed, selv om man i sit stille Sind ønsker ham paa Bloksbjærg?

Naar hun en enkelt Gang kom med et opmuntrende Ord: „Det bliver nok godt,“ — „De ser meget raskere ud“ ell. lign., da var det, som hun tog Deltagelsen tilbage, naar hun slog Øjnene ned og gav sig til at lægge til Rette paa et eller andet.

Han kunde blive helt utilpas, naar han tænkte paa hendes underlige Adfærd. Han syntes ellers saa godt om hende. Der var noget fint kvindeligt i hendes hele Optræden, noget plastisk skønt i den Maade, hun bar sit Hoved paa, og noget dygtigt, en stilfærdig Overlegenhed i hendes Husmoderfærd.

En Aften kom Tomas ud til ham i Haven. „Du maa ikke sidde herude saa sent.“

„Aa, jeg tror ikke, det gør noget.“

„Ja, du kan dog sagtens gaa ind; Helene gaar hele Tiden og kigger ud ad Vinduet og har ingen Ro paa sig.“

Dette lille Træk gjorde ham godt. Men hvorfor kunde hun ikke komme selv?

Daglig gik han en Tur til Stranden og dukkede sig i Bølgerne. Ofte tog han sin Aftensmad med og laa i Tangen og holdt Maaltid.

Underligt nok, at hans Indbildningskraft altid havde saa travlt med Helene Ravn. Snart var det denne stille Gløden i hendes Øjne, snart et gaadefuldt Svar eller en brat Skiften Farve, der sysselsatte hans Tanker. Han gad nok vide, hvordan der egentlig saa ud i hendes Inderste? Var der store Vidder med friske Luftninger, dybe, klare Vande med farverige Skyspejlinger? Eller var der snævre Pas, hvor man saa opad i Angest for, at Væggene skulde lukke sig over en?

En Dag tilbød Tomas at køre en Tur for ham i Skoven.

Ja Tak, det vilde han gerne.

„Kør med, Helene, saa tager vi en Flaske Vin og et Par Smaakager med.“

Hun kom med Udflugter, men gik omsider ind paa Forslaget.

Da de var ved at staa paa Vognen, kom den gamle Møller farende, med Nakkehaaret overdrysset af Hø. Hvorhen? Hvorhen? Aa, hvor han kunde have Lyst til at jolle med!

„Ja, men vil Far da ikke køre? Saa bliver jeg hjemme. Far husker nok de tossede Aksler.“

„Nej nej nej nej, vist ikke nej! Kør nu bare, kør nu bare.“

Solen brændte med sit rolige Glødelampeskær gennem en rødlig Varmedis, Luften var opfyldt af en lunken Duft af Køer og Grøntfoder, Ugræsset stod langs Vejen og sov med et svovlgult Pulver over de hængende Blade.

Helene og Bøje sad bagi, medens Tomas bredte sig i enlig Vælde paa det forreste Sæde og førte Krig med Bræmserne, der syntes at have særligt Mod paa det fregnede Kød bag paa hans Hænder. Den lille langhaarede Ølænder luntede af med hængende Øren. En Gang imellem lagde den disse

Lemmer tilbage med et lunt Grin, som om den gottede sig over, at de tykke Støvskyer, den sparkede bagud, gjorde tilbørlig Virkning paa de kørendes Nyseredskaber.

„Men, Frøken Ravn, De sidder jo og holder Solskærmen for mig, i Steden for at lade den skygge for Dem selv.“

Naa ja . . . det var nu ved dette Sving.

Tomas vendte sig halvt om og gav sig i Snak med Bøje om Skovfogden.

„Ja, det var skammeligt, som den Pige bar sig ad med ham,“ fandt Bøje.

„Aa, det har han rystet af sig for længe siden. Du skulde se, hvor tyk han er bleven.“

„Kan gerne være; men derfor var hendes Brøde lige stor.“

„Brøde? Hvad Pokker, naar hun nu skønnede med sig selv, at hun ikke kunde blive lykkelig med ham, men at hun derimod kunde blive det med den anden, saa var det jo da i sin gode Orden, at hun gav Skovfogden Adjøs og rendte af med den anden.“

„Er De ogsaa af den Mening, Frøken Ravn?“

Nej, det var hun paa ingen Maade.

„Ja, det kan jeg og Helene aldrig blive enige om,“ kastede Tomas bagud og slog hende med Enden af Tømmen. „Jeg holder paa Friheden.

„Frihed er det bedste Ord,
som paa Jorden findes“.“

„Ja men, Tomas, — to Mennesker, der er bundne,“ indvendte hun.

„Bundne? Det er da ingen Væverknude; den kan da pilles op, skulde jeg mene.“

„Ja Verden er altid saa rask med at pille Knuder op,“ satte Bøje i. „Vi er komne ind paa en Løs-

hed i disse Ting, som er i højeste Maade nedbrydende for Sædeligheden. Det gaar med dette som med den Ret, man vil hævde „Genialiteten“ til at slaa alle Skagler sønder: de store Aander har de store Drifter, for dem gælder andre Love end for andre dødelige, de skal have Lov at vælte sig, saa meget de vil, i Usædelighedens Pøle, og det er „bornert“ og „sneversynet“, naar vi andre vover at holde Fingeren paa Kristendommens og Moralens Bud.“

„Hm! Jeg synes oprigtig talt ikke, at det kommer det Smør ved, Deres Velbaarenhed.“

„Jo. Man vil hævde Menneskets fri Ret til i et og alt at indrette sig, som hans Lyster foreskriver ham. Ingen Baand! Frihed for Lysterne! Naturen har altid Ret. Hvad der bøjer sig sammen ved de naturlige Drifters Dragen, det skal høre sammen, hvordan det saa end gaar med Løfter og Sædelighed.“

„Hm ja! Sig mig en Gang, Hans Bøje, dersom du var bundet til en Pige, som du vidste holdt af en anden — vilde du saa gifte dig med hende, vilde du saa med koldt Blod vandre lige lukt ind i Helvede med hende?“

„Helvede? Nej, jeg vilde tvinge hende med min Kærlighed til at holde af mig. Og var hun en Kvinde af den ægte Slags, saa vilde hun holde af mig . . .“

„Holde af dig med en Kærlighed, der vilde faa alting til at vende sig i hende, hver Gang du kom med Munden! Nej Tak, min Far!“

Kærlighed lod sig ikke tvinge frem, den kom af sig selv ligesom Sult, mente Mølleren. Og naar den først havde ædt sig rigtig fast i en, saa var den ikke til at tage Livet af uden med Rottekrudt eller Karbolsyre.

„Men Sagen er, min gode Bøje, du kender ikke disse hersens Rørelser i venstre Side uden igennem Brude-Ritualet og lignende gamle Ramser. Vent du bare, min Ven, til du selv en Gang bliver rigtig grundig stukket, saa skal du se, hvor det vil koge og mudre op i dig.“

De kunde paa ingen Maade blive enige. Bøje og Frøken Ravn holdt paa Trolovelsesløftets bindende Segl, medens Tomas priste Hjertets fri Ret.

„Menneske!“ tog Bøje paa ny fat og blev helt varm. „Jeg priser selvfølgelig ogsaa Hjertets fri Ret; men jeg siger: Lad de unge prøve sig selv, inden de rækker Haanden ud. Er Ordet først udtalt, saa er det for sent at tage Hjertet i Forhør.“

„Nej saamænd er det ikke. Jeg mener, at Kærestetiden er netop den eneste rette Prøvetid. Tror du ikke, at alle unge Mennesker, som ryger sammen, tænker: „Aa . . . h, jeg har aldrig elsket nogen saadan før! Der er ikke Spor af Tvivl.“ Nej min Ven, det er først, naar de unge kommer rigtig ind paa Livet af hinanden, faar Lov at næbbes og skænds og lærer rigtig at se til Bunds i hinandens Sind, hvor de store Aarer ligger, saa er det først, de kan sige sig selv, om de passer sammen i Seletøjet.“

„Det er jo en rædsom Lære! Hvad bliver der saa af alle hellige Løfter og . . .“

„Man har jo ikke nødig at komme med hellige Løfter, naar man forlover sig. Man kan jo bare sige: „Skal vi prøve, om den vil skære?“ Og vil den saa ikke skære, eller det viser sig, at den vil skære bedre med en anden, saa . . .“

„Tomas!“ afbrød Helene ham, „du taler saa letfærdig om disse alvorlige Ting.“

Ja, det kunde ikke nytte; naar to Mennesker

holdt af hinanden, saadan rigtig for Alvor, saa havde Vorherre udset dem for hinanden, og saa skulde de min Salighed ha' hinanden, om saa Alverdens Sædelighedspræster satte sig paa Bagbenene. Men han vilde indrømme, at man alligevel gjorde klogest i at se sig godt for, inden man gik hen og rakte Næven frem, for der kunde jo komme kedelige Historier ud af saadan en „Menasje“.

De satte Køretøjet ind i Skovfogedgaarden. Mølleren, der gerne vilde slaa en lille Snak af med Jensen, mulig ved „en iskold Bajer“, fik sin Kæreste og Bøje til at gaa i Forvejen ud mod Birkemosen. Skovfogden saa efter dem og klemte Øjet sammen, saa det blev til en hel Grube af Rynker med lange, svedne Haar over.

De gik og gik; — der kom ingen Tomas.

Det sidste Stykke af Stien vred sig lunefuldt gennem Tykninger af Smaagraner og Hasselbuske. Ved at svinge om et tykt Løvhjørne stod de med eet ved Mosen, med hele Solspejlingen i Aasynet. De gik et Stykke til Siden for at faa Skæret dæmpet af Sivtoppene og for tillige at finde et heldigt Udsynssted.

Der laa det store, stille Vandspejl, overdraget med grønlig Skygger og himmelblaa Lyspletter, omrammet af Skov paa alle Sider og kranset med en bred Bræmme af Siv, hvis fine Klinger svajede med Enderne i Luftdraget. Hundrede Stubbe af gamle, udgaaede Elle stak hist og her deres sorte Hoveder op over Vandskorpen, trindt om laa Smaarør spredte, med Mosepilens tykke Greneknipper hængende ned i et Gyngelag af Vandplanter. Nu og da strøg en Svale hen over Vandspejlet og tegnede med Bugen en lang, spids Vinkel, der udvidede sig og skælvede en kort Stund, til den

kløvedes af en ny. Rørhøns og Vandvagtelers smuttede omkring mellem Aakanderne og søgte Skjul under Pilenes Bundter. Paa den modsatte Side af Mosen, tæt ved Skovens yderste Grænse mod Vest, dannedes Baggrunden af en Række Birketræer, hvis Kroner voksede ind i hinanden og dannede en lang, kæmpemæssig Løvlænke, der tog sig vidunderlig smuk ud paa de hvide Søjler med det skinnende Vand forved.

Bøje stod tavs og saa ud over Mosen. Han var nærvædt at give efter for den samme bløde Rystelse, der havde grebet ham paa Vejrups Bakke.

Helene stod og viftede sig urolig med Sol-skærmen.

„Man bliver et godt Menneske ved at omgaas med Naturen,“ sagde han og tog et Skridt hen imod hende. „Men ser noget af Guds Tanke med hele Tilværelsen, noget, der peger paa Groning og Harmoni.“

Ja, naar man kunde se rigtig til Bunds i det hele, saa vilde man finde Gud overalt, mente hun.

„Se nu derovre — Sollyset paa de hvide Stammer, Bøgekronernes bløde Rundinger der til højre, Spejlbillederne i Vandet . . . aa, man bliver fyldt med saadan en forunderlig . . . saadan en Trang til at elske, leve, nyde, hæve sig op i skønnere og renere Luftlag!“

Hun gjorde et Par Skridt til Siden og drog Skærmen ned for sig.

En Stund stod han tavs og saa sig om.

„Der staar den prægtige Avnbøg henne!“ udbrød han med eet. „Kan De huske, vi sad der for fire Aar siden?“

Ja, hun troede næsten ogsaa, at de havde siddet der en Gang.

„Kom, lad os gaa derhen!“ foreslog han.

„Jeg kan ikke forstaa, hvor han bliver af.“

„Aa, han kommer nok. Vil De tage fat i min Arm? Her er saa ujævnt.“

„Tak, jeg kan saa godt . . .“

De tog Plads paa Skrænten under det luftige Bladetag og sad en Stund og talte om Tidens Gang. Fire Aar! — hvor var den Tid dog bleven af?

Gennem Aabningerne mellem Træerne paa den anden Side saa de langt borte et mørkt Vogntog, der som en sort Boa krøb langsomt op ad Bakken mod Holmstrup Kirke.

„Det er sandt,“ udbrød Helene, „det er jo ogsaa i Dag, at Sognefogdens Datter bliver jordet.“

Det var en ganske ung Pige, der var død af Tæring. Kisten lyste med sine Blomster og Kranse i Solen.

„Hvor de dog er komne sent af Sted! Klokken er jo fire!“

Bøje sad tavs og saa efter Toget.

„Det er forunderligt,“ tog han endelig Ordet. „Verden er saa stor, og Tiden er saa lang, og dog er der saa lidt Plads og saa faa Aar til hver af os. Alt det meget, man skulde have set, alt det, man skulde udrette, al den Lykke, man skulde indaande, hvor bliver det alt sammen af?“

Der var dog mange, der blev lykkelige, mente hun.

„Mange?“ gentog han tvivlende. „Hvor mange er der, som virkelig ejer Lykken, ejer den som en Livsmagt, der hæver dem op over det søgne og dagligdags?“

Han for sit Vedkommende var for længe siden kommen til det Udslag, at der var saare lidt af jordisk Lykke. Det eneste, der gav Livet Værd, var den vemodige Fred, der kunde udvide Hjertet under dets stille Hengivelse i Skæbnen, og den Glans,

der i vore bedste Øjeblikke kunde lyse gennem vore Gisninger om det hinsidige. Livet hernede var gennemboret af Orme: Skuffelser, Løgn, Misundelse — Synd paa kryds og tværs! Der var saare lidt Hold ved det hele, og dog — det indrømmede han — dog hænger vi ved det med al vor Lyst og kan ryste af Livstrang ved at høre en Fugletrille.

Enkelte Toner fra Gravklokkerne i Kirke Holmstrup naaede deres Øren med dumpe Malmslag, siede gennem Skovens Tremmer.

„Nej, virkelig lykkelige er vist kun meget faa, Frøken Ravn; men Vanedyr, Folk, der er stoppede med Dorskhed — dem er der nok af. I Kolera-Aaret sad man paa Ligvognene og drak til Pægls med hinanden. Nu ligger det unge Barn derovre stiv og hvid i sin Kasse, og alle de, der kører bagefter, de ved, at de en Gang, ja om utrolig kort Tid skal samme Vej; men jeg tør holde paa, at de sidder og damper lystig væk af deres Cigarer og snakker op om Hestepriser og Markedsgøgl. Der er maaske i alle disse Kroppe ikke een Tanke, der krænger sig til et Spørgsmaal om Døden.“

Det var dog for meget sagt, mente hun.

„Sagen er den, de sveder af Sundhed og mener, at Døden er 100 Mile fra dem. Saadan er vi; saa længe vi selv er raske, saa bryder vi os ikke stort om, at de dratter rundt omkring os, ja der kan endog krible en egen selvisk Tilfredshed bag den hyklede Sørgemine, naar nogen fortæller os, at nu er den og nu den gaaet bort; men kommer der en alvorlig Sygdom og slaar Kløerne i os, eller vi mister en af vore egne, en af dem, der har Blod af vort eget Blod, ja saa bliver vi varme om Ørerne og faar en Smule Skøn af, hvor grufuldt det er at blive pakket ned i saadan en Kasse.“

Hun sad i en pinlig Vaande, løftede Blikket op paa ham og tog det til sig igen i urolig Skiften.

„Men jeg tror, man har godt af at kigge lidt ind i Dødens Forgaard en Gang imellem. Jeg kender et ungt Menneske, der en Gang var Døden nær. Han kom sig — den Gang — men bagefter skrev han i sin Lommebog:

„Jeg var saa ung, saa stærk og haard,
hvad frygted jeg Dødens Klo?
Jeg tænkte: de første halvhundred Aar
han lader mig vel i Ro.

Saa blev jeg kastet paa Lejet en Gang,
mit Hjerte det skjælv og gøs.
Jeg sprællede og sparkede i Dødens Fang,
saa slap jeg da atter løs.

Endnu er jeg ung, kan spøge og le;
men ser jeg et Dødningelin,
saa farer jeg sammen og tænker: maaske
den næste Tur bliver din.

Nu vel, du Knokkelmand, grib mig kun fat,
jeg kender en Livets Havn!
Jeg tror, jeg fik lært noget godt hin Nat,
da jeg sled mig ud af din Favn.“

En knugende Uro brød og kæmpede i hende med en Styrke, der fik hendes Bryst til at gaa i stærk Bølgegang. Endelig, som dreven af en uimodstaaelig Tilskyndelse, lagde hun sin Haand hen paa hans.

„De skal ikke dø, Bøje, det maa De ikke!“

Men i samme Øjeblik, som hun havde udtalt Ordene, drog hun atter Haanden til sig og gav sig til at pille ved Solskærmens Fryndser.

Bøje saa forundret paa hende.

„Ved De, hvad jeg fejler, Frøken Ravn?“

„Ja, jeg ved det, jeg har faaet Brev fra Deres

Søster; hun beder mig pleje Dem rigtig godt, og det vil jeg ogsaa gerne, men jeg tror slet ikke paa, at det er Rygmarvstæring, det tror jeg ikke; De skal bare være ved godt Mod.“

For første Gang saa hun ham varmt-trøstende ind i Øjnene.

„Vi kan gøre saa meget selv,“ tog hun atter fat. „Jeg tror, man kan sejre over alt, naar man selv vil, baade over Sygdom og Modgang. Har De nogen Sinde set, hvordan Maagerne borer sig igennem Modvinden ude ved Stranden?“

Nej, det mindedes han ikke.

„Tomas og jeg saa en Gang længe paa en ude paa Bugten. Den drog Hovedet ind i Fjererne, stak Næbet ligeud, lukkede Øjnene og satte i over efter Klinten . . . ja, De skulde have set: lige imod Vinden! Aa, sikke Tag! Saa støt og kraftig! Og den vandt frem, Slag efter Slag. En Gang imellem blev den træt og smed sig paa Vandet, men saa lettede den igen og satte i paa ny. Saa-dan skal vi stemme Kræfterne op og sætte i af al vor Magt — vi sejrer saa!“

Kinderne havde faaet Glød, al hendes Sjæls skjulte Kraft trængte sig op i hende og gav sig Udtryk i hendes Aasyn, samtidig med at hendes knyttede Haand gav Ordene Vægt ved smaa faste Slag.

Han saa paa hende og var lige paa Nippet til at tage hendes Haand; men i det samme fik et gennemtrængende: „Aha . . . a!“ dem begge til at fare i Vejret og se til Siden, hvor den gamle Møller kom springende ud af Grandybet og brød sig Vej over en Bunke gammelt Løv, der knækkede og bragede under hans Hjulben.

„Aha . . . a! En lille Tedatede, hva', hihhi!“

„Men hvordan kommer De dog her, Mand?“ spurgte Bøje.

„Ja . . . a, der kan De se! Jeg fik i Sinde, at jeg vilde i Skoven alligevel, og saa er vi jo unge Mennesker, kære Bøje. Hvad er det at springe det Stykke Vej?“

Lidt efter kom Tomas og Skovfogden med Kurven.

IV.

I de sidste Aar, Redaktøren havde boet i Købstaden, havde hans Hustru været yderlig svag. Selv havde han skrantet af et Hofteonde, der var ham til ulidelig Plage; men han havde passet sin Gerning trofast lige til det Øjeblik, han nedlagde Pennen og Saksen. Gennem hele hans Virken havde der draget sig en ret, fast Linie, trukket af Troskab mod de Magter, han tjente, og denne Linie gik endnu den Dag i Dag gennem hans hele Liv og vilde strække sig lige ind i hans Ligskjorte.

Efter at hans Kone Vinteren forud var gaaet bort, havde han tidlig i Vaaren sagt den lille fedtede Købstad Farvel og taget Ophold i Øster Holmstrup, hvor Svigersønnens hyggelige Lejehus netop stod tomt. Rigtignok havde han holdt paa, at han vilde „lægge sine Ben“ i Købstaden, hans mangeaarige Virkeplads; men Tomas havde ment, at han kunde „akkurat lige saa godt lægge Benene i Holmstrup“, og han havde til sidst faaet Bugt med den gamle. Manden følte sig ogsaa forholdsvis vel tilpas herude, noget, man dog ikke skulde se paa hans Ansigtsdrag, der var fulde af al den

mørke Forurettelse, der paa nogen Maade kunde ligge i dem.

Foruden fri Bolig og Brændsel nød han og Datteren megen Godhed fra Gaarden, hvad der nok ogsaa kunde tiltrænges, da den gamle Mand saa at sige intet ejede selv.

Sin meste Tid nyttede han til Læsning af de 30 Aargange af Amtstidenden, der stod opstillede i hans Boghylde som en Række Stridsmænd med ranke Rygge. Nogle Timer om Dagen gik med til Løsningen af vanskelige Skakopgaver, samt til smaa Besøg i Møllegaarden og Vandringer i Haverne, hvor han humpede om med sin Vandkande og saa ud, som han havde Lyst til at sætte hele Holmstrup under Vand.

Hvert Øjeblik ragede han uklar i Politikken med sin Broder og Svingersøn; men den sidste orkede altid snart at udjævne Misstemningen, hvorimod Broderen kunde sidde i Timer, snusende og snakkesalig, og prikke ham med sine Lovprisninger af Aaberst Tscherning, der virkede paa Redaktøren som Stik af en drillesyg Tømmelfinger i Siden.

Helene var alvorlig som altid. Moderens myge Sind, der til Hverdag drog Vejret i Stilhed, men som i enkelte fortvivlede Øjeblikke kunde baske sig op i en Slags utilregneligt Vildskab, havde sat Mærker i hendes egen gærende Sjæl. Ogsaa noget af Faderens tunge Blod havde hun arvet; men hun evnede bedre end han at bøje sig for Forholdenes Magt. Hendes Liv formede sig i streng Overensstemmelse med den Pligtliste, hun bar opklæbet i sit Indre fra Barndommen; dog kunde der komme Tider, da det faldt svært nok for hende at holde Ligevægten, Tider, da det gærede med Ængstelse og savnfylt Uro i hendes Hjerte.

En saadan Tid var oprunden nu.

Tomas var ikke ukendt med, at der kunde komme slige mørke Tider; han huskede hende godt fra deres andet Trolovelses-Aar; men han trøstede sig med, at der nok skulde komme Sving i hendes Liv, naar de en Gang blev gift og fik indrettet deres Hjem rigtig hyggeligt og maaske fik et Par Smaafolk, der kunde vække Liv i Stuerne. Trist var det dog, at hun nu — lige til Brylluppet — skulde faa et af disse kedelige Nervetilfælde, eller hvad det nu var.

„Bøje, se om du ikke kan stive hende lidt op med dine Salmer og Skriftsteder.“

I de senere Aar havde den huslige Travlhed lagt et Dække over hendes indre Liv; men nu var det, som hendes religiøse Trang vaagnede under ny Former og greb efter Ord, der paa een Gang tugtede og trøstede.

For Bøje var det blevet en hel Nødvendighed at tale en Stund med hende hver Dag. Hun var en underlig Pige — mut, stiv, dyb, gaadefuld. Hvorledes skulde han forstaa den Dobbeltthed i hendes Væremaade, der paa samme Tid gjorde hende tiltrækkende og frastødende? Gang efter Gang havde han lagt Mærke til den Skyhed, hun tog Afsked fra ham med, samtidig med, at hun i sin hele Adfærd mod ham lod skimte en lønlig Deltagelse, der slog Kreds om ham med en Søsters bløde Inderlighed.

Saa meget skønnede han fra hin Dag i Skoven, at han ikke var til Byrde i Huset, og det gjorde ham glad, det gjorde Luften i Gaarden let.

Ugerne gled med Badning og Planteundersøgelser, Læsning og Samtaler. Der var en umiskendelig Fremgang i hans hele Tilstand. Der var Tider, da det strømmede varmt igennem ham med nyt Mod. Og nu havde han — i alt

Fald midlertidig — faaet noget at leve for: Rejsningen af hendes Mod. Det var første Gang, han saa sig stillet over for en Opgave, der greb ind i et andet Menneskes dybeste Livsforhold, og han mærkede, at der var Sundhed i den Tanke at se bort fra sit eget og give sig hen for andre. Under den Optagethed, som Tænkningen over et vigtigt Forehavende avler, glemte han Ryg og det hele og gik mere og mere op i Omsorgen for hende.

Medens Jasminens Duft strømmede ind igennem hans Vindue, og Flagermusene tumlede sig mod den lyse Nathimmel, laa han i stille, søvnløse Timer og tænkte paa, hvad han næste Dag skulde tale med hende om, hvor de skulde sidde o. s. v.

Mærkeligt var det, — hver Gang han kom til at tænke paa hendes forestaaende Bryllup, gik der en uklar Misstemning gennem hans Sind, et dumpt Jag, der rev med smaa Kløer.

En Morgen, da han gik til Stranden, hørte han en Dreng raabe Navnet „Le-ne“ efter en lille Tøs nede paa Engen. Et forunderligt klangfuldt Tonefald! Hans Hjerter fyldtes af en egen kærlig-rusende Følelse. Hvor havde han haft Lyst til at se den Dreng ind i Øjnene og stryge hans Haar med Haanden!

Længe sad han ved Havet den Morgen. Over dets mægtige Flade gik et Spil af gyldenrøde Blink og hvide Skumglimt, der kom og svandt mellem grønne Furer. Unge Morgenvinde øvede deres Skøjtefarer paa den endeløse Flade, hvor ingen Hindring standsede dem i deres kaade Snoninger. Fjernt ude laa to gyngende Maager og lyste som et Par hvide Knapper paa mørkegrønt Atlask, og hen over hans Hoved drog en Flok Regnsøver i kileformig Orden, udstødende lange, klangfulde

Fløjtetoner. Det hele bar ind paa ham en gryende Trang, der paa en gaadefuld Maade gennemtonedes af Drengens Kalden — noget, der meldte sig med Uro, Lidelse, Savn og Jubel paa een Gang.

Da han kom hjem, saa han efter Helene, men fandt hende ikke. Han vilde have talt med hende om Aanden i Naturen, om disse dybe Toner, der klinger fra Hav og Luft, disse vidunderlige Tunge-maal, der indbyder Aanden til Dvælen i det over-jordiske i Tilværelsen.

Først om Aftenen fik han talt med hende om sine Indtryk, men det var, som hun blev ræd for ham.

„Hør,“ bad han og lagde sin Haand paa hendes Arm, „der er noget, jeg flere Gange har tænkt paa at bede Dem om . . . maa jeg ikke nok her-efter kalde Dem Helene? Vi kender jo dog hin-anden saa godt nu.“

Jo, det maatte han naturligvis gerne.

Tomas kom i det samme. Bøje fortalte med en lidt forfjamsket Spøgefuldhed, at han havde taget hans Kæreste med Storm, — kastet „Frøkenen“ til Side og sat „Helene“ paa hendes Plads.

„Naa, det kan jeg li’! Ja, Helene er da heldigvis . . . det er da ikke noget at blive rød i Hovedet for . . . jeg vilde ellers sige, at du er da heldigvis ingen Snerpe. Oprigtig talt synes jeg, I burde gøre Skridtet helt ud og drikke Dus.“

Helene gik ud.

Da Bøje om Aftenen kom op paa sit Kammer, gik han længe frem og tilbage og sagde flere Gange halv højt: „Helene“, „kære Helene“, som for at høre, hvordan det vilde klinge, naar han i Morgen satte sig ved Siden af hende og talte videre om Emnet: Tonerne i Naturen.

V.

En Eftermiddag i August sad den gamle Redaktør Ravn i sin haarde Sofa og grundede med sammentrukne Bryn over et Skakbræt.

I over en Time havde han kæmpet med en tænkt Modstander, der med en Snedighed uden Lige snoede sig fra ham, hver Gang han troede at have spærret ham alle Udgange. Rynkerne om Øjnene var som skudt ind paa hverandre under et Pres af vild Kamplyst, Fingrene paa den magre Haand stod krogede over Brættet og var rede til at hugge ned, naar Øjeblikket var der.

Helene sad ved det aabne Vindue og syede paa et til Brudeudstyret hørende Klædningsstykke. Hun saa træt ud.

En Gang imellem satte hun Naalen fast og saa med tankeoptaget Blik frem for sig.

Ude fra Marken bag Haven lød Latter og Raab, blandede med Strygespaaners syngende Strøg. Varmen bølgede ind ad Vinduet med en Duft af Mjødurt og ny Rughalm. En stor, metalglinsende Spyflue svirrede omkring i Stuen med en Musik, der som en kaad Haan skar sig ind i Redaktørens tavse Grublen. Af og til slog den et Sving hen over Skakbrættet og lod sig endog en Gang med dumdristig Drillesyge dumpe ned mellem de slanke Benbrikker, men opdagede i det samme et Par store, gnistrende Øjne og fo'r i vild Rædsel ud af Mylderet, dog med en vis skadefro Tilfredsstillelse over at have faaet væltet hvid Dronning, der var svag i Skruegangen.

„Helene,“ snærede Redaktøren med et Stamp i Gulvet, „jag det væmmelige Dyr ud!“

Hun rejste sig og slog nogle Gange med Sytøjet efter Synderen, hvorefter hun atter satte sig.

Med sammenpressede Læber og dybe Furer mellem Øjenbrynene sad hun og saa ud paa en Jasminbusk og syntes fuldstændig at have glemt Tøjet, der laa over hendes Knæer. Hendes Tanker var optagne af det Stykke om Tidens Usædelighed, som hendes Fader havde skrevet hin Efteraarsdag, da Tomas kom og overraskede dem, og som hun i Formiddags tilfældigvis igen havde faaet Øje paa i en af de store Bøger, der havde ligget opslaaet paa Bordet.

„. . . Usædelighed er Tidens Kræftskade. (Hun kunde hele Brudstykker udenad). Den i Samfundet ulmende, stadig omsiggribende Nydelseslyst, fremægget af slibrige Romaner og Skuespil, har væltet sig ind over alle Forhold, der før værnedes af Moral og Retsindighed . . .“

Det gav et Sæt i hende, idet et kort Smæk af en Brik lød henne fra Bordet, hvor hendes Fader rettede sig med et Sejrssmil og saa med Stolthed paa, hvordan Modstanderen laa og væltede sig hjælpeløst mellem døde Heste og opgivne Taarne.

„Den var haard at knække!“ mumlede han for sig selv og vedblev længe at se hen over sin Kløgts sejrsløse Solferino. Endelig rejste han sig og rokkede om bag Huset, hvor nogle tørstige Asters stod og ventede paa den grønne Bruse.

„. . . Dag for Dag slappes den almene Sædelighedsfølelse, de gamle „idiotiske Fordomme“, som før hæftede sig ved Trolovelsens og Ægteskabets Baand, haanes og sønderrives, Lovbrud og Utugt hører til Dagens . . .“

Hun hørte raske Fodtrin udefra og fik Blod i Kinderne.

„De sidder ganske ene?“

„Ja, Far gik lige ud!“

„Aa nej dog, hvor De er varm! Er det dog ikke ogsaa en rædsom Hede! 21 i Skyggen!“

Han viftede hende med et stort Burreblad.

„Men mærkeligt er det,“ vedblev han og tog Plads paa en Stol ved Siden af hende, „jeg kommer mig Dag for Dag. Hvor er her dog velsignet at være herude i Holmstrup!“

Hun saa varmt paa ham, men tog atter Øjnene til sig og gav sig til at sy ivrig.

„De skal ogsaa være frejdig og glad, Helene! Se nu op paa mig og hør en Gang rigtig, hvad jeg har at sige Dem.“

„Ja men jeg har saa travlt.“

„Aa hvad! Læg det Sytøj til Side et Øjeblik! De bliver nok færdig.“

„Hvad var det da?“

„Jeg vilde bare sige Dem, at . . . (han rykkede nærmere ind imod hende) . . . at De er for ung og for god og for dygtig . . . De skal være livsglad og lykkelig; der er dog saa meget dejligt ved Livet.“

„Det er ikke ret længe, siden De dømte anderledes om Livet.“

„Noget anderledes — ja. Det er saadan med os Stemningsmennesker: Livet er som vi selv, det laaner Farve af vor Sindsstemning; men De har lært mig, at man ikke maa lade sig tøjle af sine Stemninger, man skal vise, at man har en Vilje. Er det ikke rigtigt?“

„Jo.“

„Jeg har haft saa uendelig godt af den Lærdom, jeg er bleven saa opfyldt af — ja, jeg ved næsten ikke af hvad — af saa megen Virketrang, saa mange Planer; jeg synes, der er væltet saa meget frem, der ligger og venter paa mig.“

Hun saa op paa ham, denne Gang med vaade Øjne.

„De vil nok blive lykkelig, Bøje.“

„Det vil jeg med Guds Hjælp, det vil De ogsaa, det vil enhver, der alvorlig kæmper sig frem. Jeg har faaet saadan en Lyst til rigtig at tage fat paa mine Bøger igen, at jeg kan blive færdig og komme ud i Livet og gøre nogen Nytte. Hvem ved — maa-ske kan jeg faa en Plads herude ved Kristjanslunds Skove! De kan tro, jeg skulde gøre Gavn baade i Skovene og blandt Godsets Folk. Saa blev De heller ikke fri for mig, Helene. Jeg skulde nok komme og gøre mig vigtig med mine Forelæsninger.“

Hun smilede tvungent.

„Jeg har gaaet derude i Haven i de sidste Dage og puslet ved Roserne og Træerne,“ vedblev han. „Det er i Grunden en velsignet Gerning saadan at binde Ranker op og kæle for de unge Træer, at de kan skyde til Vejrs og se ud over Verden med ranke Hoveder.“

„Men der er Ranker, som ikke kan bindes op; de knækker.“

Han sad i nogle Sekunder tavs og saa paa hende, lagde derefter Haanden paa hendes Arm. „Helene! Hvad er det, der ligger saa tungt paa Dem? Sig mig det. Vi er jo ene, og De tør dog vistnok stole paa mig. Tør De ikke?“

Hun tav.

„Jeg skal gøre alt, hvad der staar i min Magt, for at hjælpe Dem til Rette, hvis det er noget, jeg kan hjælpe Dem med.“ Han tog hendes Haand og mærkede, hvor Blodet bankede i den. „Sig mig det!“

Paa een Gang bøjede han sig frem imod hende: „Kære Helene! Har De ikke Tillid til mig? Der-

som De vidste, hvor inderlig gerne jeg vilde gøre alt, alt godt for Dem!”

Hun saa ned mod Siden, hvid og stiv, uden Evne til at røre sig. Hjertet slog med dumpe Stød mod Brystvæggen, og Angesten virkede som et kvælende Haandtryk om hendes Strube.

Endelig vristede hun Haanden til sig, saa op paa ham og hviskede aandeløs: „Bøje, jeg tror, det er bedst, De rejser.”

Han mærkede en sydende Hede i alle Aarer. I eet Nu havde han rejst sig, bøjede sig ned, slog Armen om hendes Nakke og trykkede et brændende Kys paa hendes Mund.

„Bøje . . .!” Hun skød ham fra sig og stirrede paa ham med vild Rædsel.

„Jeg har ikke vidst det før i dette Øjeblik; men . . . jeg skal rejse.”

Han knugede hendes Haand til sin Mund, gjorde Tegn til at ville omfavne hende endnu en Gang, men tog sig i det, slap Haanden og gik rask ud af Stuen.

Hun sad i nogle Minutter uden at røre et Lem, ret som hun ventede, at et Lyn vilde slaa ned og knuse hende. Men der kom intet Lyn, Vinden skød Gardinet ind i en stor Bue, Vinduet klirrede i Hængslerne med en ejendommelig knækkende Lyd, saa blev alt igen stille og dødt — tomt, kvælende dødt.

Da kastede hun sig ned ved den Stol, hvor han havde siddet, og faldt i en Krampegraad, saa stærk og vild, som om hun med den tog Farvel med Livet.

Samme Eftermiddag rejste Hans Bøje.

VI.

En taaget Decemberdag laa over Hovedstaden, en af disse døde, vandmættede Dage, da Larmen i Gaderne ligesom dæmpes mod Vægge af Filt, og Folk gaar med Rusk i Haaret og Slør for Tankerne.

Skyerne sad sammenpressede som store Svampe og lod nu og da et Pjask falde, Vejene laa i et vællingagtigt Ælte med glinsende Striber efter Vognhjulene, Vandet dryppede fra Træernes Grene og drev i sivende Bække ned ad de sorte Barkfurer.

Oppe paa fjerde Sal i en kulrøget Bagbygning paa Vesterbro stod Bøje med Hænderne i Siden og saa ud gennem en regnpjasket Rude. Fra en tynd Jærntud i Genbotaget pressedes Røgen fra et Dampværk med trangbrystige Aandestød op i Luften, hvor den dannede store Kugler, der rullede ind i Tilværelsen med en glad Dans, men gik i næste Øjeblik ud af den igen ved en mat Udgliden i det store, døde Rum.

Efter at have staaet en Stund og set paa Røgen kastede han sig paa en Stol ved Bordet og blev længe siddende i samme Stilling. Saa rettede han sig, slog et Skrivehæfte med matematiske Tegninger op og søgte at samle Opmærksomheden over Linierne. Men de hvide Flader gled ud i solfyldt Landluft, og Tegningerne omdannedes til mørke Fletninger og tindrende Øjne.

Han lagde sig atter tilbage i Stolen, denne Gang med Hede i Kinderne. Det var, som han ved en lønlig Aabenbaring havde faaet Vished for, at hun i dette Øjeblik sad derude i Huset og tænkte paa ham. Ja, hvor havde han tusinde Gange følt Sandheden af Jean Pauls Ord: „Sjælene nærmer sig ved Legemernes Adskillelse!“

Hvor havde han kæmpet mod sit oprørske Hjerte, da han mærkede, hvor dets Attraa bar hen! Men alt forgæves. Landsbyidyllen med dens tusinde Hændelser, alle disse Stumper af Minder, der først nu dukkede op i Forstaaelsens Lys, stod for ham tidlig og sildig.

Var hun bunden eller var hun fri? Fra Dyr-lægen i Kirke Holmstrup, som han en Dag havde mødt paa Gaden, vidste han, at hun endnu ikke var bleven gift, men af hvad Grund Brylluppet var blevet opsat, havde han ikke faaet at vide.

Vilde hun, kunde hun i det hele taget gaa til Alteret med Tomas?

Det var ofte for ham, som om Verden var bleven kastet ind i en ny Bane, hvor den svang sig efter andre Love end de hidtil gældende. Var det dog ikke, naar alt kom til alt, rigtigt, hvad Tomas havde holdt paa? Naar to Mennesker holdt af hinanden, rigtig for Alvor, saa skulde de have hinanden, hvordan det saa gik med Løfter og Præstesnak. Tomas var i Grunden en mageløs sund Natur. Dette umiddelbare Naturskøn, der gaar sin egen faste Gang, kan ofte have en indre Ægthed, der ikke er til at kimse ad.

Tanken om hende spøgede vanvittig i hans Hjerne med Foregøglinger om alle Haande Muligheder, der kunde indtræde til Gunst for hans Kærlighed. Hans Følelse for hende var bleven en brændende Lidenskab, der ikke længer lod sig tugte med Skriftsteder.

Men hvad førte alle disse Tanker og Syner til, alle disse hinanden krydsende Ilbud fra Hjerte til Hjerte? Hvad førte disse kyske, hjertevarme Sjælemøder til andet end ny Slag af Haabløshedens Svøbe? Han skønnede, at hans Kærlighed var en Flamme, der vilde brænde hans Sjæl til Aske, og

dog vilde han ikke for alt i Verden undvære den, han levede og aandede i den, han var ved den bleven løftet ind i en ny Tilværelse, hvor hans Personlighed udfoldede alt det dybeste og bedste, den ejede.

Det ringede.

Han hørte Vadskerkonen, som boede ved Siden af, humpe hen ad Gangen for at lukke op.

„Goddag, du Flidens unge Søn!“ lød det i næste Nu med gjaldende Frejdighed ind til ham. „Ja jeg løber straks igen . . . giv mig en Pibe i to Minutter!“

Cand. phil. Julius Rudolf, Dansk- og Historielærer ved en Latinskole, en lille, tæt sammenskruet Fyr med Guldbriller, rødt, kortklippet Haar og et ynkelig tyndt Fip- og Overskæg af samme Lød, var en fjern Slægtning af Hans Bøje. Efter mange Aars Adskillelse havde de for nogen Tid siden mødt hinanden paa Gaden, og ved at opfriske gamle kaade Minder fra Drengesaarene var de paa ny komne hinanden nær. Der var groet højt Græs over deres Vej, havde Rudolf gengivet efter Have-maal, „men vi skal snart faa Grønsværen slidt af.“ Bøje, der i denne Tid just ikke var synderlig oplagt og heller ikke havde overdreven god Tid til at give sig i Kast med den meget talende Ven, vilde i Grunden helst have blæst ham hen, hvor Peberet gror; men den lille Mand lod sig ikke saa let puste til Side. Hver anden Stund kom han farende, altid medbringende et Overflødighedshorn af Kamp-Ideer, som han med hed Omformelsesiver hældte ud over Bøjes Hoved, idet han slog Hvirvler med sine buttede Luffer og lod sine tynde, opadstrittende Øjenbryn hoppe og vride sig i alle mulige Retninger.

„Nej, min lille Hansemand, det nytter ikke, du

vil skjule det, jeg har et skarpt Øje for den hellige Ilds Lueskær, og jeg gratulerer, du lykkelige; thi

„hvad Liv er der vel, og hvad Glæde er her, naar ej Afrodite, den gyldne, er mer?“

den gyldne, vel at mærke, den himmelske, ikke Afrodite Pandemos — Guderne vare os!“

„Aa du er vist ikke saa ræd for den Dame.“

„Jeg? Jeg er en ren Zeno, et komplet Pragteksemplar af et Vidunder i Retning af Dyd. Fattig, men dydig!“

Bøje spurgte, hvordan det gik med Diskussionsforeningen.

„Udmærket! Lovene ligger udarbejdede, og vi har allerede faaet indtegnet 71 Gentlemen. Kun dig, du Ordets høje Ridder, savner vi endnu. Maa jeg indriste dit Navn paa min Tavle?“

„Nej, jeg vil ikke være med, i alt Fald ikke før jeg har faaet min Eksamen.“

„Du skælver ved Tanken om vort Program, min Far.“

„Nej, Programmet er saamænd meget ædelt; men I gode Stiftere er mig lovlig radikale.“

„Radikale? Er det da ikke netop Radikalisme, Lidenskab, vi trænger mest til af alt i vor gamle, raadne Rede? — den mest ætsende, knitrende! Vi faar den ene ophøjede Idé indført efter den anden fra Kulturcentrerne, men næppe har de naaet vor kære Akselstad, før de dør. Vi drukner formelig i Indifferentisme, vi skikkelige, honnette Grødhoveder, vi passer vore Butikker, vore Middagsgilder og Teatrene og hylder med selvgod Glæde, hvad Heiberg kalder

„det flade, flegmatiske Liv paa Jord
hvor man paa det reale tror,

og faar ej det mindste Glimt at se
af den magre Benrad, man kalder Idé.“

„Ja, der er maaske noget i det.“

„Det er Lidenskab, vi trænger til, min Ven. „In kleinen Staaten ersterben die grossen Gedanken aus Mangel an grossen Leidenschaften“.*) Vi maa have Folket, det store, brede Borger-, Bonde- og Arbejderlag skruet op, vi maa have lagt Krudt i alle Kroge. Frem for alt maa vi have aabnet Folks Øjne for det modbydelige Hykleri i Kirken, hvor alt er ordnet efter Princippet: „Man muss sich drapieren,**) men hvor Løgn og Humbug griner frem mellem Draperierne.“

„Der er vistnok et og andet at tage fat paa; men I gode Radikalere, der ingen Tro har selv, er næppe de rette Folk til at udbedre Kirken.“

„Saa mød I andre op! Kom, troende Sjæle! Vi skal tage imod jer med aabne Arme og tænde Baal paa Højene for jer. Men I kommer ikke, I fromme Krystere, for naar alt kommer til alt, hylder I dog den store Bøjgens Løsen: „Gaa udenom!““

„Det er ikke sandt, Rudolf. Du ved godt, at jeg giver dig Ret i adskilligt, baade med Hensyn til Kirken, Kvindesagen og andre Ting, vi har talt om.“

„Naa, det glæder mig, at jeg dog ikke rent har talt for døve Øren.“

„Men jeg vil være færdig med min Læsning, før jeg melder mig til Tjeneste. Og jeg vil ærlig sige dig, at jeg paa væsentlige Punkter er grundig uenig med dig.“

„Godt, brillant! Er der noget, vi trænger til i vor unge Forening, saa er det netop Friktion.“

*) I smaa Stater uddør de store Tanker af Brist paa store Lidenskaber.

**) Man maa pynte sig.

„Men som sagt, for det første vil jeg være i Ro.“

„Vel! Sid i Fred med dine Cirkler! Tak for Piben . . . jeg løber . . . nej nej, bliv bare siddende! Men lad mig nu se, du anbeter den gyldne Himmelmø som en modig Dyrker. „Gaa dig Morgenture i Beslutningernes friske Luft!“ endte den lille Mand, hvis Hukommelse var overklistret paa alle Leder med Slagord og Versstumper fra Alverdens Forfattere, og som nødig nyttede et dansk Ord, naar han kunde hitte et fremmed.

Bøje hørte ham lukke Yderdøren op, hvorefter han mærkede en Rysten i Gulvet som ved en urolig Trippen af en hel Mængde Fødder. „Ih bevares!“ . . . „Jeg be'er!“ . . . „Nej paa ingen Maade, vær's artig, min Herre!“ lød det udefra under Skraben og Bump.

Hvad var dog det for en kendt Røst?

Et Øjeblik efter blev Døren ind til hans Kammer smækket tilbage, og der stod — Manden med den glade Livsbetragtning, bukkende og nikkende, med en Bylt under den ene Arm og med det gule Aasyn i et stort Smil nede i Frakkekraven.

„Aha . . . a! Goddag, Goddag, min kære Bøje!“ lød det med den velkendte Næsestemme. „Kan De se, jeg kunde hitte Dem! Goddag, Goddag . . . Puh . . .! Pokkers, hvor De bor højt til Vejrs!“

Sveden kogte paa hans skaldede Isse. Bøje stod og tænkte paa, at han vist havde taget de otte Trapper i lige saa mange Spring, og at han sandsynligvis, naar han atter skulde af Sted, vilde lægge sig paa Maven over Rækværket og glide ned med et „Sju!“

„De har saadan turdet vove Dem paa Rejse i dette daarlige Vejr?“

„Ja, hvad synes De? Jeg fik i Sinde lige med eet i Morges Kl. 5 at gøre denne lille Sviptur.

Der er smænd ingen derhjemme, der ved, at jeg stak af.“

„Er der ingen, der ved det?“

„Ikke en Moders Sjæl. De er saa vante til, at jeg render, naar jeg faar Lyst. Jeg har smænd gaaet næsten hele Vejen og er bleven hel fugtig om Fødderne — hør: Svup, Svup! . . . Men det har ikke noget at sige. Nu ligger jeg inde i Garvergaarden i Nat, og saa i Morgen tidlig Kl. 4 bener jeg af igen . . . Ok, kære Bøje, det er for Resten rent snavs derhjemme.“

„Hvordan?“

„Jo, min stakkels Svigerdatter . . . maa jeg lægge min Pakke her?“

„Hvad hun?“

„Aa, hun gaar og sygner rent hen for os — Religionstvivl, eller hvad det er. Vi har trukket Brylluppet ud i Maaned efter Maaned, for at hun skulde komme lidt til Hægterne, men hvad har det hjulpet? Stakkels Tomas! Han har stadig haft det bedste Haab; men nu hænger ogsaa han med Hovedet. Min Broder gaar og glor som en Bytyr og vil have Fæstninger og Panserskibe . . . Ja, det er sandt, De er jo . . . men sig mig nu ærlig og oprigtig, min kære, unge Ven, hvad kan det nytte, at vi vil spille Stormagt?“

„Hvad er det da . . . hm! . . . hvad er det for Tvivl?“

„Tvivl? Hør, kære Bøje, De ved, at jeg har en glad Livsbetragtning, det ved De; men sig mig nu ærlig, naar vi nu hverken har Folk nok eller Kanoner . . .“

„Nej jeg mener Deres Svigerdatter.“

„Naa naa naa! Ja, hvad er det, hvad er det?“

„Hun er da ikke sengeliggende?“

„Nej, det er hun Gud ske Lov ikke; men det

er galt nok -endda. Ok ja, ok ja! Min stakkels Kone gaar ogsaa og skranter og er i den sidste Tid bleven helt døv. Tomas gaar hele Tiden og nikker til hende. Han har altid gjort saa meget af sin Moder. Er det ikke underligt — mig har han aldrig brudt sig noget om? Men De kan tro, hans Moder er ogsaa en Kone af den rigtige Slags.“

„Det er dog nogle sørgelige Efterretninger.“

„Ja, er det ikke trist, kære Ven?“ Han gav Øjnene et Strøg med det velkendte røde Bomuldsklæde. „Ok, kære Bøje, ved De, hvad vi er? Vi er nogle ynkelige Lus alle sammen,“ hviskede han Bøje i Øret. „Men opgiver vi Ævret, saa er det rent galt. Man skal tage Reb i Sejlene og bare have en glad Livsbetragtning, saa jævner det hele sig af sig selv, ja det gør, saa jævner (nuf nuf), saa jævner det hele sig af sig selv (nuf nuf nuf) . . . maa jeg byde?“

„Tak, jeg bruger ikke.“

„Em . . . n' em . . . n! Ok ja, det gaar nok alt sammen. Men her skal De nu se, hvad jeg har harpet mig inde i Byen,“ vedblev han med de gamle Øjne i skinnende Lykke og fo'r hen til sin Bylt. „Se nu her — et helt Sæt! Hvad — ikke sandt? Kernekram! Og hele Garderaaben for 15 Kroner! Man ler næsten ad Prisen. Men jeg tør ikke sige, hvor jeg har købt den. De ved nok det slemme Torv omme ved Assistenshuset — syss! Men føl nu her — sikke Foer, hvad! Den Frakke kan jeg smænd gaa med til Stads i tyve Aar.“

Bøje stod og følte aandsfraværende paa Tøjet.

„Vi maa spare, kære Bøje! Hvad bryder jeg mig om, at en Hørkræmmer eller Spækhøker har haft den Frakke paa i Dyrehaven en Gang eller to? Hvad? Skulde jeg bryde mig noget om det?“

„Ja saamænd.“

„De siger „Ja saamænd“. De forstod mig ikke. Jeg siger: Skulde jeg bryde mig om, at en . . .“

„Jo, ja vel, jeg forstod Dem godt.“

„Ja, er det ikke rigtigt, hvad jeg siger? Vi maa sandelig spare, kære Bøje. Det er nogle rent gale Tider, rent gale! Og Tomas er slem til at bruge Penge. Hvad ligner det nu af ham at gaa hen og købe en Bæverskindspels til 200 Kr. til Lene, hvad?“

„. . . Helene?“

„Ja. Synes De, det er rigtigt? En Mand, der sidder i Gæld op over Ørerne.“

„Hm . . . Hvad var det for en Mand?“

Mølleren skød Nakken tilbage og saa forbavset op paa ham.

„Naa ham! Ja vel! Nej, det var ikke rigtigt.“

„Nej, er det ikke sandt? Og saa har Mennesket tilmed sat sig i Hovedet, at han vil bygge Møllen om til Foraaret. Naturligvis en ny storartet Hol-lænder med franske Skalkværne og Patent-Tromlesigter, og hvad det nu hedder, alt dette nymodens Kram. Du milde, hvor skal det ende? Men det fik endda være, naar alt det andet var godt.“

Den gamles evindelige Snakken, Synet af Bom-uldsklædet og Duften af den friske Snus førte Bøje levende tilbage til Møllegaarden og tryllede ham ind i en Kreds af Indtryk, der mere og mere lukkede sig om hans Tanker.

„. . . Man raaber med Sagkundskab — jo pyt! Nej ved De, hvem vi trænger til? Vi trænger til vor gamle, brave Aaberst. Du milde, hvor vilde han have ruttet op i „Sagkundskaben“! Hvad, hvad! Tror De ikke?“

„Hvad siger De?“

„Jeg siger: havde vi haft vor kære, brave Aaberst Tscherning nu . . .“

„Ja vel, jo vist nok.“

Den gamle rystede paa Hovedet og gik en Omgang over Gulvet.

„Men hør nu, kære unge Ven, lad mig sige Dem, hvorfor jeg egentlig er kommen. Ser De . . . ah, maa jeg sætte mig her? Som sagt, det kan være meget godt, dette med Religionen, jeg holder selv paa Religionen; men man skal tage varlig paa de hellige Ord; de er ligesom Ild. Ser De, naar min Haand er kold, saa kan jeg lade en Glød hoppe i den; men er den hed — ja pinte brænder jeg mig. De ved nok, hvad jeg mener, kære Ven, De er selv en gudfrygtig Mand, og De er en tænksom Mand, De er en tænksom Mand. Jeg ved ingen, der kan tale saa smukt og dog saa rolig om Religionen som De, og jeg ved ingen, som min Svigerdatter ser mere op til i de Sager end Dem.“

Bøje blev urolig.

„Nu er Brylluppet fastsat til den 15de Januar — min Søns Fødselsdag — og denne Gang bliver det Alvor, hun har selv krævet Lysning, og alt er i Orden; men jeg ved ikke, hendes Tilstand er saadan . . . hun gaar og bider Tænderne sammen og . . . (han bankede sig paa Panden og rystede paa Hovedet). Kære unge Ven, kom ud til os i Julen og bliv, til det er overstaaet. Vi trænger til Dem. Kom ud og tal alvorlig med hende og stiv hende lidt op til Brylluppet. Hvad, kære Bøje?“

„Det kan jeg ikke.“

„Kan ikke? Det er jo Ferie, De kan selv have godt af at komme lidt ud.“

„Ja men — jeg kan ikke.“

„Hvorfor kan De ikke. Er det Helbreden?“

„Nej, det er ikke det; der er andre Ting.“

Det løb rundt for ham, han mærkede, hvorledes hans Aasyn overdroges af en hed Blussen.

Den gamle drog en fedtet Lærredspung op af Bukselommen.

„Kære unge Ven, jeg forstaar Dem . . . nu maa De ikke være fintfølende . . .“

„Nej nej nej! Tak for Deres gode Vilje, men det er ikke det.“

„Ja, men hvad er det da, kære? Hvorfor kan De ikke?“

„Jeg er ikke rigtig vel . . . jeg mener . . . jeg er saa optaget . . . her ser De, hvor jeg sidder og slider i det.“

„Ih, men kære — i Julen, i Julen!“

„Ja, jeg kan ikke.“

De talte længe om Sagen; men den gamle maatte drage bort uden Haab.

Mange Gange rystede det gule Hoved nede i Frakkekraven paa Hjemvejen.

„Jeg forstaar det ikke, jeg forstaar det ikke.“

VII.

Men hans Søn forstod det.

Den Dag, da Bøje saa brat og med en daarlig skjult Sindsuro havde sagt Møllegaarden Farvel, var der bleven tændt en sviende Mistanke i Tomas Ravens Hjerter, en Mistanke, som han dog havde søgt at holde hen i det uvisse, og som han endog til Tider havde faaet Held til at dæmpe. Men nu, da den gamle kom og pustede Gløderne op med sin løndomsfulde Meddelelse om Bøjes forunderlige Adfærd, vaagnede Mistanken paa ny og styrkedes yderligere ved et opdukkende Minde om, hvad Skovfogden hin Dag havde meddelt om Hans Bøje og et vist Pige-barn.

En Eftermiddag, da han vidste, at Helene sad alene nede i Huset, gik han ned til hende.

Hun sad og hæklede paa en Blonde.

Han var nogenlunde rolig og talte først en Stund om ligegyldige Ting, men saa af og til paa hende med et underligt, gennemborende Sideblik, som hendes Øjne et Par Gange mødte med et Udtryk af angstfuld Spørgen.

„Hvordan staar det sig ellers i Dag?“

„Aa jo — godt. Jeg vil være rask nu.“

Hun havde i den sidste Tid søgt at underbinde sin Kærlighed med Viljens faste Snore. Hun var knyttet til Tomas med et Baand, som det vilde være en Skændsel, en Brøde at sprænge. Livet havde tvunget hende ind paa en Korsgang, som hun ikke kunde bøje af fra uden at krænke Hjertets Ed — nu vel, hun skulde holde ud, agte Løftets Hellighed. — — — Men hun mærkede i mørke Stunder, at det var et Baand, der skar ind til Benet.

„Sig mig, lille Helene, hvor har du gjort af det blaa Uldtørklæde? Du gaar aldrig med det nu.“

„Jeg har givet Ane det; jeg syntes, det havde tabt sig saa meget.“

Han sad og grundede lidt paa dette.

„Helene, vil du svare mig ærlig paa et Spørgsmaal?“

Angesten tog til at skælve i alle Lemmer paa hende. „Og det er?“

„Vil du svare mig ærlig?“

„Ja men . . . Tomas, du ser saa underlig paa mig.“

„Holder du af Hans Bøje?“

Hendes Hænder faldt ned i Skødet. „Tomas,“ udbrød hun aandeløs, „hvorfor vil du spørge mig

om dette?" Hun rystede og kunde knap presse Ordene frem. „Det er ikke rigtigt af dig.“

Han sank tilbage paa Stolen med et dødt Fald, som en Krop falder for en Kugle.

„Tomas," vedblev hun og gik hen til ham, „du maa ikke tro noget stygt om mig, du ved, hvor meget jeg holder af dig, du ved, at jeg aldrig nogen Sinde vil svigte det Ord, jeg har givet dig.“

Han skød hende lempelig til Side, rejste sig og saa et Øjeblik paa hende med et Blik, der udtrykte den dybeste Sønderknuselse, tog hendes Haand, trykkede den et Par Gange og gik derefter langsomt, ligesom famlende for sig ud af Stuen, — uden at agte paa, hvad hun sagde eller gjorde.

I det Øjeblik mærkede hun, at hun var bunden tifold stærkere til ham end før.

Lidt efter kom et Bud med et Brev. Hun mærkede straks, da hun tog det, at der laa en rund, tung Genstand i det.

Hun satte sig, Blodet sank fra hendes Hoved, hun havde en Fornemmelse, som om der blev drysset Isnaale ned over hendes Isse; men paa een Gang væltede Blodet sig i varme Drag op i Hovedet. Hun saa sig om . . . hvor var hun? . . . hvad var der sket?

Hendes Fader kom humpende ved sin Stok og satte sig i Sofaen med et lille bydende Hovedkast hen efter Skakbrættet, der stod bag Boghylden.

Hun blev siddende.

„Vil du tage mig det Skakbræt?"

Intet Svar, kun et sindsvildt Blik.

„Hvordan er det, du ser ud, Barn?"

Hun rystede over hele Kroppen, tog sig til Hovedet og udstødte en dæmpet Klagelyd.

„Hvad er der i Vejen?"

„Aa, Far . . . der er sket en stor Ulykke.“

„Hvad er det?“

„Det er forbi med Tomas og mig.“

„Forbi? Hvad vil det sige?“

„Aa, Far!“

Hun skød Bordet til Side, kastede sig ned ved Siden af ham og lagde sine foldede Hænder over hans Knæ. Og nu kom i taareløs Fortvivlelse hele hendes Tilstaaelse, presset gennem en Strube-snevring, der hvert Øjeblik lukkede sig som til Kvælning.

Hans Bryn drog sig tættere og tættere sammen, Ansigtet syntes at blive til bare hvide Knokler.

„Far, vær ikke vred paa mig. Jeg har gaaet med dette i flere Aar, og ingen Mennesker skulde nogen Sinde faaet det at vide, om ikke Tomas selv var kommen.“

Der fløj et Fnys ud imellem hans Gummer, han rettede sig og vilde skyde hende tilbage, men sank sammen og gispede efter Luft.

Med eet Blik havde han overskuet hele Stillingen. Alt, hvad han i de sidste Aar havde levet i og for, var ramlet sammen. Hans Haab om en tryg Fremtid for hende og en rolig Alderdom for ham selv var flaaet ud af hans Hjerte med eet eneste Ryk. Her havde han gaaet og stampet — Stakkel, som han var — i dette lille Hjem, som han havde faaet saa kært, og drømt om Fred og Aftenhvile. Og nu sagt op til Fraflytning — straks, paa Timen! Sagt op og kastet paa Døren af sin egen Datter! Hvor skulde han gaa hen, og hvad skulde han leve af? Savn og Raadvildhed gabede dem i Møde fra alle Sider. Med Folkesnak og onde Rygter i Hælene, med Sindet fuldt af Græmmelse kunde de faa Lov at drage bort og henslide Livet i Sult og Usselhed. Og alt dette, fordi hun ikke havde kendt sin Pligt. Hvor havde hun haft sin Fornuft?

Hvor havde hun kunnet udvise den utilgivelige Svaghed at give efter for en Sanserusning, der stod i skærende Strid med alle Krav til Retsindighed og kvindelig Renhed? Hendes Adfærd var et Brud med Pligt og Moral, et Oprør mod Himlen og en haanende Tilsidesættelse af de Hensyn, hun skyldte sin hjælpeløse Fader. Men nu fik hun ligge, som hun havde redet — han kendte hende ikke mere.

Hun havde rejst sig og stod med Knoerne i Tindingerne, myg og skælvende, som om hun var greben i en stor Synd.

Det var ikke mange Ord, han sagde, men de slog mod hendes Hjerte som haarde Hagl.

Hun vaandede sig for hans Øjekast, bad for sig; men den gamle Mand arbejdede sig op i et afsindigt Raseri, der lukkede om al Sans og Fornuft. Til sidst kom han med Hentydninger til, at hun vel nu, da hun var fri, agtede sig ind til sin Galan for at leve sammen med ham paa Polsk.

„Far, Far, du tager Livet af mig!“

„Ja saadan plejer den Slags Piger jo at ende. Og gaa du kun, gaa — gaa — gaa!“

„Far, jeg holder det ikke ud, du gør mig rasende!“ Hun hug de knyttede Hænder ned for sig. „Du er den eneste, jeg skulde søge Trøst og Støtte hos i min Ulykke, og du haaner mig og træder paa mig.“

„Ti!“ raabte han og løftede den knyttede Haand.

„Nej, jeg tier ikke! Ikke, om du saa slaar mig halvt ihjel. For du piner og mishandler mig, du handler som en Slavefoged imod mig . . . ja, du skal vide det en Gang. Har du ikke hele mit Liv kuset mig med haarde Øjne og haarde Ord! Har du ikke kørt omkring med mig med Regler og

Pligter, saa jeg mangan Gang har været halvt tosset!“

Han rejste sig, løftede Stokken og hug efter hende, men gled ud med Foden, sank tilbage med et hvidt Skum mellem Læberne og pegede mod Døren:

„Ud af Huset — øjeblikkelig!“

„Ja jeg skal gaa, og du skal aldrig se mig mere for dine Øjne.“

Faa Minutter efter fo'r hun, kun indsvøbt i et tyndt, falmet Sjal, af Sted i Søle og Rusk ud ad Vejen.

Samme Aften naaede hun ind til sin Broder i Valby.

VIII.

I det lille Hus, Helene Ravn var tyet til i sin Nød, vrimlede det af smaa sorte Hoveder, der skreg paa Mad fra Morgen til Aften.

Det var saa tungt, at hun skulde ligge sin Broder og Svigerinde til Byrde, da de dog i Forvejen havde Læs nok med deres egen Flok. Hun saa ogsaa godt, hvor de skelede til hende for hver Humpel Brød og hver Billing Fedt, hun tog. Men hendes Ophold vilde næppe blive langt. Naturligvis vilde hendes Fader rejse fra Holmstrup, saa snart det lod sig gøre, og hun maatte jo da bide i det sure Æble og flytte sammen med ham igen, hvor det nu blev.

Men Forholdene vendte sig helt underlig om. Faderen blev, hvor han var, og da hun ikke paa nogen Maade kunde vende tilbage til Holmstrup, maatte hun indtil videre slaa sig til Ro i Valby.

Hen i Januar lejede hun sig et stort Kvistværelse i en lav Bygning tæt ved Broderens Hjem og fik oprettet en lille Skole for Smaapiger.

Saa gik det med daglangt Arbejde og vaagne Nætters Kampe.

Ene og forladt, som hun følte sig, levede hun saa tilbagetrukkent fra Verdens Støj som mulig, Broderen og Svigerinden var de eneste Mennesker, hun omgikkes; men selv dem fik hun Sky for, da hun mærkede, at de halvt om halvt regnede hende for en falden Kvinde.

Hvor kunde det oprøre hendes Sind, at hun skulde mistænkes for Løshed! Der var Tider, da den Uret, hun led under, avlede en Slags vild Hævnlyst i hende; men naar hun saa kom til at tænke paa den sønderknuste Skikkelse, der hin Dag havde staaet for hende ude i den lille Stue, denne Skikkelse, der havde groet af Kærlighed og Lykke, men som nu sandsynligvis vilde knækkes og synke i Dyndet, da bøjede hun sit Hoved og græd i kvalfuld Raadvildhed med en uklar Følelse af Skyld og Anger.

Ofte, især i de ensomme Aftener, steg et andet Billede op for hende. Dette aabne, skønne Aasyn, disse dybe Øjne, disse rene, faste Linier, den klangfulde Røst, der gik lige ind i Sjælen . . .! Ædel og god var han som ingen anden Mand paa Jorden, og dog — aa hvorfor skulde det være saadan? — dog var det, som Stuen fyldtes med Synd, hver Gang han dukkede frem i hendes Syner.

Hvorfor havde Gud sendt ham ud anden Gang paa hendes Vej? Kunde Gud ikke sagtens have fundet et andet Sted, hvor der var Havvand og milde Hænder? Saa havde alt gaaet sin rolige Gang derhjemme, saa var alle disse Ulykker aldrig komne. Gud vidste jo godt, hvordan det vilde ende.

Men havde hun ikke ogsaa selv forudset, hvad der vilde ske? Hvorfor havde hun ikke, som hin angstfulde Indskydelse i første Øjeblik paabød hende, modsat sig, at han var bleven optaget i Tomas's Hjem?

Ja hvorfor? hvorfor? Hvad hjælper alle disse Spørgsmaal, der kører omkring med en, til Hjernen værker, og som dog altid ender med at pege paa vor egen Skyld?

Men om hun saa skulde brænde evig for det, saa kunde hun ikke lade være at elske ham.

Tit løftede sig for hendes Syn et Minde om et Par henrykte unge elskende, som hun en Dag havde set paa Københavns Banegaard. Hun havde fulgt sin Svigerinde til Toget og stod i Forhallen og saa paa de frem- og tilbageilende Skarer, der skulde med et nyt Tog. En ung, rejseklædt Pige — vist ikke mere end sytten, atten Aar — gik bleg og urolig ved Indgangsdøren og kiggede ud over Pladsen, hvor Mennesker og Vogne færdedes i stundesløs Mylder. Hun ventede øjensynlig en Rejsefælle og blev mere og mere angst for, at denne ikke skulde komme i rette Tid. Endelig rullede en Droske for Døren, og ud af samme sprang en ung, kunstnerlignende Mand. „Eck! Eck!“ raabte den unge Kvinde og fo'r glædestraalende hen imod ham. Et Par Rejsekister blev hevne ned fra Bukken og baarne ind, Kusken fik sit Vederlag og rullede atter bort, det hele gik i eet Nu. Men da de to unge var færdige til Afrejsen og var naaede op i det mørke Rum ved anden Klasses Ventesal, standsede de et Øjeblik, slog Armene om hinanden, kyssede og knugede hinanden og tog derefter Vejen ud igennem Ventesalen.

Hvor kunde det være, at hun havde haft saa

ondt af at se paa disse to, og at hun endnu tit, naar hun genkaldte sig Billedet af dem i sit Minde, kunde føle sig saa uendelig fattig og ulykkelig! Hvorfor skulde det ene Menneske svælge i Lykke, medens det andet søndersledes som et Vrag paa en Revle?

Om han nu en Dag traadte ind ad Døren der!

Hun kunde komme til at ryste ved en saadan Tanke. Ordet „Galan“ sad endnu i hendes Øren. Hvor krympede hendes Hjerter sig ikke under de Sigtelser, som med dette onde Ord var udslyngede baade mod hende og ham! Men hendes Fader kunde være ganske rolig!

Den raa Adfærd, hun havde været Genstand for den sidste Aften i Hjemmet, havde rent forrykket hendes Forhold til Faderen; men efterhaanden som Maanederne gik, arbejdede det fjerde Bud sig som en Domsrøst op i hendes Sind, og med det efter Moderen arvede Hang til evig og altid at grave efter Skyld i sit Indre fik hun lidt efter lidt skudt Forholdet ind under den Synsvinkel, at det var hende, der havde syndet mod ham, i hvert Fald var det hendes Pligt at tie og bøje sig for hans Myndighed.

Til sidst tvang Samvittigheden hende til at tage Pen og Papir frem og bede om Tilgivelse. Hun skrev to Gange. „Flyt ind til mig, kære Fader,“ hed det i det sidste Brev, „jeg skal passe dig saa godt, som jeg paa nogen Maade kan, og vi skal nok med Guds Hjælp komme ud af det begge med det, jeg kan tjene.“ — Han svarede hende aldrig.

Hun var grænseløs ulykkelig; det var, som hun sad fast i Dynger af Skyld og maatte kvæles under deres Tryk.

Og saa Tomas — den kære, rare Tomas, der

vist gik og var rent ulykkelig! Hun saa nu klarere og klarere, at det var hende og hende alene, der var Skyld i al Ulykken. Hvorfor havde hun ikke kuert sin Kærlighed til Bøje eller sørget for at faa ham bort i Tide?

Kun eet mægtede at mildne hendes Smerte: det urokkelige Forsæt ikke at give efter for den Kærlighed, der brændte i hendes Hjerte, selv om Bøje skulde opsøge hende og bede om hendes Haand. Hun fandt en Lettelse ved tidlig og sildig at pine sig med dette Forsæt. I en livslang, tærende Lidelse skulde hendes Bod ligge.

Da begyndte en Tanke, der tidligere havde meldt sig, at fæstne sig i hendes Sind, den Tanke at rejse tilbage til Holmstrup og søge at faa gjort alt godt igen. Hun vilde jo dog aldrig finde Ro herinde. Gud havde en Gang lagt hendes Vej aaben for hende, hun maatte følge den.

Hun tænkte, saa hun stundom var rent ør i Hovedet; men det var, som en løndomsfuld Magt koglede for hende og ledte hende om i Vildgange, hvor hun mistede al Evne til at handle paa egen Haand.

Hele Vinteren levede hun indesluttet og gav sig hen i Skolearbejdet. I Fritiden tænkte og grundede hun. Som Æskulaps Slange sad hendes Tanke og saa ud i Verden efter Lægedomsurter, men fandt kun Torne og tørre Stilke.

.

Da Træernes Ristoppe tog til at grønnes, og det drog med Græslugt igennem hendes Vindue, vaagnede der i hende en Trang til at komme ud i det store, lyse Rum, hvor Tankerne kunde hæve sig uden at støde mod Loftet.

Hver Morgen, naar hun havde gjort Huset i Stand, gik hun en Tur ind i Søndermarken, hvor hendes Stemninger fik Luft i lange Aandepust.

Hun følte sig uendelig styrket ved disse Morgenture og vedblev med dem hele Vaaren. Hvor var det dejligt i den aarle Morgen, naar Solrødmen skød sig ind i de hvælvede Løvkroner og gav de unge Blade et Skær som lysegrøn Silke! Fra alle Kanter Kvidren og Pippen, overalt Svirren af Solpletter og smaa spraglede Vinger, alt imellem et svalende Vindstrøg over Kinden og en let Skælven i Løvets fine Kniplingehang.

Der bristede Lag af hengemt Smerte i hendes Indre, det brød paa med uklare Længsler, en sød-kvalfuld Higen, der virkede tilbage paa Sindet som en feberagtig Ængstelse.

Da kunde hun standse, tage sig til Hovedet og kaste sig ned paa en Bænk. Hvad havde hun at vente af Sommeren?

En Søndag Eftermiddag sidst i Juni vovede hun sig ind i Frederiksberg Have, hvor hun aldrig før havde været.

Hun var næppe kommen inden for Porten ved Slottet, før hun ved Synet af de mange Mennesker, der myldrede i Gangene, blev angst og var paa Nippet til atter at trække sig tilbage; men da hun lagde Mærke til, at der ikke mødte hende et eneste mistænksomt Blik, men at tværtimod alle saa glade og velvillige ud, fik hun Mod til at gøre et Sving ned i Haven.

Paa den skraat hældende Græsflade nede forved Slottet tumlede Hundreder af støjende Mennesker sig i lystige Fangelege. Hist halede en halt Haandværkssvend og en tykhalset Artillerist af Sted i vildt Kapløb efter et langbenet Pigebarn, her hvinede en bolleagtig Madam i en Garders stærke

Arme, til usigelig Moro for Fatter, der laa paa Maven og daskede sig i Bagen med Hælene. Rundtom Blink af Remme og Knapper, Susen af Skørter, Skrig og Latter — en evig Skiften af Farver og Stillinger, alt sammen mærket af Sommerdagens unge Liv.

Hun havde taget Plads paa den brede Gang forneden, hvor en Skare Mennesker af alle Aldre stod og morede sig over det glade Folkelivsoptrin. Paa een Gang lød der bagfra et Plask, efterfulgt af et mangestemmigt Skrig. Folk styrtede ned mod Kanalen, hvor en Dreng var falden i. I Tusindvis strømmede de til og borede sig frem, medens de ved Vandet nærmest staaende skød tilbage med Raab og Hvin. En vild Trængsel opstod, Eder og Skrig lød fra alle Sider, Skuldre knugedes mod hverandre, Albuer skruedes ind imod Brystkasser og Ryghvirvler. Helene, der var midt i Mylderen, rystede af Angest og var nærved at blive kvalt i den varme Luft.

„Bare intet forknyt, lille Gine!“ lød det fra et ølstinkende Hoved tæt ved hende, og en Arm blev lagt om hendes Hals.

Hun gav et Hvin og skød fra sig.

Et vældigt Tryk gav i det samme Mylderen et slingrende Sving til Siden.

„Aa, hvor skal jeg slippe ud?“

Da opdagede hun i faa Skridts Frastand et mørk-skægget Aasyn, der saa hende i Møde med ildfuld Glæde.

Folk, Træer, alt omkring hende svandt hen i et rødligt Mørke.

I næste Nu havde han med et Par kraftige Tag boret sig hen til hende, tog hendes Arm i sin og bad hende holde godt fast. Idet han med den venstre Arm værnede hende mod Trykket af de om-

staaende, søgte han baglængs at drage sig ud af Flokken med hende, og efter en lang Kamp, der fremkaldte en hed Rødme paa hendes Kinder, lykkedes det ham endelig at slippe ud i det fri.

Et tusindstemmigt Hurra drønedes i det samme gennem Luften til Ære for en Skomagersvend, der var sprungen ud og havde faaet Tag i Drengen.

„. . . At jeg skulde mødes med Dem her, Helene!“

Hun gispede af Forskræmthed og søgte at drage sin Arm ud af hans.

„Gud være lovet, at jeg fik Øje paa Dem!“ vedblev han. „Jeg har tænkt saa meget paa Dem!“

„Aa, Bøje . . . lad mig gaa!“

Han holdt hende tilbage. „Tror De, jeg vil gøre Dem noget ondt?“

Hun fulgte ham viljeløs op mod Slottet og ind i Søndermarken, hun vidste ikke, hvad hun svarede paa hans Spørgsmaal, Tankerne brødes i hende med en Ængstelse, som om hun gled ned i Synd og Mørke.

Af de famlende Svar, som hans Spørgsmaal aftvang hende, skønnede han, at hun var bleven jaget fra sit Hjem som en uren og havde levet i Sorg og Savn i alle disse Maaneder.

De tog Plads paa en Bænk i den sydlige Udkant af Parken, hvor Render og Kanal-Snoninger skyder sig igennem en moseagtig Lavning med rislende Afløb i Retning af Valby.

Han kunde ikke løsrive Blikket fra hendes Aasyn. Hvor havde Lidelsen gjort hende smuk! Hele hendes Skikkelse var bleven finere, Ansigtets Udtryk ædlere, paa Kinderne glødede et fint Overtræk af lys Rosenfarve, der stemte uforlignelig smukt sammen med de sænkede Øjenlaags lange, sorte Vipper.

Hans længe opdæmmede Følelse brød frem i en Strøm af varme Ord, der fik hende til hvert Øjeblik at se sig ængstelig til alle Sider, som om hun var ræd for, at enhver, der saa hende, maatte tage hende for en Kvinde, der var ude paa forbudne Veje.

„De kan ikke tro, Helene, hvor ethvert lille trøstende Ord af Dem stivede mig op! Og fra det Øjeblik, jeg blev klar over, hvorledes Forholdet imellem os var, brød der en ny Kraft frem i mig. Jeg var forbavset, forundret, aldrig før havde jeg mødt et Hjerte, der bankede saadan for mig.“

„Bøje, der er vist nogen bagved . . . i Haven.“

„Bare det, at jeg vidste, at De gik derude og havde mig i Tankerne Dagen igennem, det var nok til at fylde mig med en Spænding, en Uro . . . og fra det Øjeblik, jeg hørte, at De var fri, kom der Tanker op i mig, som sagde, at Vorherre havde noget for med os to. Tror De ikke selv det nu, Helene?“

Hans Ord øgede hendes Ængstelse i stadig stigende Maal, men manede samtidig hendes Aand til Selvagtpaagivenhed.

„Jeg er ikke fri, Bøje. Husker De ikke, hvad De selv sagde om Forlovelser?“

„Ja, men det var jo ikke Dem, der brød Forholdet, De har jo ingen Skyld; desuden saa vi maaske lidt skævt paa Tingene den Gang.“

„Det staar stadig for mig, som det alligevel var mig, og det var det ogsaa. Aa, jeg har saa ondt, saa ondt af Tomas, jeg ved, han vil gaa til Grunde.“

Nej, det vilde han ikke. Tomas var en stærk Natur, han vilde finde sig til Rette i Forholdene og skønne, at hvad der var sket, var en Tilskikkelse af Vorherre.

„Bøje, jeg tror ikke, vi skal tale for meget om Vorherre.“

„Har vi da noget brødefuldt paa vor Samvittighed? Har hele vort Forhold indtil dette Øjeblik ikke været rent som to Børns?“

„Jo — nok fra Deres Side; men . . .“

Hun tav og samlede i een Følelse alle de hede, oprørske Tanker, som hun havde gaaet med derhjemme — alle disse brødefulde Ønsker, der havde kredset om ham tidlig og sildig, samtidig med at hun gik og hyklede Troskab mod en anden. Var det ikke grusomt, at hun i alle de Uger, Maaneder, hun sad og syede paa sit Udstyr, ikke havde haft ham af Tankerne nogen eneste Time.

„Hvormed skulde De have syndet?“ spurgte han.

„Jeg kan ikke saadan sige det; men det er for mig, som jeg har været Tomas utro, og som jeg har sat mig op imod min Fader, mod hele min Fortid. Og dog ved jeg med mig selv — aa, jeg ved det saa levende og vist — jeg kunde ikke hindre, hvad der skete.“

„Og hvorfor kunde De ikke? Fordi der var vaagnet noget nyt i Dem, noget, der var tusinde Gange stærkere end Deres Vilje, stærkere end Alverdens Vilje. Og naar jeg nu siger Dem, at den samme stærke, inderlige Følelse . . .“

„Bøje, jeg er saa angst for, at nogen skal . . .“

Han dæmpede Røsten, men gav Ordene en saa meget varmere Klang.

„Jeg kan sige med Sandhed,“ — han lagde Armen varsomt om hendes Liv — „at De har vækket min inderste Natur og givet mig en Frihed, en Tro paa Livet, som jeg aldrig før har haft.“

Vinden luftede ind imod dem i varme Drag med en syrlig Duft af Græs og Vandplanter, der genkaldte rusende Mindelser i hende fra hin Sommerdag ved Birkemosen. Hendes Bryst snævredes ind

som ved en Sammensnøring af Snore, hun maatte hvert Øjeblik rette sig i Vejret for at drage Aande.

Omsider løftede hun Blikket op paa ham; men da hun i det samme syntes at opfange et underlig fremmed Glimt, en hed Attraa i hans Øje, slog et Angestens Lyn igennem hende som en Advarsel fra Himlen, og med et „Nej, Nej“ rev hun sig løs fra ham og fo'r ned over Broen.

Han var i samme Nu sprungen op og gjorde nogle Trin frem.

„Helene, De maa ikke gaa saaledes fra mig!“

Men hun vendte sig om og holdt Hænderne frem som til Værn. „Bøje, jeg beder Dem saa inderlig: Lad mig gaa!“

Han vendte tilbage, sank ned paa Bænken og gemte Aasynet i sine Hænder.

.

„Men du alstyrendes, hvordan er det, Frøkenen ser ud?“

Hun skød Værtinden til Side, fo'r op ad Trapperne, kastede sig med Hat og Overtøj paa en Stol og klemte Haandfladerne mod Brystet.

„Gud være priset og takket, at jeg ikke gjorde det!“

Men hans Ords bløde Genklang sad i hendes Øren, og i Tanken saa hun ham sidde sønderknust ude paa Bænken. Da mærkede hun, hvor inderlig hun elskede ham, og med en Følelse af at have Alverdens Smerte og onde Skæbner hvilende paa sig brast hun i Graad og knugede sit Lommetørklæde mod Øjnene.

IX.

I lang Tid hørte eller saa hun intet til ham. Under de ensomme Overvejelsers dæmpende Strøg kom hendes Sind lidt efter lidt til Ro.

Atter og atter sagde hun sig selv, at hun havde handlet ret hin Dag, da Fristelsen slog sine Traade om hende; hun havde vundet en Sejr, der var bleven optegnet i Himlen, — meget vilde kunne kvittes for denne Sejr.

Tiden gik som før, afmaalt og ensformig.

Om Aftenen sad hun gerne en Stund og syede ved Lampelys, eller hun satte sig i Mørket paa en Træskammel, lagde sig med Albuen ind over en lille Puf og lod Tankerne gaa deres egen Gang.

Hun havde vundet Tro paa sin Sjælekraft og fandt ofte en egen kvalfuld Tilfredsstillelse ved at sidde og indbilde sig, at hun nu havde Styrke nok til at gøre det Skridt, som hun saa ofte havde overvejet, men som hun aldrig havde haft Evne til at iværksætte: at vende tilbage til Holmstrup, kaste sig for Tomas's og sin Faders Fødder og bringe sit Liv tilbage under den gamle Tugt. Det er tungt at se ud over Ørkenlandets endeløse Flade, men man bliver rolig og stærk, naar man gaar den Vej, Vorherre viser ved sin Lys- og Skystøtte.

Da kom Bøje en Aften ud til hende.

Han stod i Døraabningen, rank og smuk, hun indenfor med Haanden paa Smæklaasen. Værtindens Pige, der i det samme kom op ad Trappen, bærende en Bakke med Te og Smørrebrød, styrede hen imod Døren og stillede sig afventende bagved ham. Han vendte sig og var ved at træde til Side, men valgte i sidste Øjeblik at træde ind. Pigen satte Bakken og gik.

„Bøje . . . De maa ikke!“

Et bittert-vemodigt Smil lagde sig om hans Mund. „Er det ikke forunderligt — et hvilket som helst andet Menneske vilde De tage venlig imod, mig tør De ikke se.“

„De ved godt hvorfor.“

„Nej, jeg ved ikke; for der er ikke den Magt mellem Himmel og Jord, der kan kue ens Hjerte, naar man selv vil lade det raade.“

Hun havde taget Plads paa Puffen ved Hjørnet af Bordet og sad med hele Lampens Lysstrøm over sig, famlende med sit Sytøj.

Han sad paa en Stol nær Døren og bankede Buler i Hattens bløde Puld med Stokkens Krumnæb.

„Sig mig, hvorfor De ikke vil se mig, Helene.“

„Jeg sagde Dem det forleden: Jeg er ikke fri, jeg har givet en anden mit Løfte.“

„Ja men det er De jo løst fra.“

„Jeg er ikke løst fra hans Hjerte. Jeg ved, han glemmer mig aldrig. Dersom jeg vidste, at jeg var ham ligegyldig, saa var Forholdet saa klart; men saadan er det ikke.“

„Da skønner jeg ikke, hvor han kunde give Slip paa Dem.“

„Det kunde han, fordi han i sin inderste Hjertegrund er brav som faa.“

„Men naar han nu følte sig dreven til at hæve Forholdet, saa var det vel ikke bare for Deres Skyld, men ogsaa fordi han mærkede, at Grunden under hans egne Fødder var gledet bort.“

„Jeg ved saa vist, som jeg sidder her, at han holder tidobbelt af mig, efter at vi er bleven skilte. Og det er det gruelige for mig at tænke paa, at jeg har at svare for hans Fremtid.“

„Hvor kan De sige saadan noget?“

„Jo, det har jeg. Det har staaet saa klart for mig

fra den Dag, jeg gav ham min Haand, at det var Vorherre selv, der ledte os sammen. Han gav mig en Magt over ham, som ingen Mennesker før havde haft, og lige saa vist som det er, at hans Liv fik en hel ny Retning, efter at vi var bleven forlovede, lige saa vist ved jeg, at han vil gaa til Grunde, naar han ikke har mig.“

„Tænker De da paa at faa gjort det godt igen?“

„Tænker . . .?“ gentog hun. Spørgsmaalet kom hende saa overraskende, at hun ikke vidste, hvad hun skulde svare. „Den Dag kan komme, da han selv kalder mig tilbage. Eller mit Hjerte . . . min Samvittighed . . . kan tvinge mig til at . . . man ved ikke, hvad der kan ske.“

Han rejste sig rask. „Helene, det kan ikke være Deres Mening. At De skulde kunne tænke paa at gifte Dem med en Mand, som De ikke elsker, medens . . . nej, det kan De ikke gøre.“

„Man kan meget, naar man tvinges af sin Samvittighed.“

„Men hvad bliver der saa af Kærlighedens evige Ret? Har vi da ikke Pligter overfor vort eget Liv?“

„Bøje, kan De huske den Dag, vi kørte ned til Skoven?“

„Den husker jeg meget godt, og jeg indrømmer, at jeg ser anderledes paa Tingene nu.“

„Ja, saadan gaar det med os. Lad os være ærlige, Bøje. Naar vore Meninger kommer os selv paa tværs, saa bliver de tit saa bøielige, saa læmper og læmper de sig, indtil det ofte ender med, at de slaar over i deres egne Modsætninger.“

„Nej, det er ikke Hensynet til mig selv, det kan maaske have gjort noget til, at jeg har ændret mine Meninger; men der er noget ved hele den ny Tids Røre, der tvinger enhver sandhedssøgende til at opgive adskillige forældede Meninger, især

med Hensyn til Forholdet mellem Mand og Kvinde. Jeg har talt meget med en Ven, en Kandidat Rudolf, om dette, og jeg er mere og mere kommen til Klarhed over, at vi maa hævde den personlige Frihed og Ret mere.“

Hun vidste for Resten godt, vedblev han, at han ikke priste „den fri Kærlighed“; hvad han priste, var kun det fri Hjertes Ret. Det Forhold, her var Tale om, var saa simpelt som noget i Verden: han elskede hende, og hun elskede ham, begge havde deres Frihed, begge var myndige, intet i den vide Verden kunde eller maatte stille sig i Vejen for deres Ening.

Hun rystede paa Hovedet og skød Lampen ind paa Bordet. Hun var kommen til at tænke paa sin Fader; ogsaa han stod dem imellem; der var en Røst i hendes Indre, der paabød hende Underkastelse under hans Myndighed.

„Bøje, der er noget i Verden, der er stærkere end Kærlighed, det er Guds Lov i vore Hjerter.“

Han gav hende Haanden til Farvel.

Saa sad hun atter ene. Teen, der stod og bævrede med et graabrunt Overtræk af Mælk, blev staaende urørt. Med Haanden om Panden satte hun sig paa sin vante Plads ved Enden af Puffen og støttede Albuen mod dennes Rand. Hun vilde ikke tænke mere paa Tomas eller sin Fader, hun vilde have Lov til at sidde her en Stund og tænke sin egen Lidelse ud, samle hele sin brændende Kærlighed i en lang Afskedsdrøm og saa i Morgen eller en af de første Dage — rejse til Holmstrup.

Saa hændte det næste Morgen, at hun mødte ham i Søndermarken.

Han talte til hende som en Broder til en Søster, kærlig, men rolig. Han bad, om han bare maatte komme ud til hende en Gang imellem og sidde og

tale lidt sammen med hende. Var det dog ikke en utaalelig Fordom, at Mand og Kvinde ikke turde gæste hinanden, ikke turde sidde og skifte Tanker, uden at have den gode Tones Vægter stillet ved Siden af sig? Hvad sagde ikke Oliver Goldsmith! „Den Dyd, der stedse kræver Bevogtning, er næppe Skildvagten værd.“ Kunde deres Venskab ikke være rent som to Mænds eller to Kvinders, ja tifold renere og ædlere?

Hun maatte give ham Ret, men saadan var nu en Gang Verden; desuden var det bedst for dem selv, at de ikke saa hinanden.

Han mente, at man burde byde Verden Trods, naar den traadte ens rene, klare Menneskeret for nær.

Da hun vendte sig for at gaa, fangede hun et Glimt af sin Værtinde, der haltede ned ad en Gang, med Hovedet vredet til Siden som en spejdende Høne.

Dagen gik med spændende Uro.

Om Aftenen, da hendes Dørklokke kimede, lagde hun Hænderne paa Brystet og bad Gud om, at det ikke maatte være ham. Da hun saa lukkede op og mødte et gammelt, faareagtigt Sælgekonefjæs, blev hun ærgerlig og smækkede Døren i.

Men lidt efter ringede det igen, og denne Gang var det ham.

Hendes Legeme rystede, da hun lukkede ham ind.

„Jeg bad Dem dog om ikke at komme.“

„Tror De da, at jeg har ondt i Sinde?“

„Nej men . . . De maa gaa snart igen. Jeg tør ikke, Bøje. Folk kunde faa det at vide.“

Han var rolig og taktfuld som i Morges; hun fik en ubegrænset Tillid til hans Retsind.

Han tog en Bog frem af Brystlommen. „Jeg har

en lille Fortælling, som min Ven Rudolf har laant mig, kunde De ikke have Lyst til at læse den?"

„Tak, det vil jeg gerne; jeg har ikke set en Bog i lange Tider.“

De kom til at tale om den ny Bogavl og kom atter ind paa Kærlighedsforholdet mellem Mand og Kvinde. Han mente, at hun vilde faa et mere uhildet Syn paa dette Forhold, naar hun fik læst denne Bog.

„Ja men . . . saa tror jeg ikke, jeg vil.“

„Helene, lad mig sige Dem en Ting: Hvis Deres Liv hviler paa Sandhedens Grund, hvad jeg visse-
lig tror, saa maa De ikke være fejd.“

„Det er ikke Fejghed; men naar man nu ved, at man har det rigtige Syn paa disse Ting . . .“

„Det ved De ikke. Vi gaar alle sammen med en umaadelig Masse gamle Meninger, som vore Forældre, Lærere og Præster har pakket sammen i Kræmmerhuse og lagt i forskellige Rum i vort Indre. Nu vel — mange af dem kan være ægte nok, og det er langt fra, at jeg vil kaste Vrag paa alt gammelt; men naar vi kommer til Skelsaar og Alder, saa er det vor Ret og vor Pligt at lukke op for Kræmmerhusene og sammenligne Indholdet med de ny Varer, der er kommen til Lands.“

„Ja maaske. Men hvis man nu finder, at der er Gift i de ny Varer?“

„Det er en anden Sag; saa bliver man ved de gamle; men et selvstændigt Menneske, der lever med sin Samtid og vil Sandheden, har ikke Lov til at skele til de ny Varer og skrive „Gift“ paa Pakkerne, før Indholdet er undersøgt. Læs nu Bogen, Helene, De kan rolig gøre det.“

Da han gik, takkede han hende, fordi hun havde givet ham Lov til at sidde og tale lidt med hende.

Længe sad hun og tænkte over hans Ord. Hun

tog Bogen og saa paa Navnebladet: „To Svaler, Fortælling af Torsten Ring.“

Var det virkelig Fejghed, der løb igennem hendes Aarer og fik hendes Fingre til at ryste? Aa, det var jo usselt!

Hun lukkede Bogen op, trykkede Navnebladet tilbage med venstre Haand og gav sig straks til at læse.

Fortællingen handlede om en ung, adelig Kvinde, som elskede en fattig Kunstner med en Inderlighed, der i Aaringer holdt sig imod Standsfordomme og Forældrenes Harme. En Nat springer hun ud ad et Vindue, flygter med sin Ven til et fremmed Land, hvor de lader sig vie, og hvor de lever et Liv i overstrømmende Lykke. Det hele var en højstemt Lovprisning af den unge, stærke, livsvarme Kærlighed, der sprænger Formernes Tremmer og svinger sig paa Svalevinger, sejersstolt og jublende, op i Frihedens solfyldte Luft — alt sammen gengivet med en glødende Stilpragt, der maatte virke paa et ungt Sind som hed Vin.

Hun slugte Side efter Side med al den iltre Lyst, som Emnet og denne ny, sanserusende Stil paakaldte; men paa een Gang — midt i en tilsløret Udmaling af de to unges gensidige Tilnærmelseslyster — blev hun ræd, slog Bogen i og udstødte i et brat Aandepust sine Lungers hele Luftindhold, som om hun ved dette Pust vilde frigøre sig for al den rusende Damp, hun havde siddet og indaandet.

Hendes Værtinde, en lille krybende Skrædder-enke med et helt Jernvejskort af sorte Rynker i Ansigtet, kom en Aften selv op med Te til hende. Med en egen løndomsfuld Blinken med de smaa Hønsøjne og en vis logrende Hvisken, der krøb igennem den unge Pige som den elektriske Kildren,

der kan strømme igennem en ved Ansigtets Nærmelse til et Dyr, bukkede hun sig ned og . . . hehe . . . hilste Frøkenen „fra den Herre, som kommer hos Frøkenen.“

Helene rejste sig og sendte hende et lynende Øjekast.

„Ja Gu' bevars, Frøkenen maa endelig ikke . . .“

„Jeg beder Dem: Lad mig være i Fred! Jeg taaler det ikke, Fru Sørensen.“

„Men du alstyrendes, hvad har jeg da sagt eller gjort?“

„Jeg vil ikke høre et Ord mere, ikke et Ord!“

„Ja men i Himlens Navn . . . hov hov hov, De vælter Teen! . . . Fordi jeg kommer i al . . . jajaja, jeg skal ikke sige et levende Ord mere; men Frøkenen maa dog virkelig . . .“

Helene vendte sig bort og hørte kun paa halvt Fruens lange Tilbagetogstale.

Da Døren endelig var falden til, satte hun sig paa sin vante Plads ved Puffen og stirrede ud for sig med en Fornemmelse af Dødhed i alle Lemmer. Saa vidt var det altsaa kommet, at man vovede at hvisle hende Sigtelser for Løsagtighed lige i Aasynet!

Blodet tog til at varme hende i Tindingerne og ligesom skyllede rødlig hen over hendes Synsnerver. Men med et trodsende Kast med Hovedet rejste hun sig og gav sig til at gaa frem og tilbage over Gulvet.

I de følgende Dage gik hun i en Tilstand af Raadvildhed, der gjorde hende helt syg, og da Bøje næste Gang indfandt sig, tiggede og bad hun ham om at gaa igen. Han vendte sig straks og gik.

Senere pinte det hende, at de skulde skilles paa den Maade. Paa en Lap Papir bad hun ham om ikke at være vred, hvorhos hun gav ham Lov at

komme endnu een eneste Gang, for at de kunde sige hinanden rigtig Farvel.

Bogen havde ligget i flere Dage paa hendes Kommmode og lokket med sit gule Omslag. Hun turde ikke røre den, hun havde endnu Hovedet fuldt af alle disse glødende Elskovsoptrin, der æggede hede Blodstrømme op i Kinderne.

Men Fristelsen blev hende for stærk; en Aften tog hun den frem og læste den til Ende.

Bøje kom, netop som hun havde smækket Omslagsbladet til. Hendes Hjerne var overfyldt med Billeder, hendes Hjerte bankede af en brændende og dog angstfuld Deltagelse for de to unge, hun sad som i en Rus af Syner og Indtryk.

„Det er en farlig Bog, De har givet mig der.“

„Farlig?“

„Ja! Jeg ved ikke . . . jeg tror ikke, jeg har haft godt af at læse den; jeg er bleven saa . . . jeg ved ikke hvordan.“

Øjnene lyste som to Kulgløder under de mørke Buer; der var i hendes Aasyn et daarende Udtryk af Liv og Spænding, som gjorde Bøje ør.

„Synes De da ikke, at Gram og Margrete havde Ret til at handle, som de gjorde?“

„Jo; men alligevel . . . Forældrene . . . alt, hvad der var gaaet forud . . . og saa er det gengivet saa . . . aa jeg har aldrig læst noget, der har hidset mig saadan.“

„Da kan De da ikke sige, at der er noget urent i Bogen.“

„Nej, ikke ligefrem; men der er saa meget bagved, og saa det, at de bryder med alt, hvad de tidligere har levet i . . . Forældre . . . Venner . . .“

„Det er deres Ret, naar man ved raa Magt vil skille deres Hjerter ad.“

„Já — Ret? Ganske vist; men . . . aa, jeg ved snart hverken ud eller ind.“

„Der er for mig ikke fjerneste Tvivl. Det er en Mening, der bunder saa dybt i den sunde Menneskefølelse, at intet i Verden kan omstøde den.“

Han tænkte paa Tomas, men han vilde ikke nævne hans Navn. Det var heller ikke nødvendigt, thi hun var selv ved hans Ord kommen til at tænke paa ham. Ja, selv Tomas havde haft denne Mening! Det var, som hun tydelig kunde høre den Overtydningens Klang, der laa i hans Ord, naar han kom ind paa dette Emne.

„Du har . . . De har . . .“ hun blev blussende rød og gav sig til at svøbe sin Ursnor om Fingrene. „Aa jeg ved ikke, hvor jeg kunde sidde saadan og tage fejl, jeg sad og tænkte paa . . .“

„Ja, men De tog ikke fejl, Deres Hjerter mener jo dog „Du“. Gør det ikke, Helene?“

Han lagde Armen varlig om hendes Hals. Hvorfor skulde de blive ved at være fremmede for hinanden? Hvorfor var hun ræd for ham? Vidste hun da ikke, at han levede og aandede alene for hende?

Det var, som der blev vendt op og ned paa hele hendes Tankeverden. Kærlighed og Ængstelse brødes i en vild Kamp, hele den Grundvold af Vaner og Erfaringer, af Tro og Sædelighedsfølelse, som hendes Fortid havde udviklet sig paa, rystede som ved et Jordskælv, hun saa Tomas's bævende Skikkelse, sin Faders haarde Øjne — disse Øjne med Skiftespil, der mindede om Sinais Mulm og Lyn, — hun hørte Slægtningers og Veninders haarde Domme suse Landet over i Sladder og onde Rygter. Da rejste sig midt i Tankernes Mylder en Viljesytring, der med eet Strøg fejede al Ængstelse af hendes Sind; alt, hvad hun ejede af Selvopholdelsesdrift, hele Hjertets uafviselige Ret til at handle ud

af sin rene, varme Kærlighed samlede sig i den ene Følelse: „Jeg synder, jeg ved det; men jeg gør det . . . villig og gerne!“

Saa kastede hun sig i hans Favn.

X.

Vinteren var dragen hen over Øster Holmstrup med Snebyger og Graavejr omtrent som ellers. Der var ikke sket store Forandringer i Byen, da den lille sorte Vaar-Evangelist tog til at fløjte, — der var en ung Pige mindre, og saa var der en Mand, der drak mere Pale-Sherry end tidligere.

Tomas havde den første Tid skikket sig mandig i Sorgen. Han gik stille og støt med sine Tanker og stivede sig af med Selvagtelse. Personlig Frihed — ingen Tvang! Naar to Mennesker holdt rigtig af hinanden, saa skulde de min Salighed have hinanden! Han var stolt af, at han havde været sig selv tro, den Dag hans Mening blev sat paa Prøve.

Men en Aften savnede man ham. Der blev kaldt i Udhusene, i Bageriet, i Møllen. Endelig fandt man ham — han laa over Toftegærdet og hulkede.

Det blev nu ikke saa sjældent, at han gik til Sengs med en lille gulbrun, langhalset Fælle.

I lang Tid gik han og tog Tag med sig selv. Den ene Dag kunde han sidde i Timer paa en Træbul og tygge paa et Straa, den næste tog han fat i Møllen og Gaarden med en ung Sliders hele Dygtighed. Por Pokker, der var da vel ogsaa andre Pigebørn til?

Undertiden paakom der ham en vild Lyst til at rende fra det hele, sætte over til en eller anden

Vildskov i Amerika, tømre sig et Bjælkehus og slaas med Rødhuder. Men naar han saa huskede paa sin gamle Moder, faldt alle hans Udvandringsplaner sammen.

Henimod Vaaren kom Byggelysten over ham som en vild Feber. Det var bare de forbandede Penge!

En Tid lang turede han om for at faa rejst et nyt Laan, men alle Vegne rystede Folk paa Hovedet. Endelig ynkedes Bondestandens Sparekasse over ham; men Summen, han fik, var ikke nær stor nok; dog — nu fik han tage fat, maaske kunde han senere negle nogle Tusinder et andet Steds fra.

Dagene gik med Rejser, Syslen med Tegninger og Overslag, Tingninger med Tømrere og Smede — et evigt Jag Ugen igennem.

Saa kom Byggetravlheden med al dens æggende Spænding. Fra Morgen til Aften Piskesmæld og Vognrummel, Brag af Bjælker, Klang og Skuren af Værktøj. Og overalt var han paa Færde med store Øjne og oppustet Ansigt.

Den gamle Møller gik og bankede paa sin Snusdaase og rystede paa Hovedet: „'Em . . n, 'em . . n!“ Moderen gik og gumlede tavs paa sine Skorper og satte tomme Flasker til Side.

. . . , ...

Redaktør Ravns stive Nakke havde ikke villet lade sig bøje til Forsoning.

Samme Aften, som Helene var gaaet, havde han afgjort med sig selv, at han straks vilde flytte tilbage til Købstaden. Han maatte vel kunne finde en eller anden Hule, hvor han kunde skjule sig med sin Ærgrelse og dø i Ensomhed. Mulig at

han dog ogsaa kunde skaffe sig en Smule Indtægt som Korrekturlæser el. lign. ved sit gamle Blad. Han lo med en egen vild Selvhaan ved denne Tanke: han Korrekturlæser ved Amtstidenden!

Snart stod alt rede til Flytningen. Saa rank som hans værkbrudne Hofte vilde tillade ham at føre sin Krop, skred han over Møllegaardens Tærskel for at sige Farvel. Med en Rejsning som en Generals og et skraat, overlegent Blik, halvt skjult bag Øjenbrynenes Tag, stak han Haanden til Broderen og gav ham til Farvel saa megen Slægtskabsfølelse, som kunde enes med hans dybt følte Foragt for al den snusende, vrøvlende Bondevenlighed, der stod om ham. Broderkonen fik to Haandtryk og et Klap paa Armen. Det gik alt sammen med Værdighed. Men da Turen kom til Tomas, knækkede den gamle Mand sammen. Atter og atter trykkede han ham i Haanden og stod længe og mimrede med nogle højest underlige Trækninger om Munden; omsider rettede han sig og vilde træde af med den uovermandede Stoikers Stivhed, men blev i det samme overfalden af Ørhed og ravede ligbleg hen imod en Stol, hvor han — takket være Tomas's stærke Arme — kom til Sæde i en god Stund.

Da mærkede den gamle Mand, at hans Livskraft var opbrugt, kun det tørre, ranglende Oldingehylster var tilbage. Med Afkræftelsens Vandperler paa Panden rakte han Haanden frem:

„Tomas . . . maa jeg blive her?“

Tomas trykkede den tynde Haand. „Bliv, Svigerfar, bliv!“

Saa blev hans Seng flyttet op i Gaarden, da man mente, at det for Tilsynets Skyld var heldigst, om han blev optaget i selve Huset.

Den gamle Møller var Omhyggeligheden selv over for Broderen. Du milde! skulde to gamle

kære Brødre ikke kunne komme ud af at bo sammen, naar de bare selv vilde! Det hele kunde smænd blive godt endnu, naar bare Kristen vilde lægge sig efter en Smule glad Livsbetragtning. Em . . . !

Men det vilde slet ikke gaa. Hver Aften skændtes de, saa det fæg i Stuen med Snus og foragtelige Fnys. Den gamle Møller var færdig at tage Livet af den anden med Torpedoer og flydende Batterier. Du milde, hvad skulde vi med Fæstninger! „Nej Kystforsvar og Folkevæbning efter Tschernings Plan — det er Vejen, min Far!“

Saa flyttede Redaktøren atter ned i sit tidligere Hjem, og alt gik i den gamle Skure, kun at — Helene var borte.

Ja, Helene var borte! Denne Kendsgerning nødte sig ind paa alles Øjne og Øren Dagen igennem, den bølgede i Tedampen om Morgenens, den blinkede vemodig fra Kakkelovnsgløderne om Aftenen, den læstes paa Rosernes og Kallaernes hængende Blade og viftede sorgmodig fra Stivetøjets Flige i Haven.

XI.

En Eftermiddag hen paa Sommeren vandrede Redaktøren, støttet af Tomas, langsomt omkring i Haven og kastede mørke Blikke hen over de indtørrede Blomster. Han havde ligget syg nogen Tid og var nu bleven saa værkelig, at han ikke mere evnede at gaa alene.

Tomas gik og snakkede godt for ham. Han kom sig min Salighed nok igen, han trængte bare til lidt Vejr i Lungerne og lidt god Levemaade; nu

skulde han tulle en god Del Malt-Ekstrakt i sig, saa skulde han bare se, hvor Sulet vilde lukke sig over Knysterne.

„Det koster, det koster!“

„Ja hvad Pokker, Livet gaar for alt! Lad os bare ikke snakke om det, Svigerfar.“

Den gamle klappede hans Haand.

„Skal vi ikke gaa en Tur op, Svigerfar? Det er saa længe, siden Svigerfar var oppe hos os.“

Tomas kunde ikke komme af Vane med at kalde ham Svigerfar.

De listede op og tog Plads i Dagligstuen.

„Saa!“ udbrød med eet den gamle; han hørte trippende Fodtrin fra Kammeret ved Siden af.

„’Em . . n! Vil du nu se, Tomas . . . ah, der har vi jo Bror Kristen! Velkommen op, Bror! Hvordan gaar det? Godt! det er jo bra’! Nej, vil du nu se, hvad der staar her i Folkebladet! „Hvad Regeringen tør byde os. Efter sikkert Forlydende agter Forsvarsministeren i den kommende Samling at . . .““

„Jajaja, jeg har læst det, Far.“

„Ja men er det nu ikke storartet!“ vedblev han og fægtede med Bladet, medens Hornbrillerne arbejdede sig længere og længere ud paa Næsen. „Jeg har smænd aldrig kendt saa galt!“

Redaktøren skelede efter ham gennem de nedtrukne Øjenbuske og drog sig saa langt til Siden som muligt for ikke at lugte Avisen.

Hvor kunde nu noget fornuftigt Menneske tænke paa at skaffe Folk til en Vold paa halvfjerde Mil! Det vilde i det mindste blive nødvendigt at forsyne hver Mand med en stor Raaber — et Taagehorn eller saadan noget — for at han kunde gi’ Hals til sin Nabo, naar det kneb. Nej Kystforsvar og Folkevæbning! Han var pinte ikke ræd for at gaa med

selv, om det skulde gælde. Hver Mand skulde have sin egen Riffel og indøves i Vaabenbrug — du milde, sikken Aand der vilde komme ind i Folket!

Bladet smeldede i Haanden paa ham og sendte saadan en Venstrevind hen i Hovedet paa Redaktøren, at denne til sidst satte Hælen i Gulvet og begyndte med udbuede Næsebor at se sig om.

„Pokker staa i den tossede Tyrekalv!“ brød Tomas løs henne ved Vinduet. „Han render da nok og pisker omkring i Tøjreslaget, til han faar rykket sig løs.“

„Hva' . . hva' . . løs?“ Og ud ad Døren med ham — uden Hat og med Avisen i Haanden.

Tomas smilte lunt.

„Goddag, Goddag, min kære Jensen!“ hørte man den gamle raabe ude fra Vejen. „Ja, jeg har ikke Tid . . . den Pokkers Tyrekalv! . . . nej, hvad er det? Han ligger jo i Skyggen og sover!“

„Der har vi Skovfogden!“ udbrød Tomas og glædede sig ved Tanken om et godt Glas sammen med sin Ven.

Skovfogden havde været i Hovedstaden Dagen i Forvejen og kom for at gøre Rede for et Ærinde, han havde udrettet for Tomas.

Som altid, naar der kom et fremmed Menneske, blev Bordet dækket med det bedste, Huset orkede. Møllebyggeren, der netop var til Stede paa Byggepladsen, blev hentet ned, endelig blev en tredje Gæst, Proprietær Hansen fra Holmstrupgaard, der tilfældig kom i det samme, dragen med ind i Laget.

Snapsene og den hede Arrak gjorde Panderne varme. Tidens pengelige Vanskeligheder og Politikens „Kontrarigheder“ drøftedes i højrøstede Mundkampe, med hele Skybrud af „Terminer“, „Prøveliteter“ og „Provisorier“. Proprietæren bad den

Onde partere sig paa, at Landmanden vilde gaa i Hundene, dersom ikke Regeringen satte en Stopper for det amerikanske Svinefedt. Tomas troede, at Ulykken snarere laa i den østersøiske Rug og i Regeringens Slaphed over for „Katøffelbillerne“. Den gamle Møller, der atter var kommen tilbage, mente, at „Verdenskonturerne vilde hæve sig, naar Sahara blev sat under Vand — 'Em . . n! Skovfoden sad og grinede med en Bunke opløste Cigarblade i Mundvigen og pimpede det ene Glas i sig efter det andet.

Tomas stampede ud i Køkkenet med et ituslaaet Glas og gik hen til en af Pigerne — en fed Venus af et lidt tvivlsomt Rygte — der stod og var sysselsat med at vadske op.

„Det er rigtig, Ane, lad det gaa lidt villig med Postelinet!“ opmuntrede han og lod sin Haand falde paa hendes blottede Skulder.

„Nanana!“ vrissede hun og snoede sig fra ham. „Jeg har ikke Tid til at staa og lege.“

„Ane, vi er unge Mennesker, vi skal lege, mens Tid er.“

„Ja, men det er ikke Tid nu.“

„Hvornaar er det da Tid?“

Efter at have omhandlet Tidsspørgsmaalet nærmere blev de enige om, at det var allerrarest at lege i Maaneskin i det grønne.

„Ja ja, Ane, giv mig saa et Glas!“

Han sluttede sig paa ny til Selskabet og skyllede et Par store Drag ned.

„Men det er sandt,“ raabte Skovfogden og kæmmede med nogle usikre Fingergreb sit store Vildmandsskæg, der i sine indre Dybder gemte adskillige Ophobninger af Brødsmuler og Aaleben, „jeg glemmer jo rent . . . hej, du Møllertamp . . .

æh, han ka'tte hør' 'et (han bankede med en Nøgle paa Glasset). Hold nu op med jer Sludder derovre!"

„Hvad er der?" spurgte Tomas.

„Ja, hvad er der? Det er nyt fra Kongens København."

Der blev et Øjeblikks Stilhed.

„Det var, ligesom at jeg allerbedst staar i Gaar og snakker med min Søster paa Roskildevejen, kommer der en fin Herre og en Dame og render mig en Paraply ind i Nakken. Naa du søde kom Sirup i! „Om Forladelse, undskyld!" — „Aa jeg be'r!" Men hvad ser jeg? Krumhaspe mig er det ikke din gamle Kæreste og ham med Øjnene, Forvalteren! Saa kom vi jo i Snak sammen. De var lige bleven gift og saa morderlig lykkelig ud . . . aa, han kan s'gu godt taale at høre det."

De sidste Ord var vendte mod den gamle Møller, der sad og fosedede ham over Benene.

Tomas havde faaet et uhyggelig askegraat Skær og mørke Skygger under Øjnene; men i næste Øjeblik fik han atter sin vante røde Lød med en Uendelighed af haarfine, blaalige Aarestriber over Kinderne.

Redaktøren, der havde siddet i en Krog og bladet i en Almanak, tavs foragtende det plebejiske Selskabs dumme Ævlen, saa sig paa een Gang omkring med flakkende Hjælpeløshed og bad om at blive ført ned.

Tomas tog ham ved Armen og gik ned med ham.

Skovfogden bed sig i Knoen og slog et Par Tjat med Haanden til Siden.

„Ja saadan noget skulde min gode Skovfoged helst lade være at bralre op med, 'em . . n!"

„Fa'en staa i alt det tyvebrændte Kvindfolkevrvøl!"

Da Tomas atter satte sig, lyste hans Kraftnatures hele Forsorenhed ham ud af Ansigtet. Nu skulde

den min Salighed skære i den lystige Skure! „Op med Dyret, at vi kan se Skabelonen paa alle Ender og Kanter!“

„'Em . . n, Tomas!“

Snart genlød Stuen atter af et summende Ordbrus, isprængt med Latter, Raab og syngende Glastoner. Sveden haglede Tomas ned ad Kinderne og dryppede fra hans røde Skæg.

Den gamle rystede paa Hovedet og gjorde af og til et Sving ind i Tomas's Kammer, hvor den gamle Kone sad stille-rokkende og saa ind paa sin Søn med Øjne, der klippede i Vand.

I flere Timer holdt Tomas Drikkelunet oppe; men omsider tog han til at synke sammen med en ejendommelig glasagtig Stirren, der syntes at tale om uhyggelige Syner.

Skovfogden slog Næven i ham og var uvarsom nok til at kigge ham i Ansigtet med en drillende Udtalelse om, at der nok alligevel inte var rigtig Humør i Sprøjten. Tomas følte sig saaret af denne Bebrejdelse, der ramte ham i et særlig mørkt Øjeblik, og da Skovfogden med en noget omtaaget Overlegenhed ydermere opmuntrede ham til at give alt dette forbandede Tøsekommers en god Dag og sætte Visiret lige med et Par gode Hiverter, følte Tomas sin Mandighed krænket og bruste op.

„Du kan lade mit Humør sidde, som det sidder, og holde din Sprøjte og dit Visir ved din egen Side, kan du.“

„Naa naa naa!“

„Jeg har aldrig blandet mig i andres Tøsekommers, og jeg taaler . . . raspe og knuse mig heller ikke, at nogen stikker Næsen i mine Sager, det kan du stole paa.“

„'Em . . n . . . Tomas, Tomas!“

„Ja, han skal ikke komme her og pirre op i

Kullene med sine Skoser og Stikpiller. Jeg er — saa raspede og knuste han endnu en Gang — ingen Aarsunge, der lader mig handle med som en fjantet Dreng!“

Blodet boblede mere og mere op i ham, alt det skjulte Grums, der havde ligget gemt under Friskfyragtighedens Skumlag, slyngedes op i hede Hvirvler og aabenbarede en dulgt Vildhed, der gjorde dem alle rædde.

Da kom den gamle Kone ind og strøg ham stille over Haaret, og i samme Nu stilnede Bygen saa vidt af, at han ved Indkrævningen af et Par Flasker Sherry slog over i den tidligere Drikkelystighed, som Skovfogden overmaade villig og med fornyet Sugelyst sluttede sig til.

Først ud paa Aftenen brød Selskabet op.

„Nu Tak for denne Gang!“ brød Proprietæren af og bød en stor, rød Haand frem.

Tomas stod længe og dinglede med den højre Haand løftet over Hovedet og saa ned paa den røde Flade; endelig lod han den falde med et vældigt Klask i Proprietærens.

„Takker selv, Hr. Propre . . . Hr. Prop—rie—tær Hans Peter Hansen til Holmstrupgaard! Hils din Datter og sig hende . . . og sig hende, at der er Lys paa Møllen endnu . . . sprøjte mig!“

„Og dobbelt Væge i Lampen, hva' høøøø! Du kan jo selv komme ud med din Hilsning.“

Tomas nikkede og rystede den rige Mands Haand.

„Jeg kommer ka'ske, inden du ved af det. Vi er Venner, Hansen, det har vi altid væ't, omend-skønt at jeg kuns er en grøn Dreng imod . . . imod dine graa Haar. Men lige meget derom, Alvor og Snak, Karoline hun er for god til at slide gamle Jomfru-Slæber.“

Uden for Tofteporten stod Tomas og Skovfogden

og ævlede op ad hinanden med en Slags svømmende Broderskabsfølelse. Under Graad og Snøften lagde Mølleren sine Hænder paa den andens Aksler og forsikrede Gang paa Gang: „Vi to vil holde sammen, Jensen, vi forstaar hinanden, vi kender Livet, Jensen, vi har væ't under den store Skalkværn, hvad, du gamle! . . . Ok ja ja ja!“ endte han og sank med en savlende Drankergraad i Favnen paa sin Ven.

Skovfogden stolprede af ud ad Markvejen og skejtede Ben fra den ene Græskant til den anden. Med dødsforagtende Frimodighed skraaede han over en ujævn Brakmark og gav sin Glæde over Fædrelandets Natur Luft i højstemte Toner:

„Dig æ . . . æ . . . ælsker jeg, dig æ . . . æ . . . ælsker jeg, Danmark, mit Fæ . . . æ . . . dreland!“

Tomas stod en Stund og saa hen over en Græsmark, hvor et Bælte af Dugperler lyste sølvhvidt i Maaneskinnet. Nattens højtidsfulde Ro, Stjernehærens Millioner tindrende Blaalys, den store, kølige Naturs Kirkestilhed, der virkede med tidobbel Stemningsfylde efter det lange Drikkebras, lagde en Alvor over hans Sind, der gjorde ham halvt ædru; men det var, som alt i hans Indre krympede sig, som Nattens hellige Fred vilde knuge ham i Knæ, han kunde ikke udholde at være her længer.

Da han vendte sig, sad der paa en Tromle tæt ved ham en ung Pige med et Par blanke Øjne og et blaat Uldklæde om Hovedet.

Han stod lidt og saa paa hende. En tyk Duft af Roser og Lavendler strømmede ud over Havediget, og inde fra Jasminbuskene klang lange, bløde Fløjteløb. Hun sad med Armene i Skødet, bøjet fremover; hendes Øjne lyste med Fosforskær.

„Naa—aa, saadan . . .! Du har nok dertil smykket dig til Legen, lille Ane.“

„Ja, er jeg ikke fin? Værsgod og sid ned!“

Han gjorde et Par Skridt hen imod hende, men standsede og stod længe og saa paa det blaa Uldklæde. Da lyste Maanen i en klar Draabe, som gled ned over hans Kind.

Saa gik han stille sin Vej.

XII.

Helene var bleven et nyt Menneske fra det Øjeblik, hun kastede Broen af efter sig.

Nu bar det ud fra den gamle Kyst, ud paa de dybe Vande, hvor hendes Mod skulde staa sin Prøve. Hendes Hjerte fik en Styrke, der gennemtrængte hele hendes Natur og gjorde hende kæk som en Skjoldmø.

Broderen og hans Kone havde brudt fuldstændig med hende, da hun havde underrettet dem om sin Trolovelse. Hver fik gaa sine Veje, havde Svigerinden sagt med en af Dyd adlet Knejsen.

Men Helene havde vokset sig stærkere Dag for Dag. Naar hun nu flyttede ind i sit ny Hjem, da flyttede hun ind i en ny Tilværelse, alt det gamle skulde ryddes og sænkes i et evigt Mørke, kun Lys og Frihed, Kærlighed og Lykke skulde bo under hendes Tag.

Bøje havde lejet et Par Værelser paa Gl. Kongevej. Hun havde skælvet af Spænding, da hun første Gang saa de to nydelige Stuer. Gibbsfriser og forgyldte Lister! Aldrig i Verden havde hun drømt om Gibbsfriser og forgyldte Lister. Og saa højt til

Loftet! Aa, her skulde de leve som to Duer paa Solsiden.

Hvor havde hun faaet travlt, da det led henimod Brylluppet! Snart havde hun siddet hjemme i sin Stue og tumlet med Lagen og Dækketøj, maalt Gardiner af og syet Linned, snart turet om med sin Ven hos Smaahandlere for at købe Møbler og Køkkentøj.

Saa havde de taget fat paa Udpyntningen af Stuerne. Nej, hvor den lille nydelige Sofa tog sig ud der paa Skillerumsvæggen! „Hans, gaa dog til Side, at jeg kan se!“ Og hvor de stormønstrede Gardiner dog passede udmærket til Vægpapirets Blomster! „Det var rigtignok godt, at vi ikke tog de andre; jeg var lige ved det.“ Hvor skulde Loke og Sigyn hænge? Der over Kommoden? Nej, der var for mørkt; Sigyn skulde rigtignok anderledes frem i Lyset med sin Skaal. „Ja ja — fos, min Tøs, du træder paa Snoren!“ — „Aa, du snakker til mig ligesom til et gammelt Øg.“ — „Ha ha ha — op med Hr. og Madam Loke!“

Bøje havde skaffet hele Favne fulde af Blomster og Bladplanter fra et Havebrug, hvor han havde nogle Timers Arbejde tidlig om Morgen. Hele den ene Krog fyldtes med bredbladede Planter, og i Vinduerne duftede et Flor af Blomster i alle Farver.

„Nej, den Rose vil jeg have paa mit Sybord.“

„Vist ikke! Den vil staa og skrige: „Mere Lys! Mere Lys!“ hele Dagen igennem.

„Det nytter ikke! Jeg flytter den, naar du gaar.“

Saa havde de spændt hinanden og svirret rundt i ellevild Glæde.

Men en Dag kort før Brylluppet, da hun stod alene i Sovekammeret og ordnede Sengene, skar en Tanke sig som et Knivsblad igennem hendes Hjerte: „Din Galan!“ Hun satte sig stille og tog

sig til Brystet, men rejste sig straks, sparkede en Skammel til Side og lagde sin Hovedpude til Rette med et fast Tag.

Det kunde ikke nægtes, — hun havde grædt meget i Kirken paa sin Bryllupsdag; men da hun var kommen ud i sit lille lyse Hjem, havde hun lagt Armene om Bøjes Hals og knuget sig ind i ham: „Nu er jeg din i Liv og Død!“

Saa havde de taget fat. Bøje var frejdig som aldrig før. Rigtignok var hele Resten af hans Smule Arv gaaet med til Indboet, men hvad gjorde det? Nu var han jo rask og kunde gøre Regning paa en Indtægt af ti til tolv Hundrede om Aaret, dels fra Gartneriet, dels fra de offentlige Lysthaver, hvor han havde opnaaet Plads som Undergartner. Og med den Eksamen, han havde, vilde han snart kunne opnaa en endnu bedre lønnet Virksomhed.

Alt stod i Sol for dem. Hvor lykkelig var han ikke, naar han kom hjem til Middag, og Bordet stod dækket med kogt Sild og Kartoffler eller andre lignende tarvelige Retter! Henrykt kunde han slaa Armen om hende og udbryde med Oehlen-schlæger:

„Hvad er Livet, naar ej Livet
liflig hen i Elskov rinder!
Hvad er Livet, naar ej Livet
sødt i Favnetag forsvinder!“

Alt, hvad der var i dem af Mod, af gærende Handletrang, skød sig op i deres Sind og gjorde dem griske paa Livet.

Hovedstadslivet med dets Glimmer og Glæde blev en Ruselsens Kilde for Helene, der saa og hørte paa alt med Barnets Umiddelbarhed. Tivolis brusende Musik og æventyrlige Lyspragt, Skuespilhusenes glimrende Udstyrsstykker, Kunstsamlinger-

nes Skatte — alt var nyt og fuldt af æggende Trylleri for hende.

Stundom tog Bøje hende med til et eller andet offentligt Møde, hvor hun sad og lyttede med spændte Nerver til alt det ny, der slog hende i Møde. Naar de saa kom hjem, kunde hun være saa opfyldt af det hørte og spørge i Øst og Vest: „Vil Venstre virkelig forbyde Kongen selv at vælge sine Ministre?“ . . . „Hvem var han, der vilde have, at Kvinderne skulde have Stemmeret?“ . . . „Maa en Præst virkelig ikke tage Folk til Alters, uden de er konfirmerede?“ . . . „Hvad mener du egentlig om Berg?“

Hun forbavsedes ved at se, at der bag Hovedstadslivets smilende Overflade gemte sig en Uendelighed af smaa Vulkaner, der truede med at bryde Huller paa alle Kanter.

At drøfte Tidens ny Tanker, særlig dem, der kom til Orde gennem de kirkelige Frihedskrav, hørte til Dagens Orden i Hjemmet. Bøje, der sad inde med en god Del Aandssmidighed og en lykkelig Evne til at give sine Tanker Fart i en flydende Talestrøm, blev paa mange Maader en Vækker og Vejleder for hende; men hun blev helt ræd ved at opdage, hvor „moderne“ han var bleven. Hun kunde ikke rigtig faa i sit Hoved, at han, der dog var en kristelig Mand, kunde pleje Omgang med Fritænkere og Omvæltningsmænd; men hun slog sig til Ro med hans Forsikring om, at man godt kunde være Kristen og Fremskridtsmand paa samme Tid.

Hun skjulte ikke, at hun nærede Uvilje mod alt dette summende Frihedsrøre; men han søgte med varlige Ord at overtale hende om, hvor nødvendige de stærke aandelige Luftninger er for et Folk. Vi maatte ikke være rædde for Kampene, Tiden

krævede noget nyt. Det var en Overgangstid, vi levede i, Aandslivet havde sine Brydningstimer saa vel som Naturlivet, Menneskeheden trængte stadig til ny Former for sin Tanke- og Livsvirksomhed, det var et Spørgsmaal, om vi ikke ogsaa trængte til ny Synspunkter for hele vort almene Sædelighedsliv, i alt Fald en varsom Tillæmpning efter det friere Syn, man i vore Dage havde faaet paa Kristendommen.

Hun var ræd for dette „friere Syn“.

Da maatte hun dog indrømme ham, at der var adskilligt uholdbart ved den gamle Troslære og en god Del Stivhed og gammel Fordom ved hele vort gængse Kirkeliv. Som nu Præsteembedet! Var det ikke en Skændsel, at en Mand — selv den mest levende Kristen, selv den dygtigste, mest veltalende — ikke kunde blive Præst i Folkekirken, uden at han havde den lærde Højskoles Stempel paa sig? Hvor mange modne Kræfter, hvor megen brændende Nidkærhed gik Kirken ikke derved Glip af?

Jo, det maatte hun indrømme.

Det ene Spørgsmaal kunde slynge sine Traade ind i det andet, hvorved Samtalerne fik et Liv, der virkede ildnende paa hendes Sind. Han kunde sidde og tale saa varmt, saa overtydende om Tidens Trang til borgerlig og kirkelig Frigørelse fra hundred-aargamle Formers Tryk, hun syntes, der var saa meget sundt i hans Meninger, og kunde ikke skønne rettere, end at der alligevel maatte være Bærekraft ved mange af Tidens ny Tanker.

Ofte kunde hun løfte Vingerne med en Trang til at svinge sig ind i en anden Luft end den, hun havde aandet i under sin Opvækst og i sin Ungdom; men det var forunderligt — en uforklarlig Uro sad og lurede i hende og gav ofte Spændingen i hendes Sind en Tilsætning af Smerte. Der var

Dage, da hun kunde gaa og være halv syg som en Fugl i Fældetiden.

Men i Hjemmets Gerning var hun fuldt ud sig selv. Med en egen rørt Lykkefølelse kunde hun gaa ene i sine to Stuer og se paa det nypudsede Bohave, de fine, hæklede Tæpper, Blomstermylderet og udbryde med straalende Øjne: „Det er mine Stuer!“

Underligt nok for Resten med dette Bohave, der maaske havde tilhørt ti forskellige Hjem og muligt været under Hammeren ti Gange! Hvor fængslende vilde det ikke have været at høre alle disse uensartede Genstandes Historie fra deres Tilblivelsesdag til den Stund, de blev flyttede ind i dette Hjem! Nu stod de der saa tavse og rugede over deres Minder. Naar hun sad alene i Mørkningen og strikkede, fæstede hun Øjnene paa den ene Ting efter den anden og lod Indbildningskraften løfte Tæppet for deres Oplevelser. Søjlebordet der med de udskaarne Løvefødder og de fine Knop-Lister flyttede sig ind i en glimrende Sal, et Ministerhjem, og bugnede af Sølvbakker og Sèvres Porcelæn. Spejlet med den rigt udskaarne Ramme hang paa et Gyldenlæderstapet og gengav Billedet af en ung, rødmende Adelsfrøken og hendes lønlige Elsker, der nyttede et Øjeblikks Ensomhed til at knuge sig ind i hinandens Favn. Stolene, der var af simplere Oprindelse, henflyttedes til en tarvelig Haandværkerbolig, hvor de knagede under Vægten af trætte Kroppe og hørte lønlige Suk for Brød og Brænde . . . Lige meget — nu var Bohavet een Arnes, samlet og indordnet under det løndomsfulde Trylleri, der giver et Hjem sin Hygge-Stemning.

Kandidat Rudolf kom en Gang imellem løbende og havde gerne Lommerne fulde af nye Bøger, som han enten havde udtalt eller skulde udtale

sin Dom over i et Tidsskrift, han var Medarbejder ved.

En Aften, da han kom et Løb op, faldt Talen paa Tidens Kristendomsfjendskab, som Helene fandt forbryderisk, „da vi jo havde Guds aabenbarede Ord at holde os til.“

„Frue, har De aldrig kæmpet med Tvivl? Svar mig oprigtig! Ja, der ser vi! — Ved De, hvad en navnkundig engelsk Æstetiker har sagt? (han rakte Pegefingeren hen imod hendes Ansigt). „Ingen menneskelig Sjæl, der selv har vredet sig under martrende Tvivl, vil tale haardt og foragteligt om den.“

„Aa, De har vist aldrig vredet Dem synderlig.“

„Jeg? Nej, det har jeg ikke, det tilstaar jeg ærlig.“

Ja faldt Bøje ind, man havde ikke Lov til at regne Tvivlen for en Synd; den kunde være et Udtryk for den inderligste Higen efter Lys og Fred.

„Rigtigt! Det er netop, hvad jeg mener! Og det er ogsaa, hvad Alfred Tennyson mener, naar han siger:

„Der findes ofte mere Tro i Tvivlen
end i Bekendelsen, der let gaar over Læben.“

Hun maatte dog hævde, at man til et vist Mon kunde gøre sig til Herre over Tvivlen, naar man havde en alvorlig Vilje. Naar saa mange i vore Dage endte i Vantro, da var det, fordi de ikke vilde frem, ikke holdt ud, eller fordi de hærdede deres Sind i vidensstolt Trods; de kunde ikke komme igennem med deres Lærdom og Tænkning, saa blev de iltre og kaldte det hele „Absurditeter“, og saa skulde vi andre have læst og paaskrevet, fordi vi troede paa disse „Absurditeter“.

„Vilje? De taler om Vilje, Frue. Er det ikke netop en af Kristendommens egne Lærdomme, at Viljen ligger bastet for den syndige Menneskenatures Fødder? Er det ikke Gud, der giver baade at ville og at udrette? Hvad siger den store Determinist fra Tarsus? „Hvad jeg vil, det gør jeg ikke, og hvad jeg ikke vil, det gør jeg.“ Nej nej, hvis Kristendommen falder, saa er det i Kraft af Udviklingens Love, saa er det . . .“

„Men det gør den ikke,“ afbrød hun ham. „Kristus har lovet, at Helvedes Porte aldrig skal faa Overhaand over hans Menighed.“

„Frue, undskyld! De bærer Dem ad som Teologerne, De godtgør Kristendommens Sandhed med Kristendommens egne Paastande.“

„Ja, men det er jo noget, som alle Mennesker . . . Hvad var det nu, vi læste forleden, Hans? De Ord, Goethe sagde til Eckermann? Jo, nu ved jeg det . . .“

Hun løb til Boghylden og tog et Hæfte ud.

„De har altid saa mange store Navne at slaa om Dem med, Rudolf, hør nu, hvad en af Verdens største Aander har sagt om Kristendommen . . . bare jeg nu kunde finde det! Jo, her er det! „Hvor langt end den aandelige Kultur skrider frem, hvor vidt end Menneskeaanden breder sig, vil den dog aldrig naa ud over Kristendommens Højhed og hele sædelige Kultur, saaledes som den lyser ud af de fire Evangelier.“

„Lad os tale saa sagte om Goethes Kristendom, lille Frue. Ved De, at han drak hver Dag sine tre Flasker Vin og levede i en lang Række Aar med en Elskerinde, som skænkede ham flere Børn? Naa, det faar nu være hans Sag, det kommer ingen ved. Men for Resten sagde jeg ikke, at Kristendommen vilde falde, jeg sagde: hvis den

falder, hvis den falder! Men jeg skal iøvrigt ikke stikke under Stol med mine Meninger, jeg tror, at dens Tid er til Ende, i hvert Fald som Statsreligion; dens Evne som Magtmiddel er udtømt, Menneske-aanden har i vore Dage ikke Brug for anden Autoritet end sig selv.“

„Jajaja . . .!“ indvendte Bøje.

„Ja, det kan ikke nytte. Vor Tid spørger ikke, om et Menneske er Muhamedaner eller Kristen, den spørger kun, om han er dygtig, om han vil gavne Menneskeheden. Ved du, hvad Shelley siger?

„Et Menneske kan være saa rettroende, han være vil, elsker han ikke Frihed og Sandhed, kæmper han ikke for Menneskeslægtens Lykke og Fred, saa er han en hjerteløs Hykler, en Skælm, en Slyngel!“

„Ja, men enhver sand Kristen . . .“ satte Helene i uden dog at faa Lov til at tale ud.

„Ser De, Frue, Statskirken opdrætter „rettroende“ i Tusindvis, men den opdrager ikke et eneste fribaarent, selvstændig tænkende Menneske, tværtimod.“

„Hør nu lidt, — De er saa rædsom ivrig. Enhver sand Kristen vil jo netop kæmpe for Menneskeslægtens Lykke, for aandelig Frihed og Sandhed.“

„Saa er det til Trods for Statskirken.“

„Folkekirken,“ rettede Bøje.

„Snak! Vi har ingen Folkekirke, det er en ren og skær Statsmaskine. Saa er det Personligheden, der emanciperer sig, Frue. Statskirken holder sine Folk fastsmedede i Lænker, i Dogmelænker, og taaler ingen Pukken mod Autoriteten — stille i Rækkerne! — medens den ny Dannelse siger: Frihed for Personligheden, Liv i Masserne, væk med Tyranniet! „Wo das meiste Leben dort der Sieg!“ *)

*) Hvor der er mest Liv, der er Sejren.

Aa, hører De ikke, hvor højlydt Verdensaanden raaber med den døende store Frits: „Jeg er ked af at herske over Slaver!“

Saa løb den lille Mand; han skulde hen i Diskussionsforeningen.

Bøje havde ogsaa en Del at udsætte paa Folkekirken eller Statskirken — hvad man nu vilde kalde den —, ja var endog tilbøjelig til at mene med Rudolf, at den snart vilde falde.

For Helene var dette omtrent enstydigt med Kristendommens Udryddelse af Landet.

Hun rystede paa Hovedet og sad en Tid i Tanker.

„Hans, tror du, at Rudolf selv har nogen Tro?“

„Det ved jeg virkelig ikke, min Ven; jeg kan ikke se ind i andres Hjerter og Nyrer.“

„Det har du ikke nødig at sige mig; men man danner sig jo altid et Skøn.“

„Ja saa er mit Skøn, at han er Kristendommens Grundtanke nærmere end Tusinder af dem, der pynter sig med det ydre kirkelige Stempel; men han er et ægte Barn af den ny Tid, han gaar paa egen Haand.“

„Ja men tør vi gaa paa egen Haand?“

„Vi skal!“

„Børnene maa dog vejledes af deres Forældre, de svage maa tages under Armene af de stærke, saadan er jo hele Livets Orden.“

„Min kære Pige, du lever alt for meget i Fortiden, alt for lidt i Nutiden.“

Han udredte for hende, hvorledes hver ny Slægt skulde danne sig et selvstændigt Grundsyn og ikke slaa sig til Ro paa Fortidens Meninger. Det var fuldstændig rigtigt, hvad Rudolf forleden havde gengivet efter Lessing, da de talte om Religionen og Opdragelsen: „Den kristelige Religion er intet

Værk, man paa Tro og Love skal modtage af sine Forældre.“

„Jo, det er den.“

„Vi skal selv danne os en Overtydning ved at deltage i Livets Brydelag — veje og vrage, kæmpe os frem, Tomme for Tomme, saa bliver der Alvor i vore Meninger; det andet fører bare til en vag Overleveringstro, der er en evig Hemsko for Personlighedens selvstændige Groning. Og som det gaar med dette, gaar det med alle Aandsspørgsmaal: vi maa selv ud i Strømmen og mærke, om Vandene har Bære-Evne.“

„Det er godt nok; men du kan tro, der er mange, som vilde gaa til Bunds, hvis der ikke var en god Fader eller Moder eller Ven, der holdt dem oppe. Der er jo saa mange, saa mange — aa Tusinder, som ikke kender Forskel paa hvidt og sort i aandelige Ting, hvordan skal de kunne gaa paa egen Haand?“

Jaja — Hovedtingen var, at vi var med i Kampene, var vaagne og altid søgte efter Sandheden.

Dette indrømmede hun. Hun saa godt, at den gamle Tid var en død Tid i Sammenligning med Nutiden; der var langt mere Grøde i Luften i vore Dage; men der var vist en god Del af det ny, der ikke var sundt.

„Men jeg ved godt,“ vedblev hun og ruskede ham i Haartoppen, „at du ikke vil andet, end hvad der er sandt og rigtigt, du Jakobiner, som du er bleven.“

Bøje var ogsaa bleven Medlem af Diskussionsforeningen og skulde egentlig have været med Rudolf, men blev hjemme af Hensyn til Helene, der snart ventede sin Nedkomst.

Der var saa lunt og hyggeligt i det lille Rum. Bøje bredte sig magelig i Sofaen, dampende paa sin lange Pibe og af og til nippende til et Glas

Toddy. Gennem et fint Kniplingenæt af Silkepapir spredte Lampen et rødt Skær over Stuen, tegnede et stort Lysskjold med flakkende Ringe paa det hvide Gibsloft og lagde en mørk Purpurtone over Palmerne og Gummiplanterne, der stod i Krogen og tog sig ud som en lille østerlandsk Ungskov i Solens sidste Lysbad.

„Hvor vi dog har det dejligt!“ udbrød Helene og flyttede sig ind til ham.

Hun knugede sig op imod ham med en inderlig Trang til at gemme sig i hans Kærlighed og indaande Fred ved hans Bryst.

I en drømmende Stemning sad hun længe med Hovedet hældet imod ham, medens Øjnene skuede ud til fjerne Steder, og Hjertet bankede i mild Fred over det Liv, der skulde gøre hendes og Bøjes Tilværelse endnu rigere og skønnere; men paa een Gang fo'r hun sammen med et af de kolde Gys, der saa ofte kom bag paa hende som Pust fra en lurende Uaand.

„Jeg synes, her bliver saa koldt,“ sagde hun og rettede sig med nogle urolige Trækninger.

XIII.

I bly Venten, svingende mellem pinlig Ængstelse og lønlig Lykke, gik hun hver Dag og lagde til Rette i sine Kommodeskuffer.

Disse yndige smaa Kropstykker, disse søde bitte Trøjer og Strømper . . .! Hun kunde staa i halve Timer og se paa dem med en drømmende Glans i Øjnene.

Bøje var borte det meste af Dagen. Hvor ønskede hun inderlig, at hun havde haft en erfaren Ven-

inde, som hun en Gang imellem kunde sidde og tale lidt sammen med.

Med Smerte skal du føde dine Børn . . .

Hun havde stundom en uklar Følelse af, at der oven over den venlige Himmel stod skrevet en truende Gudsdom, der vilde ramme hende, før hun tænkte det. Hvis nu Gud vilde straffe hende med rædselsfulde Pinsler . . . med Døden?

Saa bad hun Gud, at det maatte vente lidt med Dommen, at det, der forestod, maatte gaa godt, og at hun maatte faa Lov at leve en Tid med sit Barn.

Naar Bøje var hos hende, var hun frimodig; han tog mere end halvt af hendes Angst og gav mere end halvt af sin Frejdighed.

I Sidelejligheden, der længe havde staaet tom, flyttede en Dag en enlig Kvinde ind, en ung Kunstnerenke, der levede af Porcellænsmaling og Kunstsyning, hed det sig.

Det tykkedes Helene, at hun havde set dette fine, blege Aasyn før; endelig gik det op for hende, at det maatte være den Kvinde, hun havde set paa Banegaarden hin Vinterdag. Og rigtig nok — det var hende. Helene turde imidlertid ikke indlade sig med hende; hun saa saa sky ud.

Men en Dag, da de mødtes paa Trappegangen, kom de i Samtale. Helene fik et lille Indblik i en ulykkelig Livshistorie, der vakte hendes Nysgerrighed og Deltagelse.

Efter den Dag gik hun ofte og kiggede efter den unge Frue; men denne holdt sig ved sin egen Side og vilde øjensynlig helst leve saa upaaagtet som mulig.

Saa en Aften, da Bøje lige var kommen i Seng, og hun selv stod halvt afklædt, ringede deres unge

Naboerske voldsomt paa og kom farende ind i Favnen paa Helene.

„Jeg sad derinde og blev saa angst,“ gispede hun. „Aa maa jeg ikke sætte mig et Øjeblik hos Dem? Jeg skal snart gaa igen.“

Hun tog Plads paa en Stol ved Døren og knugede Hænderne mod Panden.

„Jeg bliver somme Tider saa angst . . . maa jeg sidde bare i to Minutter?“ bad hun med et mygt Hundeblik.

Helenes bløde, taktfulde Deltagelse gjorde den skræmte Kvinde tryk og virkede udjævnende paa Bølgerne i hendes Sind. Hun blev meddelsom, fortalte Træk af sin Historie: om sin Barndom og Opvækst paa Bornholm, hvor hendes Fader var Præst, og om den sidste Tids Kamp for Udkommet; men de mellemliggende Ting, det, der aabenbart dannede den egentlige Aarsag til hendes Hoveds Skørhed, gik hun over med et Hastværk, der surrede Helene om i en Kreds af Tanker uden at vække en eneste klar Forestilling hos hende.

„Jeg forstaar ikke . . . er Deres Mand da ikke død?“

„Min Mand? Jo, det vil sige . . . aa jeg lider saa rædsomt i mit Hoved, jeg vilde ønske, man kunde lade være at tænke, bare man kunde lade være at tænke, Fru Bøje!“

Hun tog sig saa mager og forkrøblet ud i dette Øjeblik. Helene tænkte paa sin lille døende Moder.

„Men man kan ikke lade være,“ vedblev hun. „Og det er tosset, for man kan jo ikke ændre det allerfjerneste ved sin Skæbne. Fru Bøje, tror De paa en Gud, en personlig Gud, der griber ind i vort Liv?“

„Ja, det gør jeg da rigtignok.“

„Og som straffer ligesom i det gamle Testament?“

„Ja — hvorfor spørger De om det?“

„Jo, for saa maa han være forfærdelig vred paa mig. Aa jeg har bedt til ham, jeg har ligget ved mit Vindue om Natten og kaldt paa ham, naar alle andre sov, jeg har bedt ham saa inderlig om at komme og hjælpe mig — uden at nogen vidste det — jeg skulde ikke sige det til nogen; men han er altid bleven deroppe — stor, kold og tavs. Jeg ved ikke, hvad man skal tro. Der er vist slet ingen Gud til.“

„De ved ikke, hvad De siger, Fru Eck, det er nogle rædsomme Ord.“

Den unge Frue rystede paa Hovedet.

„De har vist ikke været ret meget ude i Verden, Fru Bøje, — eller læst ret meget. Er det ikke mærkeligt — alle de store Digtere i vor Tid er Fritænkere: Victor Hugo, Swinburne, Spielhagen, Flaubert, Poul Heyse og alle vore egne fremragende Mænd. De ved vist ikke, at der er foregaaet et helt Omslag i Tiden. Man aner det ikke, før man er kommen rigtig ud i Livet. Aa, da jeg var Barn, var jeg saa gudfrygtig, jeg troede fuldt og fast, at Gud sad oppe i Himlen og rynkede Pande, bare nogen sagde „sgu“. Jeg er opdraget i et strengt rettroende Hjem, min Fader er Præst paa Bornholm.“

„Ja, det fortalte De.“

„Naa, har jeg fortalt det? Ja, jeg tror ogsaa, jeg fortalte det. Jeg blev oplært ved Salmer og Bønner, og jeg troede paa det hele, Børn tror jo alting; men siden jeg kom ud i Verden . . .“ Hun rystede atter paa Hovedet og skød Hænderne afværgende ud fra sig. „Ved De, hvordan det gik Voltaire som Barn? Han lærte som Femaarsdreng et fritænkersk

Digt udenad, og de Indtryk, han fik derved, blev ved at sidde i ham hele hans Liv. Saadan omtrent gik det ogsaa mig, kun at jeg var sytten Aar. Jeg var den Gang i Huset hos en Svoger, og der fik jeg fat paa en Bog om Jesus og Fornuften, og ved at læse den kom jeg rigtig til at tænke selv over min Religion. Aa jeg tænkte og tænkte, jeg har altid haft saadant et Hang til at tænke; men jo mere jeg grundede, jo længere kom jeg bort fra de Meninger, der var paanødt mig som Barn. Og da jeg saa senere kom til Paris og kom ind i en Omgangskreds, hvor . . .“

„Har De levet i Paris?“

„Ja. Sagde jeg ikke det før? Nej, hvordan er det . . . jeg kan ingenting huske i Aften.“

Hun lagde den ene Haand om Nakken, den anden om Panden og klemte til.

„Og jeg kan heller ikke glemme. Bare man kunde glemme alting! Hvor de døde dog maa have det godt, Fru Bøje! Denne stille, evige Hvile!“

Den stærke Ophidselse, hun havde været i, efterfulgtes af en tung Mathed, der gav hendes Aasyn et drømmende Udtryk. I en søvnliggende Døs lagde hun sig tilbage med Armene over Kors, medens Øjenlaagene lukkede sig halvt som ved Vægten af de lange, tunge Vipper; men paa een Gang rettede hun sig og saa sig om.

„Jeg sidder her endnu! Det er en stor Skam . . . saadan som De har det, De er vist saa træt.“

Hun rejste sig og hældede sig ind imod Helene. „Tak, kære Fru Bøje, at De tog saa venlig imod mig! Maa jeg ikke nok komme lidt ind hos Dem en Gang imellem? Maa jeg? Jeg skal ikke komme for tit.“

Helene fik næsten ikke sovet et Blund den Nat. Hvad var det dog, der bruste i dette unge Bryst?

Gang paa Gang tegnede der sig for hendes Indbildningskraft et Billede af et forpint Aasyn med et Par Øjne, der tryglede om Frelse for noget grufuldt.

Tidlig om Morgenens lukkede hun sig ved Hjælp af sin egen Nøgle ind i Nabolejligheden og listede sig ind til Sengen. Alt laa i vild Uorden i Kammeret, Fruen laa i dyb Søvn, med langt-aandende Bryst og det fine Aasyn i forstenet Ro.

Med et lettende Suk listede hun sig tilbage og gav sig i Færd med sin Morgengerning.

„Du er allerede oppe?“ spurgte Bøje, da hun en Gang strøg forbi Sovekammerdøren.

„Ja, jeg var inde at se til Fru Eck; hun sover Gud ske Lov rigtig trygt og godt.“

Ogsaa hos Bøje vaagnede en levende Deltagelse for den gaadefulde ulykkelige, og han var enig med Helene om, at de for Eftertiden maatte tage sig lidt af hende.

XIV.

Flagermusen skal være i Stand til — selv i stokblind Tilstand — at kunne flyve frit og lystig omkring i et af Staaltraade gennemkrydset Værelse, idet den, hver Gang den nærmer sig en af Traadene, varskoer saa tidlig af sin Følelse, at den i Tide kan vige til Side og svirre videre.

Det maa have været en lignende skærpet Finfølelse, der satte Helenes Tanke i Stand til at bøje af, hver Gang den nærmede sig en af de Snore, som Mindet om Tomas og hendes Fader havde udspændt i hendes Indre. Men hvor megen

Umag hun end gjorde sig, hændte det dog nu og da, at den stødte mod de haarde Traade.

Hun skønnede, at det ikke var saa let at sænke Fortiden i Glemsel. Ofte maatte hun tænke paa et Ord, som Rudolf en Dag havde gengivet efter Horats: „Hvo flyr sig selv, om han end flyr sit Fædreland?“

Men med en kraftig Vilje kan man gøre meget, og hun vilde glemme, sejre over alle Sorger, alt Nag, der havde Rødder i Fortiden. Hun vilde gaa sin egen støtte Gang, bygge et Hjem med Lys og Hygge paa selvstændig Grund.

Der kunde rejse sig en Slags Trods i hende, udsprungen af uklar Uvilje mod alle disse gamle Oldefædre-Lærdomme, der ved deres mugne For-domme lagde Baand paa den fri Vilje og hindrede Menneskets Lykke.

Det var med en saadan lille Trods i Sindet, hun en Aften styrede Gangen ind mod Byen, hvor hun havde et Par Ærinder at udrette.

Bøje havde set paa hende med stolt Glæde, da hun sagde ham Farvel. Aldrig havde hun baaret sit Hoved saa kækt som i denne Aften.

Da hun kom tilbage, sad han ved Bordet og var saa optaget af Skriverier, at han kun fik Tid at vende Hovedet saa meget til Siden, at han op-fangede et Glimt af hendes Kjole.

„Naa, er du der igen?“

Hun tog Plads paa Stolen ved Døren og sad længe uden at røre sig.

Da blev Bøje opmærksom paa hendes Udseende: hun var bleg som et Lig.

„Barn . . . er du syg? Er det . . . det?“

Hun rystede paa Hovedet.

„Hvad er der da i Vejen?“

Hun aandede op med et sælsomt gennemtrængende Blik.

„Men hvad er det dog?“

Han havde rejst sig og var gaaet hen til hende.

„Tomas er bleven saa . . . forfalden.“

Han mærkede et smertende Tryk om Hjertet. Hun havde i det sidste Aar ikke talt et Ord om Tomas, han havde været saa glad for hende, alt det gamle var glemt. Og nu kom hun med denne Meddelelse.

„Hvor ved du det fra?“

Hun sad og stirrede frem i lange Syner.

„Hvor ved du det fra?“

„Hvad siger du?“

„Jeg spørger, hvor ved du det fra?“

„Jeg mødte Madam Hansen, Skovfogdens Søster. Hun havde været dernede i Søndags.“

Han gik et Par Gange frem og tilbage over Gulvet.

„Aa, det er vel ikke anderledes, end det altid har været,“ sagde han endelig. „Han har jo altid været svag over for vaade Varer.“

„Hans, hvorfor vil du tage det saadan?“

„Saadan?“

„Du ved dog godt, at han var bleven et helt andet Menneske.“

Det tog til at bryde i ham med Skinsyge. „Er det da din Mening endnu, at du eller vi skal svare for, hvad han gør?“

Hun saa op paa ham med et ulykkelig-afvisende Blik og aandede med korte Drag.

„Det er dog vel ikke din Mening?“ gentog han.

Hun rejste sig og gik ud i Køkkenet.

Han blev gaaende i nogle Minutter, samlede sine Papirer, smed dem i en Skuffe, stillede sig

derefter ved Vinduet og saa ud paa Taget ligeoverfor.

Saa gik han ud til hende, tog hende i Haanden og sagde fast:

„Vær fornuftig, Helene!“

„Ja, jeg skal nok være fornuftig,“ svarede hun stille.

XV.

Nattens Død laa over Staden; men i et vist lille Hjem paa Gl. Kongevej bankede Pulsene hurtig.

Det blev en Nat med Uro og Bæven, med ilsomme Skridt fra Rum til Rum, med Angest og Skrig, med Jubel og graadkvalt Lovprisning.

Saa blev der stille i Kammeret i nogle Timer; men Tankerne tumlede nyhedsdrukne med den ufattelige Kendsgerning, at et nyt Liv aandede under dette Tag.

Noget af den højtidelige Stilhed, der hvisker gennem en Kirke før Gudstjenesten, laa over Hjemmet, da det første gullige Lys brød igennem Ruderne. Alt i Stuerne stod i tavs Undren, det var, som en Aand var suset igennem Rummene og havde med sine Vingers Vift skabt en Stemning af bunden Jubel og ærefrygtsfuld Spænding. Vognrumlen ude fra Vejen lød saa ukendt, Morgenlyset havde et andet Skær end ellers, alt var nyt, forunderligt.

Bøje sprang af Sengen, hvor han havde ligget med Tøjet paa. Det var, som der ikke mer var noget i Verden, der hed Søvn eller Mad og Drikke. Med pjusket Haar og i Skjorteærmer satte han sig paa Sengekanten hos Helene, strøg hendes Kind

og kiggede glædedrukken til det lille Hoved under Tæppet. Han var rent fortumlet af Lykke. Hun kunde se, hvor Blodet bankede bag Huden paa hans Hals.

Madam Hansen, der gik Helene til Haande, drog Kinden op mod Øjet og nikkede ved sig selv. „Lad dem barsen faa en tre, fire Stykker til!“

Helene kom snart op og passede selv Barn og Hus; der var ikke Raad til at holde Gangkone.

Aldrig havde hun troet, at der var saa megen Lykke ved at have et lille Barn at sysle med. Hvert andet Minut maatte hun rende fra Vadsk og Ildsted for at fryde sig ved Skuet af det lille sovende Aasyn. Om Natten var et eneste Kvæk fra Vuggen nok til at vække hende, og ti Gange vaagnede hun af sig selv for at vende den lille eller lægge Puderne til Rette.

Bøje hjalp hende trolig i Huset, naar han var hjemme. Snart laa han — rød i Hovedet og med udspændte Kinder — og blæste Gløderne i Brand under Tekedlen, snart rørte han Vuggens Gænge til Takten af nogle gyselige Sange, der vilde have faaet Indvoldene til at vende sig i de paagældende Toners Skabere, om de havde hørt dem.

En Aften fandt Rudolf ham i Færd med at stryge en Løjert og var ikke Mand for at faa ham fra Brættet; men Rudolf ydede ham sin Ros for hans Dygtighed i Kvindegerning og sammenlignede ham med Herkules, der spandt for Dronning Omfala.

For Fru Eck blev Nyheden hos Bøjes en Kilde til baade Smerte og Glæde. Da hun første Gang tog Barnet paa sine Arme, brast hun i Graad, satte sig med det og saa paa det med et langt, taaresløret Blik. Næsten hver Dag kom hun et Løb derind og var henrykt, naar hun kunde faa Lov at pusle Drengen.

„De tager paa ham med saa øvede Hænder, at man næsten skulde tro, De selv havde haft en lille,“ sagde Helene en Morgen.

Fruen vuggede sig en Stund frem og tilbage med Barnet og svarede stille: „Jeg har ogsaa haft saadan en lille Dreng.“

„Men dog! Det har De jo ikke fortalt før.“

„Han ligger paa Kirkegaarden i Düsseldorf.“

„I Düsseldorf? Men har De da ogsaa boet der?“

„Ja, i et halvt Aar.“

„Kom De da derfra, da De flyttede hertil?“

Hun nikkede.

„Men Deres Mand da?“

„Han rejste tilbage til Paris . . . men jeg ser, Klokken er bleven mange, jeg maa gaa. Bare der nu var en Sporvogn!“

Med et forfjamsket Hastværk fo'r hun ud ad Døren som en Vind om et Hjørne, efterladende sin Veninde i den sædvanlige Tilstand af spørgende Undren.

Helene vilde selv bære Drengen til Daaben.

„Og saa kan vi jo bede Kristensen og Rudolf om at staa Faddere,“ foreslog Bøje. (Kristensen var den Gartner, han arbejdede hos — en lille ilter Herre, som Bøje for Resten kun daarlig stemte overens med).

„Rudolf kan vi da ikke bede.“

„Hvorfor?“

„Husker du da ikke, at Fadderne paatager sig at lade Barnet oplære i den kristelige Tro, der-som . . .“

„Aa,“ faldt han hende i Ordet og slog med Hovedet, „det er saadan en gammel Ramse. Desuden — vi dør saamænd ikke.“

„Ja Rudolf bliver nu ikke Fadder.“

„Bliver ikke? Det siger du saa afgjort. Jeg vil kun tillade mig at underrette Fruen om, at jeg allerede har bedt Rudolf.“

„Til at være Fadder?“

„Ja.“

Hendes Kinder blev hvide. „Hvorfor har du gjort det, Hans? Uden med et eneste Ord at raadføre dig med mig.“

„Aa hvad, naar alt kommer til alt, saa er det hele jo en ren Formsag.“

„Er Daaben?“

„Ja — det med Fadderne og Gudmoderen. Det er saamænd fuldstændig ligegyldigt, hvem der er Faddere, eller om der i det hele er nogen. Desuden er Rudolf et trofast og godt Menneske.“

„Det er slet ikke det, her er Tale om. Her er Tale om, hvor vidt han vil tage sig af vort Barns kristelige Opdragelse, dersom vi skulde dø.“

„Du stikker endnu i hele den gamle Retroenhed med al dens Stivhed og døde Formvæsen. Ja, du skal ikke blive ivrig, for det er mig i Grunden fuldstændig ligegyldigt, hvem Pokker der bliver Faddere; men saa meget vil jeg dog sige dig, at Rudolf skal med til Gildet.“

Det kogte hele Eftermiddagen i hendes Sind; men da hun om Aftenen lukkede ham ind, og han slog Armene om hende og saa hende ind i Øjnene: „Vi er slet ikke Uvenner, vi to, vel?“ faldt Skummet straks sammen.

Fadderspørgsmaalet blev saa løst til begges Tilfredshed, og det lille Gilde gik meget pænt og hyggeligt af.

XVI.

Helene havde hidtil gaaet flittig i Kirke; men hendes Moderpligter gjorde det nu vanskeligt for hende at være borte fra Hjemmet.

Bøje, der i det første Aar ofte havde fulgt hende, snart til en, snart til en anden Gudstjeneste, blev efterhaanden noget træg over for Kirken og havde saa meget at udsætte paa Gudstjenestens Former og Præsternes Maade at tale paa.

„Men vil du gaa i Kirke, min Pige, saa kan du jo godt; jeg skal nok passe Svend imens.“

Undertiden gik hun, undertiden blev hun hjemme; men ofte skar der sig en lille uhyggelig Mislyd gennem hendes Søndagsstemning.

Fadermyndigheden havde gjort Bøjes Bryst højt og ægget hans Trang til at leve stærkt. Ved Læsning af Blade og Bøger, ved Samtaler med Rudolf og andre røde Fremskridtsmænd blev han reven mere og mere med af de Omvæltningstanker, der var fostrede i vort eget Samfund, og de ny Strømninger, der havde brudt sig Vej ind fra fremmede Lande, og som i Hovedstadslivet viste deres Virkninger i Bladene, i urolige Møder, i Bogverdenen og i tusinde Hjem, hvor Kampen holdt paa at gaa højt mellem „Fædre og Sønner“. Ogsaa Helene blev strammet op ved Indaandingen af den ny Luft. Hvor var hendes Livsforhold dog blevne forandrede! Hendes Barndom havde draget Aande i stille Luft, hendes Pigetid var gledet hen paa afsides Steder, hvor Verdensbruset kun hørtes paa Afstand — saa var hun med eet bleven kastet midt ind i Bruset og det netop paa en Tid, da hendes eget Sjæleliv var kommet i Svingninger som aldrig før. Nyt og gammelt brødes i hende; der var ofte en Uro over

hende, der gjorde hende angst og famlende; men i tryk Tillid til sin Mands Retsindighed og i Tro paa hans aandelige Modenhed søgte hun med ærlig Vilje at tage Vej ved hans Side.

Tit rejste hendes Selvtændighedsfølelse rigtignok Indvendinger, der blev Aarsag til smaa Sammenstød; men hun kunde da ikke sige Ja og Amen til alt, naar hun ikke var enig med ham. Han var ogsaa somme Tider lidt vel rask i sine Udtryk. Hvorfor vilde han saaledes kaste hende i Næsen, at hun endnu sad fast i den gamle Retroenheds Formvæsen? Det var jo ikke sandt. Hun kunde strække sig langt i Retning af kirkelig Frihed, hun kunde f. Eks. godt være med til at give dygtige ikke-studerte Mænd Adgang til Præstegerningen, hun kunde ogsaa gaa med til at give Menighederne Ret til selv at vælge deres Præster... Der var i Grunden meget af det ny, hun syntes om. Men alt, hvad der bar Socialismens og den fri Tankes Mærker, var og blev en Rædsel for hende, ligesom hun havde saare meget at udsætte paa den „realistiske“ Bogavl.

Mod denne rettede hun en Dag, da hun havde kigget lidt i en af Rudolfs Bøger, nogle ret velmente Hug.

„Det er grusomt, man kan da i vore Dage ikke aabne en Bog uden at støde paa Forførelser, Ægteskabsbrud og Selvmord. Hvorfor skriver de dog om det?“

De ny Bøger var et Udslag af Tidens Trang til Klarhed over, hvad Nutidslivet gemte i sit Inderste, mente Bøje. Forholdet mellem Mand og Kvinde var paa Dagsordenen i alle Lande. Det var godt, at klart seende Menneskekendere tog de menneskelige Drifter under Glasset og undersøgte dem grundig i deres haarfine Greninger, det satte alle

tænkende Hjerner i Røre, æggede de sløve, tilskyndede Slægten til at arbejde for ny Love, som kunde hidføre en sundere og naturligere Grundvold for den almene Sædelighed og skaffe Lys og Luft Adgang til Hjemmene.

„Er det da ogsaa nødvendigt at komme med kønslige „Pikanterier“ lige hvert Øjeblik? Som nu ham her, han kan ikke skrive ti Linjer, uden at i det mindste een af dem skal have et Sving af Sansepirring. Han tænker da vist aldrig paa andet end saadant noget Snavseri.“

Rudolf kom i det samme brasende med opspilede Øjne og halv opreven Vest.

„Viktor! Endelig har vi naaet Maalet! Jeg har i Dag faaet Løfte af Professor Brøns . . . han kommer paa Lørdag Aften Kl. 8. Frøken Strange kommer ogsaa med . . . og Kaptajn Ranch. I Guder, sikken Røg der vil staa ud fra den Kamp!“

Han rev Brillerne af og gned dem i Lomme-tørklædet, medens Munden løb sin Gang, og Blikket med missende Liv sprang fra den ene til den anden.

Bøje blev stærkt opsat paa Mødet, og Helene maatte love at overvære det, skønt hun egentlig ikke var meget for det.

„Vi sad for Resten og talte om din Bog der,“ oplyste Bøje, da Luften i Stuen var kommen lidt i Ro efter Rudolfs hæsblæsende Melding. „Helene synes ikke rigtig om de ny Forfattere; hun finder dem sansepirrende.“

„Ja, og saa er de uretfærdige,“ lagde hun til.

„Uretfærdige?“ brød Rudolf løs med Kamplysten blinkende gennem de blanke Glar.

„Ja, det er de. Det er altid de rige, Adelen og Embedsmændene, der skal skæres igennem. Som om de alle sammen var bare Skurke og Forførere.“

Præsterne er altid saadan nogle fede Dyr, der bare tænker paa . . .“

„Det er ikke sandt, Frue . . . undskyld lidt! Raaddenskaben faar sit rette Navn, hvor den findes, og naar den i vor Tid nærmest paavises hos de højere Stænder, saa er det, fordi den kommer derfra. Det har vi hidtil tiet med i Litteraturen, men nu trækker vi Rullegardinerne op for Salonerne, saa Folk fra Gaden kan se ind i dem. Ser De, Frue . . . nej nej, maa jeg nu blive ved? „Gud har sat Digterne i Verden, for at de skal være Folkets Mund“, siger Goldschmidt i Korsaren, og nu er det netop Folkets Tid at tage Munden i Brug.

„I vor Tid reformeres Staterne
af Adelen ej, men kun af Demokraterne.“

Adelen, de rige, de fornemme har saa længe levet i Paradiset og fraaset af Æblerne, men

„det er Nemesis, at Paradiset
som Rimet efter sig forlanger Riset.“

Nu skal Patricierne frem og høre deres Dom, det nytter ikke, de krymper sig og skjuler sig bag Træerne.“

Bøje faldt ind med en Lignelse fra Landbruget: Naar Harven gaar hen over en gammel Brakmark og vælter Tuerne omkring i vild Uorden, saa kommer der Masser af gule Ugræsspirer for Dagen, samtidig med at Larver og Tusindben myldrer i vild Rædsel om imellem Jordklumperne, ivrig efterstræbte af tililende Krager og Stære.

„Brillant!“ udbød den lille Mand og snappede Billedet fra Bøje. „Saadan gaar Harven hen over

Samfundet i vore Dage og bringer alt det skjulte Kryb for Lyset.“

Aa, det var utroligt, hvor mange væmmelige Skadedyr der laa gemt under Hverdagslivets rolige Brakflade: Overdaadighedens fede Orme, Udsvævelsernes og Hykleriets slimede Larver, Svindleriets vimse Tusindben. Var det ikke godt, at Tuerne blev væltede? Saa kom der Uro i Lejren, saa kom Socialister, Samfundsreformatorer og Statsøkonomer susende og slog ned paa Marken — ja min Sandten blev Agrene fensede!

„Men det er et Spørgsmaal,“ faldt den unge Kone ind, „om der ikke myldrer ny Orme frem, som er værre end de gamle. Alt det Had, alt den . . .“

„Had!“ afbrød Bøje hende; men næppe havde han faaet udtalt dette Ord og samlet Luft' til et nyt, før Rudolf atter borede sig frem, denne Gang med et tysk Slagord.

„Hvor kan det være andet?“ satte nu Bøje i med en saadan Lydstyrke, at hans Ord efter et kort Slagsmaal med Tyskerne fik slaaet disse fuldstændig af Marken. „Hvor kan det være andet i Tider som vore, da man fraoven ikke vil høre de Klager og Fortvivlelsesraab, som lyder fra Fattighulerne? Det har nok været Fejlen den, at man har søgt at holde Nøden skjult og givet det Udseende af, at der ingen var. Hver Gang der har slaaet en Smule Flamme op i en eller anden Krog — straks har den gode Ordens Brandmænd været til Rede med en Spand! Og saa er de bagefter gaaet til Middagsgilde og har gnedet sig i Hænderne: „Gud ske Lov, at vi opdagede det i Tide!“ Men ude i Fattigkvartererne har det ulmet, og nu brænder Gløderne igennem, nu forslaar det ikke en Gang

at komme med Sprøjterne. Og jeg siger: „Lad det brænde!“

„Hans dog!“ udbrød hun. „Man skulde næsten tro, du var bleven Socialist.“

„Det er jeg ogsaa, for saa vidt som . . .“

„Det er vi alle, Frue,“ indskød Rudolf, der ellers nyttede den lille Ferie, Bøje havde paanødt ham, til at fare Stuen rundt i en Slags knurrende St. Vejtsdans.

„. . . for saa vidt som min Medfølelse er paa de forurettedes Side. Du har en ren gal Mening om Socialismen. Man maa sandelig ikke dømme den efter, hvad enkelte vilde Rødhuder bruser ud med i ophidsede Øjeblikke. Hvad er det, Socialisterne vil . . .?“

„De vil omstyrte al Religion, Ægteskabet . . .“

„Det er ikke sandt. Jeg indrømmer dig, at mange af dem tit taler og skriver saadan. De er dumme, er de. De fnyser deres eget personlige Had til Kristendommen ud i Bladene og laver en lystig Moral med en Slags hundeagtig Kønshed — Ting, som ikke har det fjerneste med Socialisme at gøre, og som kun har til Følge, at tusinde og atter tusinde alvorlige Mennesker, der gerne vilde tage Haand med i Arbejdet, bliver rædde og drager sig tilbage.“

„Maa jeg faa Ordet?“ bad Rudolf med den Tanke nu at give Bøje en Salve.

„Nej, lad mig tale ud. Det, som Socialismen vil, det er . . . det er . . . den vil indføre en retfærdigere Ordning af Samfundsforholdene, saa Livets Byrder og Livets Goder bliver mere ligelig delte. Er det saa rædsomt? Det er en grundkristelig Tanke. Men Sagen er, min Pige, at du endnu har den Mening siddende i dig fra Børneaarene, at den nu gældende Samfundsordning hviler paa en hellig, ukrænkelig Grundvold, som er lagt af Gud selv

i en taaget Urtid; at røre ved den er at rokke ved Verdens Grundsten og bringe alt til at rave.“

Det var blevet halvmørkt. Rudolf og Bøje gik.

Hun stod længe i Sovekammeret og tænkte paa Tidernes Uro, der holdt paa at trænge sig ind igennem alle Revner og Sprækker i hendes Stuer og ofte skød stygge Mislyde ind i Stemningens Hygge.

Nu og da lød Larmen fra en Vogn ude fra Vejen, ellers var alt stille.

Medens hun stod og saa paa sin lille Dreng, der laa og sov i Vuggen, gled Tankerne i bløde Overgange ind paa Omraader, hvor Hjertets lønlige Minder myldrede frem i broget Blanding.

Drengen vaagnede. Hun tog ham op, lagde ham ved Brystet og sad og saa med et rørt Kærlighedsblik ned paa hans svedige lille Aasyn.

Atter lagde hun ham i Vuggen og dækkede ham omhyggelig til.

Tankerne kom paa ny farende fra alle Sider og tog hele hendes Sind fangen, medens hun med korslagte Arme stod og saa hen for sig. Indtrykkene bølgede og gled over i hinanden som de skiftende Farver i en Sæbeboble.

Men til sidst væltede et tykt Mørke sig ind over hendes Sans og fik alle Tanker til at løbe sammen i en graa, død Masse. Med et klagende Suk kastede hun sig ned over Puffen:

„Aa, Tomas . . .!“

XVII.

Den store, rigt oplyste Samlingssal tog sig pragtfuld ud med sine gyldne Søjler, kransede af snirk-

lede Broncearme med hvide Lampekupler, sine pyntelige Stuk-Rosetter og -Friser og sine spraglede Vægmalerier med springende Vilddyr og knejsende Palmer.

Lidt efter lidt fyldtes Rummet af en højst blandet Folkeskare: milde, velnærede Jøder med deres mørkøjede Ægtemager, lange Kontormænd, livstrætte Studenter med slentrende Ben, korthaarede Fremskridtskvinder og jævne Haandværksfolk med luvslidte Frakker — vel et Par Hundrede Mennesker i alt.

I samme Nu som Formandens Klokke sendte sit første Drys af Toner ud over Hovederne, vendte samtlige fire Hundrede Øjne sig imod Forhøjningen, hvor Styrelsen — deriblandt Rudolf og enkelte Damer — havde Plads. Helene, der i Grunden holdt meget af den sidst nævnte lille Gentleman, havde længe siddet og moret sig ved at se ham fare omkring og smutte til Side for alle Hindringer som en Kviksølvkugle, der er kommen i Rend, snart samtalende med en, snart hilsende paa en anden, trædende Damerne over Tæerne, bukkende og smilende med Haanden paa det Sted, hvor det dybt inde bankede af . . . ja, de vidste det nok; men nu vendte ogsaa hun Øjnene mod Formanden, der meddelte, at der forelaa to Spørgsmaal til Drøftelse: „Ægteskabet og Religionen“ og „Statskirken og Kvinden“, der dog vilde blive omhandlede under eet. Professor Brøns havde Ordet.

Professor Brøns viste sig paa Talerstolen med Haanden fuld af Papirer og med Øjenbrynene til Vejrs, ligesom forbavset over, at det var ham, der havde Ordet.

„Mine Damer og Herrer!“

Med flydende Veltalenhed „oprullede“ han Ægteskabets Historie, idet han omtalte forskellige Køns-

forbindelser hos hedenske Folkefærd, Polygami og Polyandri, og bl. a. oplyste, at der endnu den Dag i Dag findes Folk i Tibet og Indien, Todaerne f. Eks., hvor hver Kone har flere Mænd, — gik derefter over til at omtale de forskellige Former for Ægteskabet i den civiliserede Verden, Konkubinatet — Samvittigheds-Ægteskabet — o. s. v. og paaviste, hvorledes det monogamiske Ægteskab, Enegiftet, i sin Tid var blevet lagt ind under den kirkelige Lovgivning ved en Magttilsnigelse af Kirkens herskesyge Herrer. Ægteskabet var — det skulde raabes ud over Landet, saa det sang i alle Kirker — en ren borgerlig Indretning. Selv Luther havde vedgaaet dette og vilde, som han selv sagde, „ikke røre ved den Ting“. Den nyere Tid havde, takket være den vaagnende Modstand mod Kirkevælden, fremkaldt Reformer i mange Lande. Der var ikke andet at gøre end i den fri Menneske-aands Navn at rejse en Kamp paa Liv og Død mod Kirken, hvis den ikke af sig selv vilde nedlægge den Krumstav, som den kuskede fri Borgere med.

Den næste Taler var en Talerinde, Frk. Strange, en ikke helt ung Dame, meget høj, kæk i Holdningen, smækker som en Hvepse, „saa tynd, at hun vilde knække, dersom Overkroppen fik en Smule Overvægt“, mente en lystig Murer, der sad i Nærheden af Bøje og Helene. Hun vendte Øjnene mod Loftet og indtog en Holdning, der paa samme Tid vidnede om Aandens Flugt og overvældende Tanke-massers lidelsesfulde Tynge.

„Ja“ — tog hun fat.

„Kors, sikken et Suk!“ hviskede Mureren.

Kirken havde tilranet sig Magten paa dette som paa saa mange andre Omraader. Men hvem var Kirken? Manden. Var ikke alle Kirkens Hyrder

Mænd? Kvinderne var henviste til Faarenes Rolle. Selv oppe i Skyerne var det Mænd, der havde Tøjlerne. „Gud Fader“ og „Gud Søn“ var jo Mænd; hvad den „Hellig-Aand“ var, vidste hun ikke rigtig, da det aandelige jo af mange opfattedes som en luftformig, ubestemt Masse; men Præsterne brugte jo Nævnelser Han — tilmed med stort H — saa det maatte vel ogsaa være en Mandsperson.

Et kraftigt „Fy“ blev af en høj, enarmet Mand slynget op i Aasynet paa hende, en Del Røster løftede sig, Formanden tog efter Klokken og saa ud over Forsamlingen med et Blik, som om han vilde sige: „Saa sandt som jeg staar her, jeg ringer, dersom De ikke tier!“

Men Frøkenen vedblev rolig, idet hun satte sin Næseklemme til Rette: Skulde Statskirken oprettholdes, hvad hun for Resten ikke fandt nogen Grund til, uden for saa vidt som den var en god Forsørgelsesanstalt for Folk, der ikke duede til nyttigt Arbejde, saa turde det være ret rimeligt, at Kvinden fik lige Ret med Manden til dens Embeder. Der var jo altid en Del Kvinder, som heller ikke duede til ordentligt Arbejde, og Kvinden turde dog være bedre skikket end Manden til at gøre Opvartning for Alteret med Tallerken og Bæger. Mulig at Veltalenheden da ogsaa vilde blive mere flammende og mindre flommende.

Hendes lange Tale — „fuld af Saltsyre“, som Mureren ret højlydt udtrykte sig — gjorde ikke rigtig Lykke, skønt et Par idelig raabende og klappende Herrer gjorde sig al Umag for at skrue Samstemmigheden til Vejrs. Derimod høstede hun senere voldsomt Medhold — dog vistnok mest ironisk — da hun priste det fri, skiftende Samliv mellem Mand og Kvinde, Samlivet, grundet paa Naturdrift, „det eneste ægte, af Moder Natur selv givne Grundlag for en

lykkelig og behagelig Forbindelse mellem Mand og Kvinde.“

„Naada — behagelig!“ raabte Mureren.

„Ja, jeg sagde behagelig,“ gentog hun og saa fast paa den paagældende.

„Bravo, Bravo!“

„Maa jeg bede om Ordet?“

„Hr. Kaptajn Ranch har Ordet.“

Den høje, enarmede Herre steg op ad Trappen, fo'r med opspilede Øjne hen til Talerstolen og fik næppe Tid til at stille sit magre Legeme til Rette mellem dennes Arme, før han med dirrende Undermund og en Røst, der rullede ud i Rummet som en Torden, meddelte Tilhørerne, at han meldte sig som Oprører — som Oprører!

Folk rettede sig i Sæderne og spidsede Øren. Oprører?

„Men De vil rimeligvis kalde mig en gal Mand; thi det er mod Dem, mine Damer og Herrer, jeg gør Oprør (han vendte sig her særlig til Frøkenen). Jeg væmmes ved den kyniske Frækhed, den uudholdelige Stank, der staar ud af Munden paa disse . . .“

Hans Ord blev her slynget ind i et øredøvende, af Hyssen og Medholdsraab sammenæltet Spektakel, som Klokkens spinkle Toner døde fuldstændig hen i.

Bruset vilde ikke tage Ende.

„Ned med ham!“ „Smid ham ud!“ lød det hist og her fra.

Kaptajnen tog til sidst sin Hat og fo'r ud af Salen.

Helene havde faaet en hel Rystelse ved dette Optrin. Uden selv at vide det bøjede hun sig hen mod Bøjes Plads og vilde tage hans Haand, men opdagede nu til sin store Rædsel, at han stod oppe

paa Forhøjningen og gjorde ivrige Tegn til Lederen for at faa Ordet.

Da Mudderet endelig ved Klokkens sidste Manen var stilnet nogenlunde af, meldte Formanden:

„Hr. Forstkandidat Bøje har Ordet.“

Hun blev iskold af Angest og evnede næppe at aande.

„Ogsaa jeg er Oprører, mine Damer og Herrer, men paa en anden Vis end den foregaaende Taler.“

„Bravo, Bravo!“ lød det fra hundrede Munde.

„Jeg er Oprører mod alt, hvad der hedder Løgn og Skinvæsen, altsaa ogsaa mod det ynkelige Skin af Gudelighed, som Kirken forgylder Ægteskaberne med, skønt den meget godt ved, at de ni Tiendele af dem, den korsør og velsigner som „rette Ægtefolk for Herren“, ikke har det allerfjerneste med Herren at gøre, ja maaske endog er ligefrem Fornægtere.“

Han samstemmede ikke med de faldne Udtalelser om den fri Kærlighed; men han kunde fuldt underskrive en stor Del af de mod Præsterne gjorde Udfald.

„Lad nu Præsterne en Gang have Fred!“

Nej, de skulde ikke have Fred; de var Bærere af Kirkens Myndighed, Ledere af vor Aandsdannelses mægtigste Strømme, og som saadanne maatte de finde sig i at være Almenhedens Dom underkastede. Det var Præsterne, der gjorde Folkekirken saa utaalelig for aandsmyndige og sandhedselskende Mennesker.

„Hør!“ raabte Rudolf og bankede sin aandelige Fostersøn paa Ryggen.

Denne Svælgen i Embedernes Fedme, denne opstivede Embedsmandighed med dens ubændige Trang til evig og altid at lade Ufordragelighedens Bandstraale lyne, denne ha-stemte Veltalenhed med

store Armsving, Taarer, Hvisken og brusende Stormstød — var alt dette ikke nok til at kyse Folk ud af Kirken? Og saa deres Maade at vise Forsagelse og Ydmyghed paa: Søndag efter Søndag „forsagede“ de ved at staa i „kristelig Ydmyghed“ for Herrens Alter og lade deres Ridder- og Dannebrogskors dingle „i Navnet Gud Faders, Gud Søns og Gud Hellig Aands“ ud i Ansigterne paa knælende Skriftebørn.

Atter bruste en Salve af Medholdsraab, blandet med nogen Hyssen, ud i Rummet. Helene, der sad i en Tilstand af Angest, af knugende Skam, dukkede sig i Sædet, medens Folk rundt om hende klappede og hyssede, som de var rasende.

Formanden gentog en flere Gange tidligere udtalt Bøn til Talerne om ikke at falde over „Personer“, men holde sig til Sagen . . . til Sagen.

„Jeg er færdig,“ sagde Bøje og gik med sine Lavrbær.

„Folketingsmand Torsen har Ordet for en kort . . .“

„Nej, det har jeg ikke sagt.“

„Naa — om Forladelse! Værs’artig!“

Ogsaa han kunde være med til at rette en Lanse mod „den officielle Kristendom“, i hvis Ly saa megen Fladhed og Usandhed breder sig; men paa den anden Side . . . (Formanden bad ham holde sig tæt ind paa de foreliggende Spørgsmaal). Nu vel, han skulde da kun sige, at ogsaa han regnede Indførelsen af borgerligt Ægteskab for en Lykke — baade for det borgerlige Samfund og Kirken. Lad de Kristne have Lov af egen fri Tilskyndelse at søge Kirkens Velsignelse ved deres Brudfærd, men lad Fornægtere og ligegyldige være fri for Salmer og Velsignelser. Han vilde sige med en af vore dygtige, frisindede Præster — „og dem har vi dog Gud ske Lov adskillige af“ —:

„Kristendommen er for god til at være Pyntekone ved Vielsen.“

Med Vedtagelsen af en Fællesudtalelse, der hævdede det ønskelige i at faa indført tvungent borgerligt Ægteskab, sluttede det støjende Møde, og med Hurraraab for Styrelsen brød Deltagerne op og gød sig som en bølgende Varmestrøm ud i Foraarsnattens Kulde.

Helene, der med Velbehag mærkede Vindens kølige Drag over sine glødende Kinder, drog Vejret langt og tog Plads ved et Træ for at vente paa Bøje. Hvordan mon Fru Eck og lille Svend klarede sig derhjemme? Hun fortrød, at hun var gaaet fra Drengen.

„Deres Mand er nok bleven borte for Dem?“

Det var en lille bleg medicinsk Student, der var lidt i Slægt med Bøje, og som et Par Gange havde været indenfor i hendes Hjem.

„Ja, jeg ved ikke, hvor han blev af,“ svarede hun og saa sig om.

„Han kommer vist næppe for det første,“ oplyste Folketingsmanden, „han er i Lag med at drikke et Glas med Hr. Rudolf.“

Studenten tilbød at følge hende hjem, men hun vilde dog vente lidt endnu.

Omsider kom Bøje.

„Naa,“ sagde han med en lidt uvis Glæde, „saa fik jeg da ogsaa en Gang været paa Bræderne.“

Hun svarede intet, og da en Klynge Venner i det samme stormede frem, blev han revet fra hende.

Hun slog da Følge med Studenten.

„Naa, nu er De nok omsider kommen bort fra de kirkelige Illusioner,“ sagde denne, da de var komne i Gang.

„Hvoraf slutter De det?“

„Af Bøjes Udtalelser naturligvis.“

„Bøje talte jo ikke et eneste Ord mod selve Kristendommen, og selv om han var kommen bort fra Kirken, saa var dermed dog ikke givet, at ogsaa jeg var det.“

„Nej vistnok; men det er dog i Reglen saa, at det er Manden, der behersker den religiøse Stemning i Hjemmet.“

Hun mente, at det tværtimod var Konen; men for Resten skulde man i denne Sag hverken beherske eller lade sig beherske; enhver skulde følge sin Samvittigheds Bud.

Rudolfs skrattende Røst, der længe havde boltret sig livsmodig mellem en Del blødere Røster bagved, borede sig i dette Øjeblik ind i hendes Øre med en Stump af et Schillersk Vers:

„Ehret die Frauen! Sie flechten und weben himlische Rosen in irdische Leben.“*)

Hun vendte sig og saa den lille tykke Kvindeven slaa ud med Armene i et straalende Velvære midt i en Klynge unge Damer.

„Sin Samvittighed!“ gentog Studenten. „Ja hvad mener Fruen egentlig med Samvittigheden? Hvad er Samvittigheden?“

„Det er da noget, enhver ved — ens inderste Følelse af, hvad der er rigtigt og godt, „Guds Røst“ i ens Hjerte.“

Men nu Hedningerne, de havde jo ogsaa en Samvittighed — var det ogsaa „Guds Røst?“

Ja, det var det. Der var i ethvert Menneske noget af Gud selv; derfor kunde selv Hedningerne gøre „Lovens Gerninger.“

„Men de gør dem ikke, uden de kommer under

*) Ærer Kvinderne! De indfletter og væver himmelske Roser i det jordiske Liv.

Lovens Tugt," mente den unge Mand. Han løftede Haanden og følte paa sin Silkehue, om de to Buler var der, og da han ikke fandt dem dybe nok, gav han Huen et Puf med Tommel- og Pegefingern, hvorefter han med et Kast smed sin Havelock lige paa Skulderen og rettede Nakken.

„Sagen er," vedblev han med en Klang af Verdenserfaring i Røsten, „Samvittigheden er et rent Kulturemne. Som Kulturen er i et Land, saadan er Samvittighederne. Tænk paa et Folk som Tuggerne, der tjener deres Gud ved at kvæle deres Medmennesker, og som med en indre lykkelig Vished om Guds Velbehag lægger sig til at sove med Ligene som Hovedpude."

Hun vilde naturligvis ikke nægte, at Samvittigheden kunde „forvendes" ligesom andre Sjæleevner; men naar den blev rensat og retledet af Kristendommen, saa vilde den atter komme til at ligne sit Ophav.

Han rystede paa Hovedet. Kristendommen kendte lige saa lidt til en „Normal-Samvittighed" som Hedenskabet. Saa mange Kristne, saa mange Samvittigheder. „Gaa ud og luk Hjerterne op, og De vil undres over at se den store Forskel i Trosopfattelse, som De vil finde — selv blandt de „rettroende". En kan spille L'hombre, drikke Skaaler og danse Kankan, en anden regner alt sligt for Djævelens Værk. Og saadan i det uendelige; Samvittigheden er en ren . . . hvad skal jeg kalde det? . . . en ren Lokalfølelse, et Produkt af tusinde Omstændigheder: Naturgaver, Sindsstemning, Barndomsindtryk og senere Livsforhold."

„Paa den Maade bliver Samvittigheden noget saa luftigt og bøjeligt, at . . ."

„Netop!" afbrød han hende og gav et Sving med sin Stok. „Men Samvittigheden er ogsaa en

ren Fiktion, en af disse „gotiske Fordomme“, som snart vil gaa al Kødets Gang. Om tyve eller lad os sige et halvt Hundrede Aar findes der ingen „Samvittighed“ mere i Verden.“

„Men hvad mener De da, der skal være Prøvestenen for vore Gerninger? Der maa dog være noget.“

„Jeg skulde mene, at Naturen har udrustet os med en Retlednings-Evne, der er ganske anderledes fin og stabil end Samvittigheden, nemlig Selvopholdelsesdriften, udviklet ved Erfaring. Hvad den stempler som gavnligt for mig, det skal jeg gøre, ikke andet.“

„Det er galt!“ udbrød hun med usædvanlig Iver. „Det er evig ravgalt! Det er en ussel, sneversynet og kynisk Mening.“

Bøje, der stod og ventede ved et Hjørne, hvor han og Helene skulde sige Farvel, blev helt forfærdet ved at høre hendes Røsts varme Klang.

„Hvad er det dog, I har for?“

„Aa det er det om Samvittigheden, som vi talte lidt om forleden,“ oplyste den unge Mand.

„Ja, det er galt,“ sagde hun igen, „det har jeg en saa levende og sand Følelse af, selv om jeg ikke kan modbevise Dem.“

„Leve den fri Diskussion!“ klang her Rudolfs Røst op i Nakken paa hende. „Hvad sjunger ej gamle Barfod:

„Helligt vorde det djærve Ord,
som ikke piller ved Løgnens Knude,
men hugger til, var den nok saa stor,
og hugger gennem — og la'r det tude!“

. . . Bøje, uværdige Navnefælle af den store Caspar Johannes,“ vedblev han og tog sin Ven i Kraven, „hvi var du saa haard ved Hyrderne?“

„Du maa ikke raabe saa højt; alle Mennesker ser jo efter os.“

„Død og Kritte! Saa faar jeg nok skyde et Par Registre ind, ellers bliver jeg vel skrevet for Natteuorden. Hør alvorlig talt und Scherz bei Seite*) — gaa med hen i „Nattens Hule“ og drik en Toddy. Maa han, Frue?“

Udslaget af de korte Underhandlinger blev, at Rudolf hængte en Krog i Bøjes Arm og trak af med ham, medens Helene og Studenten tog Vejen ad Gl. Kongevej til.

Endnu længe efter, at de havde tabt den glade lille Mand af Syne, kunde de høre ham raabe op med en Røst, der upaatvivlelig fik mangen blidt indsovet Medborger til rædselsslagen at springe af Sengen og fare til Vinduet:

„Evigt kan ej bli det gamla . . .
Hvad formulnad är, skall ramla,
och det friska nya väksa
upp utur förstörrelsen!““

Da Bøje ud paa Natten kom hjem, fyldte han det lille Soveværelse med en varm Romduft og gav Stolene og Vadskebordet nogle aldeles ufortjente Tugtelser med sine Knoer og Støvlenæser, men var dog ikke mere omtaaget, end at han kunde finde i Seng uden at tænde Lys. Helene sagde ikke et Ord.

Først næste Middag, da Suppen dampede paa Bordet, og de to Ægtefolk havde taget Plads ved hinandens Side — Helene med Drengen paa Skødet — blev der Lejlighed til at tale om Gaarsdagens Hændelser.

„Naa, hvad syntes du saa om Mødet?“ spurgte Bøje og saa ned i sin Tallerken.

*) Og Spøg til Side.

Han havde i Grunden helst ladet Møde være Møde, da han godt vidste, at det vilde faa et lille kedeligt Efterspil; men det vilde være fejgt at gaa til Side for dette.

„Jeg spurgte, hvad du saa syntes om Mødet,“ gentog han, da hun ikke svarede første Gang.

„Jeg syntes ikke om det.“

„Ikke det.“

Hun tav lidt og tugtede med et Par Tjat Dren-
gens Hænder, der gramsede efter Gafler og Tal-
lerkener.

„Jeg ved ikke, hvordan det er,“ sagde hun, „jeg synes, vi kommer længere og længere bort fra alt det, vi er opdragne i.“

„Vilde du have, at vi skulde vandre om i vore
Bedsteforældres Klæder?“

„Nej, det vilde jeg ikke; men jeg vilde nok ønske, at vor Tid havde lidt af vore Bedstefor-
ældres Agtelse for god Tone. Det er en styg Aand,
der kommer til Orde ved vore Møder, det var
ogsaa stygge Ord, du sagde om Præsterne.“

„Var det da Løgn?“

„Ja tag det nu rolig, Hans, ellers vil jeg ikke tale med dig (atter et Smæk over de smaa Fingre).
Lad Gaflen ligge, har jeg sagt!“

„Jeg spurgte, om det var Løgn eller — Usand-
hed, om du hellere vil.“

„Du ved meget godt, at jeg heller ikke holder af disse pralende Ordener i Kirken; men man skal ikke kaste sin Uvilje mod saadanne Ting ud i bitre Ord til en Flok Mennesker, som vender dem imod selve Kristendommen.“

„Folk faar vende dem, som de vil. Man skulde dog vel have Lov til i et frit Land at tugte Offent-
lighedens Mænd, naar de trænger til det.“

„Men man skal først tugte sig selv, sin egen

Ilterhed. Husker du ikke, hvor enige vi var forleden om Goethes Ord: „Alt, hvad der frigør vor Aand uden paa samme Tid at give os Herredømme over os selv, er fordærveligt.“

Frk. Strange var efter hendes Mening et utaaleligt Vrængbillede af en Kvinde. Naar man mindedes Pavli Ord, at Kvinden ikke maatte tale i Forsamlinger, men skulde „tage mod Lærdom i Stilhed og Underdanighed“, saa var det i højeste Maal oprørende at se og høre en Kvinde træde op med en letfærdig Omtale af Kirkens Naademidler og med aabenbare Lovprisninger af Løshed og Usædelighed.

Aa denne Snak om „Stilhed og Underdanighed!“ Hvor megen ung Driftighed var ikke bleven stækket, hvor mange Millioner aandsvaagne Kvinder var ikke blevne kuskede med disse Apostel-Lærdomme, der maaske havde passet under visse givne Forhold i en vis fjern Old, men som ikke havde mere med det nittende Hundredaars Aandsliv at gøre end et Slaveaag med en fri Nakke!

„Jeg havde troet,“ vedblev han, „at du en Gang skulde have faaet en Smule Forstaaelse af Tidens Kampe, og særlig havde jeg troet, at du skulde blevet en Støtte for mig, men det lader til, at du snarere vil binde Arme og Ben paa mig.“

„Jeg vil ikke binde Arme og Ben paa nogen, men jeg vil have Lov at sige min Mening.“

„I den første Tid efter vort Bryllup tegnede du til at ville rejse Hovedet som andre unge Kvinder i vore Dage, men nu synker du mere og mere tilbage i det gamle Sæde igen.“

„Vilde du have, at jeg skulde træde op ved Siden af Frk. Strange og tale frækt om den Hellig-Aand og om „Tallerken og Bæger“ ved Alteret?“

„Nej, det vilde jeg ikke; men jeg vilde ønske, at du havde lidt mere Evne til at optage noget af Tidens sunde Trods i dig, og at du havde Evne til at se den Grunddrift, den ærlige, varme Hensigt, som ligger bag alt mit Arbejde.“

„Naar har jeg da sagt eller vist, at jeg tvivlede om din gode Hensigt?“

„Du ekser mig hver anden Dag!“

„Hans, hvad giver dig Ret til at tale saadan til mig?“

„Kommer du ikke hvert Øjeblik stikkende med dine Skriftsteder og alle disse moralske Tugtelsler! Du ønskede intet hellere end at kunne sætte mig fast i en Spændetrøje med al din Dydslære.“

„Du er ophidset, Hans, du vil angre, hvad du siger.“

„Nej! Ikke et Ord vil jeg angre!“

Han skød Tallerkenen ind paa Bordet, rejste sig og gik.

Mdm. Hansen, en stor og grov Kone med en skæv Undermund og en graa, haaret „Mus“ paa Hagen, traadte i det samme ind ad Døren og gloede.

„Hvordan er det, De ser ud?“ spurgte hun Helene.

„Aa jeg ved ikke . . . Drengen er saa urolig; han er vist ikke rigtig rask.“

„Saa er det nok Mælken,“ mente Mdm. Hansen. „Det er vist Dem selv, der er noget i Vejen med.“

„Nej vist ikke; men det var maaske bedst at vænne ham fra; han er saa tit urolig i den sidste Tid.“

Mdm. Hansen nikkede ved sig selv.

Om Natten maatte Helene gaa med Barnet frem og tilbage paa Gulvet i flere Timer. Bøje tilbød at

staa op og løse hende af, men hun sagde, at hun kunde godt.

XVIII.

Der var saa rent og nydeligt i Helenes Køkken.

Paa Bordet stod en Tallerken med Fedt, og ved Siden laa et Par Stykker Brød. Selv havde hun taget Plads paa en Skammel med et Skorpestykke i Haanden og en Kop Kaffe paa Skødet. Drengen tridsede om med en Ildskuffe i Stue og Køkken. Hun glædede sig over hans gode Huld og tænkte paa, at han for Kindernes Skyld godt kunde gøre Tjeneste som Basun-Engel paa en Prædikestol.

Fru Eck traadte ind og saa med slugende Lyst paa Helenes Fedtebrød.

„Aa, hvor det vist smager, Fru Bøje!“

„Ja, vil De ikke have en Bid med? Men vi har desværre ikke Smør.“

„Tusind Tak, jeg holder netop saa meget af Svinefedt. Aa, jeg husker fra Barn, hvor Maden smagte mig, naar jeg sneg mig ud i Borgestuen og fik Lov at bide af Pigernes Humpler.“

Hun spiste med en Madlyst, der vakte uhyggelige Gisninger hos Helene.

Med den hensynsfulde Takt, der var Helene egen, søgte hun, naar og hvor Lejlighed gaves, at paavirke den ulykkelige Naboerske med Kristendommens Trøst; men det var næsten ikke til at komme nogen Vej med dette forhutlede Hjerte, der syntes at være saa ilde medhandlet, at det rent havde mistet den fine Sans, der griber om det ubegribelige og gennembæves af Lykke ved at mærke Guds Aande i sin Nærhed.

„Jeg vilde saa gerne gaa ind paa alt det, De siger mig, Fru Bøje, men hvad kan det hjælpe, naar jeg ikke kan? Hvor er De lykkelig! De sidder saa lunt med alt Deres under et kærligt Forsyns Vinger!“

Ja . . . „lykkelig“? tænkte Helene.

„Hvem der sad saadan!“

„De er for svag, Fru Eck, det er det hele. De skal kue Deres Griller . . . ja det kan ikke nytte, De skal! Tag Dem sammen, gør en alvorlig Prøve paa at rejse Dem! Tag hjem til Deres Forældre en Tid og se at komme lidt til Ro.“

Fruen saa ud for sig, hendes Øjne fyldtes langsomt med Taarer. „Jeg har ingen Forældre, Fru Bøje.“

„Hvad? Er de da døde?“

„Ja, de er døde — for mig.“

„Hvordan?“

„Jeg forlovede mig imod deres Vilje og rejste min Vej med min Forlovede — det var den Gang, De saa mig inde paa Banegaarden. Siden har mit Hjem været lukket for mig . . . men hvad er det?“

„Ingenting. Jeg har saa tit saadanne smaa Gysninger.“

„Nej, jeg ved nok, hvad det var. Jeg skønner saa godt, at det for Dem maa tage sig selvraadig og syndig ud. „Man skal adlyde sin Fader og Moder“ . . . ikke sandt?“

„Jo . . . det skulde man jo altid.“

„Fader og Moder er „Guds Statholdere paa Jorden“, jeg kender det godt. Men dersom De vidste, Fru Bøje, hvor man pines, naar man har Valget mellem sine Forældre og den, man elsker, hvor ulykkelig man kan være . . . er det Kniven, De ser efter? Her er den.“

„Nej, det var ikke . . . det var ingenting.“

„Aa, jeg kunde have gaaet i Ilden for ham, og jeg gjorde det; man drives under saadanne Omstændigheder af Kræfter, som man aldrig troede, man ejede, man kan sætte sig op baade mod Gud og Mennesker og bare tænke og ville eet eneste: gemme sig med al sin Fortvivlelse og al sin Lykke i den Favn, man tror paa.“

Taarerne randt hende ned ad Kinderne.

„Nu maa De ikke dømme mig for strengt, Fru Bøje.“

„Nej, jeg dømmer Dem ikke.“

„Ja, jeg ved nok, hvad De inderst inde tænker om mig; men De nænner ikke at sige noget til mig. De kan tro, jeg har ogsaa maattet undgælde for . . . aa, jeg har prøvet saa meget. Men nu tusind Tak, kære Fru Bøje! Nu maa jeg af Sted.“

Helene tog igen Plads paa Skamlen. Først længe efter, at Fru Eck var gaaet, opdagede hun, at hun sad med en halv Kop sort Kaffe, som hun havde skænket uden at vide det.

Hun gik i den følgende Tid i en Tilstand af Angest og Samvittighedsuro, der blev saa meget sværere for hende at udholde, som hendes Fremtidssyner mørknedes af den Omstændighed, at hun snart ventede sin anden Nedkomst.

Hertil kom, at de skulde fraflytte deres yndige lille Lejlighed. Bøje kunde ikke svare saa stor en Husleje, han havde lejet et lille Værelse og to smaa Skraakamre paa fjerde Sal i en Baggaard paa Vesterbrogade; der kunde de bo 70 Kr. billigere, og saa havde de endda et Rum mere. Det var nogle rædsomme Huller, mørke og snavsede, men hun tav.

Var der da kun Band og Ulykke i Vente for den, der bryder ud over Lovens Gærde?

Hun bad Gud saa mindelig om Naade og Hjælp. Hun havde jo kun ham, kun det store, alvidende, altstyrende Væsen — Syndens Tugtemester, Barmhjertighedens Fader — at udøse sit Sind for.

Bøje var saa optaget af sin Politik og sin Arbejderkamp, at han knap havde Tid til at se til den Side, hvor hun var. Af og til havde han heftige Sammenstød med Gartner Kristensen, der endog en Gang truede med at jage ham paa Døren for hans „Maskepi med Socialisterne“.

Flere Gange opfordrede Helene ham til at søge et Skovrider- eller Skovfogedembede ude i Landet; men det blev aldrig til noget; han var kommen saa dybt ind i Hovedstadsrøret, at han ikke kunde overtale sig til at grave sig ned i Landbrug og Skov-Ensomhed.

Og dog kunde de nok trænge til at ombytte deres nuværende trykkende Stilling med en bedre lønnet. Hun fik 45 Kroner om Maaneden til Husholdningen, men naar den halve Maaned var gaaet, maatte hun gerne melde sig med Haanden.

„Og vi er kun kommen igennem den halve Del af Maaneden?“

„Jeg skyldte saa meget fra forrige Maaned.“

Der var noget pinligt i dette Maanedsförhör. Tit satte kun sig for, at hun vilde ikke selv føre Regnskabet, Bøje skulde udrede hver enkelt Udgift, saa kunde han se, hvor langt han kom med sine 45 Kr.; men denne Ordning blev aldrig indført, derimod vænnede hun sig til at melde sig uden Kryberi:

„Du maa give mig nogle Penge, jeg har ikke fler.“

Den første Gang, hun kom paa denne Maade, saa han overrasket paa hende: „Hvad er det for en Tone?“

„Ja, jeg kan ikke faa Pengene til at slaa til. Du har mere og mere lagt dig efter at kræve god og kraftig Mad, som jeg ogsaa inderlig under dig; men jeg kan ikke hekse Bøf og bajersk Øl paa Bordet.“

At hun selv saa at sige aldrig smagte Smør og aldrig brugte Fløde og Sukker i sin Te, nævnte hun ikke; hun vilde ikke købe hans Medynk ved Meddelelser, der kunde tage sig ud som Klynk.

Snart skulde der købes Brændsel, snart Støvler til Drengen — der var hundrede Ting, og hvordan hun vendte og drejede det, var det en Pine for hende at melde sig.

„Jaja, min Pige,“ kunde Bøje dog stundom sige, „jeg ved, du øder ikke en Øre hen. Vi faar vel nok Føden.“

Til andre Tider kunde han blive hed af Harme ved Tanken om, at han skulde gaa og slide hele Aaret rundt for usle 1100 Kr., medens „disse fede Grosserere og Rigmænd sad i deres fine Stuer og smavsede med lige saa mange eller dobbelt, ti-dobbelt saa mange Tusinder.“

Helene takkede Gud for, at hun var rask. Naar nu „dette“ blev overstaaet, skulde hun dog se, om hun ikke kunde tjene lidt ved at undervise Smaa-børn i sit Hjem.

Saa var det en Dag, hun saa Fru Eck fare ind ad sin Dør med et mer end almindelig forstyrret Udtryk. Opfyldt af en uvilkaarlig Ængstelse for, at en Ulykke var hændet eller vilde hænde, fulgte hun efter hende og fandt hende i Færd med at tage en lille Flaske frem af Lommen. I sin Sindsuro over Helenes Komme tabte hun Flasken, hvis Indhold sprøjtede ud over Gulvet og fyldte Luften med en gennemtrængende Karbollugt.

„Hvad vil De . . . hvad vil De?“ spurgte hun og saa vildt paa Helene.

„Ingenting, jeg vil bare . . .“ Med den vidunderlige Ro, hun altid mægtede at tilkæmpe sig, naar det gjaldt om at være andre til Hjælp, vedblev hun: „Jeg vilde bare bede Dem om at være lidt inde hos mig i Eftermiddag . . . jeg mener i disse Dage . . . i denne Tid. Jeg trænger saa meget til lidt Hjælp i Huset.“

Fru Eck havde sat sig paa en Stol og lod Øjnene fare med Sindsvildelsens Flakken fra Sted til Sted. Helene fik fat i et Viskestykke og en Kost, tørrede Syren op og aabnede Vinduerne.

„Det var nok noget, De skulde have brugt ved Malingen, kan jeg tænke; det var uheldigt, at De fik slaaet Flasken i Stykker.“

Fruen sank sammen og sad og gispede efter Luft.

„Men kom nu med ind til mig! Jeg tror, Kaffen er varm endnu, og jeg har dejligt Franskbrød og frisk Smør lige fra Landet.“

„Nej nej, lad mig sidde!“

„Vist saa! De kan dog sagtens komme med lidt, jeg sad og kedede mig saa gruelig.“

„Jeg kan ikke, Fru Bøje!“

„Vist kan De! Nu ingen Snak! Den Smule Utilpashed gaar snart over. Kom nu her!“

Helene fik draget hende med ind i sin Lejlighed, dækkede op for hende, talte uafbrudt til hende og satte hende til sidst fast ved et Strygebræt.

„Hvor jeg vilde ønske, at De vilde ligge herinde om Natten, Fru Eck! Jeg ved ikke, hvilket Øjeblik min Tid kommer.“

Den unge Frue fik i den følgende Tid hele sit Ophold i Helenes Hjem, Bøje knurrede over de

øgede Udgifter, men Helene satte alle Hensyn til Side.

„Vil De nu sy Baand i den lille Nattrøje? Vil De saa . . . men det er sandt . . . Blomsterne! Vil De ikke nok vande Dem, Fru Eck? Og saa vil De jo nok vadske Kopperne af . . . Aa, hvor jeg er glad for, at jeg har Dem! Jeg ved ikke, hvordan jeg ellers skulde have klaret mig i denne Tid.“

Hver Dag sad de i Timer og talte sammen ved Sybordet. Med en aldrig svigtende Friskhed evnede Helene at lede sin Veninde ind paa Omraader, hvor Billeder af Livets Forsoning kunde sætte Indtryk fast i det pinte Sind. Ved en Uendelighed af Overtydningsmidler, hentede fra alle Strøg af Verdensrummet, fra den hellige Historie, fra Naturen, men først og sidst fra Helligdommen i hendes eget Indre, søgte hun at gøre indlysende for Fru Eck, at der var en levende, personlig Gud til, og at denne Gud havde Plads for Alverdens Syndere under sin Kærligheds lyse Hvælving. Der var en vidunderlig Styrke i hendes egen Tro i denne Tid, det var, som hun bares oppe af „Siloams sagtelig rindende Vande“.

Fru Eck blev ført omkring paa Steder, hvor hun aldrig før havde været. Tankerne gik højt i hende Dag og Nat. Naar hun om Aftenen kom til Ro paa Sofaen, kunde hun ligge og hulke under Tæppet; men det var, som hendes Smerte lidt efter lidt opløstes og flød bort med Graaden.

En Aften, da Bøje kom hjem, var der kommen en lille Pige.

Han tog sig af Helene med den gamle Omhyggelighed og tilbød at leje en Kone til hendes Hjælp.

„Nej, paa ingen Maade! Hvor skulde vi dog faa Raad til det?“

„Jo, i Øjeblikket kan jeg godt; jeg har faaet 20 Kroner for et Stykke, jeg har skrevet i „Botanisk Tidsskrift“.“

Nej, Helene vilde ikke vide af andre Hjælper-sker end Fru Eck; men hende kørte hun ogsaa omkring med uden Naade. Snart maatte Fruen pile af Sted til Apoteket efter Børnepulver, snart pusle den nyfødte og snart tumle med Tekedlen og Middagsgryden.

„Tusinde Gange Tak, Fru Eck! Jeg ved ikke, hvorledes jeg skal gengælde Dem al Deres Opofrelse for mig!“

Fru Eck, der var i Virksomhed den hele udslagne Dag, fik røde Drag over Kinderne og syntes at blive et helt nyt Menneske.

„Jeg var saa angst for, at De skulde dø,“ sagde hun en Dag.

„Det var jeg selv — for Bøjes og Børnenes Skyld; men var det sket, saa havde Vorherre nok fundet paa Raad med dem.“

De talte længe om Døden.

„Ja, Fru Eck, Verden gaar sin Gang, enten vi lever eller dør; men gaar den ikke bedre, naar vi dør, end den vilde have gaaet, dersom vi ikke havde været til, saa har vi levet forgæves.“

Fruen mente, at den gik ikke bedre, snarere daarligere, naar hun døde.

„Det er ikke sandt, Fru Eck: Alene den Kærlighed, al den Hjælp, De har ydet mig . . .“

„Aa tal dog ikke om det.“

„Jo, det vil jeg tale om; De har været os til umaadelig Støtte.“

Fruen bøjede sig ned over hende og kyssede

hende. „Det er saa dejligt at kunne være lidt for andre.“

„Ja, det er dejligt! Gud give, vi evnede at glæde og gavne alle Mennesker! Man kan have den bedste Vilje; men man faar kun udrettet saa uendelig lidt.“

Nu skulde Flytningen snart gaa for sig. Hu, den kedelige Flytning!

Fru Eck lagde Mærke til, at Helene hvert Øjeblik sneg sig til at skrive nogle Linier paa et Brevark, som hun omhyggelig gemte, hver Gang hun blev afbrudt.

„Er det ikke underligt, Fru Eck, jeg kan ikke huske, hvad Deres Pigenavn var?“

Fruen smilede. „Jeg har jo aldrig sagt Dem det.“

„Ikke? Jo . . . jeg synes, det var Holst?“

„Hvor kommer De dog paa det?“

„Er det da ikke rigtigt?“

„Nej, det var Tomsen.“

„Saa—aa! Jeg kan ikke vide, hvor jeg har faaet det fra, at De skulde hedde Holst.“

I Samtalens Løb spurgte Helene senere Fruen, om hun ofte var kommen til Rønne.

„Nej, der kom jeg næsten aldrig.“

„Jeg troede, det var i Nærheden af Rønne, Deres Fader var Præst.“

„Nej, det er nærmere Aakirkeby.“

„Saa. Det er maaske i Øster Marie eller saadan noget? Byerne derovre har jo Folkenavne.“

„Nej, Byen hedder Højlykke.“

„Ja saa! Ah . . . h! (hun holdt Haanden op for Munden). Jeg tror, jeg sidder og bliver søvnig.“

Om Aftenen listede Helene sig ned til en Postkasse, saa sig om og skyndte sig at stikke et Brev i Aabningen.

Et Par Dage efter traadte en høj, sortklædt

Mand ind i hendes Stue. Helenes første Tanke, da hun lukkede ham ind, var: „Det er dog en rædsom lang en!“ — Men hun fik ikke Tid at tage nærmere Maal af ham, thi i samme Øjeblik, som hun havde lagt Nakken tilbage for at se op paa hans Briller, der netop kastede et stærkt Glanslys fra sig, tog han Ordet med en dybt-klingende, orgelagtig Røst, der paa en forunderlig Maade rørte ved en gammel, halvglemmt Mindestreng i hendes Indre.

„Det er maaske Fru Bøje? . . . Det er mig kært at hilse paa Dem. Jeg er Sofies Fader, Pastor Tomsen.“

I samme Nu gik det op for hende, at det var hendes gamle Religionslærer; men Ærbødigheden fra Barndommen i Forening med Forbavselsen over, at det var ham, der var Fru Ecks Fader, gjorde, at hun uvilkaarlig nejede som en lille Pige og blev helt forfjamsket i det.

Han tog hendes Haand.

„Tak, at De skrev til mig og sagde mig alt uden Omsvøb. Jeg tog, som De kan skønne, øjeblikkelig af Sted, og mærkelig nok mødte jeg hende straks inde i Byen.“

„Værsgod!“ bød hun aandeløs.

„Tak, jeg er ogsaa træt.“

Da han var kommen til Sæde og havde lagt sine Handsker sirlig til rette over Skyggen af sin Hat og rettet Frakkefligene med de to smaa Ryk, som hun saa godt huskede fra Barnetiden, fortalte han, at han havde talt meget med sin Datter inde i Byen, og at de var blevne enige om, at hun skulde følge med ham hjem.

„Hvor det glæder mig! Gud ske Lov!“ Hendes Hjerte løb over. „Hr. Pastor! De ved ikke af, at jeg godt kender Dem.“

„De mener gennem Sofie?“

„Nej — De har været min Lærer. Kan De ikke huske — i Jomfru Karlsens Skole?“

Hun tænkte, at han vilde have vendt sig imod hende og rakt Hænderne frem eller saadant noget lignende; men han blev siddende stiv og alvorlig.

„Jeg kan ikke huske Dem.“

„Helene Ravn.“

Han rystede paa Hovedet, men i det samme fløj atter et Blink fra de fine Glas. „Ravn? Er De en Datter af Redaktøren?“

„Ja.“

„Saa kan jeg alligevel huske Dem, det vil sige, jeg kan huske Dem fra et Missionsmøde, som jeg var med til ude i Skoven, en Del Aar efter at jeg havde forladt Byen. Jeg kan huske, at De sang saa kønt. De var for Resten i Følge med Deres Fætter, kan jeg mindes.“

„Ja . . . jeg kan godt huske det.“ Hun var bleven bleg, rejste sig og spurgte, om hun ikke maatte byde ham et Glas Øl.

„Nej Tak, hellere et Glas Vand.“

Hun blev længe ude. Da hun kom ind med Glasset, skyndte hun sig at lede Samtalen hen i Retning af hans Datter.

„Ja,“ sagde han, „jeg gentager min Tak for, hvad De har gjort for hende!“

Der var en vis tør Klang i hans Tak, som om han vilde sige: „De har handlet imod hende, som De burde.“

„Lad mig sige Dem, Fru Bøje,“ vedblev han, „at jeg er glad ved, at De har tilegnet Dem med Hjertet, hvad jeg indskærpede Dem i Deres Barndom.“

Hun tog en Avis og lagde den sammen i lange smalle Læg. Hun tænkte paa, at han i sin Ung-

dom „indskærpede“ med en mere venlig Klang i Røsten end den, han nu lagde i Ordene.

„Det er saa sjældent, at man ser Velsignelsens Frugter vokse af de Bede, hvor man har været. Nutidens Ungdom løber hellere efter Astarte, efter Vellystens lokkende Maaneskinsbillede, end den knæler for Frelseren.“

Hun glattede Papirslægene med Neglen af Tommelfingeren. Hendes Legeme tog saa smaat til at ryste.

„Havde min Datter lyttet til sin Faders Formaning og adlydt sin Moders Lov i Steden for at lade sig fange af Djævelens Snarer, saa havde hun ejet Hjertets Fred som De, medens hun nu gaar med Herrens Vrede paa sit Hoved.“

Avisen faldt fra hende. Hun bukkede sig, tog den op og viftede sig med den.

„Jeg ser, at mine Ord vækker Deres Medfølelse for hende. Det gør yderligere Deres Hjerte Ære.“

„Ja . . . jeg har haft saa ondt, saa ondt af den stakkels Fru Eck.“

Han vendte sig forundret imod hende.

„Jeg mener Deres Datter.“

„Hun hedder ikke Fru Eck, kære Fru Bøje; hun har aldrig været gift.“

„Det er da ikke muligt?“

„Jo, det er desværre muligt. Og hendes Forfører lever nu med en anden i Paris.“

XIX.

En mørk Novembernat blev der fundet en Mand og en Agestol paa Landevejen mellem Kirke-Holmstrup Kro og Øster Holmstrup. Folk saa snart, at det var Tomas Ravn. Han havde væltet over en

Stenbunke og havde i Faldet faaet trykket en Flint-spids ind i Hovedet.

Den lange Sygdom, som paafulgte, medførte Sorg og Tilbagegang paa mange Maader. Byggeriet, der i lang Tid havde været saa godt som standset, paa Grund af at Haandværkerne ingen Penge kunde faa, gik nu helt i Staa, Svendene i Møllen og Bageriet laa og sloges og gjorde omtrent, hvad de vilde.

Inde i Sengen laa en Mand og droges med Trolde og Umennesker.

„. . . Se, kommer de listende med store Knive og sætter sig i Krogene! Tag min Sabel, Helene . . . nej nej, er du tosset at sætte det hede Strygejern paa Hovedet af mig! I brænder mig op, I piner Livet af mig! Lille, lille kære Helene, hvor kan du nænne at være saa haard ved mig? . . . Se, der er han med det sorte Haar! Han holder sig paa Ryggen og bugter sig frem som en Hugorm. Tag mig Sablen! Jeg skal sønderhugge hvert Led i hans Krop.“

Den, der bedst kunde tumle ham, var hans gamle Moder, der med et eget blødt Strøg over hans Pande mægtede at dæmpe de vilde Kræfter i ham.

Med en utrættelig Sjælsstyrke sad den gamle Kone Dag og Nat ved hans Leje, stille rokkende, gumlende paa en eller anden haard Billing med samme stille Velbehag, som en Hindukvinde tygger sine kalkstrøede Betelblade med.

„Saa saa saa, lille Tomas! Du vil nok være en god Dreng og lægge dig kønt ned. Saadan, saadan!“

Det var, som hendes Nærværelse bredte en mild Fredlysning over hans Leje og gjorde hans Hoved klart.

Det værste var, at hun ikke kunde høre, hvad

han sagde. Naar han ønskede Vand, rakte hun ham Lommetørklædet, og naar han bad hende rette ved Hovedgærdet, kom hun med en vaad Klud. Saa kunde han blive utaalmodig, tage til at skænde og kaste om sig med Lagenet, eller hvad andet han kunde faa Greb i. Hun satte sig da stille ned og saa paa ham med et hjælpeløst Blik, medens Taarerne en for en gled ned i de hule Mundkroge. Saa var han straks færdig. „Du go'e, gamle Mor!“

Tit, naar han i Nattens Stilhed slog Øjnene op og mødte hendes vandklare Blik, nikkede han til hende og gav hendes Haand et Tryk. Længe kunde han da ligge med lukkede Øjne og lytte til hendes Aandedræt, der lød for ham som fjerne Aareslag over et stille Vand, indtil hans Tanke sløredes af sælsomme Drømme, der bar ham selv ud over brede Vande.

Sygdommen havde gæret i ham længe, mente Lægen; Slaget i Hovedet havde kun været den ydre Aarsag, der fik det onde til at bryde løs.

Kød og Kræfter tæredes hen under Feberens Knugen. En Dag fik han fat i et Spejl, men smed det straks fra sig — det vrængede ad ham.

Graa og afpillet laa han og saa ud i Efteraars-taagen. Han laa stadig og droges med Forestillinger om, at Gaard, Mølle og det hele laa spredt i Dynger omkring ham, og at der lød klagende Vindstød over Rosset.

Men det var ikke det værste, han selv var falden sammen, knækket under sin egen Skæbne.

Stundom kunde de skiftende Indtryk samle sig til en Stemning af Haabløshed som den, man vaagner med efter en billedrig Drøm, der har gøglet med Løfter om alt det, Hjertet ønsker, men aldrig naar.

Stadig kredsede hans Tanker om Helene. Han

havde fra først af ment, at han skulde være Mand for at gaa sin Vej alene, eller — hvis det nu „stak“ ham — „se at hitte et andet Kvindemenneske“; men jo længere Tiden trak hen, jo klarere gik det op for ham, hvor meget han havde holdt af hende. Rolig og kærlighedsfuldt stod hun for hans Tanke som i et fjernt Drømmesyn. Indbildningskraften udstyrede hende med en Fuldkommenhed, som hun aldrig havde ejet, alt, hvad der var i ham af Trang til Lykke, droges imod hende; men længere og længere drog hun sig bort fra ham, vinkende med Haanden, rystende paa Hovedet.

En Søndag Eftermiddag kom Skovfogden op for at se til ham.

Han laa stille, huløjet, med slukt Blik.

„Naa, hvordan har vi det?“

Tomas smed en slap Haand ud til Siden og svarede kun eet Ord: „Afbarket!“

.

Det var en mild Vinterdag, han var oppe for første Gang.

Hældet tilbage i Sofaen, med en Pude bag Nakken, sad han og saa paa de ny Møbler, paa Forhøjningen, Sybordet . . .

Han vred sig i Sædet, som om han vilde rive sig ud af et Fangenæt, men Hovedet faldt mat ned mod Siden.

I Løbet af Vinteren vandt han nogenlunde Kræfterne tilbage og tog atter fat paa sin vante Ger-ning.

Vaaren kom; men han saa ikke dens spirende Liv. Han tænkte ofte paa, hvor tidlig et Menneske kan ældes. Der havde været en Tid — den laa

nu for Resten saa uendelig langt tilbage, syntes han — da han med et Barns Optagethed havde kigget gennem Nøglehullet til alle Sommerens Herligheder, havde rystet af Uro ved Synet af en Stær i Februar. Men nu? — nu kunde han baade Sommeren og Vinteren udenad og længtes bare efter Sengetid.

Modet var knækket. Aldrig i Verden vilde han faa overvundet den Smerte, der gnavede i ham ved Tanken om, at hun laa i en andens Arm, og aldrig vilde han komme ud af det Uføre, som Brist paa Penge nu havde sat ham i.

Gælden var under hans Sygdom vokset med flere Tusinde Kroner, Hollænderen, hans mangeaarige stolte Drøm, vilde aldrig blive andet, end hvad den nu var: en nøgen Benrad, der stod paa Bakken og udraabte hans Pjaltethed for hele Verden. Gaardens Bygninger forfaldt, og Hestene sparkede af Sult i Baasene. Og saa vidste han, at hans Gældsherrer gik omkring Gaard og Mølle og vejrede som for at lugte, om Byttet snart var tjenligt.

Nu og da kunde der bryde noget, der lignede Frimodighed, frem i ham, i Lighed med de grønne Knopper, der ved gamle Safters nærende Evne skyder frem til en kort Udfoldelse paa en fældet Træstamme; han tog da fat med nyt Mod og sled i Tøjet som i gamle Dage. Naar han endda bare havde Penge, saa skulde det hele min Salighed komme til at skære endnu en Gang.

Ovre paa Holmstrupgaard gik der en stor, fed fyrretyveaarig Jomfru. Tomas havde længe i Stilhed nærret en dyb og oprigtig Kærlighed til — hendes Pengepapirer. Omsider blev hans Følelser saa varme, at han spændte en ren Flip om sin Hals, tog Staven i Haand og drog over til Aastedet for at tage et sidste Syn over Papirernes Inde-

haverske; men i samme Øjeblik, som han fæstede Blikket paa de fede Kinder og de to graa, ormædte Skansepæle, der stod ud fra Undermunden, skød et ungt Kvindehoved med et blaat Uldtørklæde sig imellem ham og Jomfruen, og med en mat Udtalelse om, at det var fælt, saa den Foraarsluft kunde gøre en slatten i Benene, satte han sig i en Gyngestol og satte en Stiver mod Hovedet.

Atter gik han en Tid og døsede.

Hver Gang han kørte til Købstaden — og det var gerne et Par Gange om Ugen — havde han en Kurv med tomme Flasker i Vognen.

Bedst stod det til med ham om Aftenen, naar han var kommen i Seng og laa og lullede for sig selv, medens Vinen og Rommen varmede i Aarerne og tændte flakkende Blaalys over hans Tankeliv.

Hans Fader var den eneste i Gaarden, der nogenlunde holdt Hovedet oppe. Som altid pegede hans Næse lige ud, hvor dybt end Hovedet sad nede i Kraven. „Vi maa sandelig se at holde fast paa vor gode, glade Livsbetragtning,“ var hans stadige Opmuntring til Tomas. „Min gamle Skolemester lærte mig et Ord af den vise Kong Salomon: „Alt staar til Tiden og Lykken“ — det er pinte et godt Ord, det har jeg mange Gange øst Trøst af.“ Den Dag Tomas med nogle forblommede Ord lod ham forstaa, at nu gik han over og friede til Karoline, blev den gamle Mand saa adræt og let, som om han med eet var bleven henflyttet til Vandrestjernen Venus (hvor et Menneske jo efter de stjernekyndiges Sigende vilde tabe en Femtedel af sin Vægt); men da Tomas kom slentrende hjem og fortalte, at nu havde han været derovre, men han vidste ikke, hvordan det hængte sammen med ham, der var „noget galt ved Appetitten“, saa havde den gamle skudt Næseskindet til Vejrs og

virret med Hovedet. „Jaja, vi hitter nok en : . .
'em . . n!“

Hen paa Vaaren meldte sig en ny Ulykke, idet den gamle, urolige Mand brækkede det ene Ben; det var anden Gang, dette Skinneben maatte til det. Mennesket havde paa Ryggen af en fireaarig Plag villet sætte over en bred Grøft, men trillede af, knækkede det ene og vred det andet Ben. Han laa sine seks Uger og holdt hele Tiden godt fast paa sin Livsbetragtning; men da han kom op igen og vilde af Sted ud til Kalvene, nægtede Under-saatterne at gøre Tjeneste, og da Manden ikke paa nogen optænkelig Maade vilde opgive sin daglige Gæstefærd hos Markens Dyr, saa Tomas sig nødsaget til at købe en Rullevogn, som han for det meste selv maatte sætte i Fart.

Der gik da Tomas Ravn Dag efter Dag og tumlede med de to gamle Brødre, snart støttende den ene under hans stønnende Havevandringer, snart rullende den anden over Græs- og Kløvermarker, med Opmærksomheden delt mellem Kalve og Torpedoer.

I Juni blev der opsagt en Gæld paa 20,000 Kr. i Gaarden.

Atter turede Tomas om for at skaffe Penge, snart til Ringsted, snart til København. Penge fik han ingen af, men Drikkevarerne flød rigelig, hvor han kom frem.

Jaja, nu fik det gaa med hele Redeligheden, som det kunde — værsgod: Møllen — begge Møllerne — Bageriet, Gaard og Gods, hele Molevitten!

Endelig lykkedes det ved Faderens Omsorg at faa solgt en Udlod paa 30 Tdr. Land. Herved blev ikke alene den nævnte Gæld, men adskillige mindre Krav dækkede. Men den gamle Møller græd

den Dag, han sidste Gang før Salget saa hen over Udmarken. 'Em . . n, 'em . . n! Jaja, Konturerne kunde jo hæve sig igen.

Saa gik det atter en Tur; men Tomas skønnede godt, at „Konturerne“ ikke vilde hæve sig, det var kun et Tidsspørgsmaal, naar alt det andet skulde ryge med; han var kommen „for dybt i 'et.“

Hvad der under disse pengelige Vanskeligheder pinte ham mest, det var Synet af Benraden oppe paa Bakken. Han kunde næsten ønske, at en eller anden omløbende Bandit ved en fornuftig Brug af en Tændstik vilde skaffe ham Spektaklet fra Halsen og spille ham den Sum, som det var brandforsikret for, i Hænderne. Eller hvad — om Vorherre vilde være saa skikkelig at sende en Smule Lynstraale ned i Pindeværket! Men det gjorde han vel næppe.

Den gamle Kone faldt svært af. I Reglen sad hun stille i en Armstol og strikkede. Hun klagede ikke, ynkedes aldrig over sig selv, men det var saa tungt, det med Tomas: hun saa godt, hvor hans Kinder begyndte at hænge. Hendes Ægtefælle var paa sin Vis meget omhyggelig for hende, og Tomas gik som altid og nikkede til hende, kom hver Dag med Kirsebær og købte Honningkager til hende, næsten hver Gang han var i Købstaden.

Om Efteraaret blev hun ramt af et Slagtilfælde og laa i lang Tid hjælpeløs. Nu var det Tomas's Tid at vaage. Han kom gerne med den ene Haand skjult bag Ryggen, naar han om Aftenen traadte ind til hende. I Reglen sad han tavs ved Sengen og saa paa Natlampens søvnige Ildpunkt. Ofte slappedes hans Træk, Hovedet sank dybere og dybere, saa rettede han sig med eet og nikkede til hende: „Vi skal nok holde os, lille Mor.“ Naar hans Hoved blev alt for tungt og ikke paa nogen Maade vilde holde sig i den Stilling, som et Hoved

skal holde sig i, listede han sig hen i Krogen bag Klædeskabet, hvor han tumlede nogle Øjeblikke med en usynlig Tingest, og naar han atter vendte tilbage, kom han altid med Hænderne i Siden og med Øjnene rettede mod en eller anden mærkelig Ting oppe paa Loftet.

En Nat vendte hun paa een Gang et underlig glasagtigt Blik op imod ham.

Han tog hendes Haand og kaldte: „Mor, Mor!“

Hun hviskede nogle matte Ord: „Du ved nok . . . det . . . vil du love mig . . . du ved nok . . . aa min Dreng, min Dreng!“

„Ja, Mor, jeg vil love dig det, . . . hvis jeg kan.“

Saa maatte han ogsaa sige hende, sin egen gode, gamle Moder, Farvel.

Han gjorde en alvorlig Prøve paa at efterkomme hendes sidste Bøn, og det gik ogsaa godt en lang Tid; men hans Sindsstemning blev tungere og tungere.

Til sidst gik han ned til Skovfogden og bad, om han maatte laane hans Revolver.

Jensen fæstede sine graa Galteøjne paa ham. „Du er jo tosset, Menneske.“

Ja, han vilde bare kyse Ræve, de var saa forbandet nærgaaende mod Hønsene.

Men han fik ingen Revolver. Derimod fik han og Jensen sig et Par varme Romtoddyer af store Hankeglas, som de hvert Øjeblik knubsede sammen — med det stadige Omkvæd af Tomas, at de min Salighed vilde holde sammen.

XX.

Det var gaaet mere og mere op for Helene, at hun var skabt til et stille-virksomt Liv indenfor Hjemmets Mure, ikke til et stormende Valkyrieliv ude i den store Verden. Hun skønnede vel, at der var en ny Gerning, der skulde gøres i Kirken og Samfundet; men hun duede ikke til at svinge Fanen i Fremskridtsfylken.

Ofte tænkte hun paa, hvor svært det er for et alvorligt Menneske at have Plads paa Skillevejen mellem to Tidsaldre. Ved Afstamning, ved Opdragelse og Slægtsoverleveringer tilhørte hun den Tid, der har faaet sit Kendingsmærke i Historien ved Frederik den Sjettes Navn, medens hun dog havde Øje og Hjerte for saa meget af Nutidens friske Liv. Hun kendte ikke den Sindets Glæde, der ligger i fuldt at kunne give sig en afklaret, følgestrengt udarbejdet Livsmening i Vold; hun led med sin idelig kæmpende Samstemmighed og Uvilje tusinde Gange mere under Kampenes Spænding end den, der kun har een Lød i sin Fane.

Nej, hun saa det klarere og klarere, hun passede ikke for den ny Krafttid.

Bøje tumlede sig i Kamplivet med en stadig voksende Iver. Det var, som det Væld af Kraft, der i hans Ungdom var blevet holdt nede af Skuffelser og Sygdom, nu brød sig Vej op og bruste over alle Bredder. Under Mærket H. B. skrev han i de rødeste Blade glødende Indlæg mod „Hykleriet i sorte Klæder“, „Pengetyranniet og Arbejdertrældommen“ o. s. v. I Diskussionsforeningen, som han var bleven valgt til Kasserer for, havde han arbejdet sig op i Rang med Rudolf og de andre Førere, var evig og altid paa Færde, skrev Sange, holdt

Taler, førte an ved Gilder og Skovture og kom ofte hjem i en højst medtaget Tilstand.

Hver anden Aften var der et Rykind i Huset af Herrer og Damer, der vilde melde sig ind eller ud af Foreningen. Skufferne i hans Skrivebord bugnede af Love og Medlemstegn, i alle Kroge flød det med radikale Blade. Ofte kom han hjem med en Flok Venner, der slog sig til Ro i Stuen og sad og sang og støjede ved en dampende Bolle til langt over Midnat.

I Kirken satte han nu aldrig sine Fødder, og det var kun ved at gøre al sin Indflydelse gældende, at Helene afholdt ham fra at træde ud af Folkekirken. En Trøst var det dog for hende, at han aldrig deltog med sine Venner i at nedrakke selve Kristentroen; men hvordan han egentlig havde det med Vorherre, kunde hun aldrig blive rigtig klog paa.

For den ny Bolig var hun alt andet end glad. Stuerne var lave, Væggene fedtede af smaa Fingres Gramsen. I Vintertiden havde der været grusomt koldt, og nu i Sommertiden, i alt Fald paa de varmeste Dage, drog det ind ad Vinduerne med raadden Tangluft fra Kalvebodstrand. Hun kunde ikke holde disse Stuer i den samme nydelige Orden, som havde gjort den første Lejlighed saa hyggelig. Den ene Ting forfaldt desuden efter den anden, Tæpperne falmede, Gardinerne gik i Stykker, fra Slæbegardiner maatte de omdannes til Kapper, og saa maatte hun endda staa og stryge Lapper paa dem, hver Gang hun havde vadsket dem.

En lille Dreng, som hun gav Liv, døde kort efter Fødslen. Selv var hun sygelig en Tid, men kom dog atter til Kræfterne. For at dække Udgifterne ved Barnets Død maatte hun øve Vold mod

sin Sparebøsse, som hun møjsommeligt havde faaet spækket med 30 Kr., der var tjente ved et helt Aars Syning, samt ved Læsning med et Par Smaapiger fra 2den Sal, og som til Dels var bestemte til en ny sort, ulden Kjole. Hun havde ikke faaet eet eneste nyt Klædningsstykke siden Brylluppet. Med en Snedighed uden Lige havde hun stukket sine Medmennesker Blaar i Øjnene med sit Tøj, idet hun ved Hjælp af Farvededlen havde omskabt gammelt til nyt og derhos med Baand og Godtkøbspynt dækket over Lapningerne; men nu spottede hendes Klæder snart al menneskelig Opfindsomhed.

Dog — hvad havde det at sige, at hendes Kjoler var lappede, at Strømperne snart ikke var andet end een stor Stopning, at hendes Undertøj knap kunde hænge sammen! Hvad havde det at sige, at hun maatte slide fra Kl. 5 om Morgen til 10 om Aftenen for at holde alt gaaende i Huset — fare af Sted til Bager og Grøntkone, koge Mad paa fjerde Sal og samtidig vadske i Kælderen, skure Gulve og Trapper og paa samme Tid holde Øje med Børnene i Gaarden! Nej, det var ikke noget at tale om, mange havde det ti Gange sværere. Men det var dette, at hun uagtet sin Kærlighed til Bøje, til Børnene og sit Hjem, aldrig var glad, aldrig kunde sætte sig hen og mærke Lykkens Strøm i sin Sjæl.

Et Bibelord fra Lærebogen havde siden hendes Samtale med Pastor Tomsen ligget og gnavet i hendes Sind, Ordet om at foragte sin Faders Formaning og forlade sin Moders Lov. Var ikke Grunden til al hendes Ulykke den, at hun havde bøjet af fra den rolige Vej, Gud havde afstukket for hende i hendes Fødselstid, og med selvtagen Ret kastet sig ind i Forhold, der stod i

den stærkeste Modsætning til alt, hvad hun fra Barndommen var udset til at leve i? Naar hun sammenholdt hint Ord med Salomons Bud: „Flyt ikke Skel fra Alders Tid, som dine Fædre har sat!“ da kunde der gaa en skærende Mistemning igennem hende. Thi det følte hun, at hun havde flyttet de gamle Skel, havde brudt med al Overlevering, sat sig op mod sin Fader, tilsidesat sin Moders Lov, den lidende Sagtmodigheds, den selvfor nægtende Ydmygheds Lov, og valgt sig en Vej, som ingen af hendes kære, ikke en eneste Sjæl fra hendes Barndom og Ungdom havde fulgt hende paa.

Og nu Tomas! Ingen Dag, ingen Time var han af hendes Tanker. Gang paa Gang havde hun sneget sig ud til Madam Hansen for at faa lidt at vide om Stillingen i Øster Holmstrup, og hver Gang var hun kommen hjem med en Byrde af Uro. Men hun havde lovet Bøje at være fornuftig, og hun skulde være fornuftig, gemme Gløderne godt.

En lydløs, men smertetung Klage steg op fra hendes Bryst. Med en brændende Trang til Forligelse med Gud knælede hun i sit Sovekammer og bad om Kræfter til at holde ud. Med sin Viljes hele Kraft søgte hun at holde sig oppe ved Arbejde, ved Hengivelse i sit Kald som Hustru og Moder.

I flere Maaneder gik hun med et Spørgsmaal paa Læben uden at turde komme frem med det. Endelig en Søndag Morgen tog hun Mod til sig, lagde sin Haand paa Bøjes Arm og saa ham kærlig ind i Øjnene.

„Der er noget, jeg saa gerne vil spørge dig om; men du maa ikke blive vred paa mig.“

„Hvad er det, min Ven?“

„Har du aldrig tænkt paa, at det nu er tre Aar, siden vi var til Alters?“

„Nej, det har jeg saamænd ikke saadan gaaet og tænkt paa.“

„Vil du følge med mig paa Søndag, min Fødselsdag?“

„Er det nu noget at bede mig om? Du ved jo, jeg sætter aldrig min Fod i nogen Kirke mer.“

Hvis hun kunde faa drevet Veksellererne ud af Templerne, de statslønnede Præster, alle disse hellige Sjæle, som det var en „Geschæft“ for at samles med det gode Selskab i Kirkerne, saa kunde de snakke om Tingene, før ikke.

Hun aandede hurtig. „Saa vil jeg kun sige dig, Hans, at saa gaar jeg alene.“

„Værsgod, saa tit du har Lyst.“

Da hun næste Søndag tog sin fattige Pynt paa, spurgte han, hvor hun skulde hen.

„Til Alters.“

„Det er da ikke din Mening at gaa alene?“

„Jo, det er min Mening.“

„Helene, gør nu ingen Skandale. Jeg vil kun sige dig, jeg bliver ikke hos Børnene, jeg skal møde hos Rudolf Kl. 10 for at faa ordnet vor Medlemsliste.“

„Madam Hansen er herude i Køkkenet.“

Han gik nogle Gange op og ned ad Gulvet.

„Jaja, gaa du kun. Jeg tænker, du vil faa Velsignelse af en Altergang, der er sat i Værk paa Trods.“

Han tog et Hæfte og gik.

Et Øjeblik stod hun og kæmpede med sin Tvivlraadighed. Skulde hun tage Tøjet af igen? Hængelampen, Bladplanterne, Billederne paa Væggen — alt løb rundt for hende.

Madam Hansen traadte ind og gabede. „Hvad gik der ad ham?“

Helene slog Armene om Halsen paa den gamle Kone og brast i Graad.

„Ih men kæreste dog, hvad er det? Har han gjort Dem noget af?“

„Nej vist ikke,“ svarede hun og slap Taget. „Det er vist nogle Regnskaber . . . jeg ved ikke . . . han har jo saa meget at tænke paa.“

„Skal jeg sige Dem, hvad Knuden er? Det er det, at han er kommen i med Socialisterne. Ja, det kan ikke nytte, De ser galt til mig, for det er sandt, hvad jeg siger. Jeg kender det fra Hansen.“

Helene søgte efter sin Salmebog, hun var saa uendelig lidt oplagt til at høre paa Madammens Snak.

„Han sad i 20 Aar og passede trolig sin Læst og sine Risper, og der var aldrig et levende Ord imellem os; men gaar saa ikke det sølle Fjols hen og bliver Socialist og begynder at rende grassat . . . hu hej til Nørrefællend og Dyrehaven og bliver saa kæphøj og galhovedet, at han ikke var til at komme nær. Vi skulde dele med hverandre hele Landet over og rive Kirkerne ner, og jeg ved ikke alt det Sludder, han kom med.“

„Jajaja, De har fortalt mig det før.“

„Jamen var det nu ikke til at blive baade harm og gal over? At vi, som sad med vort eget go'e lille Hus med tre Stuer og kunde leje den ene ud for 20 Daler om Hal'aaret, at vi skulde sælge Huset og dele Pengene med en eller anden Druk-kendidrik — nej Gu' vilde jeg ikke nej.“

„De har misforstaaet Deres Mand; det er ikke Socialisterne, der vil dele, det er Kommunarderne i Paris.“

„Kommunalerne i Paris! Ja, da kan De stole

paa, at Socialisterne vilde gnide sig i Hænderne, den Dag de kunde faa Fingre i Herregaardene og Grosserernes Jernskabe. Tror De ikke, Hansen havde begyndt at skæve baade efter Gammel og Ny Karlsberg, naar vi kom forbi? Han blev til sidst rent tosset og vilde ikke saalle et Par Støvler for nøjere end som fire Kroner. Men saa maatte jeg ta'e Fyren fat: „Nu saaller du Støvlerne for den gamle Pris og la'r Kirkerne og Herregaardene staa, ellers bøder jeg Herren forlade mig ikke dine Bukser, saa kan du rende her med Skjorten bag efter dig.“

„Naa, Farvel!“

„Ja, De holder ikke af denne herre Snak; men det er nu lige meget, jeg er lige saa vis paa, som jeg staar her, at han har gaaet Dem for nær med noget om Kirken eller saadant noget.“

„Gaaet mig for nær? Hvad er det for nogen Snak?“

„Jaja.“

„Nu beder jeg Dem bare passe Børnene godt, saa skal De ikke tage Dem det mindste af noget andet.“

Fruen gik rank og tavs sin Vej.

Da hun kom tilbage, traadte Bøje hende i Møde og kyssede hende. „Jeg var styg imod dig, Helene. Naturligvis maa og skal du have din fri Vilje i alle saadanne Ting. Du maa ikke være vred paa mig.“

Saa var det først, at Graaden rigtig brød frem; men Dagen blev hende saa dog til Velsignelse.

XXI.

Bøje sad over sine Regnskaber og havde et rædsomt Bryderi med at finde en Tiøre, som havde puttet sig ind i en eller anden Krog, hvor den ikke havde det mindste at gøre.

Søvnen sad ham i Øjnene, og Hovedet værkede ved Efterdønningerne fra et lystigt Fødselsdagssold hos Rudolf Natten forud.

Af og til vendte han sig om og bed efter Børnene, der laa paa Gulvet og rodede med en Bunke Garnruller og ufejlbarlig satte i med et styrrende Glædeshyl, hver Gang han var lige paa Nippet til at finde Tiøren.

Rudolf kom brasende og begyndte med Fingersmæld og ellevilde Forskydninger af Ørerne at oprede et nyt Tankespind, som hans Opfindsomhed havde virket i Morgenens første Skær.

„. . . Hvad, du! En glimrende Idé! Et Blad for det store . . . halloj! (her havde hans lille urolige Person nær gaaet bagover paa en Rulle). Saadant et Kerneblad med Slag i for det store, brede Landbodemokrati! Jeg skriver alle Artiklerne herinde fra Hovedstaden, fra Agitationens Vesuv . . . aa, de skal flyde ud over de fagre Sletter som Strømme af glødende Lava! Du skriver om Landboforhold og fugtler Godsejerne og Knaldproprietærene!“

„Ja men Penge, Penge!“

„Penge? Jeg vil lade mig flaa, om vi ikke har 10,000 Abonnenter, inden Kvartalet er ude.“

„Det er godt nok; men vi maa dog have noget at tage fat med.“

„Jeg skal være Mand for at skaffe Mønt! Vi har Venner, forstaar du. Følg med hen til den rige

Jonsen! Vi kan byde ham seks Procent af hans Penge.“

„Jeg kan ikke gaa med, jeg er ene med Børnene.“

„Skidt med Bør . . . aa nej, de søde smaa Langnæser! Hvor er Mutter?“

„Hun er i Kirke!“

„I Kirke! O barnlige Enfold! . . . Hør, du,“ afbrød han sig selv og slog et nyt Smæld med Fingrene, „jeg har allerede en Artikel halv færdig i Hovedet. Vi siger med Tomas Moore: „Let's take this world as some wide scene*).“ Husker du i „En Sjæl efter Døden“ — Heibergs „Sjæl“, du ved . . .? Der er et Sted, hvor Skuespilleren kommer ned i Dødsriget og bliver opfordret til at bede Fadervor, men han undskylder sig med, at han kan ikke, han har ingen Sufflør. Er det nu ikke et mageløst Udgangspunkt for en Artikel om Statskirken — dette uhyre Teater, hvor Maserne optræder syngende og bedende med de sortkjolede Præster og Degne som Sufflører? . . . Aa, der er tusinde Ting, vi skal have Negle i. Det er en Tid, da der er Vildt at jage,

„Se dig omkring, du, som Øjne har,
og brug dit Øre, du, som ejer Øre,
og sig mig saa, om Landet forhen var
i slig en Gæring og i saadant Røre.“

Ej ej, Godmorgen, lille Frue! Og hvad ser jeg: Hr. Folketingsmand Torsen! Hør, vi er ved at lægge Torpedoer under Arken. Nu skal De bare høre . . .“

Rudolf gjorde Folketingsmanden kendt med det verdenshistoriske Skridt, Bøje og han var i Færd med at gøre.

*) Lad os tage Verden som en stor Skueplads.

Folketingsmanden lurede lidt.

„Hvad? Er det ikke en himmelsk Idé?“

„Jeg vil kun sige Dem,“ mistrøstede Hr. Torsen, „at De faar aldrig den danske Landbostand i Tale.“

„Hvorfor?“

„Fordi vi Bønder er af en anden Aand end den Afdeling af Hovedstadens Venstre, som D'Hrr. tilhører.“

Uagtet alt sit Venstresind og uagtet al den Ophidselse, der for Tiden kogte i Bonden, saa var han dog — mente Folketingsmanden — i sin inderste Natur konservativ og vilde vedblive, saa længe Danmark stod, at holde paa sin Kirke og Bibel, paa det lovordnede Ægteskab, paa Ejendoms- og Arveretten, paa hele det kristelig-sædelige Grundlag, som vort nuværende Liv hvilede paa.

Bøje fo'r i ham. Om han da ikke skønnede, at det nittende Hundredaar havde kastet et helt nyt Aandsindhold ind i Menneskeheden med Mænd som Darwin, Taine, Stuart Mill og alle disse Folk? Om han da ikke saa, at der var en ny Renaissance i Frembrud, en Videnskabens, en Tænkningens og Humanitetens Nydannelsestid, der gik sin stolte Sejersgang gennem Folkene? I alle Kroge af den oplyste Verden myldrede det i vore Dage med ægtefødte Ætlinger af Roger Bacon, Ramus, Giordano Bruno, Galilei, og hvad de nu hed, alle disse den fri Forsknings, det sunde Menneskevids højbaarne Riddere. Og det skulde nok vise sig, at vi dog en Gang skulde faa arbejdet vort Aandsliv op af Aristotelismens og Skolastikens Uføre og samtidig faa udfriet den trællende og lidende Del af Menneskeheden af Kapitalens Guldkløer.

Folketingsmanden var enig med ham i, at denne „trællende og lidende Del af Menneskeheden“

havde fuldt Krav paa at faa Del i de Goder, vi andre nyder: Brød, en fyldigere Oplysning, Hvile o. s. v., og han var enig med ham i, at der i vort Aandsliv var Bjærge af Bornerthed at bortrydde; men han maatte for sit Vedkommende nedlægge Indsigelse mod det ny Dannelsesgrundlag, den „rationelle Naturkundskab“, hele den „moderne Dannelse“, man vil indføre i Kristendommens Sted. Der var intet Aandens Vingeslag i den ny Lære, den mægtede ikke at fylde een eneste Menneskesjæl med varig Fred og Glæde.

Helene, der havde staaet inde i Sovekammeret og lyttet til Samtalen, kom frem i Døren og saa glad hen paa Folketingsmanden. Hendes naturlige Undseelse og Følelsen af Brist paa Evne til at fremsætte sine Meninger i fremmedes Nærværelse gjorde, at hun saare sjældent blandede sig i den Slags Samtaler; men med den Stemning af Frimodighed, der bølgede i hende fra Kirkefærden, vovede hun sig frem med et lille Indskud.

„Det er netop, hvad jeg har sagt saa ofte.“

„Hvad har du sagt saa ofte?“ spurgte hendes Mand.

„At den ny Dannelse bare gør Folk livstrætte.“

„Livstrætte?“ spurgte Rudolf og skød Brystet frem med et løveagtigt Mod.

„De kan nok bruse op en Tid, saa længe det hele er nyt og frisk for dem; men der kommer en Tid, da de mærker, at der ingen Næring er ved den ny Lære; den giver ikke det, der ligner Trøst, ikke een eneste Lysstraale over Aandens vigtigste Spørgsmaal om Liv og Død.“

„Lille Frue,“ tog Rudolf Ordet, „Liv og Død vil vedblive at høre til de store, uløselige Sfinks-gaader, saa længe Verden staar.“

„Ikke for de Kristne, de alvorlig troende,“ mente

Folketingsmanden. „Men det er lovlig store Ting at drøfte ved et Par Minutters Samtale en Søndag Formiddag.“ Han saa paa sit Ur. „Jeg har desuden ikke Tid at opholde mig længer, mit Ærende var kun, at jeg ønskede at udmelde mig af Deres Forening.“

„Udmelde Dem?“ fo'r det ud af Bøje, medens Rudolf gjorde omkring og sendte et „Naada!“ op til Gibsningen.

„Ja, jeg synes ikke om den. Allerede det, at Hr. Rudolf forleden Aften kunde faa Lov til gentagende at kalde Kristendommen „Fordummelsens Religion“, og at en anden Taler vandt Tilslutning paa en højstemt Lovprisning af den kønslige Frihed — altsaa Parring i Flæng — det er nok for mig til at drage mig tilbage.“

Folketingsmanden gik, Rudolf satte Armene i Siden og saa med et langt, sørgmodigt Blik paa Døren, som havde lukket sig efter ham. „Elsket og savnet!“

Lidt efter vandrede de to Venner ud til Manden med Guldtutterne.

Da Bøje atter vendte tilbage, traadte Helene ham i Møde og saa bønlig paa ham.

„Du gør det da ikke, Hans?“

„Hør, min lille Ven,“ svarede han, efter at han en Stund havde staaet med Hovedet paa skraa og set paa hende, „skal vi ikke herefter være enige om een Ting: at hver holder sig paa sit eget Omraade? Du passer Køkken-, Spisekammer- og Børnevæsenet, jeg den udadgaaende Virksomhed, Pengevæsenet . . .“

„Er det en af Kvindefrigørelsens Talsmænd, der taler saadan?“

Han følte sig ramt af Brodden i hendes Spørgs-

maal og søgte at lede Samtalen ind i et nyt Spor; men hun afbrød ham igen:

„Hans, jeg er din Kone, jeg skal og vil være halvt med dig om alt; jeg har Ret til det.“

„Har jeg da nogen Sinde gjort dig din Ret stridig?“

„Det gør du, naar du viser mig af som før.“

„Jeg viser dig ikke af; men Sagen er, det er dig, der vil skubbe mig ud af Reden, og kan du ikke tumle mig alene, saa lejer du Hjælpetropper.“

„Hvad vil det sige?“

„Jeg har godt hørt, at du støver omkring og hverver Venner, som skal gøre mig ked af Diskussionsforeningen.“

„Du lyver!“ fo'r det ud af Munden paa hende.

„Det har du aldrig hørt.“

„Var det maaske tilfældigt, at din fromme Meningsfælle netop kom i samme Øjeblik som du?“

„Jeg havde ikke fjerneste Tanke om, at Hr. Torsen vilde komme herop, før han naaede mig ude paa Trappen.“

„Jeg ved kun saa meget, at du er mig paa tværs, naar og hvor du kan komme af Sted med det.“

„Hans!“

„Ja, du skal vide min Mening helt ud: du er mig en Klods om Benet, en Hindring for al fri, mandig Virksomhed.“

Farven var vegen fra hendes Kinder, hun maatte øve Vold paa sig selv for ikke at fare op. Sagte, men rystende af Harme tog hun Ordet:

„Det er stygt af dig, Hans, at komme med saadanne Ord. Har jeg ikke fulgt dig som en Hund? Har jeg ikke brudt med hele min Slægt, med mine Venner, med hele min Fortid, fordi mit Hjerte bød mig at følge dig? Har jeg ikke faret om med dig

til Møder og fundet mig i, at du kom trækkende hjem med Alverdens Kram og fyldte Huset med Socialist- og Fritænkerblade, som du vidste, jeg ikke gad se?”

„Har det da ikke været din Pligt at gøre alt dette?”

„Jeg vil kun sige dig saa meget, at jeg følger dig ikke herefter, hvis du bliver ved at storme frem ad den vilde Vej, du er inde paa. Jeg har en Samvittighed, hvad saa du og dine Venner har, og jeg gaar ikke et Skridt længere, end den tilsiger mig.”

Hun var Resten af Dagen alene. Bøje tog ud paa Amager til et Socialistmøde.

Hendes Tanker fo'r om i Rummet med den vildfarne Fugls urolige Flugt.

Aa, hvad var det dog for en summende, knitrende Brusen, der gik hen over Landene i disse Aar? Hvo evnede at finde Rede i dette Omvæltningens Virvar med dets tusinde Muligheder? Hvo mægtede at følge Brydningens Traade og tyde alle disse hinanden krydsende Varsler? Hvor meget sundt Liv, hvor megen frisk Attraa! Men ved Siden deraf — hvor megen Uklarhed, hvor megen boblende Vildhed!

Skytte- og Gymnastikforeninger skyder frem i frodig Ungdomsfriskhed, Højskoler og Samlingshuse rejser sig, hvor Døden før rugede, Valgmenigheder oprettes, Folketaler og Dommedagsprædikener, Fædrelandssange og Salmer lyder fra Marker og Skove, Massemøder med paatrængende Krav paa Præstefrihed og borgerligt Ægteskab afholdes, og fra Nørrefælled gaar Raab fra 20,000 Struber ud over Landet, truende Raab med Varsler om Sværdtid og Spydtid; med ildfuld Kamplyst stormer den fri Tankes Fylker frem mod Skriftlærdommens

gamle Værker, stærkere og stærkere raser Kampen mellem de ny og de gamle Guder, Politikkens Vande gaar som en Stormflod hen over Landet, fra Kroer og Hovedstadssale staar en Damp fra hede Hoveder, Forbund dannes og sprænges, Bladene vælter sig i et Dynd af Had, Digtere og Skønaander drager sig bort fra Kirken — en kører op med „den sunde Tænknings“ Skyts mod Djævelen og de evige Helvedesstraffe, en anden rømmer fra al Raaddenskaben og sidder i Udlandet og sender Sprængbomber op over sit gamle Hjem . . . det brænder i alle Hjørner og Kroge, Flammerne lyser paa hendes Vinduer, og Bulderet ryster hendes Gulv.

En kvælende Hede gik hende til Hovedet og fremkaldte Smerter i Hjernen.

Hun aabnede et Vindue og aandede langt, men hentede kun en tarvelig Friskelse af den varme Luftstøtte, som stod og sov mellem Bygningerne.

„Kom, lille Karen og Svend, saa gaar vi lidt ud!“

Uden at have noget egentligt Maal i Tanke gik hun med Børnene op ad Vesterbrogade og til venstre op ad Pilealleen.

Inden hun vidste rigtig af det, var de naaede ud til Vestre Kirkegaard, hvor hun vakttes af sine Tanker ved Synet af Stranden, der laa dybblaa, fint kruset med brede Baands Slyngninger, hvor Vandet lyste staablankt. En frisk Vind, krydret med Perikon- og Røllikeduft, kom glidende i bløde Drag fra Vest, Svalerne kløvede Luften langs Gravene og svang sig kvidrende op i det sollyse Rum. Hvor var her friskt og dejligt!

Hun arbejdede sig op paa Højen med Stendyssen og saa mod Syd, ned over Køge Bugt, hvor det glimtede med hvidlige Striber paa den mørkeblaa

Grund, og hvor Stevns høje Kyst tonede frem som en lille graa Sky paa Havet.

Taarerne fyldte hendes Øjne og gled i Dryp paa Dryp ned paa hendes Overstykke.

Hun satte sig paa en af Bærestenene og tog frem af sine Minders Forraad alt det inderlige, al den tunge, milde, skønne Poesi, der havde lyst over hendes Ungdom. Barndommen tegnede sig for hendes Øjne som et Land i tindrende Lys, et Land, hvor Omridsene var rene, hvor alt var Orden.

Det gik hende, som det gaar saa mange raadvilde Sjæle, der midt i deres Nutidslivs Pinagtighed ser tilbage over Livets Gryningstid: hun skrev hele Barnelykken, den glade, lyse Sindsstemnings Lykke paa Datidsforholdenes Regning. Sjælens Varmeudstraaling, den vingede Indbildningskraft, der ser Himlen opfyldt af Englehoveder og Jorden fuld af Eventyrets Undere, den evig aabne Modtagelighed, den friske Nydeevne, der ruses af enhver lille Glæde — alt, hvad en saadan svunden Lykkealder havde forud for det senere Liv, det skrives paa Tidsaandens, paa lykkeligere Samfundsforholds Regning, alt staar i Mindet som lysende Herligheder, der er affødte af den Tid, de udfoldede sig i, medens de i Virkeligheden er Frugter af Barnesindets egen livssvangre Jordbund.

Hun sad og tænkte paa sin fromme Moder, paa hendes tavse Gang i Hjemmet, paa sin egen stille Leg, sine daglige Meldinger „Middag“, Bordbønnens Alvor, Havet dernede, hvor hun og Tomas havde tumlet sig i Baaden, og hvor hun havde set den uforglemmelige Maage, de stille Gader i Slagelse, St. Mikskelskirkens Fred, Orglets Susen, Dr. Rudelbach og Søsters Vandringer i Gudhengivenhedens Aftensvale — alt gik i varme Indtryk gennem hendes Sjæl og skabte en Række bløde, vidunder-

lige Stemninger, der gjorde, at hun grebes af en sælsom Hjemve efter Barnealderens fjerne Land.

Idet hun løftede Hovedet, faldt hendes Blik paa Amagers spraglede Kyst paa den anden Side af Vandet. Hun sad en Stund og vuggede frem og tilbage med Overkroppen, Børnene havde stillet sig ved Siden af hende og stod og saa forundrede op paa hende. Paa een Gang drog hun dem til sig og knugede dem mod sit Bryst, med en Strøm af Taarer ned over Kinderne.

XXII.

Hen paa Vinteren hejste alle Landets Blade en rød Lygte, der meldte, at noget brusende var i Vente. Et Bolag i Hovedstaden var i Færd med, hed det, at oprette „et nyt radikalt social-demokratisk Oppositionsblad, der skulde ledes af cand. phil. Julius Rudolf og Forstkandidat Hans Bøje, med Støtte af en Række Videnskabsmænd og Forfattere.“

Nogle Dage efter denne Meddelelses Fremkomst fik Bøje en Opsigelse paa graat Papir fra Gartner Kristensen, og da han var ræd for, at han ogsaa vilde blive „kostet“ fra Lysthaverne, opsagde han selv sin Plads ved disse og brød fuldstændig med „hele det reaktionære Slæng,“ han hidtil havde „trællet for“.

„Det er saa Krigens Gang,“ mente Rudolf. „Men vi siger med Per Gynt:

„Maatte jeg under Skæbnens Piskeslag hyle,
saa findes vel de, jeg igen kan prygle“.“

De var begge ved godt Mod og fandt, at det

„var løftende at sætte sig et Maal og drive det igennem med Flint og Staal.“

En Tid levede Bøje af tilfældigt Bladarbejde; men Indtægten var ringe, han maatte gøre Laan paa Laan.

Helene gik med tunge Tanker. Hun mærkede, hvorledes Bøje gled længere og længere bort fra hende, samtidig med at det gik mere og mere til Agters med Hjemmet. Til alt dette kom den Sorg, at hun snart igen skulde give et lille Væsen Liv.

Hun bad ham en Dag om Penge til lidt Sirts og Lærred.

Penge, Penge! Hvor i Alverden skulde han skaffe alle de Penge fra! Hun vidste jo selv, hvordan Sagerne stod.

Han gik sin Vej, han gad ikke høre paa disse evindelige Pengehyl.

Ofte var han borte hele Dagen og kom først hjem langt ud paa Natten.

Saa kunde han til andre Tider være saa venlig, sætte sig hos hende og tale saa rolig og med den varmeste Overtydning om sine ny Planers Holdbarhed; men hendes Ærlighed nødte hende tit til at modsige ham, og hvor varsomt hun end valgte sine Ord, endte det dog næsten altid med, at han blev gnaven og gik sin Vej.

Bøjes Frimodighed kunde for Resten til enkelte Tider dale en Smule, som om en eller anden kedelig Omstændighed var kommen ham paa tværs. Hun kunde ikke faa at vide, hvad det var, men noget var der i Vejen.

En Sorg havde hun, som længe pinte hende: Drengen gik og klynkede og saa daarlig ud.

„Han kommer sig nok,“ trøstede Bøje. „Naar vi naar Foraaret, og han kan komme rigtig ud i

Luften, saa skal du se, hvor han vil faa Kinder igen.“

„Men er der ikke noget i Vejen med dig selv?“ spurgte hun. „Jeg synes, du tager dig saa underlig til Ryggen? Hvad er det?“

„Ingen Verdens Ting. En Smule Gigt, eller hvad det er for noget Stads. Det har jeg saa tit om Vinteren; det gaar over, naar vi naar Foraaret.“

Men der var længe til Foraaret, Sneen laa endnu i store frosne Dynger i Rendestenene.

Hun gik til en Læge med Barnet.

„Det er bedst at give ham en Uldtrøje paa.“

Ja, det er saa nemt for de gode Læger at sige: det er bedst at gøre det eller det. Hvor skulde hun faa Penge til Uldtrøjer? Hun turde ikke tale til Bøje derom, hun vidste desuden, at han havde ikke Penge.

Da fandt hun paa den Udvej at tage sin egen tyndslidte Trøje af og omdanne den, saa godt hun kunde, efter den lille Krop. Rigtignok maatte hun gaa med en grusom Hoste i flere Maaneder derefter, men hvad havde det at sige overfor den Glæde at se Barnet tage sig op Dag for Dag?

Modet skød sig atter op i hendes Sind. Nu stundede Vaaren til, alle fortryktes og syges gode Budbringer; mulig at Himlen vilde højne sig som aldrig før, naar Syrenerne tog paa at dufte.

XXIII.

Saa kom der en Dag — det var i deres Ægteskabs sjette Aar — da det tykkedes Helene, at der sank et stort, sort Tæppe ned for hendes Øjne, skjulende al Sol, al Glæde.

Bøje kom mat og gusten hjem og satte sig stille.

„Jeg vil ikke længer skjule det, Helene, jeg har været oppe hos Dr. Hartvig . . . det er det gamle Pilleri i Ryggen.“

Hun sank ned paa en Stol uden at sige et Ord.

„Aa, du skal se,“ fik hun endelig pint frem, „det har ikke noget at sige.“

Han rystede paa Hovedet. En kold Sved drev ned ad hans Pande.

Det var det fleraarige, urolige Kampliv sammen med en højst uregelret Levevis, hyppige Nattesold, Forkølelser og nervepirrende Overvejelser, der havde knækket hans Helbred og faaet den gamle, lurende Sygdom til atter at bryde igennem.

Helene gik i nogle Dage i en Slags Vildelse. Alle Haande rædselsfulde Hjem søgelser jog igennem hendes Indbildningskraft: . . . Bøje døde — der var ikke Brød i Huset — hun selv gik under af Sult og Lidelse — en Morgen kravlede Børnene op i hendes Seng, men hun blev liggende — de løb ned paa 3dje Sal og fortalte, at Mor var saa kold . . . Aa, hun var jo forrykt! Var der da ikke en almægtig Gud, der mætter Fugleungerne og stiller Genesarets Vande!

„Vi maa ikke give os over, Hans. Husk paa vore Børn!“

Lægen bød ham at høre op med alt Arbejde og paalagde ham at opholde sig saa meget som mulig i den friske Luft.

Ofte kunde man se ham sidde sammensunken paa en eller anden Bænk i Frederiksberg Allé eller Søndermarken.

En varm Junidag vovede han sig til en Forandring ind i Ørstedsparken og vandrede her langsomt omkring med Haanden paa Ryggen og saa paa Blomsterne.

Rundt om i Gangene myldrede det med Mennesker i alle Aldre: unge Lapse med Svippestokke, krumbøjede Oldinger, en Uendelighed af Barnepiger og Børn.

I Hjørnet af en Bænk sad en fattig Kone og strikkede, medens en Dreng paa en seks, syv Aar, en lille bleg, pukkelrygget Fyr med store Kirtel-Ar paa Halsen, flyttede sig i smaa Hop hen i det andet Hjørne og gav sig til at gramse paa Sidearmen. Da rejser Moderen sig: „Nu skal vi hjem, Emil.“ Han vender et Par hvidgule, døde Øjne op i Luften og famler efter hendes Kjole . . . Drengen var stokblind! Forsulten, pukkelrygget, blind!

Bøje satte sig paa Bænken, som de havde rejst sig fra.

En graanet Invalid, pjaltet og uren, tager Plads ved Siden af ham og falder træt tilbage, Hovedet luder mod Graven, dette Hoved, der maaske en Gang glødede af Ildhu ved Fredericia.

To velnærede Herrer, begge med Baand i Knap-hullet, kommer gaaende i løndomsfuld Samtale om en vis „Hun“. De støder hinanden med Albuen: . . . „Pokkers til Pigebarn!“ . . . „Syss, ikke for højt.“ Et Par fyldige Fruer, rimeligvis de to Herrer Aegtemager, kommer brusende bagefter. Silken rasler om deres Fødder, Kinderne gløder under de kniplingsprydede Solskærme: „Ja, hvor Etatsraaden var elskværdig — mageløs! Især i den sidste Skaaltale.“ Saa taber deres Ord sig bag Buskene.

Hans Tanker knugede sig sammen og fremkaldte en Stemning af Harme. Hvorfor havde Barnet derhenne faaet disse hvidgule Øjne? Hvorfor skulde Tusinder og atter Tusinder vaande sig under Tiggergangens Ydmygelser, sulte og lide, medens

andre Tusinder svælgede i Nydelser deres hele Liv? Hvorfor var han selv i sin kraftigste Alder bleven „udvist“ af den sorte Skovhugstmand, medens disse fede Riddere og Silkedukker, der maaske aldrig gjorde en Times Gavn, spankede omkring med en udæskende Sundheds Overmod i Aasynet?

Livet udfoldede sig for ham i Syn paa Syn og viste ham et Kørom af Meningsløshed og Tilfældigheder, der fik ham til at ryste af Bitterhed.

„Ja, vi fatter det ikke,“ syntes han at høre Helene sige. „Men en Gang kommer Opklarelsen. Livet her er Strid og Kamp, en Prøvetid, hvor Aanden skal uddannes for det evige.“

Tak! Se ud over Menneskeheden! Hvad Lutring opnaar dette lidende, travle, leende Mylder? Fører ikke de 99 Hundredele af Jordens 1400 Millioner en ren driftsmæssig Tilværelse og gaar i Graven, uden at een eneste Aandens Gnist har lysnet over deres Liv! Og hvad Lutring havde deres lille Dreng, der havde levet i to Timer, opnaaet? Ikke at tale om disse Millioner Jorden over, der lever deres hele Liv i Aandssvaghedens Taage eller Vanvidkets Vildelse.

„Vi skal bare tro paa Gud,“ var altid Helenes Raad. Kun Troen mægter at spænde om Tilværelsen, i dens Lys bliver alle Gaader mere gennemsynlige end ved alle Tænkningens Praase.

Ja — tro! Havde han ikke selv levet i Tro? Var der ikke endnu paa Bunden af hans Hjerte noget, der raabte efter Gud? Men var der ikke i selve Kravet til Troen noget ufatteligt, oprørende? Hvo evnede at bringe det i Samklang med den „uendelige Faderkærlighed“, som der altid prædikes saa højt om, at der af os svage Menneskebørn kræves Tro som Vilkaar for Frelsen, da vor natur-

lige Forstand, skænket os af Gud selv, dog maatte modsige saa mange af Troens Hovedsætninger? Hvor kan en Gud, der selv er Lys og Sandhed, kræve, at vi skal tro i Taage, tro imod os selv, imod hans egen Gave i vort Bryst, gaa blindt paa i de Spørgsmaal, som kræver stærkere Lys end noget andet i Verden, og som han kunde lægge frem for os i fuld Klarhed, kunde lægge aabent frem for Verden, saa ikke een eneste Sjæl stod raadvild? Er det retfærdigt, at han giver os det alt sammen i Gaader og peger med den ene Haand paa Himmerigsporten og med den anden paa de evige Flammer?

„Ej ej, du sidder her og filosoferer i det Grønne!“

Det var Rudolf.

For første Gang gik der en Trækning af Uvilje mod Vennen igennem Bøjes Sind.

„Kære,“ sagde den lille Mand deltagende, „er det ikke godt?“

„Nej, det er ikke godt.“

„Du ser ogsaa lidt medtaget ud? Kan du ikke sove om Natten?“

„Nej.“

„Gid du var saa rask som jeg! Det vilde jeg inderlig ønske. Jeg sover som en Sten, fra jeg lægger mig, til der bliver kaldt paa mig, og fortærer mit Foder . . .“

„Ja, jeg ved det nok, jeg ved det nok.“

„Hm!“ Rudolf skottede til ham og slog ind paa noget andet. „Jeg er for Resten knusende gal paa disse hovne Køtere af Pengemænd. Der har de gaaet og trukket det ud i det uendelige, og nu kan du tænke dig, nu er de frække nok til at sige mig lige i Ansigtet, at de har ingen Fidus til dig og mig.“

Det oprørte Bøje, at man ikke havde Tro paa

ham; men med Tanken rettet paa sin nuværende ulykkelige Tilstand sagde han: „Mig kan det for saa vidt være ligegyldigt.“

„Aa hvad, du kan jo da nok komme dig igen . . . Men jeg maa løbe. Jeg ser ud til dig en Dag. Nu bare frisk Mod, Antonius! Vi opgiver ikke saa let Ideen. Vi siger med Tegnèr: „Ej för menskor vill jag vika!““

Bøje faldt mere og mere sammen i Sædet. Da fyldtes med eet hans Hjerte med Længsel efter Helene. Han rejste sig og rokkede af hjem.

Helene, der som ung havde været flink i Tegning, og som af sin Naboerske havde faaet nogen Vejledning i at føre en Pensel, lagde sig efter Porcellænsmaaling og holdt en Tid den værste Nød ude ved dette Arbejde; men saa nedkom hun med et dødfødt Barn og laa syg i fire Uger.

Under denne ny Prøvelse maatte hun og Bøje love for Madam Hansen, der ikke alene paanødte dem et Laan af sine knappe Pengemidler, men tillige ydede dem begge omhyggelig Pleje.

„Hvad er det for nogen Snak, at det ikke skulde kunne blive godt igen!“ kunde den mundrappe Madam udbryde, naar hun hørte Bøje klage. „Gaa De barsens ud af Vejen og se at faa luftet Dem lidt, jeg skal nok passe hende derinde og Børnene.“

Helene kom atter op og tog fat med nyt Mod.

„Du skal se, det skal nok blive godt, Hans.“

En uventet Hændelse var det for Helene, at Pastor Tomsen atter gæstede hende. Han var bleven kaldet til Præst paa Sjælland og havde været hos Kongen og takket ham for Embedet.

„Jeg kommer for at bringe Dem en Hilsen fra min Datter.“

„Tak, Tak! Hvordan har hun det? Er hun glad og tilfreds?“

„Nej, hun er ikke glad, hun er knækket; men hun vil slide sit Liv hen i stille Taalmod.“

Det gjorde Helene saa ondt at høre dette. Det er godt med den stille Taalmod, men det er for-tærende tungt at høre, at et ungt Hjerte, fuldt af varmt Blod, har maattet lade sig indskrive i det stille Taalmods Kloster for Livstid.

„Hun har Gud være lovet fundet sin Frelser igen,“ vedblev Præsten, „men hun har ikke det mindste Fond af Frimodighed som De.“

Helene saa ned. En Sky af Undseelse og Skam sænkede sig om hende, og Angesten for, at han ogsaa denne Gang vilde sidde og dænge Ros over hende for hendes Gudsfrygt og Dyd, fyldte hende med en pinlig Uro.

„Men jeg takker min Gud,“ tog han atter Ordet, „at hun faldt i Hænderne paa en Kvinde, der har ført sit Liv i Agtelse for Guds Lov, og som kunde vejlede hende med Ordets og Eksemplets Magt.“

Det var, som hun skulde kvæles af Blusel, hun kunde ikke høre længer paa dette.

„Hr. Pastor,“ tog hun Ordet, „De maa ikke tale saadan om mig, jeg er ikke, som De tror.“

Han saa forbavset paa hende.

„Jeg har ikke ført mit Liv efter Guds Lov. Dersom De kendte min Historie, vilde De vende Dem fra mig.“

Trangen til en Gang at lægge al Hjertets løn-lige Smerte aabent frem for en Herrens Tjener forenede sig med Trangen til at vise Ærbødighed overfor den ufortjente Ros, der i god Tro dyngedes paa hende.

„Aa, dersom De bare ikke vilde dømme mig for haardt! Jeg vilde saa gerne tale lidt med Dem; De er jo min gamle Lærer.“

„Kære Fru Bøje, har De ogsaa . . . fejlet?“

Det lille Udtryk af kærlig Medynk, der laa i hans Blik, var nok til at lede hende paa Gled.

For ikke at skræmme hende tilbage med Alvorsminer, som hendes Aabenhjertighed mulig vilde fremkalde i hans Aasyn, vendte han Øjnene mod Gulvet og hældede sig lidt hen imod hende — som en katolsk Skriftefader, der vender Øret mod Væggens Aabning.

Hun fortalte om sin mangeaarige Trolovelse med sin Fætter, om sin lønlige Kærlighed til Bøje, om Bruddet med Tomas og Bruddet med Faderen, om al den Samvittighedskval, hun siden havde udstaaet, særlig for Tomas's Skyld.

„De ser, Hr. Pastor, at min Livshistorie har lidt Lighed med Deres Datters, og jeg vil ikke svare for, at jeg ikke kunde have handlet som hun i lignende Tilfælde, for jeg holdt saa uendelig af Bøje. Og derfor har jeg aldrig kunnet dømme Deres Datter strengt, jeg har tværtimod haft saa ondt af hende. Men jeg har senere tænkt paa, at naar jeg tog mig af hende, saa var det vist bare af Overbærenhed mod mig selv, det var mig selv, jeg ynkedes over, det var mig selv, jeg søgte at stive op med alt det, jeg sagde til hende . . . aa, jeg er langt fra, som De har troet.“

Præsten sad tavs og saa paa Gulvet.

„Men tror De nu ikke, at Gud nok vil bære over baade med Deres Datter og mig? Tror De ikke nok?“

Hun kunde have tryglet paa sine Knæer for at faa et mildt Jo af hans Mund. Han var jo Præst, havde jo Nøglen og maatte vide, naar der kunde svares Ja, og naar der maatte siges Nej.

Han tog sine Briller af, vendte Ansigtet fra hende og brugte sit Lommetørklæde, satte derefter rolig Brillerne paa igen, stak Tørklædet i Baglom-

men, rettede sig med de sædvanlige to Ryk i Frakkefligene, men bøjede sig atter lidt frem og vendte paa ny Øjnene mod Gulvet.

Hans Mund drog sig op til et lille Smil.

„I det 16de Hundredaar levede Almuen i den Tro, at Præsten kunde mane Djævelen ud af et nyfødt Barn ved at blæse det i Ansigtet. Nu er De vist af den Mening, Fru Bøje, at jeg kan mane Uroen ud af Deres Hjerte ved et „Jo“; men det kan jeg ikke. Visselig tror jeg, at Gud vil være Dem og min stakkels Sofie en naadig Dommer; men De maa have hans eget Ord, han maa selv aande sit „Jo“ over Deres Hjerte.“

„Jeg har ogsaa bedet ham saa inderlig derom,“ sagde hun stille. Taarerne stod og perlede i hendes Øjne.

„Saa skal De bare være frimodig. Jeg tror for øvrigt ikke, Deres Forseelse er nær saa stor, som De selv har udmalet Dem den.“

„Tror De ikke?“ Hun rejste sig og tog et Skridt hen imod ham.

„Og jeg er ogsaa kommen til at se mildere paa min stakkels Sofies Brøde.“

„Ja men . . . min Fætter?“

„Naar Deres Fætter selv har hævet Forholdet, skønt De alvorlig havde foresat Dem og udtrykkelig lovet at være ham tro, saa maa han selv bære Følgerne og selv svare Gud for sit Liv.“

„Jeg har nok somme Tider selv tænkt dette; men naar han nu er saa ulykkelig, og jeg ved, det er mig, der er Aarsagen . . .“

„Den ufrivillige Aarsag.“

„Ja, men . . . alligevel.“

„Ved De, hvad jeg tror, Fru Bøje? Jeg tror, De skulde se at komme til at tale med ham.“

„Jeg?“

„Ja. De vil aabenbart endnu have Magt over ham, og jeg er fuldt overtydet om, at De har den rigtige Takt til at tale det Ord til ham, som han netop trænger til.“

„Det kan jeg ikke — nu,“ sagde hun og satte sig igen.

„Jaja, nu kan De tænke over det. Ogsaa Deres Fader maa De tale med. Husk paa, det er Dem, der skal gaa til ham.“

„Det vilde jeg ogsaa gerne; men han bor jo hos min Fætter, og desuden . . . jeg kan ikke være borte fra Bøje nogen Dag.“

Hun fortalte om sin Mands Sygdom, fortalte ogsaa med overbærende Ord om hans Utaalmodighed, hans indre Kampe.

Pastor Tomsen skønnede, at han sad i et Hjem, hvor der kæmpedes i det skjulte paa Liv og Død. Først nu saa han i hendes magre Aasyn Aftrykkene af al den Lidelse, hun havde maattet optage Kampen med; men han skønnede ogsaa, at hun var en Kvinde, der kunde lide meget, en Kvinde, der ikke gav sig, før Blodet blev koldt i hende.

De talte længe sammen. Endelig rejste han sig og gik hen og tog hendes Haand.

„Fru Bøje! David taler i en af sine Salmer om Kvinder, der er som Hjørnesten, hugne i Tempelstil. Jeg tror, De er i Slægt med disse Kvinder, og jeg tror, Vorherre har sat Dem som Hjørnesten for dette Hjem. Hold ud i Bøn og Arbejde, og De skal visselig sejre!“

Hun vilde takke ham for hans Ord, men kunde ikke. Hun saa ham op i Øjnene og gav hans Haand et Tryk.

„Og saa har jeg endnu kun eet tilbage.“

Han vidste ikke rigtig, hvordan han skulde klare dette sidste; det var saa pinligt at tage Tegne-

bogen frem lige efter det forudgaaende Optrin; men det maatte ske.

„Jeg skylder Dem Kostpenge for den lange Tid, Sofie var i Deres Hus . . .“

„Hr. Pastor, jeg beder Dem saa inderlig . . .“

„De skal tage dem, Fru Bøje. Jeg vilde have betalt Dem, da jeg var her sidst; men saa sandt jeg staar her, jeg ejede knap saa meget, at jeg kunde komme hjem igen. Gid De nu vilde forstaa mig rigtig. Jeg er i Deres Gæld, en ren og klar Pengegæld, som jeg vil betale, jeg har Gæld nok til Dem, som jeg ikke kan betale.“

Det blev en af disse Smaakampe, som er lige pinlige til begge Sider; men den Takt og myndige Alvor, der laa i hans Adfærd, gjorde, at hun til sidst maatte tage den Seddel, han stak hende i Haanden.

„Og saa Farvel! Gud styrke Dem i Kampen!“

Hun kom saa stærkt til at græde, da han var gaaet.

Først længe efter kom hun til at huske paa Sedlen, som hun havde lagt paa sit Sybord.

„Men bevare mig vel — 100 Kr.!“

Bøje kom i det samme. Hvordan skulde hun dog komme over dette med ham? Hun tog Mod til sig og rakte straks Haanden frem: „Hvad synes du? . . . Pastor Tomsen!“

„Har han sendt den?“

„Han har været her og siddet og talt saa længe med mig.“

Bøjes Pande drog Rynker.

„Jeg vilde ikke paa nogen Maade tage dem,“ vedblev hun; „men han sagde, det var vor Ret, han skyldte os dem for hans Datters Ophold hos os. Jeg synes nok ogsaa, det var rimeligt, at han betalte os noget for hende; hun kostede os virkelig meget.“

„Og du har altid sagt, at hun spiste ingenting.“

„Ja — jo, paa det sidste tog hun rigtig godt til sig. Og hun var slem ved Smørret. Det koster virkelig meget at have saadant et Menneske i lang Tid.“

Han smilede saa underlig, men sagde intet.

„Og naar det er vor Ret, hvorfor skulde vi saa ikke tage dem? Lad os være ærlige, Hans, vi trænger saa uendelig haardt til dem. Nu kan vi faa klaret lidt af vor Gæld . . .“

„Og er saa lige vidt.“

„Jaja, kommer Tid, kommer Raad. Han var for Resten saa rar i Dag. Der var noget saa . . . jeg ved ikke . . . saa varmt ved hans Ord. Jeg tror, du vilde selv have syntes om ham.“

„Jeg kender nok Præsternes Varme.“

„Ja men det var slet ikke den Slags — hvad skal jeg kalde det? — Prædikestols-Varme, som du har saa meget imod — saadan med Armene; han var virkelig saa hjertelig. Præsterne kan dog nok ogsaa være ærlige, troende Kristne, fordi de sidder i et Statsembede.“

„Det er kun underligt, at disse Statsembedsmands Ærlighed altid er saa lind i Ryggen, naar den stedes til Møde med Rangklasserne, medens den altid rejser Børster, naar den kommer i Kast med de vendte Frakker i Rømersgade.“

„Hans!“

„Kristus havde en anden Fremgangsmaade, han tog de fløjelsklædte Herrer alvorlig i Skole, men satte sig paa en Træbænk med Toldere og Syndere.“

„Tror du ikke, det kommer af, at baade de og Kristendommen bliver latterliggjorte eller lagte for Had ved enhver Lejlighed?“

„Noget maaske nok,“ indrømmede han. „Der er ogsaa Skyld paa den anden Side. Kristendommen burde omtales med en ganske anderledes Agteise,

end det nu ofte sker. Man kan have sine Tvivl, det har vel de fleste; men Kristendommen er i Virkeligheden alle undertryktes og lidendes Forsvarer, at sige, naar den tolkes i Kristi egen Aand og ikke gennemføres af Statskirke-Teologerne.“

Han indrømmede senere, at „dette med de 100 Kr.“ dog, naar alt kom til alt, var et smukt Træk af Pastor Tomsen.

„Og for Resten,“ tilføjede han, „skal d'Hrr. Teologer faa Lov at være i Fred for mig herefter. Jeg har nok i min egen Del.“

Hvor var hun glad ved at høre ham tage Kristendommen i Forsvar overfor Tidens hadefulde Angreb! Det var hende, som en god Aand havde fyldt hende med ny Kræfter og lyst op i Vejret.

„Jeg tænker saa tit paa,“ sagde hun, „hvor bagvendt saa mange Mennesker tager paa Livet. Jeg ved ikke, hvordan jeg skal forklare mig . . . Du ved, man har en Slags Blik-Æsker med et Dobbeltansigt. (Hun tænkte paa Æsken, som hun i sin Tid havde faaet af Tomas, og som hun endnu gemte i sin Kommode). Saadan er Livet, det har netop saadanne to Ansigter.“

Han fattede ikke, hvad hun mente.

„Jo“ — hun satte sig hen ved Siden af ham — „naar man ser paa Livet som en Lutringslid . . . ja det er det for mange, det kan du ikke nægte . . . og man ser alt, hvad der sker, i Troens Lys, saa er i Grunden Livet mildt og rent i sine Grundtræk, for det hele samler sig i en stor, uendelig Kærlighed, der har det bedste for med os; men naar man vender Æsken den gale Vej og ser paa Livet her som paa noget for sig afsluttet, noget, vi selv har Ret til at raade og tumle med, og som kønt skal forme sig efter vor Vilje — ja, hvor

bliver da Livet tit forvrænget! For det vil slet ikke, som vi vil.“

„Nej, det er vist,“ indrømmede han med et Suk.

„Og det er saa mange Menneskers Ulykke, at de vender Æsken galt. Saa kommer de paa Kant med Livet paa tusinde Maader, de slider og strider med „Skæbnen“, men kan ikke magte den, og saa opgiver de det hele og gaar hellere paa Hovedet i en Mølle-dam. Om dog alle ulykkelige Mennesker kunde faa Øjnene op for, at der er en levende Gud, som kan og vil hjælpe os, naar vi bare alvorlig vil søge ham!“

Bøje var træt og lagde sig mismodig paa Sofaen.

„Du skal se, Hans, der skal nok komme gode Dage for os igen.“

Men der kom ikke gode Dage. Bøje blev mager, hans Sanser svækkedes, og Ryggen krummedes.

Og nu fulgte den gamle Historie med Laan og Pantsætning, Rend til Læge og Apotek, Knurren af Husværten, Trusler og Opsigelse.

„Saa kan I flytte ud i min Stue, hvor Skrædderen boede,“ foreslog Madam Hansen. „Jeg bryder mig ikke om nogen Leje for det første; vi Smaafolk maa se at hjælpe hinanden, som vi bedst kan.“

Ja — flytte ud paa Roskildevejen! Saa er vi saa meget nærmere ved Kirkegaarden, tænkte Bøje.

Da de var komne i Ro hos Madam Hansen, maatte Helene tænke paa ny Erhvervskilder; hendes Haand rystede nu for stærkt til at kunne føre de fine Pensler. Hun aabnede da et Udsalg med Gravkranse og Ligtøj, men det vilde slet ikke gaa. Saa lagde hun sig efter fransk Vadsk og Strygning, lejede en Maskinrulle og havde det Held at faa lidt Arbejde fra de nærmeste Familier; desuden læste hun lidt med nogle Smaabørn, vadskede i

en svever Vending for et Par Huse, ja paatog sig næsten ethvert Arbejde, der tilbød sig.

Saa gled Maaned efter Maaned ud i det store Tidens Hav, hvor Millioner Hjerters Skrig blandes med andre Millioners Jubel, medens den store Kugle ruller videre i det gaadefulde Rum.

XXIV.

I en Gæstgivergaard paa Hovedstadens Vester-gade stod en gammel, gnaven Fyr med et hvidt Lærredsforklæde og rev i et Par Hovedlag, der havde filtret sig ind i hinanden paa en for en travlt optaget Gaardskarl højst drillende Maade.

Et Par langhaarede, sorte Øg stod ved en Vognstang og hang med Hovederne i tungsindig Gru ved Tanken om det seks Miles Trav, der forestod dem. Et Par Stød i Mulerne fik dem til at slaa Nakken tilbage, og snart daskede de velkendte dinglevorne Skyklapper dem om Øjnene.

Det var Dagen før Juleaften, en taaget Tøvejrsdag. Gaardspladsen var oversaaet med Halm, Papirlaser, Flager af Hestegødning og andre Efterladenskaber fra de talrige Køretøjer, der havde gæstet den i Dagens Løb.

En fattig, yngre Kone med et sky Blik, der flakkede med ængstelig Spejden fra højre til venstre, nærmede sig Karlen, netop som han var bleven færdig med at spænde Linerne.

„Maa jeg spørge, holder Møller Ravn fra Øster Holmstrup ikke her?“

„Jaa . . v,“ drævede han og smed Linerne ind over Øgene.

„Mon han er ved at køre hjem?“

„Det ved jeg s'kutte, hvad han er; men det er han vel sate, ettersom han har forlangt Køretøjet forspændt.“

En af Hestene gjorde et Skridt frem og stak med et Par kælne Snøft Mulen hen imod hende. I samme Nu genkendte hun Dyrene.

„Æh, Kule!“ raabte Karlen og satte Øget tilbage med et Ryk i Tøjlen.

Hun turde ikke spørge om mere. Karlen traskede af paa sine klaprende Tøfler og gik over i Stalden.

Med et smertende Tryk over Brystet satte hun sig paa en væltet Pakkasse og sank hen i en træt Tankedøs, som hun dog vaagnede af, hver Gang hun saa et Menneske komme ind ad Porten. Hun tænkte sig hele Tiden, at Tomas maatte komme dernedefra med et Par store Pakker under Armene.

Inde fra Gæstgiveriet i Sidebygningen hørtes høj-røstet Latter og Tummel.

En Stund sad hun og saa paa et Par pluskne Ænder, der sloges om et Aalehoved. En af dem tørnede mod en Stabel svenske Spaankurve, der rullede ned og fik dem begge til med et Rædsels-skrig at flagre midt ind i Gaarden. Fra den anden Ende af Gaarden hørtes hvert Øjeblik en skarp, syngende Klang af Stangjern, der kastedes mod Stenbroen. Fra en Nabogaard kom stødvis et Svøb af Lirekassetoner, og fra Stalden ved Siden af Skuret hørtes Raslen af Grimeskafter. Hun hørte og saa alt som gennem en Døs af Ligegyldighed.

Aa, hvorfor skulde hun dog være saa ulykkelig? Hun bøjede sig med Haanden mod Panden og sad en Stund med Graad i Halsen. Endelig sivede en Taare ud imellem Fingrene; hun skyndte sig at rette Hovedet og tørre det vaade bort.

Hun holdt den graa, magre Haand frem og saa

paa den. Knoerne var krogede, som de maa blive paa Fingre, der i Aaringer knytter sig om Strygjern og Rullehaandtag. Paa den højre Tommelfinger var et langt Hudskaar af den Slags, som slidsomme Hænder saa let faar i en Vadskerbalje.

Mørket tog til at sænke sig gennem Taagen. Kulden tog i hende og fik hende til at skælve. Flere Gange havde hun set langelig efter et Par paa Agestolen henkastede Dækkener, men hun kunde ikke overtale sig til at tage dem; han maatte vel komme. Omsider rejste hun sig dog, tog det ene og lagde det om sig. Det var, som hun svøbte sig ind i Tomas's lune Kærlighed.

Hun fik atter Taarer i Øjnene. Alle Minderne fra Øster Holmstrup væltede sig ind over hende og tryllede en Række skiftende Syner frem for hendes Blik. Dersom hun nu havde været hans Hustru, dersom hun nu sad ude i Møllegaarden, i den varme Stue med de tunge, grønne Vintergardiner, de blanke Møbler, Ovnlakduften . . . sad og ventede paa, at han skulde komme hjem med Julepakkerne . . .

Hun rev sig ud af Tankevævet: Nej nej nej, tusinde Gange hellere holde Jul med Sult og Død derhjemme! Der var hendes Kærligheds Bethesda, hvor hun havde lidt og kæmpet, elsket og haabet, og hvor hendes Sjæl var bleven dukket i sunde Vande.

Ved at tænke tilbage paa sit Ægteskab mindedes hun, hvor stærk Bøje havde været i de første Aar, og hvor tryk hun havde været ved at bøje sig ind under hans Kærlighed. Hvor underligt havde dog Livet ikke tumlet om med dem! Hvo skulde tænkt, at Bøje og hun saadan skulde blive dragne ind i det offentlige Livs Brændinger, væltede omkring i dette brusende Bølgekog, der vel — det

tilstod hun — vækker og adler saa mange Sjæle og sætter dem i Land som fribaarne Mennesker, men som i saa mange andre ildner Rovdyrdrifterne, stjæler deres Legemskraft, afriver dem Aandens Klædebon Trevl for Trevl og slænger dem til sidst op paa Kysten som nøgne, dødsmærkede Stakler.

Hvor havde hun haft det svært med ham i de sidste Aar! Der var Tider, da han sank sammen som en Klud og sad og saa sindsvildet i Gulvet; der var andre Tider, da det kogte i hans Sind med Harm mod Gud og Mennesker for den Skæbne, der havde ramt ham.

Hvor havde det kostet hende Arbejde at holde sammen paa hans Smule Kristentro og puste Aand i det døde Legeme! Hvilken Møje havde hun ikke haft med at gøre ham indlysende, at der i Verdensgangen er et skjult Vidsomsprincip, der rører sig mægtigt bag Tilværelsens Yderside, en evig virkende Magt, der afsætter Mærker for Verdensløbet og arbejder skjult i Folkenes, i ethvert enkelt Menneskes Liv — alt sammen med Evighedens Maal for Øje og med Selvfornægtelsens, Troens og Selvarbejdets Krav til enhver Sjæl!

Ved daglige Samtaler, ved opmuntrende Smil, ved den Støthed, hun holdt Hjemmet oppe med, havde hun faaet sat nogenlunde Skik paa hans aandelige Person, men overfor hans legemlige Sygdom stod hun hjælpeløs.

En enkelt Dag imellem kunde det være lidt bedre med ham, da vovede han sig ud ved et Par Stokke paa Gangstien, ellers sad han Dagen igennem i en Armstol ved Vinduet, indsvøbt i sin tyndslidte blaa Havelock og omgivet af Palmer og Kannaer.

Naar hun kom udefra og saa ham sidde der,

bleg og stille, men med en mild Glans i Øjnene, da kunde hendes Strube snevre sig sammen som ved en fremvældende Graad; men frisk rakte hun ham Haanden:

„Naa, hvordan gaar det?“

„Aa jo.“

Saa satte hun sig hos ham og tog hans anden Haand, og saa gav de sig til at sidde og lyve for hinanden. — Han saa meget raskere ud. — Ja, naar nu Foraaret kom, saa blev det nok godt . . .

Men stundom, ligesom i et upaaagtet Øjeblik, kunde Sandheden bryde igennem og give sig Udtryk i et langt, gennemtrængende Blik, som Sjæl og Sjæl mødtes i med den knugende Overtydning: Om en liden Stund skal vi ikke mere ses.

I de sidste Dage havde han set saa forfærdelig ud, næsten som et Lig. Hun var belavet paa alt. Da havde hun i Morges set Tomas køre forbi paa Landevejen, og i samme Nu fødtes en fast Afgørelse i hende. Mange, mange Gange havde hun tænkt paa Pastor Tomsens Raad, men hun havde ikke kunnet gennemføre det, dels fordi det vilde falde hende saa svært at træde Tomas under Øjne, dels fordi hun ikke vidste, hvor hun skulde faa skrabet de Penge sammen, som Rejsen vilde koste. Men nu skulde det være. Hvad om hun kunde faa ham herud, faa ham til at række Haanden til Forsoning! Saa syntes hun, at hun kunde sige Bøje Farvel.

Nu sad hun der og ventede og ventede.

En Tændstik blev reven af ovre i Gæstestuen, en Haand rakte sig op mod en Gas-Arm, og i samme Nu slog et stærkt Lys som med et Smæld igennem Tobaksrøgen, saa at nogle røde Ansigter kom til Syne inderst i Stuen.

Et Øjeblik efter saa hun en bredbygget Mand

smække en stor blank Skilling i Bordet, hvorefter han med en Cigar stikkende til Vejrs i den ene Mundvig rejste sig, samlede Ærmet ved Haandleddet og stak Armen i en lammeskinsforet Rejseskatte.

Men dog — var det ikke Tomas?

Jo, nu vendte han Ansigtet, fuldt oplyst, ud imod hende — rødt, oppustet, men med de kære, gamle, milde Drag.

Hun sprang op, kastede Dækkenet op paa Agestolen og ordnede sit Haar. Hendes Knæer skalv, aa, hvor skulde hun, hvor skulde hun dog faa sagt Godaften til ham?

Døren aabnedes, og med et Skyl af Støj i Hælene traadte han ud og nærmede sig Køretøjet.

Hjertet hamrede i hende med Angestens Kølleslag, en Stund stod hun og dukkede sig bag Hestene, som om hun var ræd for at blive set.

Med lidt usikre Skridt traadte han hen ved Hovederne af Øgene for at se, om Tøjlerne var spændte rigtig. Gaardskarlen, der var kommen slentrende paa sine jernskoede Tøfler, stod og grinede lunt, som om han tænkte: „Di Kamejler render s'kutte løvs.“

Tomas greb Linerne.

„Naa, saa skulde man nok se at naa Øster Holmstrup . . . værgod, Jørgen! . . . Aa, tag og lang mig en Næve, mens jeg gaar op ad Trappen.“

Karlen spurgte, om han havde faaet snakket med Kvindfolket.

„Hvad for et Kvindfolk?“

„Her var en Kone eller Jomfru, hvad det var for en . . . der er hun jo!“

Hun var gaaet ned bag om Vognen og nærmede sig Trappen, som Tomas allerede var kommen et Trin op paa. Lyset inde fra Stuen faldt skarpt paa

hendes Aasyn og spejlede sig i en Stenkulsnaal, som holdt hendes Sjal sammen.

Han vendte Hovedet om og saa ned i et Par store, klare Øjne.

„Godaften, Tomas!“

Han saa lidt paa hende.

Hun rakte Haanden frem og strammede sig op.

Tomas vaklede ned ad Trinet. „Nu har jeg aldrig i mine Dage . . .“

Han tog hendes Haand, knugede den, slap den igen, tog den anden og drog hende med sig hen imod det halvmørke Skur.

Gaardskarlen saa efter dem, nikkede et Par Gange og smed derefter Dækkenerne over Øgene.

Ingen af dem mægtede at sige et Ord. Han stod med begge hendes Hænder i sine og vuggede dem til Siderne.

„Lad mig hellere gaa igen,“ hviskede hun og søgte at drage Hænderne til sig.

Men han hørte det ikke.

„Helene, hvorfor blev det ikke os to?“

„Tomas, sig ikke noget til mig om det gamle . . . aa, jeg er saa ulykkelig!“

„Ulykkelig?“

„Hans har faaet sin gamle Sygdom og er vist snart . . .“ Hun bøjede sig hen imod hans Arm og græd.

„Jeg har kun een eneste Ting, jeg vil bede dig om, og du maa ikke sige Nej,“ vedblev hun og saa op paa ham med al Hjertets Inderlighed i sit Aasyn. „Vil du følge med mig ud at hilse paa ham — — inden han dør?“

.

Hvordan de kom til Sæde, og hvad de talte om paa Vejen, stod hen i Halvbevidsthedens Taage for

ham. Han mindedes senere, at Dækkenet flere Gange var gledet fra ham, og at hun havde trukket det op over hans Ben.

De holdt uden for Helenes Hjem. Skaglerne blev fraspændte og Dækkenerne atter kastede over Øgene, der straks lod Hovederne synke ned i deres gamle Hængestilling.

„Naa det er Dem!“ udbrød Madam Hansen, der med et Lys i Haanden var kommen frem i Døren. „Ja jeg har faaet Børnene i Seng. De kan tro, de fik et ordentlig Livfuld Kartoffler og Meldyppe inde hos mig.“

„Tak, gode Madam Hansen! Hvordan mon Bøje har det?“

Hun skuttede sig. „Ja hvordan har han det? Han er vist ogsaa krøbet i Kassen.“

Tomas, der nu var bleven færdig med Hestene, kom til, netop som Helene aabnede Døren.

Stuen var mørk og kold. Han hørte Papiret pose ud fra Væggen med en raslende Lyd ved Lufttrækket. Ved Hjælp af Lysskæret fra Genbohuset skimtede han det svage Omrids af en Skikkelse, der hævede sig op fra sit Leje inde i Krogen.

Helene skyndte sig hen til Sengen. „Du kan ikke tænke dig, hvem denne Mand er.“ Hun talte i en glad, næsten oprømt Tone; men Bøje mærkede, hvor Sengen rystede ved Berøringen af hendes Knæer. „Det er saamænd Tomas fra Øster Holmstrup.“

„Ja jeg syntes, jeg vilde ind at se til dig,“ tog Mølleren fat. „Jeg fik at høre herinde i Byen, at du var syg.“

Helene, der havde strøget en Tændstik, sendte ham et varmt Taknemmelighedsblik.

Bøje rejste sig helt over Ende og rakte Haan-

den frem: „Det havde jeg ikke troet, at du havde kunnet.“

Tomas studsede ved Synet af dette benede Aasyn, der saa op paa ham i det gule Tællelysskær.

Et Par Taarer stod i den syges Øjne. Det lyste op for ham, og det var, som hans kolde Fingre vandt Liv ved at omslutes af Tomas's varme Haand; men det lille Optrin greb ham saa stærkt, at han maatte lægge sig tilbage.

„Hvordan staar det ellers med Helsen og det hele?“ spurgte Tomas.

„Jo Tak, saa nogenlunde.“

Tomas saa sig for første Gang om i Stuen.

„Her er nok fugtigt?“

„Ja, Sagen er,“ oplyste Helene, „at vi ikke har passet Kakkelovnen rigtig i den sidste Tid.“

„Nej,“ hjalp Bøje, „Helene er saa meget ude, og saa glemmer jeg at lægge i . . hm!“

Ved Fodenden af Sengen stod en brunmalet Trækasse med nogle Puder og gamle Sjaler, som Børnene sov i.

„Er de raske?“ spurgte Tomas.

Jo, det var de da Gud ske Lov. Det var saadan et Par dejlige Børn, saa livlige og saa evnerige; men det var kedeligt, de holdt sig saa magre.

Tomas vilde tage Plads paa en Stol ved Sengen; men Helene maatte skyndsomst advare ham mod at indlade sig med den, da dens Rygstød led af en Skavank, der gjorde dens Støttevne højst upaalidelig. Han saa sig om efter en anden, men kunde ingen opdage. Saa fik hun da i en Fart trukket Bøjes Armstol frem til Sengen; men Tomas holdt ikke rigtig af at tage Plads i den, den lugtede saa underlig af Sygdom.

Flere Gange spurgte Helene til sin Fader, men fik kun korte, uklare Svar.

Tomas blev mere og mere tavs og stod hele Tiden og saa paa hende.

„Du har ogsaa haft Modgang,“ tog Bøje Ordet, „jeg ved, at jeg har haft min Skyld deri, det har pint mig tit, kan du tro.“

„Ja, vi har haft saa ondt af dig, Tomas. Gid du dog kunde glemme alt og blive rigtig glad og lykkelig!“

„Hum — ja!“ Han lod Blikket fare om paa Gulvet. „Man stritter jo Kløve, saa længe man kan.“

Han satte sig alligevel paa Stolen, dog nok uden selv at vide rigtig af det.

Helene havde i Forvejen gennemgaaet ti Gange alt det, hun skulde sige til ham; men nu, da det kom til Stykket, kunde hun næsten ikke finde et Ord at sige.

Bøje spurgte, om han ellers var rask.

Jo—o, ellers var han rask; men det var jo nogle skidt Tider.

„Ja, du har vist haft meget at kæmpe imod.“

Tomas arbejdede med Munden og saa efter en Spyttbakke; endelig fik han Øje paa et lille Lurfad med noget gult Sand tæt ved Siden af sig.

Han strøg sig om Skægget. „Man har jo ikke været helt fri for Modvind.“

„Tomas,“ sagde Helene, „kan du huske Maagen?“

„Maagen?“

„Ja, — den, vi saa ude paa Køge Bugt. Kan du ikke huske den Gang, vi var ude at sejle i Tordenvejret?“

Den Tingest havde Tomas glemt for mange Aar siden; men nu kunde han nok mindes den.

„Jeg ser endnu saa tydelig, hvor den kæmpede, aa, hvor den kæmpede! Det gik smaat, men den kom igennem.“

Tomas's Blik løftede sig med et sørgmodigt Udtryk paa hende, som om han vilde sige: „Modvinden kan være for stærk.“

Bøje syntes, han skulde sige noget. Nogen Modvind havde vi alle at slaas med; men Maaden, vi mødte den paa, var saa forskellig. Nogle vendte om straks og opgav det hele, naar de fik Sluget i Ansigtet, andre stod stille og vidste hverken ud eller ind, atter andre samlede Kræfterne og gik paa. Det var jo det sidste, vi alle skulde.

Tomas sad og saa ned og bankede med Fingrene paa sit Knæ.

En knugende Medynksfølelse gik igennem Helenes Bryst.

„Det gode er,“ sagde hun, „at naar man kæmper, saa godt man kan, saa vinder man altid lidt frem. Og saa er der altid en eller anden, der tænker kærlig paa os og beder godt for os.“

Han holdt op med at banke og sad, som om han lurede.

„Det, der altid er det værste for mig i Modgangen,“ blev hun ved, „det er, naar jeg kan føre den tilbage til Fejl hos mig selv. De, der ved med sig selv, at de har handlet rigtig paa det Punkt, som Modgangen har sit egentlige Udspring fra, de har altid nogen Støtte i deres gode Bevidsthed.“

Det var, som der nu var blevet løst for Ordet. Tomas lyttede. Før han vidste af det, havde han igen fæstet Blikket paa hende og kunde ikke faa det fra hendes Aasyn.

Det tog til at gære i ham, han mærkede, at han ikke kunde udholde at sidde længe i dette Hus.

Han rejste sig og gav Bøje Haanden. „Nu vil

jeg ønske dig en god Bedring! Og saa er det ikke værd at ligge og bryde Hovedet med det gamle.“

Helene stod ved Siden og havde ondt ved at holde sine Følelser i Tømme. En vidunderlig Glæde rystede hendes Indre. Hvor havde det ikke lysnet i Stuen! Aa, hun skulde arbejde nu, kæmpe som aldrig før, hun skulde pleje Bøje med en Udholdenhed, der skulde udrette Underværker.

Da hun sagde Tomas Farvel ved Vognen, slog hun Armene om hans Hals og trykkede sig ind imod hans Bryst. „Tak, Tomas!“

„Hum — ja! Du skal selv have Tak, Helene, fordi du ledte mig op.“

Han stod op paa Vognen, hans Haand rystede, saa Tømmestrengene dirrede. Det var, som en Flok usynlige Magter havde haft fat i ham og med et voldsomt Ryk revet ham ud af hans gamle Tilværelse, men nu tumlede om med ham uden at vide, hvor de skulde sætte ham.

De sorte druntede af ned ad Landevejen. De nøgne Asketræer, der strakte sig op i Luften som et Par Rækker store omvendte Koste, stod og svingede med Grenene i urolige Drømme, medens Damhussøen laa tavs i Mørket, med smaa matte Bølgeblink nærmest Dæmningen og en enkelt skælvende Lysstribe ovre fra Rødovrekanten.

XXV.

Morgenen efter sad Redaktør Ravn hjemme i sin haarde Sofa, med en Krykke paa den ene og en Stok ved den anden Side. Konen, der plejede at gøre Huset i Stand, var nys gaaet, og den

gamle Mand havde lige faaet sat sig til Ro ved en af sine store Bøger. Da traadte Tomas ind og satte ham i Forskrækkelse ved at bringe ham en Hilsen fra Helene.

Den gamle løftede sine rødsprængte Øjne og lyttede, medens Tomas fortalte om sin lille Gæstefærd i Bøjes og Helenes Hjem; men da Tomas kom med en varsom Hentydning til, at Tiden nu var kommen til at række Helene Haanden, gav Oldingen sig til paa gammel Vis at slaa Streger paa kryds og tværs over Bordet med sine skarpe Øjne.

„Det kan ikke nytte, Svigerfar, vi maa tage Skeen i en anden Haand nu.“

Den gamle studsede ved den Fasthed, disse Ord blev udtalt med.

„Tomas,“ udbrød han omsider og syntes at synke ned i Sofaen, „jeg kan jo intet gøre for hende, selv om jeg vilde, jeg er jo selv en fattig, hjælpeløs Stakkel.“

„Jaja, lad os nu snakke om Tingene.“

Tomas var kommen hjem sent paa Natten. Under hele Kørslen havde Tankerne suset rundt i hans Hoved som de snurrende Hjul under Vognen.

Da han var kommen ind i sit kolde, uhyggelige Kammer og havde faaet tændt Lampen, satte han sig ved Bordet, men rejste sig snart igen og tog en Romflaske af et lille Skab, som hang over hans Seng. Han frøs, saa det rykkede i alle Lemmer. Efter at have staaet en Stund og famlet med Flasken, tog han et Par lange Drag og satte sig derefter atter ved Bordet.

Først nu fik han Øje paa en Smederegning, der maatte være kommen i Løbet af Dagen. Han slængte den hen ad Bordet.

Hans pengelige Stilling var rent fortvivlet. Nu havde han vel i sin Tegnebog et Par Hundrede

Kroner, som han i Dag havde faaet for Flæsk; men hvor langt vilde de række? En Del Rentegæld til Venner og Naboer henstod uafgjort fra de sidste Terminer, Tjenestefolkene havde kun faaet deres halve Tilgodehavende ved sidste Skiftedag, Haandværkere og Købmænd trængte ind paa ham hver anden Dag.

Der gik et Gys igennem ham ved Tanken om, at den Dag ikke var fjern, da han maatte gaa fra det hele, overladende sin Fader og den anden gamle til Fattigvæsenet. Og hvad der var det værste ved det hele: han var selv Skyld i sin ulykkelige Stilling, han havde drukket sig ind i Usselheden. Tit og mange Gange havde han gjort Tilløb til at bryde med Lasten og tage Kampen op som en Mand; men Viljen slappedes under Tungsindets Tryk, og de gode Forsætter kvaltes i Vin- og Romdunst. Omsider var det kommet saa vidt med ham, at Sløvheden havde lukket sig over den sidste Rest af Modstandskraft, slap og viljeløs lod han sig føre af Skæbnen som et dødt Legeme af en Strøm.

Saa var dette kommet!

Der var Øjeblikke, da den Tanke gik bævende igennem ham, at der endnu var noget i Vente for ham; men hver Gang han søgte at gribe og fastholde dette „noget“, svandt Gækkesynerne, og en Stemning af Haabløshed væltede sig over ham.

Natten gik uden Søvn. Han vendte og drejede sig paa Lejet som en syg Mand, der prøver alle Stillinger. Efter gammel Vane havde han taget Flasken med sig; men det var forunderligt, der var noget i ham, der skød til Side, hver Gang han satte den for Munden.

Der kunde ellers være en egen Nydelse ved dette lønlige Nattedrikkeri. Langsomt, men sikkert

sænkede Hvilen ham ned i dunbløde Bolstre. Der var en egen sød Tillokkelse for ham ved saadan at ligge og lade sig langsomt kvæle under denne døde Vægt af dump-smertende Selvopgivelse og lidt efter lidt glide over i Bevidstløshedens Verden, hvor dæmpede Toner vuggede sig i Luften, medens blaalige Ildpunkter sank som langsomt dalende Støvgran gennem stille Afgrundes Mørke.

Han havde halvsovet i nogle Minutter, men slog paa een Gang Øjnene op og kom til at ryste ved den Tanke, at Helene i Aften havde hvilet ved hans Bryst — i denne Aften! Han rejste sig over Ende og saa sig om. Var det ogsaa muligt? Snese Gange havde han genkaldt sig hint Øjeblik, og dog kom Tanken nu farende ind paa ham som en lammende Overraskelse, dragende efter sig en Stemningsbølge, som hele hans svundne, ufattelige Kærlighedslykke og al den tærende Smerte, der fulgte efter, var samlet i. Han knugede Knoerne mod sine hede Øjne og væltede sig ind mod Sengefjælen.

Nej, han kunde ikke holde det ud, han tog Flasken igen, tømte den i faa Drag og slængte sig tilbage.

Men Søvnens vilde ikke komme. Han prøvede at tænke paa ligegyldige Ting: Drænrenden ude i Svejlet, Møllen i Malmø — hans Tanker fløj fra det ene til det andet; men inden mange Sekunder stod han atter i Helenes Hjem, denne Gang med en Fornemmelse af skærende Gru. Hun led Nød! Aah! . . . at tænke sig, at Helene ligefrem led Nød! De havde søgt at skjule Fattigdommen for ham, men han havde godt set, hvor Sulten havde stirret dem ud af Øjnene.

En uklar Tanke om at hjælpe havde flere Gange rørt sig i ham; men først nu formede den sig med

et Forsæts faste Omrids. Ja, om han saa skulde stjæle den sidste Øre fra sig selv, om han saa skulde snyde alle sine Gældsherrer, saa skulde hun have Hjælp.

Ved denne Tanke førtes han tilbage til sin pengelige Usselhed; men det var, som hans Mod var vokset; der var dog en Mulighed for, at han, naar han tog sig rigtig sammen, kunde komme nogenlunde paa Benene igen.

Det var med disse og lignende Tanker, han i Morgenens Graalys var gaaet ned til Redaktøren.

„Jaja, lad os nu se, hvad vi kan gøre. Svigerfar vil skønne, at jeg ikke kan sende hende Penge; men Svigerfar kan gøre det . . . ja ja ja, hør nu! Svigerfar kan skrive et Par Ord, at nu . . . hvad det angaar, saad'n . . . saa skal det hele være godt igen, og saa kan Svigerfar sende hende disse her.“

Han tog fem Tikronesedler frem af sin Tegnebog.

„Hun ved jo meget godt, at jeg ikke har noget at give af.“

„Saa kan vi skrive, at vi „uventet er kommen i Besiddelse af en forholdsvis større uventet Sum“ . . . ok, hvor mange af den Slags har Svigerfar ikke snoet i Amtstidenden! Og det er jo desuden ingen Løgn, Svigerfar er jo virkelig uventet kommen til disse Skillinger.“

Den gamle var ikke den gamle mer. Efter nogle Vridninger og tørre Snøft fik han skrevet de tre mærkelige Ord:

„Min kiære Datter!“

Ja, det stod der virkelig. Han indrømmede for sig selv, at disse tre Ord i Grunden smagte lidt af Pjalteri; men hvad gør man ikke, naar Lugten af de fire Fjæle slaar en lige i Næsen!

For Resten blev Brevet kort og stift; han vilde

dog ikke endnu skrive sig læns for alt, hvad der hed Værdighed.

At Brevet og Pengene kom paa rette Sted, fik Redaktøren Vidnesbyrd om nogle Dage efter, da der indløb Svar fra Helene.

„. . . Hvad skal jeg skrive til dig, kære Fader? Jeg kan ikke andet end græde. Hver Gang jeg sætter Pennen til Papiret, maa jeg bøje Hovedet ned mod Armen. Bøje siger hvert Øjeblik: „Fat dig, fat dig, lille Helene!“ Men jeg kan ikke. Først dette med Tomas, og saa nu med dig! Men hvor har du dog faaet alle disse Penge fra, kære Fader? Tusinde Gange Tak for dem! Vi trængte netop i Øjeblikket haardt til en Haandsrækning paa Grund af den lange, slemme Sygdom. Jeg er bleven saa glad og frimodig, jeg synes, at vi lige med eet har faaet det saa rart. Du skulde høre, hvor Kullene knækker i Kakkelovnen, og du skulde se, hvor glade mine to Børn er. De staar ved Siden af mig og spiser hver paa et stort Stykke Fedtebrød med røget Hestekød. Det er grueligt, hvor de Børn kan spise; men det er godt, saa bliver de store og stærke . . .“

Tomas var vaagnet som et Dyr af sit Hi. Alle i Gaarden mærkede, at der var sket en Forandring med ham. Hans Øjne, disse døde, fremskudte Kugler, der sad og døsede glasagtig i deres slappe Indfatning, kunde undertiden have et Liv, der mindede om hans mest vaagne Ungdomstid. Tidlig sprang han af Fjerene om Morgenén, Kværnene i Møllen blev ophuggede, Staldlængen stivet af og tætnet, Møddingen overrislet med Gødningevand, overalt slog hans nyvakte Virketrang ned.

Men hvad der vakte mest Undren i Gaarden, det

var, at der hørtes saa faa Svup af Propper i hans Sovekammer.

Den gamle Møller gned sig i Hænderne: nu vilde Konturerne hæve sig.

Om samme Gubbe maa i øvrigt oplyses, at han for længe siden var rendt fra Rullevognen og nu spillede omkring ved en Stok, der dog ikke syntes at yde ham synderlig Tjeneste, da den aldrig kunde vinde med Benene, men stadig slæbte sig i smaa Hop efter Hælene. For Resten syntes hans Knokler at være i Færd med ved en eller anden kemisk Virksomhed at tage fastere Former; i det mindste holdt de saa tappert Stand, at han, som han selv udtrykte sig, slap med nogle lette Konstitutioner, da han paa sin 85aarige Fødselsdag trillede ned ad Loftstrappen med et Sold, fuldt af Ærter, over sig.

Om Aftenen sad Tomas gerne alene paa sit Værelse med en Bunke Papirer for sig, sysselsat med at gøre Udregninger i sin Lommebog.

Der var Dage, hvor hans gamle, tunge Tanker vaagnede paa ny. En saadan Dag blev hans Fødselsdag, den 15de Januar. En Grosserer i Køge, som han skyldte et Par Tusind Kroner for Tømmer og Tagspaan, havde Hellig-Trekongersdag tilmeldt ham, at hvis han ikke inden otte Dage havde betalt Varerne eller i det mindste kørt den endnu ubrugte Del af dem tilbage, vilde Sagen blive overgivet i Øvrighedens Hænder.

I Dag havde han kørt de to første Læs tilbage. — —

Saa var der desuden kommet et Brev fra Helene. Redaktøren havde sendt det op til ham. Der var en hjertelig Lykønskning i det, men — — saa var der noget andet.

„ . . . Han sidder som sædvanlig i sin Armstol ved Vinduet. Jeg kan se, hvor Smerterne rykker i ham, men aldrig hører jeg mere en Klage af hans Mund. Han er lykkelig, naar kun jeg er hos ham. Fader, du ved ikke, hvor jeg elsker denne Mand. Jeg kunde ligge som en Hund ved hans Fødder og se op paa ham i Timer . . .“

Da han var kommen ind i Kammeret om Aftenen, kom han til at tænke paa, hvorledes hun paa denne Aften for syv Aar siden havde sagt ham Godnat med et blødt Strøg over hans Kind, og hvor henrykt han da havde trykket hende til sig. Nu havde Aar føjet sig til Aar, — en Kæde af tærende Sindslidelser. Og hvad havde Fremtiden at byde ham? Et skælvende Haab, født i en Rus som en Døgnflue paa en hed Sommernat, var nys dukket op i ham, Haabet om, at hun af sin Kærligheds Overflod skulde have saa meget tilovers for ham, at hans Liv kunde styrkes af Visheden om, at han havde Lod og Del i hende, om hun end tilhørte en anden. Ak, Haabet var forgæves, et Hjerte lader sig ikke dele.

Det var i Dag hans Fødselsdag. Han havde indviet det ny Aar med to Køreture. — — Ja, saadan vilde Fremtiden blive, en evig Bortkøren af Haab, indtil han selv en Gang blev kørt bort.

Inden han ret vidste af det, skreg en Prop under hans Fingre. Et Øjeblik stod han i Kamp med sig selv, hans Hals brændte efter Læskelse, han mærkede i Tanken, hvorledes Rommen skyllede ham igennem Svælget, hvorledes han sank hen i en blød, salig Døs. Saa satte han Flasken for Munden, tømte den og smed sig derefter med hele sin døde Vægt i Dynerne.

.

I Slutningen af Januar tog han atter til Hovedstaden, denne Gang ad Jernvejen.

Det var en tindrende Frost med lys, solmættet Rimtaage, Vinduerne i Vognen var overdragne med et uldagtigt Islag, der hist og her var optøet af varm Aande og gennembrudt ved Aftryk af Femører.

Iført sin varme Faareskindspels sad han i Hjørnet og saa paa Rudens Isflammer. Han havde sat sig for, at han i Dag ikke vilde se Helene, han havde kun ondt af det.

Da Toget nærmede sig Frederiksberg, tog hans Hænder til at famle ved Læderremmen, idet han af og til prøvede at se igennem Aandepletterne. Endelig lod han Vinduet falde og stirrede ud, som om det gjaldt at nytte ethvert Sekund. Toget havde lige krydset Roskilde Landevej og rullede ind mod Diakonissestiftelsen. Hvor var det? Derovre bag Fasankirkegaarden! . . . Nej, der længere nede . . . det lille teglhængte Hus med Kvisten . . .

„Er De saa god at trække det Vindue op?“

Han efterkom Bønnen og lagde sig tilbage i Krogen. Blodet fyldte hans Hoved som efter et strengt Arbejde. Han sank hen. Det ene Syn kom glidende efter det andet. Men nej, han vilde ikke se hende i Dag.

Det var blevet henimod Mørkningen, da han var færdig med sine Ærinder. Han kom ud ved Tivoli og stod og saa lidt paa Sporvognene. Et farligt Bras! Den røde der var da dygtig skank, men ellers Pokkers kønt bygget . . . Saa, der trillede den Madam!

„Frederiksberg ad Sorte Hest“ stod der paa en af Tavlerne. Han saa paa sit Ur. Der var endnu to Timer, til Toget gik. Det var jo aldrig saa farlig at rulle med ud til Søndermarken og

gaa et Stykke op imod Slottet. Nej nej, han vilde ikke. „Kling!“ lød det fra Vognen, Hestene satte i — saa sprang han alligevel i sidste Øjeblik op bagpaa.

Da han kom i Nærheden af Huset, sagtnede han Gangen og saa sky ned imod Stedet. Lidt omtaaget af Vin og Arrak, luskende som en Hund, gik han længe og stampede frem og tilbage paa Gangstien. Var det dog ikke det bedste at lade være? Han gik helt ned mod Overgangsplankerne — der var ingen ved Vinduerne — — han kunde endnu vende om. Nej, han maatte se hende, bare se hende, trykke hendes Haand, saa gaa igen.

Han var bare lige indenfor, Helene var ikke hjemme.

Da han gik tilbage, mødte han hende ud for Zoologisk Have.

„Men dog, det er jo Tomas! Godaften, Tomas! Hvor kommer . . . har du været nede hos os?“

„Ja, jeg var indenfor et Øjeblik og saa til Bøje.“

Hun rakte ham sin Haand og fortalte, hvor glad hun havde været for forrige Gang, han var hos dem, og for Faderens Brev.

Hun bar en sort, stukket Vatkyse med blaat Silkefor og var indsvøbt i det velkendte gamle graa Kachemir-Sjal, der nu havde faaet et svedet Aftryk af et Strygejern paa den ene Flig. Et mildt-sørgmodigt Smil stod i hendes Aasyn, Frostluften havde lagt et fint Rosenskær over hendes Kinder, Øjnenes mørke Regnbuehinder skinnede glansfulde under de sorte Vipper, Haaret havde endnu sin blank-sorte Lød. Hendes Aasyn, indfattet i den blaa Silkeforsbue, tog sig saa fint og rent ud, som hun stod der i Fuldmaanens forskønnende Lys.

„Vil du ikke gaa med lidt hjem igen?“ spurgte hun.

„Nej, jeg faar ikke Tid.“

„Hvordan syntes du, han havde det?“

„Jo . . . o.“

„Tomas, han dør snart.“ Taarerne stod i hendes Øjne; hun tav en Stund for at overmande den krampagtige Stivhed, der smertede hende gennem Luftrøret. „Aa jeg har holdt saa meget af ham! Det er maaske underligt at staa her og fortælle dig det; men jeg ved ikke, der er ingen Menne-sker, jeg bedre kan tale ud for end dig.“

Hun spurgte, hvordan hendes Fader havde det.

„Hils ham saa mange Gange fra mig. Der var saa meget, saa meget at tale om; du kunde dog ogsaa i det mindste følge med lidt ned ad Vejen, eller skal jeg følge et Stykke med dig?“

„Ja, hvis du vil.“

Hun stak sin Arm ind under hans. „Du gode, rare Tomas!“

Der var noget saa barnlig-ømt i den Maade, hun borede sin Haand ind under hans Arm paa, og i det Blik, hun gav ham.

„Hvad, du fryser nok?“ sagde hun.

„Ja, naar man saadan staar stille . . .“

De gik et Stykke.

„Og din Moder!“ udbrød hun med eet. „Det glemte jeg rent forrige Gang. Det gjorde mig dog saa ondt, da jeg hørte, at hun var gaaet bort.“

„Det var ogsaa et haardt Slag for mig.“

„Ja, det er saa tungt at sige Farvel. Det burde det ikke være; men vi er saa svage. Jeg tænker saa tit paa, hvor det maa have været dejligt at leve i Kristendommens første Tider. Da havde de Kristne ikke Sørgeklæder paa ved Ligfærd, men Festklæder og kaldte Dødsdagen for Fødsels-dagen. Hvem der havde saadan en Tro!“

De gik nogle Skridt i Tavshed.

„Jeg ved ikke,“ vedblev hun derefter, „der er i Grunden saa lidt aandelig Kraft ved vor Tid.“

Tomas mente, det var vel nu som altid; enhver havde sin Skæbne; hvad der en Gang var „tilkejet“ en, det maatte man finde sig i.

„Nej nej!“ udbrød hun og standsede. „Det er ikke saadan, Tomas. Jeg har mærket det Snese Gange i mit Liv, at vi selv kan gøre noget.“

Idet han vendte Hovedet om imod hende, fik hun et lille Arrakspust fra hans Mund.

„Vi kan fejle og falde, det har jeg selv gjort saa tit,“ vedblev hun; „men vi kan rejse os igen, naar vi alvorlig vil. Du kan stole paa, Tomas, at naar vi for Alvor overlægger med os selv, at vi vil holde ud i Bøn og Kamp, overvinde Ulykkerne, saa drejer Vorherre Livet saadan om for os, at vi sejrer, det gør han.“

Tomas saa undrende paa hende.

Hun fulgte ham endnu kun et kort Stykke.

„Bøje ligger og venter. Jeg skulde ogsaa hjem og tage mig noget for.“ Hun tog en Pakke frem, som hun hidtil havde holdt skjult under Sjalet. „Det er nogle Skind inde fra Larsen; jeg har lagt mig efter at sy Handsker.“

Hun bød ham Haanden og saa paa ham med sit gamle milde Glødeblik.

Han mærkede en brændende Svie i Hjertet. Hvorfor spændte han ikke sine Arme om hende og knugede hendes Ansigt mod sin Mund? Der var et Sekund, hvor han tænkte paa at gøre det, men en lønlig Følelse sagde ham, at han i samme Øjeblik vilde miste hende for evig.

„Saa Farvel, Tomas! Lev nu rigtig vel! Og husk paa Maagen . . . du ved nok.“

Han gik atter tilbage mod Sporvejen. Hvert

Øjeblik vendte han sig og saa efter hende; men Bakken skjulte hende for ham.

„Husk paa Maagen . . . du ved nok.“ Ja, han forstod hende godt, og hun skulde se, at han forstod hende. Han gennemgik hin strenge Sejltur i Tankerne, tænkte paa den Kraft, hun havde taget fat med, da hans egen slap op.

Han kom hjem med Hovedet fuldt af Tanker. Det var saa pinligt for ham at tænke paa, at hun skulde rende omkring i Byen og høre om Arbejde, staa myg ved Døren og trygle om en Smule Fortjeneste som en Tiggerske om en Skærv.

Et Par Dage efter blev der atter sendt 50 Kroner.

Tomas optog igen med fuld Kraft sit Arbejde i Gaard, Mølle og Bageri. Da en af Møllersvendene blev syg og maatte rejse, overtog Tomas selv hans Arbejde. Paa alle Kanter skulde der spares. Sjældent tog han ud, og kom der fremmede i Gaarden, blev de opvartede i al Tarvelighed. Hans egne Flasker stod urørte i Skabet. Han havde udregnet, at han kunde spare mellem seks og syv Hundrede Kroner om Aaret ved at lade Flaskekurven blive hjemme, naar han kørte til Købstaden. Disse Penge skulde herefter gaa en anden Vej. Der var noget usigelig velgørende for ham i den syngende Metalklang, der lød, naar de opsparede Kroner dryppede ned i hans Pengeskuffe.

Men han havde endnu Modløshedens Timer, da det faldt svært for ham at komme til Rette med sin Hals; det kunde svie ham for Brystet, hans Svælg kunde brænde efter kun eet eneste Skyl Rom; men hver Gang han i Tanken rakte efter Flasken, stod Helene for ham med sit magre Aasyn og sit brændte Sjal.

Ofte kneb det for ham at holde sammen paa de henlagte Skillinger; Tiderne var ugunstige, det ene

Krav indløb efter det andet, og i Synsranden stod Sommerterminen som en ond Sky.

Bøje var endnu i Live i Midten af Februar, da Tomas atter var derinde; men han laa bleg og med døde Øjne. Det tykkedes Tomas, at der allerede viste sig smaa halvkugleformige Fordybninger i de lukkede Øjenlaag.

Men først i Marts kom der Brev, at det var bedre med ham; han var igen oppe og sad ved sine Planter.

Gud maatte vide, hvad det blev til.

XXVI.

En Skanse af Lertruge med Hyasinter og Krokus stod i Vinduet, bag Bladplanterne. Bøje indaandede med Velbehag den fine Duft og saa af og til over mod Genboens Have, hvor en Hyld var i Færd med at trække i den grønne Trøje.

Helene saa paa hans Øjne, at der var et nyt Haab i Brud i ham. Hun fik den Tanke, at han mulig endnu kunde blive rask, hvis han kunde komme ud til Holmstrup i nogle Sommermaaneder og nytte Strandbadene. Hvad om de alle sammen kunde flytte ud i det lille Hus en Tid, leve i landlig Fred, faa gjort alt godt med den gamle, som hun nu ikke havde set i syv, paa ottende Aar!

„Vi kan ikke saadan vælte os ind paa Tomas,“ mente Bøje.

„Ja men jeg kunde jo lige saa godt sidde derude og sy for Folk som her, og saa kunde jeg passe Far, saa Tomas kunde spare Udgiften til Konen. Jeg kunde maaske ogsaa hjælpe lidt til i Gaarden, du kan tro, jeg skulde nok tage fat. Husk

paa, Hans, at der er kun et, det gælder om: at du kunde blive rask igen.“

Medens hun med sin evig arbejdsomme Aand sad og traadte Maskinhjulet eller var paa Færde i Nabolaget ved al Slags Hus- og Havearbejde, sad Bøje og tumlede med hendes Plan, der lidt efter lidt arbejdede sig saaledes sammen med hans genvakte Livshaab, at han til sidst blev helt opsat paa dens Iværksættelse.

Det kom saa stærkt over ham, at han vilde leve, rejse sig til ny Virksomhed, lutret og stærk. Og var der ikke en Gang før sket et Under med ham? Han fremmanede for sin Tanke hin Sommer, da Livets Strøm gød sig styrkende over ham, han indaandede Kystens salte Luft og mærkede Havvandets Gliden over sin Ryg.

Saa en Formiddag først i April, da Solen varmede med usædvanlig Styrke gennem Gavlvinduet, og Gedebladsknopper og Stikkelsbærløv skabte en grønlig Taagebræm for hans svækkede Øjne, kaldte han Helene til sig.

„I Guds Navn — skriv!“

Rudolf kom i det samme for at se til ham.

„Naa, how do you do, Sir?*) Du ser jo helt kvik ud, min Sandten!“

„Ja, jeg tror næsten, jeg kommer mig endnu en Gang.“

„Hvorfor ikke? „Alt afhænger af Skæbnen“, som han siger, Fader Plinius, og din Skæbne har maaske det bedste tilbage.“

Ordet „Skæbne“ skurrede i Helenes Øren, men hun var saa lidt lysten efter at indlade sig med ham.

Bøje kom med en Udtalelse om, at hvis han

*) Hvordan har du det?

kom sig igen, saa vilde han i mangt og meget indrette sit Liv anderledes end før.

„Mere Fut?“

„Nej, mere Alvor. Vi har sprællet lovlig meget, Rudolf.“

„Kan gerne være, du. Jeg er ogsaa snart led og ked af hele Vrøvlet. Siden disse rige Flabe af „Venner“ skuffede mig med Pengene, er jeg bleven saa knusende gal paa hele Flokken, at jeg kunde have Sind til at fugtle dem i „Berlingske Tidende“.“

Bøje smilede.

„Nej,“ vedblev Rudolf og strakte sig gabende, „jeg vil ikke have mer med det Bras at gøre. Jeg tror, at jeg ligesom Monrad vil rejse ned og binde mig en Hængekøje op under Palmerne paa Ny Zeeland.“

Det vilde Bøje ikke. Hans Hu var altfor meget med i Nutidskampene, særlig i Kampen for de smaa, til at han vilde lade sig udslette af Rullen; men han vilde tage Hjertet og den rolige Fornuft lidt mere med paa Raad end før.

Hjertet? Hvad havde Hjertet at gøre med Politikken? Naar det kom til Stykket, var Hensynet til, hvad der gavtede ens egen Person, det eneste holdbare Princip at gaa efter og i Virkeligheden alle Partiers og alle Enkeltmænds inderste Drivkraft.

„Snak!“

„Jo saa Gu' er det saa. Det, det gælder om, er at skumme saa meget af Livets Fløde som mulig for vor egen Mund og brygge saa megen Eddike som mulig for vore Modstandere. Det er meget betegnende, hvad der staar over Døren paa et Gæstgiversted i Tyrol: „Heiliger St. Florian! schütze mein Haus: zünde andere an!“*)

*) Hellige St. Florian! skærm mit Hus, sæt Ild paa andres!

Vi kan deklamere længe nok om at ofre os for „det store“, „det skønne“, for „Idealerne“ og alt det Sludder, saa er og bliver Egenkærligheden vort Livs Grunddrift. Men saadan noget tier vi kønt stille med, naar vi viser os paa Arenaen.

„Hvis ud, hvad der er ind, man skulde vende, hvis Billed tror du da, man vilde kende?““

Hvad var det, der drev Shakespeare til at skrive sine Dramaer? Hensynet til Mønten, min Far! Og dersom man tror, at Homer sang bare for at ildne Fædrelandsfølelsen hos sit Folk, saa tager man slemt fejl; han kvidrede maaske fuldt saa meget for at faa Penge til Natteherberg, naar han drev omkring paa Asiens og Hellas's Kyster. Egenkærlighed, Egenkærlighed!

„Du har en daarlig Mening om Menneskeheden,“ fandt Bøje. „Saa bundraadden er den da heller ikke.“

Helene, der nu ogsaa maatte give et Ord med i Laget, henviste til Menneskehedens store Velgørere, Videnskabens og Historiens Stormænd, Kirkens Blodvidner

Egenkærlighed, Egenkærlighed! De lærde rugede kun over deres Videnskaber, fordi disse tilfredsstillede deres egen Videlyst og skabte Glans om deres Navne, Heltene dreves frem af Tørst efter Ære, og Blodvidnerne vidste nok, hvad de gjorde, naar de handlede med deres Vorherre og mente at faa et evigt Himmerigsliv for en Skaal Blod. Nej, lad os bare være Mennesker og se nøgternt paa Tingene.

Egenkærligheden var ogsaa Religionens inderste Nerve. Menneskene dyrkede en Gud, fordi de trængte til ham, og for at faa ham fuldkommen

nok til at kunne hjælpe dem paa alle Maader, understyrede de ham med alt det, som det skortede dem selv paa, ja gjorde sig selv til legemlige og aandelige Fallenter for at gøre Guden saa meget rigere, men tog saa hele Rigdommen tilbage under Dyrkelsen. „I Bønnen tilbeder Mennesket sit eget Hjerte, derfor bliver Guderne Menneskets opfyldte Ønske. Du skulde læse Feuerbach, min Ven!“

„Ja, den Visdom kender jeg godt; men I gode Feuerbachere taler om Religionen som den blinde om Farverne.“

„Ja, det gør de,“ faldt Helene ind. „De kender kun Kristendommen som Boglære.“

„Kristendommen er for alle disse højlærde Tænkere, der selv er urørte af den, bare et Sæt af Systemer, ligesom Diamanten kun er et Stykke krystaliseret Kul for Kemikeren; men Kristendommen er noget andet, min gode Rudolf.“

„Ja, hvad er den, hvad er den?“

„Den er en Magt i Hjertet,“ kom det med Eftertryk fra Helene, „den er en Magt, der har levet i Menigheden i atten Hundrede Aar, og som kan gennemtrænge alle Aarer i et Menneske med sin Kraft.“

Rudolf skød Øjenbrynene til Vejrs og sukkede op i Loftet.

„Er det maaske Vanvid?“ spurgte hun. „Aa De ved ikke, hvor stygt De og Deres Meningsfæller handler ved at stemple os Kristne som gale. Det er noget, som vi ganske vist kan tage os let, men det er stygt fra Deres eget Standpunkt. De er jo Frihedsmand, den fri Tankes Ven! Men naar nu jeg har en Tro, som har aflejret sig i mit Indre under Angest, under aarelange Kampe, og som er bleven mig dyrebar som det bedste, jeg ejer, fordi jeg har prøvet den, fordi jeg kender dens Værd, saa

har jeg Ret til at kræve Agtelse for den, saa taaler jeg ikke, at den trædes ned med store, plumpe Hæle.“

„Helene!“ bad Bøje.

„Ja, man kan ogsaa somme Tider blive . . . aah!“

Rudolf rev sig i Nakken. „Jaja, lille Frue, De har Deres Tro, jeg har min — „Eines schickt sich nicht für alle“ *). Jeg for min Del ønsker kun saa megen Lykke og Nydelse som mulig i dette Liv og saa en Gang, naar jeg er mæt, synke blidelig ned i et evigt Nirvana.“

Helene gik ud for at se efter Børnene.

„Du er bleven svært stiv i Dogmerne paa dine gamle Dage,“ stiklede Rudolf.

„Paa mine sidste Dage, kunde du maaske før sige.“

„Aa, det mente jeg dog ikke.“

„Jaja, jeg vil ærlig tilstaa, at min Sygdom har rørt alvorlig op i mine Tanker. For Resten maa jeg sige dig, at jeg aldrig helt har opgivet min gamle Tro.“

„Da har jeg virkelig ikke mærket stort til nogen Tro i de senere Aar.“

„Nej, det har været min Fejl, at jeg har været pjaltet nok til at tie, hvor jeg skulde tale; men hvis jeg kommer mig igen, saa kan du stole paa, at jeg ikke skal tie.“

Rudolf mindede om den gamle Kendsgerning, at naar Folk blev syge og gav sig til at sysle med Tanken om Døden, saa blev de altid saa fromme.

„Ja, da kan du være vis paa, Rudolf, at det er heller ingen ren Leg at blive pakket ned i en Stol, med nært Udsyn til Kirkegaarden. Du har kun lidt Tanke om, hvad det er.“

*) Eet passer ikke for alle.

„Jaja — jaja!“

„Du gaar her og puster under et Overmaal af Sundhed. Naar man som du er frisk som en Fisk og har nok at leve af og more sig for, saa gaar det saa glat at snakke om det blide Nirvana; men du kan stole paa, at det er ingen Spøg, naar de Tider kommer, da Døden tager en til Side, saadan privat, og gaber en ind i Ansigtet med sine hule Øjne og raadne Aande, f. Eks. saadan en Aften i Mørkningen, naar man paa een Gang ser sig selv ligge i en sort Kasse, med Buksbom paa Maven, og alt, alt svimler hen for en i Liglugt og Fortærelse.“

„Hør du . . .“

„Jeg ved ikke, Rudolf, om du kan forestille dig, hvor store Øjnene kan blive i Hovedet paa en i saadant et Øjeblik.“

„Hør, det er et forbandet uhyggeligt Emne.“

„Ja, det er ikke hyggeligt, Døden er aldeles ikke hyggelig.“

„Jeg siger som Epikur: Hvorfor skulde jeg tænke paa Døden? Saa længe jeg er, er Døden ikke til for mig, og naar jeg ikke er mere, har jeg ikke nødig at være ræd for den. Hvorfor skulde jeg saa gaa og tænke paa Døden?“

„Paa den Maade bortforklarer vi ikke Døden. Der er ikke een af os, uden vi har Øjeblikke, da vi gruer for den. Vi ved, vi skal bakses med ham en Gang, hvor meget vi saa stritter imod.“

„Jeg ved ikke . . . jeg synes, her er Træk.“

„Og det, som det til syvende og sidst dog gælder om for os, det, der er vort Livs sidste og store Spørgsmaal, naar alt andet i Verden — Socialisme, Finanslove og det hele — bliver saa uendelig intetsigende for vor Tanke, det er: hvordan

vi kan tage imod ham, om vi kan rejse Panden og sige: „I Guds Navn — kom!““

„Kan du da det?“

„Der har været Øjeblikke, da jeg syntes, jeg kunde; men jeg vil ærlig tilstaa, at der ogsaa er Tider, da Angesten rent kuer mig. Det er ikke til enhver Tid, man evner at holde sig oppe paa de 70,000 Favne Vand, som Kierkegaard taler om; men jeg er vis paa, at Vorherre vil hjælpe mig, naar Timen kommer.“

„Jaja, du . . . hør, ved du, at der er Maaneformørkelse i Aften?“

„Og uagtet al min Mistrøstighed, saa staar det fast for mig, at hvor meget der end rakkes ned paa Kristendommen i vore Dage, saa er den med sin Kraft og Skønhed, sin ophøjede Sædelære det eneste holdbare Grundlag for Menneskelivet, den eneste Magt, der kan hæve en til et virkelig forsonende Syn paa Livet.“

„Naa, jeg løber. Gid du maa have det godt!“

Helene kom ind og satte sig paa en Sivskammel ved Bøjes Fødder.

Aa, den Vantro, den Vantro, den var dog vor Tids største Ulykke, tog hun fat. Den var som et uhyre Haarkarnet, der med sine tusinde Greninger af Tvivl og Letsindighed bredte sig over det moderne Samfund og gjorde hele Organismen syg.

Bøje indrømmede, at det stod smaat nok til med Troslivet, især i Hovedstaden, hvor Fritænkeriets Arne stod, og hvor man tillige havde det modbydelige Syn at se saa mange nytte Kristendommen som et Kalklag, der kunde bortlede Mistanken om deres Privatlivs Raaddenskab. Men man maatte dog ikke se alt for mørkt paa Forholdene; der var megen skjult Gudsfrygt omkring i Husene Landet over, særlig i de jævne, tarvelige Hjem.

Ved at tale om Livets Alvor og Kampe i Almindelighed kom de ind paa deres eget Livs Brydninger.

„Er det ikke underligt, Hans, vi har holdt saa meget af hinanden, og dog har vi ikke været lykkelige?“

De var saa forskellig byggede, mente han. Hun hørte til disse alvorlige Naturer, som stadig har hele Fortiden med sig paa Rejse, og som evig og altid holder Forhør over sig selv, medens han hørte til de urolige Hoveder, der lever helt og fuldt i det, der i Øjeblikket er oppe om dem, og som ofte bliver iltre og hensynsløse. Og saa var det saadan med Historiens Overgangstider: de rykker og slider i saa mange Tusinde Privatforhold og skaber Gæring overalt.

„Ja,“ sagde hun med duggede Øjne, „jeg troede, at jeg kunde bryde med alt det gamle og helt omskabe mit Hjerte. Du ved ikke, Hans, hvor jeg har stridt! Aa, jeg har bidt Tænderne sammen og sat i med al min Kraft for at følge dig; men man kan ikke omskabe sin Natur.“

En Stund sad de og saa paa hinanden i Tavs-
hed. Begges Øjne fyldtes med Taarer. Da tog Bøje hendes Haand:

„Min velsignede lille Kone!“

Han bad hende tage nogle Papirer, som laa i hans Mappe.

„Du kan ved Lejlighed læse dette og saa gemme det,“ sagde han og rakte hende et Brevark.

Hun læste det straks:

Tit, naar jeg sidder ene i mit Kammer
og ser paa Billedet, som for mig hænger:
hvorledes Loke sig i Kvaler krænger,
mens Lænken om hans Arm og Ankler strammer,

hvordan hans Hustru, hidkaldt ved hans Jammer,
sig over Klippen frem med Skaalen trænger,
opfanger Ormens Gift og bort den slænger,
saa kun en enkelt Dryp hans Hjerterammer,

da tænker jeg paa dig, min dyrebare,
trofaste Viv, som Hjælp og Trøst mig bragte,
hver Gang jeg vaanded mig i Tvivlens Snare.

Din Glæde var: min Sorg og Nød at magte,
for Smertens Draabefald min Sjæl at spare,
— o Tak for hver en Stund, du Skaalen rakte!

Hun gik hen til ham, satte sig atter paa Siv-
skamlen og lagde Hovedet paa hans Knæ.

Forinden Bøje gik i Seng, aabnede han et Vin-
due for at friske sig ved nogle Drag af den rene
Vaarluft og se lidt paa Vesthimlens røde Pragt.

Solen sank i et Hav af Dynner med purpur-
glødende Overtræk. Snart saas kun den øverste
Runding af dens Pande over Synsranden. Naturen
blev stille, „Dagens Dronning“ vilde sove. Over
hendes Leje glødede Himlen i røde, violette og
gule Farver, alle med Renhedens og Urørthedens
fine Skær, sammensmeltede til et harmonisk Hele
som Billederne i en skøn, farverig Drøm.

XXVII.

Nogle Dage efter, at Brevet var sendt af Sted,
kom Tomas for at faa gjort Aftale om Flytningen,
som efter hans Mening helst maatte finde Sted
straks, om det var muligt.

Men da var Bøje død.

Vaardrømmene, Haabets lyse Sommersyner havde
været hans Livs sidste Opblussen.

Helene var inde paa Birkekontoret for at melde Dødsfaldet.

„Gud i Himlen maa vide,“ læspede Madam Hansen, der havde faaet Tomas til Sæde i sin lille tarvelige Stue, „hvordan det Kvindemenneske er skabt, for der er da ikke den Ting, der kan sætte hende i Knæerne. Har hun nu ikke gaaet her og herset i samfulde tre Dage og Nætter uden at faa Søvn i sine Øjne!“

Tomas hørte kun paa halvt, hvad Madammen stod og snakkede om.

Bøje død!

Han kunde hverken sidde eller staa. Hvordan var hun til Mode? Hvad skulde han sige til hende? Mon hun nu vilde flytte ud til Holmstrup?

„Det var barsen en enstig Gang — det var i Gaar Nat — da hun kom rendendes ind til mig: „Jeg kan ikke holde det ud, jeg kan ikke holde det ud!“ „Ja De er nødt til at se at holde det ud“, siger jeg saa. „Jeg kender det nok fra Hansen, han laa lige saadan og vendte Øjne; men det varede da saa Gud ske Lov ikke ret længe, inden han kraperede.“ Man maatte jo se at trøste hende lidt.“

Tomas stod med Armene i Siden og saa paa Kakkelovnsfoden. Hvor gammel var egentlig Helene nu? Kun 33 Aar. Og saa køn endnu. Han genkaldte sig Synet af hendes Aasyn fra hin Maaneskinsaften. Gud maatte vide, om hun . . . om det dog ikke endnu . . .

Endelig traadte hun ind ad Døren.

Det var, som Tomas fik et Stød for Hjertet, idet hun vendte sit Aasyn imod ham. Var dette graa, stirrende Ansigt Helenes? Først nu huskede han paa, at han ikke før havde set hende ved Dagens Lys. Aa, hvor havde hun dog tabt sig! Han blev

greben af en bitter-smertelig Vemod, en Stemning som den, man fyldes af, naar man paa een Gang maa tage Farvel med noget uendelig kært og skønt.

Han tog hende i Haanden og vilde sige noget, men kunde ikke finde Ord.

„Ja,“ sagde hun med Læberne skælvende i den stille Kamp med Graaden, som kan gøre et Barns og en Kvindes Aasyn saa vidunderlig indtagende, „hvem skulde have tænkt, at det skulde have sket saa brat, saa rask som han var bleven!“

Tomas hentede Kiste og gjorde Aftale med Præst og Klokker.

Paa Jordfæstelsesdagen mødte han igen, medbringende en Kristtornkrans med en Kalla og hvide Liljer.

Ligfærden foregik i Stilhed fra Fasankirkegaardens Lighus. Kun nogle faa Venner fulgte den døde, deriblandt den lille Rudolf, der dybt rørt smykkede Baaren med en Palmekrans, og som med et Par skælvende Taarer bag Glassene trykkede Helenes Haand.

Helene var meget bleg, men rolig og stærk i sin Sorg. Der laa over hendes Aasyn noget af den Sjælshøjhed, som er Kvindens ædleste Skønhed. Jo mere Tomas saa paa hende, jo mere forsonede han sig med hendes Magerhed og graa Hudfarve.

Ved Graven saa Rudolf Lejlighed til at hviske hende en Tennysonsk Trøst i Øret — naturligvis paa Engelsk:

„'tis better to have loved and lost,
than never to have loved at all.“*)

*) Det er bedre at have elsket og tabt end aldrig at have elsket.

Tomas var i en pinlig Vaande, han vidste ikke, om han nu turde tale om Flytningen, og paa den anden Side var det underligt ikke at tale om den; heldigvis kom hun selv og spurgte:

„Maa jeg ikke nok alligevel flytte ud til Far, i alt Fald i nogen Tid?“

„Hvor kan du spørge om det, Helene? Du ved jo godt . . .“, han standsede et Øjeblik, ræd for, at hun rent skulde mistyde den Varme, der lagde sig over Ordene. „Du ved jo godt, at dit gamle Hjem staar aabent for dig, hvad Øjeblik du selv vil flytte ind.“

„Ja, men jeg vil ikke ligge dig til Byrde, det vil jeg ikke, jeg vil gøre Gavn, ellers flytter jeg ikke derud.“

Ved nærmere at tale om Sagen, blev de enige om at vælge en af de sidste Aprildage til Flytningen.

Tomas lovede at møde med en stor Arbejdsvogn, og Madam Hansen tilbød med vanlig Tjenstvillighed at hjælpe til ved Indpakningen.

.

Saa oprandt Flyttedagen, denne for saa mange raadville Hjerter alvorstunge Dag, da Husguderne rykkes ud af deres vante Ro, da alt endevendes, og Arnens Minder, de lyse som de mørke, jages op i Støv og Snavs.

Om Natten havde det været stille og stjerneklart. Allerede Kl. 3 om Morgenens begyndte Helene at kigge ud ad Vinduet for at se, hvordan Vejret tegnede; hun var saa ængstelig for sine to smaa.

Henimod Dag tog det til at suse saa uhyggeligt i Hængeaskene ovre paa Kirkegaarden, og Himlen overdroges med store, graa Skyer.

Hun satte sig paa Sengekanten og saa ud i Mørket. Hvorfor havde Gud narret hende med Bøje? Hun havde bedt saa inderlig for ham, og han havde ogsaa rettet sig Dag for Dag, men faldt saa lige med eet. Hvad hjalp saa al vor Tro, alle vore Bønner? Naar det kom til Stykket, gjorde Gud jo, hvad han vilde, og holdt sig saa bagefter saa tavs og fjern, som om det slet ikke var ham. Det gaar jo slet ikke de troende bedre i Verden end de vantro. Hun tænkte paa Rudolf og mange andre, der levede i struttende Sundhedsfylde og Livsglæde, og det faldt hende saa bitterlig tungt derefter at tænke paa Bøje, der nu laa derude. Selv sad hun her i Mørket som en fattig Enke med to hjælpeløse smaa. Hvor skulde hun dog kunne leve uden Bøje? Og hvad brød hun sig om at leve, naar han var borte? Hun bøjede sig ned mod Fjælen med en ubeskrivelig Trang til at sænke sig ned i Tungsindets sorteste Dyb og dø i Forladthed.

Da hostede et af Børnene, hun fo'r op, bøjede sig ind over Sengen og fik travlt med at lægge Puder og Lagen til Rette om dem.

Da Tomas kom med Vognen, fo'r Blæsten hylende om Husets Hjørner og slyngede alt imellem et bredt Haglpjask mod Ruderne.

Hun var rent ulykkelig for Børnene; men Tomas mente, det gik nok, han havde en hel Favnfuld Dækkener med.

Kl. 2 om Eftermiddagen stod Vognen færdig til Afgang. Børnene sad indpakkede ved Forsmækken, Drengen i sin Faders Overfrakke, begge med Hovederne kiggende op af Tæpper og Dækkener.

Tomas vilde vende sig mod Helene og hjælpe hende op. „Se saa i Guds . . . , hvor blev Fru Bøje af?“

„Ih, men hun stod her jo lige i dette hellige Øjeblik!“ udbrød Madam Hansen og saa sig om.

Den gamle Kone gik hen i Gangen — jo rigtig, der stod hun paa Tærskelen — seende ind i det tomme, stille Rum. Hendes Bryst gik op og ned i stærk Aandenød, og den ene Haand holdt krampagtig om Dørkarmen.

„Saa saa saa! Det kan jo ikke blive and'ledes.“

Med sin Viljes hele Kraft rettede hun sig, skød Døren til og gik ud til Vognen.

Madam Hansen stod og saa efter dem, saa længe hun kunde øjne Vognen, og Helene blev ved at rejse sig og vifte med sit Lommetørklæde.

Først sent om Aftenen naaede de Øster Holmstrup. Seende ud for sig med en vis Ængstelse svingede Tomas ind i den mørke, opblødte Gyde bag Haven. Han kørte her fuldstændig paa maa og faa, Dampen af Hesteryggene stod ham op i Ansigtet, Bukketorne og Syrengrene skrabe ham paa Kinden, Hjulene skar i lige til Navene; men det gik godt — Maalet naaedes.

Ved at se en i Køkkenvinduet hensat Lampe blev Helene straks saa underlig rørt; det var den velkendte Kuppel med de paaklæbede Papirslapper.

I samme Nu, som hun traadte ind ad Døren, fik hun Øje paa sin Fader, der sad i en Kurvestol ved Kakkelovnen — stiv og alvorlig, med Ansigtet i rynket Værdighed.

„Ja, Far, her er jeg igen.“ Hun rakte en Haand frem. „Nu er Far jo ikke vred paa mig mere . . . jeg skal gøre alt saa godt, saa godt for dig.“

Blaafrosne og rystende stod Børnene og saa paa den gamle, Drengen med den store Frakke staaende paa Gulvet om sig, begge gloende: Saa en Bedstefar saadan ud?

„Og her er to smaa, som ogsaa gerne vil være hos Bedstefar.“

De strittede imod, men lod sig dog drage hen imod ham.

Han skævede ned til dem med et Blik, der syntes at sige, at han indtil videre vilde lade det staa hen, om de kunde godkendes som ægtefødte; men da Helene puttede deres smaa Hænder i hans og hilste „Godaften, Bedstefar,“ samlede alt det Vand, der fandtes i de gamle Taarekilder, sig til et Par Draaber, der sank ned i Gruberne under hans Øjne.

Et Indtryk af noget usigelig lunt havde med et let Strøg rørt Helenes Sind, idet hun traadte ind i den varme, hyggelige Stue, og ved nu at lade Blikket glide om i Værelset og nærmere undersøge det ny blomstrede Vægpapir, den lille nydelige Hængelampe, den oplakerede Kulkasse og det ny straalende Brysselertæppe under Bordet, samt ved ligesom selv at mærke, hvorledes Stuevarmen lukkede sig om hendes to smaa, gik der et Drag af inderlig Taknemmelighed igennem hendes Hjerter. Den gode, trofaste Tomas, der havde gaaet og sørget over hende i saa mange Aar, og som nu, da hun vendte tilbage som en fattig Stakkel med to forsultne Børn, tog imod hende, som hun kunde være en Saba-Dronning.

Hun gik hen til ham og trykkede hans Haand:

„Tak, Tomas, for alt, hvad du har været for os alle sammen!“

„Aa, det . . . lad os aldrig snakke om det. Nu skal vi have os nogen Mad og en god varm Kop Kaffe. Pokkers, hvor det er koldt!“ sagde han og gned Hænderne.

En varm Stegelugt trængte ind fra Køkkenet,

hvor Tomas's Husholderske stod i Røg og Damp og var sysselsat med at ordne alt til Aftensbordet.

Netop som Helene havde faaet bredt en Dug over Bordet, kom den gamle Møller farende med en stor, fedtet Lygte og med Næse og Øjne tit-tende frem mellem den lodne Hue og den op-slaaede Krave.

„Nææ . . . æ . . . æ, der har vi jo hele . . . aa Herre Gud, Godaften, min kære lille Lene, og velkommen! Ok ja, ok ja! det kan smænd blive . . . det kan smænd blive godt endnu alt sammen.“

Broderen sad og ønskede, at han vilde skynde sig at aflevere sin Livsbetragtning; men den kom mærkelig nok ikke med denne Gang, skønt han virkelig havde nok af den endnu.

„Og der har vi jo den lille Jomfru! Næææ, sikken dor Pige! Maa jeg tørre Næsen, mit Lam? Saadan. Et lille Nøs? Jaja, vi bliver nok kendt. 'Em . . . n! Og du store Tamp der! Kom her — poj! Et Over- og et Undertag! Men inte spænde Ben.“

Drengen modtog straks Udfordringen og kørte saaledes omkring med de 86aarige Ben, at Helene til sidst maatte lægge sig imellem for at redde Lygten, der stod paa en Skammel og rystede i den dødeligste Angest.

„Ja bi du lidt, min Ven!“ truede den gamle. „Bi du bare lidt! Jeg skal herefter spise Skorper og drikke Kernemælk hele Dagen igennem . . . bi du bare lidt!“

Børnene slugte Maden som graadige Rovfugleunger, Øjnene fo'r over Bordet med en grisk Lyst efter alt, hvad spiseligt var.

Helene selv spiste ikke meget; men den varme, gode Mad gjorde hende dog saa usigelig godt.

Varm og vel tilpas lagde hun sig tilbage i

Sofaen og saa paa sine to Børn, der straaledede af Velbefindende. Da hun i det samme mærkede Kaffens stærke Vellugt bølge omkring sig og saa den hede Ange stige mod Loftet, var det et Øjeblik for hende, som en Skare af milde Husalfer flagrede om hende og lovede hende Alverdens Hygge og Velvære i Fremtiden; men i samme Nu sprængtes Stemningen af en Forestilling, der med eet Slag flyttede hende langt bort til en nylig tilkastede Grav, hvor Mørket laa tykt, og hvor Stormsus isnede dybt i Mulden. Da gik der en skærende Smerte igennem hendes Hjerte, og Graaden brød voldsomt frem af sine ellers godt dæmmede Kilder.

XXVIII.

Den gamle Møller og Drengen havde fundet saa meget Slægtskab hos hinanden, hvad Lune og Livsbetragtning vedrørte, at der var sprunget et fuldt færdigt Venskab frem imellem dem, i samme Nu som de havde spændt hinanden hin Aften før Stegen.

Den lille „Nævse“ var som limet fast til den gamles Haand fra Morgen til Aften. Snart var de paa Færde i Haven og i Bageriet, snart strøg de omkring i Skov og Mose, sludrende om alt mellem Himmel og Jord.

Fra først af kneb det for den lille Fyr at hitte ud af, hvad han skulde kalde sin ny Fælle; thi det stod hen for ham i et haabløst Vildrede, hvordan det kunde gaa til, at samme Fælle i Tomas's Maal hed „Far“, i Morfaderens „Rasmus“, i Moderns „Farbror“, medens alle andre Mennesker kaldte ham Ravn; men da der var mest kammeratligt

Sving i Navnet Rasmus, valgte Drengen dette, til usigelig Gottelse for den gamle, der fandt denne Tiltale ypperlig afpasset efter det Forhold, de stod i til hinanden som prøvede Venner og jævnaldrende.

„Det maa du gerne kalde mig, min Dreng, det maa du gerne.“

„Nej vist maa du ikke kalde Bedstefars Broder Rasmus,“ skændte Drengens Moder. „Du skal kønt kalde ham Hr. Ravn.“

Men Drengen var kommen i Gang med „Rasmus“, og derved blev det.

En udsøgt Moro var det for den lille Fyr at komme ned i Mosen og faa Plads hos den gamle paa det blakkede Øgs Ryg. Men det var et langvarigt og strengt Stykke Arbejde for de to Ryttere at komme til Sæde; thi det var saa uheldigt, at det Overmaal af Livskraft, som den gamle ejede, nærmest sad i Benene, medens Armene var saa sløje, at han ikke med sin bedste Vilje mægtede at hive Drengen op. Der var da ingen anden Udvej for ham end at trække Dyret ned i en Vandrende og tilbyde den lille sin gamle Ryg som Trappestige. Ikke at det just var nogen synderlig plastisk Stilling, han indtog, naar han stod der med Hænderne stemte mod Knæerne, skrævende med de smaa Hjulben og med Hovedet skjult under Frakkekraven; men Hensigten opnaaedes, idet Drengen, pustende og „avlende“ med Hænder og Ben, snart fik arbejdet sig saa højt til Vejrs, at han kunde slaa en Haand i Manken og svinge et Ben op over Øgets Ryg. Bagefter kravlede den gamle op, og saa gik det Mosen rundt med Hyp og evige Løjer, til umaadelig Forbavselse for de gloende Kalve.

Ofte, naar de vandrede sammen i Marken, fjernt

fra lurende Øren, gik den gamle snedige Politiker og fyldte det lille uskyldige Barnehjerte med demokratiske Vederstyggeligheder, der lidt efter lidt gjorde Drengen radikal-bondevenlig; men da Redaktøren en Dag gennem et aabent Vindue opfangede Ordene „Aaberst Tscherning“ og i den Anledning nær havde faret ud i Hovedet paa sin Broder, maatte Helene træde til som Mæglerske og bede den gamle Urostifter om at holde sin Politik hos sig selv. Om denne Bøn frugtede, stod selv for Helene hen i Tvivl, i det mindste lagde hun godt Mærke til, hvorledes den gamle gik og skævede drillesyg, men med en ond Samvittigheds Uro til Broderen, hver Gang Drengen var i deres Nærhed.

Næsten hver Aften mødte den gamle i Huset for at klæde Drengen af.

„Klø mig, Rasmus!“ kunde den lille da byde, idet han skød Ryggen ud i en Bue.

„Klø mig? Ja, hvor skal jeg klø, min Stump?“

„Det maa du da bedst selv vide, det er jo dig, der skal klø.“

Slige smaa Optrin forefaldt Dagen igennem, til usigelige Morskab for Oldingen.

Til liden Ære for denne tjener den Oplysning, at han syntes at gotte sig med et indre, kriblende Velbehag, da den lille en Dag kom og meldte:

„Rasmus, jeg kan ikke lide Bedstefar.“

„Hvorfor . . . hehe . . . hvorfor kan du ikke lide Bedstefar, min Dreng?“

„For han ta'r altid Bukserne, naar vi faar Torsk.“

Det fandt den gamle meget stygt, men i sit Hjerte ydede han dog Broderen en vis Undskyldning, da han kom til at huske paa, at Bukser altid havde hørt til hans bedste Lækkerbidder.

„Hehe, du skal smænd nok faa Bukser, min

Dreng, det skal du. Kom bare op til mig, naar vi faar Torsk.“

Hvad den gamle Redaktør ellers vedrører, da havde han nu nogenlunde sluttet Fred med Livet, idet Datterens omsorgsfulde Kærlighed havde gjort ham Tilværelsen lun.

„Bliv nu liggende, til jeg faar varmet godt op i Stuen! — Nu kommer jeg straks med en god, varm Kop Te. — Maa jeg stoppe Fars Pibe? — Vil Far ikke sidde i Kurvestolen? Se her er en Pude.“

Saadan gik det med stilfærdig Inderlighed Dagen igennem.

Men mærkeligt var det — han blev Dag for Dag svagere; det var, som han opløstes ved at aande i den milde Luft. Livets bitre Urter havde hidtil virket paa hans indre Dele som en Slags Krydderi, der havde holdt ham frisk; men nu, da han kom til Varmen, og der ingen beske Urter var mere at opdrive, faldt han sammen og syntes at længes efter Kisten.

Helene travlede paa sin stille Maade. Der var ikke gaaet mange Dage, før hun igen havde følt sig hjemme i Øster Holmstrup, og alt som Ugerne gik, gled hun mere og mere ind i de gamle Forhold i Møllegaarden, hvor hun fik Husvæsenet i fast Gang som før.

Men hendes Kræfter slappedes, saa hun ofte maatte afbryde Arbejdet i Køkken og Kælder, og sætte sig, hvor det kunde træffe.

Om Aftenen eller i de stille Middagstimer jog det igennem hende med stikkende Smerte. Bøje og atter Bøje. Tusinde Gange havde hun i disse Maaneder staaet paa Tærskelen og set ind i Stuen paa Roskildevej. Det var, som det stille Rum talte hviskende til hende: Vindens Piben i Vindues-

sprækkerne, Papirets Raslen paa Væggen, Bøjes korte Aandedrag — et Tungemaal saa fuldt af Kærlighedens søde Lidelse. Hvor havde hun dog kunnet gaa fra denne Stue?

Her gik hun nu og hersede med Sibøtter og Gryder, Børnene tumlede sig som kaade Smaadyr i Have og Mark, hun selv gik og talte opmuntrende Ord til sin Fader, nikkede til Pigerne, alt sammen med milde Miner — var det rigtigt, dette? Som om ingen Verdens Ting var i Vejen! Som om det ikke brændte i hende Dag og Nat! — — Denne Stilhed om Bøjes Navn, denne Fjernhed fra alt, hvad hun før havde levet i, disse lune, hyggelige Aftener fra deres første Ægteskabstid, disse haarde Mislyde, der siden skar sig ind i deres Lykke, denne kvalfulde Selvbebrejdelse, der groede i Sporet efter ethvert ukærligt Ord, hun havde sagt til ham, og saa hans lange Sygdom, hans tavse Lidelse paa det sidste, hans stille Opgiven af Livets Haab — det hele væltede sig over hende med en Savnets, en Smertens Tynge, der mangan Gang var nærved at knuge hende til Jorden.

Men hun havde ikke Lov til at synke sammen. Havde ikke ethvert Menneske sin tunge Lod at drages med? Gjaldt det ikke at opbyde al sin Kraft og hjælpe og støtte hinanden?

Der var nu Tomas. Hvor var han kommen godt i Groning igen! Hun vidste, at hun havde hans Liv i sin Haand, og dette Liv skulde reddes ved at bringes op paa Selvagtelsens Højder. Der tiltrængtes ingen stærke Tilskyndelser, hun vidste fra gamle Dage, hvor let hun evnede at arbejde sig ind under hans Natur og løfte den op i Lys og Frigørelse.

„Du er kommen til at se saa glad ud, Tomas,“

sagde hun en Dag. „Det var dog rigtig godt, at vi fandt paa det med den Majs.“

Hun havde i Hovedstaden hørt noget om en Møller, der var bleven en rig Mand ved at indkøbe store Ladninger Majs og sælge dem igen i malet Tilstand som Foder. „Du skulde prøve det, Tomas.“ Og et Ord af hende havde været nok for ham, især da han selv havde nogen Tro til Sagen. Prøven slog igennem, Bønderne i Omlandet blev rent gale efter Majs, Kværnene i Møllen dundrede baade Dag og Nat, Folk kom strømmende fra Herregaarde og Byer med store Vogne; der var de Uger, hvor Tomas havde sine to, tre Hundrede Kroner i ren Indtægt.

„Konturer!“ sagde den gamle Møller og gned sig i Hænderne, saa det tørre Skind hvislede.

Helene var aldeles ikke ræd for, naar Tomas kom ned til dem, at føre Talen over paa de urolige Tider. Kampen i Hovedstaden havde sat saa megen Interesse for Tidsrøret fast i hende, at hun ikke kunde lade nogen Dag gaa hen, uden hun maatte kigge lidt i Bladene og se, hvad der omhandlede ved Møder og Fester Landet over.

„Det kan ikke nytte, Far, vi kan ikke dæmme op for Livet, og det skal vi heller ikke, vi skal søge at lede det i et godt Spor.“

Hun var kommen til Klarhed over, at der, naar alt kom til alt, dog var megen sund Kraft oppe i Folket; vi maatte dømme Udskejelserne mildt, de skrev sig mere fra Kaadhed og Uklarhed end fra ond Vilje.

„Du skulde ikke tænke for meget paa alt det Bras; jeg tror ikke, dit Hoved har godt af det,“ mente Tomas.

Hun tænkte heller ikke saa meget paa det, men hun kunde ikke rent lade være. Det var vor

Skyldighed at være med efter Evne. Hvorfor dannede der sig Pøle af Had og Fortvivlelse i saa mange fattige Hjem? Hvorfor voksede Vantroen saa rædsomt? Hvorfor blev Forførelser og Selvmord saa hyppige? Fordi vi andre sad inde i vore Stuer og stak Fingrene i Ørerne: Hu, det er fælt med al denne Ugudelighed derude! — i Steden for, at vi skulde kappes om at opsøge Daarligheden, tale i Kærlighed med de vildfarne og yde Hjælp, hvor vi kunde.

„Der er saa meget, man skulde.“

„Ja, men vi gør saa uendelig lidt. Det nytter ikke at sidde stille og korse sig, vi maa tage fat og arbejde.“

Skønt hun saa daarlig ud, tegnede dog alt til, at hun atter vilde rejse sin Nakke.

Tomas's Tanker kom i Svingning, Fortiden rykkede ind paa ham med hele det manende Liv, der en Gang gjorde hans Pulse stærke; men den raa Svendekraft, der før havde gjort hans Liv saa plumpt, veg Pladsen for en vis tavs Støthed, der daglig adledes i Lys og Kærlighed.

En Eftermiddag kom han hjem fra Køge med et straalende Aasyn.

Han gik ned i Huset. „Hvor er Helene? Naa derinde. Helene, nu skal jeg fortælle dig noget: Paa Tirsdag tager jeg fat paa Møllen igen!“

„Har du faaet Tømmer og Spaan?“

„Der var ikke et Muk i Vejen, da jeg fik snakket rigtig med Grossereren, og han hørte, hvordan Sagerne nu stod.“

„Det var jo dog glædeligt.“

„Ja, du kan tro, jeg er glad. Jeg havde aldrig troet det.“

Byggetravlheden blev genoptagen; inden to Maaneder stod Hollænderen i sin ny graa Jakke

og svang Armene i Luften med en Stolthed, som om den raabte ud over Omlandet: „Her er jeg!“

„Jeg havde aldrig troet det, Helene.“

„Der kan du se! Det var godt, du tog fat med den Majs.“

„Ja, det var godt; men det er ikke det alene.“

„Hvad da?“

„Kan du ikke tænke dig det?“

„Nej, hvor skulde jeg dog . . . men hvad jeg vilde have sagt . . . tror du ikke, det kunde lønne sig, det, vi talte om forleden: at udvide Bageriet og tage fat med Hvedebrød?“

„Det skal med Guds Hjælp nok komme.“

En Søndag hen paa Efteraaret fulgtes Helene hjem fra Kirke med Byens Lærer. Dagen efter kom denne op til Tomas og vilde have ham til at hjælpe sig med at faa oprettet en Laanebogsamling.

Tomas rystede paa Hovedet, det var ikke noget for ham; han havde desuden ikke Tid. Læreren maatte gaa med uforrettet Sag.

„Nej, det forstaar du dig vel ikke rigtig paa,“ mente ogsaa Helene.

„Ja . . . a, jeg har jo dog for den Sags Skyld ikke læst saa lidt i mine yngre Dage.“

„Desuden er det jo ogsaa galt med Tiden, som du sagde.“

„Ja, jeg kan ikke, gør det heller ikke.“

„Det kunde jo ellers være rart nok, med saadan en Bogsamling. Der kan spredes saa mange gode og sunde Tanker ud over et Sogn ved saadan en god Bogsamling; men man kan jo ikke mere, end man kan.“

Han gik og tyggede paa dette hele Eftermiddagen. Næste Morgen gik han ned i Skolen.

„Hør en Gang, Petersen, vi kommer vist lige godt til at have fat paa de Bøger. Der kan allige-

vel spredes mange sunde og gode Tanker blandt Folk ved saadan en Samling gode Bøger.“

Saa fik Øster Holmstrup sin Laanebogsamling.

Over for Helene iagttog Tomas en vis ærefrygtfuld Tilbageholdenhed, der var en Følge af det Indsyn i hendes fine Karakter, han nu havde faaet. Hver Gang han saa hende, gik der et lysende Skær over hans Sind; men Angesten for at sige eller gøre noget, der kunde forkvakle det ny Forhold, som var i Færd med at danne sig imellem dem, lagde en Dæmper paa hele hans Væremaade. Lønlig gik han og gav Agt paa hende. — — Der var nu dette, at hun aldrig nævnte Bøjes Navn mere, at hun helt havde taget Husmodergerningen i Gaarden op, og at hun tit lagde sin Haand paa hans Arm, naar hun talte med ham. — —

Der var kommen noget lurende, noget varsomt-afventende i hele hans Adfærd over for hende, et skælvende Haab, der usynlig rakte efter det Ord, der skulde sætte Kronen over hans Liv.

Møllegaardens Husmand blev syg. Tomas maatte hvert Øjeblik stikke et Par Kroner til Konen, naar hun kom med sin Krukke.

„I skulde holde jer en Ged,“ foreslog han. „Jeg skal hjælpe jer at faa købt en, og saa kan I tøjre den ude langs Grøften.“

Tilbudet blev modtaget med Glæde og gav Stødet til, at flere Husmandsfolk senere lagde sig efter Gedehold.

Ogsaa en „Syge- og Begravelseskasse“ fik Tomas oprettet, og i fjerne Syner dæmrede en Landboforening for ham. Den skulde nok komme!

Da Helene en Dag i Juletiden ytrede Lyst til at gense sit tidligere Hjem i Kirke Holmstrup Præstegaard, tilbød Tomas øjeblikkelig at køre for hende. Det var en mild, stille Solskinsdag, et let

Drys af smaa Hagl var faldet Natten forud og laa nu paa Markerne og hist og her i Skovens Kroner og lyste med et fint rødgult Skær. En lille Mand med en stor, firkantet, flad Pakke under Armen kom vandrende med Trippeskridt oppe paa Bybakken, hvor en Gangsti løb langs et Dige. Helene saa og saa.

„Hvor han dog ligner Rudolf!“ udbrød hun. „Han deroppe.“

„Rudolf?“

„Det er sandt, du kender jo slet ikke Rudolf.“ Hun fortalte en Del om ham. „En rædsom lille Vildmand, men ellers et godmodigt og rart Menne-ske. Han laante os ikke saa faa Skillinger.“

Tomas spurgte, hvor meget hun skyldte ham.

„Det blev vist et Par Hundrede Kroner, jeg har en Bog hjemme, som jeg har skrevet det op i.“

„Saa maa vi have sendt ham Pengene. Jeg synes, det er bedst, du faar samlet hele din Gæld paa een Haand.“

„Ja, det vilde jeg rigtignok gerne. Saa kommer jeg nok til at tjene den af,“ sagde hun og smilede op til ham. „Men for Resten haaber jeg, at jeg til Sommer skal tjene en Del selv ved at sy for Folk.“

„Jaja, den Tid, den Sorg.“

Præstefolkene var ikke hjemme; de to Gæster maatte nøjes med en Vandring ind paa Kirkegaarden, hvor Tomas pyntede sin Moders Grav med en medbragt Krans af Buksbom og Stueblomster. Helene gik derpaa ind i Kirken, der netop stod aaben.

Da Tomas lidt efter kom derind, laa hun paa Knæfaldet og saa paa Alterbilledet, der forestillede Bryllupet i Kana.

„Jeg har saa tit tænkt paa,“ sagde hun, „at det var et underligt Emne til et Altermaleri; men

det skal vel minde om, at det er Frelseren, der giver os Livets Vin. Eller maaske om det store Bryllup i Himlen.“

Han stod tavs og saa paa det lykkelige Brudepar, der sad i Lys og Glæde ved Bordet. Med en sælsom Skælven i Tankerne og uden selv rigtig at vide, hvad han gjorde, lagde han sig paa Knæ ved hendes Side.

„Hvor Lyset falder kønt over Brudens Pande!“ vedblev hun. „Synes du ikke? Og hvor Brudgommen ser lykkelig ud! Jo længer man ser paa det hele, jo bedre synes man om det.“

Hun tav et Øjeblik, men tog saa fat igen: „Har du lagt Mærke til det fine Kvindeansigt der ved Siden af Jesus? Det er vist . . . du ser jo ikke op paa det?“

„Jo, jeg ser det nok.“

„Det er vist Marie. Og de to der til venstre, det er vist et Par af Discip . . . Tomas, du ryster jo!“

.

Da de kom tilbage til Møllegaarden, løb der en lille Mand med Hatten i Nakken og kørte Hest med Børnene omkring Posten.

„Men det er saamænd Rudolf alligevel!“

„Goddag, Fru Bøje! Hvor det er mig kært at se Dem igen! Det er Hr. Ravn, kan jeg tænke. Undskyld, at jeg . . . mit Navn er Rudolf . . . jeg vilde saa gerne se, hvordan Fru Bøje har det.“

„De er velkommen!“ sagde Tomas, men mønstrede dog den fremmede med et lidt køligt Blik.

Helene blev helt rørt over, at Rudolf saadan havde opsøgt hende og Børnene, og Tanken om

Fællesskabet i de mange tunge Minder fra hendes tidligere Hjem gjorde hende end mere blød.

„Det var da rigtig kedeligt, at De ikke traf mig hjemme. Har De hilst paa min Far?“

„Ja, jeg har; men han . . . jeg ved ikke . . . han var vist ikke rigtig vel, og saa mente jeg . . . og saa kom Børnene og halede af med mig herop.“

Hun gik ned med ham. Medens hun lagde sit Overtøj fra sig, løste Rudolf op for sin Pakke. Da hun atter vendte sig imod ham, stod der paa Gyngestolens Arme en stor dejlig Kultegning af Bøje, indfattet i en bred Egetræsramme.

„Hans!“ Hun stod et Øjeblik tavs, slog saa paa een Gang begge Hænder for Øjnene og bøjede sig ned mod Kommoden.

„Ja . . . hm! Kære Fru Bøje! . . . Jeg havde saadan et godt Fotografi af ham, og saa tænkte jeg, det vist vilde være Dem kært . . . vi holdt jo begge saa meget af ham.“

Hun rettede sig op, der var ingen Taarer i hendes Øjne, men hun var bleg og aandede med hurtige Drag.

„Jeg kan ikke sige Dem, Rudolf, hvor inderlig glad og taknemmelig jeg er for dette.“

„Da er det mig virkelig en . . . en overordentlig stor Glæde.“ Øjnene tindrede fugtig bag Glassene. „Jeg har først bagefter skønnet, hvor meget jeg holdt af Dem . . . af Bøje og af Dem.“

Tomas traadte ind og studsede. „Hum ja!“ Han klappede Helene paa Armen og satte sig stille hen.

Den gamle Redaktør, der havde taget meget stift mod Gæsten, blev efterhaanden blidere stemt imod denne, ja indbød ham endog paa en Skak. Medens Rudolf underviste den gamle i Kunsten at aabne et Spil paa rette Maade og snakkede op om Gambit'er, Varianter og Gaffelangreb, sad Redaktøren

stiv og tavs og gjorde ham mat i fire Træk. „Hvad for noget! . . . Ja min Sandten sidder jeg der! Det maa vi gøre om.“ Men Slag i Slag maatte den lille Mand ligge under for den gamle Skakkæmpe.

Under Spillet havde Tomas en lønlig lille Samtale med Helene henne i Krogen ved Døren ind til sit Kammer. Rudolf gjorde Ørerne lange, men hørte hun Tomas sige til Slut: „Jaja, vi kan jo ogsaa sende dem.“

Helene havde straks mærket paa Rudolf, at han var ikke rigtig den gamle Rudolf mere; hans Drag var blevne lidt slappe, hans Paaklædning var ikke fri for at være lidt sjusket, og det tidligere fængende Liv var borte.

Men Rudolf havde ogsaa lidt tunge Skuffelser, som havde lagt Skygger over hans Vej. Efter „velvillig Overenskomst“ havde han maattet forlade Latinskolen og levede nu af privat Undervisning og Oversætterarbejde. Diskussionsforeningen var for længe siden gaaet i Stykker, den Kreds af Venner, som han havde boltret sig i med en Førers Selvfølelse, var opløst. Det fik være. Men at Planen til det ny Blad gik i Vadsken, det var et virkeligt Hjertestød for ham. Tanken om dette Blad havde været hans Livs store Flamme, der havde lyst for ham i Aar og Dag og givet hans Aand Varme til tusinde livsmodige Forhaabninger; ihærdigt havde han kæmpet for at skaffe Penge, rendt fra Per til Povl, forhørt sig paa Trykkerierne om Priserne paa Papir og Tryk, udviklet sin Plan for Politikere og Arbejderførere, men alt forgæves. Saa havde han til sidst tabt Modet og rakt Tunge ad alt, hvad der hed Politik og Socialisme, og var gledet tilbage i sit tidligere tomme Ungkarleliv. De store Tankers Tid var til Ende, tilbage havde

han kun Kafeernes fedtede Billarder, Revuernes Vittigheder, Aftendrikkeri og natlige Eventyr med Knejpesangerinder. Naa, gik han til Grunde, saa Fanden med det hele! Stundom skruede han sig op med en Frase, som han huskede fra en eller anden Roman; han vilde som en stolt Sjæl „skjule sine Lidelser under et Smil og ikke give Ondskaben og den menneskelige Dumhed den Triumf at se en uddannet Forstand gaa til Grunde i Smerthen.“ Men naar Livsleden væltede sig over ham, kunde han give alle Fraser en god Dag og føle sig saa ene og ulykkelig.

„Det er ikke, som det har været,“ klagede han, da Tomas førte Talen over paa de urolige Forhold i Hovedstaden. „Det hele var bare en kunstig Opbrusning. Hvad bryder Københavnerne sig om Samfundsforhold, naar de bare har deres Operaer og Variété-Teatre? Der er i hele København ikke ti Mennesker, som der er Stof i til at holde en ordentlig Opposition oppe.“

Redaktøren drog sin tørre Mund op til et skadefro Smil.

„Det er kanske godt,“ mente Tomas, „at der er kommen lidt mere Ro over Folk.“

„Aa ja, det er godt! „Ro og Fred — Kedsomhed!“ Det er saamænd godt. Kedsomhed forlænger Livet. De ved nok, hvad Mefistofeles siger:

„Intet er saa sundt som Kedsomhed,
den er maaske den eneste Føde,
hvor ingen forspiste sig, saa han døde,
det er tværtimod den, der Livet forlænger.“

Men oprigtig talt, jeg har saa umaadelig lidt Lyst til at tale om vor kære Akselstad. Fortæl mig lidt om Landlivet, om Naturen. Aa, det er saa velgørende at komme ud under den store, aabne,

ærlige Himmel og se alle disse sunde Bondeansigter paa Veje og Marker. Gid jeg var Landmand!“

Tomas maatte sige Farvel, da han ikke længere kunde undværes i Møllen.

Medens Rudolf, Helene og hendes Fader sad og spiste, kom den første ind paa de haarde Prøvelser, Helene og Bøje havde haft i de sidste Aar.

„Det har tit gjort mig ondt bagefter, at jeg ikke kunde være Bøje til Trøst og Støtte,“ sagde han.

„De var os jo til Støtte. Jeg har ikke glemt det, kan De tro.“

„Ja — nej, jeg mærkede godt, at Bøje skød mig fra sig; det gjorde mig tit ondt.“

„Deres og hans Meninger var jo saa forskellige.“

„Ja, jeg undres egentlig heller slet ikke over, at Bøje skød mig til Side, men det gjorde mig alligevel ondt, det gjorde det virkelig.“

„Bøje var ellers saa kærlig paa det sidste.“

„Bøje var med al sin Sygdom og Modgang en lykkelig Mand.“

Tiden kom, da Rudolf maatte af Sted med Toget.

„Fru Bøje, kunde De ikke have Lyst til at gaa en lille Tur med ud ad Vejen?“

„Jo, det vil jeg gerne; saa tager jeg Børnene med.“

„Mon de ikke hellere vil blive hjemme?“

„Hvor vil De hen? De er saa forlegne som Jagthunde for at komme ud.“

De gik langsomt ud ad Vejen.

„De kan aldrig tro, hvor jeg savner Dem og Bøje.“

„Savner De virkelig mig?“

„Ja — Dem mest.“

„Og vi trættedes jo altid.“

„Ja, men der var Indhold i vore „Trætter“. Jeg har ingen mer at tale med saadan. Rent ud sagt, jeg . . . jeg trænger til lidt god Omgang. De flytter vel ikke til København mere?“

„Nej, det gør jeg ikke.“

„Nej, det kan jeg nok vide. Der er vel ikke et eneste Menneske i hele København, som De bryder Dem om? Jeg mener saadan rigtig.“

„Det eneste skulde være en gammel Skomager-enke . . .“

„Mdm. Hansen?“

„Ja; ellers ved jeg ingen; Dem har jeg naturligvis ikke nødig at nævne.“

„Ja hvordan mener De?“

„Jeg mener, De var jo en af vore nærmeste . . . Omgangsfæller.“

„Hm . . . „Omgangsfæller“. Ja, jeg kom meget hos Dem.“

Helene standsede og saa tilbage efter Byen.

„Tror De ikke, Fru Bøje, at der kunde være en eller anden Sysselsættelse for mig herude?“

„Det er der vist næppe.“

„Kunde man ikke leje sig ind et eller andet Sted til Foraaret og prøve paa at leve af litterært Arbejde? De har fortalt mig om, hvordan Bøje opholdt sig herude en Sommer og blev saa rask og lykkelig.“

„Jeg tror ikke, De vilde blive lykkelig herude.“

Han saa paa hende med et ejendommelig sørgmodigt Blik. „Nej, det vilde jeg vel ikke.“

„Men se, om De ikke kan skaffe Dem Adgang til et eller andet godt Hjem derinde. Eller — kan De ikke finde Dem en god Kone, der kunde gøre Deres eget Hjem lykkeligt?“

Han rystede paa Hovedet.

„Jaja, De skal se, Rudolf, der kommer nok gode Tider for Dem, det tror jeg.“

Hun tog hans Haand og takkede ham endnu en Gang inderlig for Billedet. Hun skulde aldrig glemme ham denne Gave af, sagde hun.

„Saa har jeg dog een stor Glæde at tære paa herefter. Tak fordi De tog saa venlig imod mig! Nu ses vi vist næppe mere.“

„De kan jo komme herved igen. De skal altid være saa velkommen.“

„Nej! . . . hm! . . . Naa, lev nu vel, og hjertelig Tak for den Tid, vi har kendt hinanden!“

Det var med en underlig nervøs Uro, han sagde hende og Børnene Farvel og fo'r af Sted.

Hun vendte sig flere Gange om for at nikke til ham; men han saa ikke tilbage. Duknakket, ligesom sammenkrøben i sin posede Overfrakke, trippede han langsomt ud ad den ensomme Vej.

XXIX.

SLUTNING.

Hen paa Vinteren blev Helene saa medtaget af Hoste og Mathed, at hun om Morgenens knapt mægtede at slæbe sig op over Haven; men hun vilde intet høre om at lægge sig, hun havde aldrig været vant til at tage noget som helst Hensyn til sig selv. Hvad var det dog for nogen Snak, at hun skulde ligge? Hvordan skulde det dog saa gaa med hendes Fader, Børnene, Madlavningen og Mælkeriet?

Endelig segnede hun en Dag om i Bryggerset og maatte lade sig bære ned i Huset.

I Uge efter Uge laa hun med sine blanke Øjne og glødende Kindpletter og saa ud paa den mørkeblaa Vinterhimmel. Tomas kom ti Gange om Dagen og saa til hende.

Hun var vred paa Lægen.

„Det er ogsaa en kedelig en, at han nægter mig at komme op; jeg fejler jo ikke det mindste.“

Idelig og idelig var hendes Tanker sysselsatte med Livets Kampe. Stille, med Drag af aandfulde Tankers Genskin over sit Aasyn laa hun og fordybede sig i Hjertets helligste Spørgsmaal.

„Jeg ligger rigtig og grunder, kan du tro; nu har jeg jo ikke andet at tage mig for.“

Varsomt talte hun med Tomas om Livets Ansvar, om Samvittighedens Frigørelse, Livet bag Graven.

Skønt der ikke var Spor af Overspændthed i hendes Ord — hun talte altid saa frejdig og frisk — holdt Tomas ikke rigtig af, at hendes Tanker steg til Vejrs i de evige Ideers Lysglans. Der var, tykkedes det ham, noget af overjordiske Syner i hendes Tale.

Hun længtes efter Vaaren. Det var, som hendes Sind blev lysere og stærkere for hver Dag, der gik. Tankerne samlede sig om den forunderlige Trang til Liv og Glæde, der bølger gennem hele Tilværelsen, gennem Naturen, gennem Dyr- og Menneskelivet. Var det dog ikke underligt, at Troen paa og Længslen efter Livets oprindelige Harmoni endnu levede paa Jorden trods den Forkrænkelighedens Lov, som alt i Verden sukkede under? Det var, som man hos alt, hvori Livets sunde Safter gærer, kunde spore Livsytringer, der rejser sig med Indsigelse mod Forkrænkeligheden og rækker med en higende Attraa efter Lys og Frigørelse.

Hun mindedes, hvorledes Bøje for et Aar siden havde følt Livstrangen røre sig i alle Aarer ved Tanken om Vaaren. Gentog nu ikke det samme sig med hende? Aldrig havde hun troet, at Livet skulde have vendt sig saaledes for hende. Hun var saa usigelig træt, da han døde; havde det ikke været for Børnenes Skyld, saa havde hun saa inderlig gerne — ligesom hin Roskildebisp — bedet Graveren om at gøre Plads til to i Graven. Men nu var det anderledes, hun havde endnu noget at leve for.

Medens milde Vinde luftede over de sollyse Marker, laa hun og tænkte paa, hvorledes det tog til at varme i den døde, vandmættede Muld; Larver og Kryb rørte sig i Lejerne, Planterødderne sugede — alt lavede sig til. Om nogen Tid vilde der løfte sig smaa tørre Jordflager i Haven, og inden man vidste noget af det, stod Krokushovederne derude og lo i den varme Sol.

Det drog ind paa hende med Syner og Fornemmelser: Duft af Bukkar, grønne Rugmarkers Bølgen, Sang af Lærker, Draabers Perlegnistren, og saa midt i det hele, et stort, varmt Hjerte, fra hvis Kamre det strømmede med Liv og Kærlighed ud over al Skabningen.

„Naar jeg nu kommer op, saa skal vi rigtig tage fat, Tomas. Vi maa vist have lagt den store Plæne om og købt nogle højstammede Roser til Bedet ud for Flagstangen. Og det kunde rigtignok ogsaa være dejligt at faa malet Dørene i Dagligstuen og købt nogle ny Gardiner til dit Værelse.“

Han sank ned paa Sengefjælen og hengav sig i en Stemning, som Taknemmelighed, usigelig Lykke og usigelig Smerte brødes i. Han vidste fra Lægen, at hun kunde ikke leve.

En Dag, da han havde været ved Stranden,

spurgte hun, om han ikke havde set noget til Maagen.

„Nej.“

„Det var underligt med den Maage. Kan du huske, hvor den satte i — lige mod Vinden? Den vilde over til Klinten.“

Tomas kunde næsten aldrig faa et Ord frem, naar han sad hos hende; men hans Øjne veg ikke fra hendes Aasyn.

„Ja, Tomas,“ vedblev hun med et underlig tindrende Blik, „det er dog det, som det hele gælder om, at vi kan komme lykkelig over det store Vand og naa den hvide Kyst.“

Tomas saa paa hendes Øjne, at hun nu vidste, at hun var ude paa den sidste Flugt.

.

Da Krokushovederne brød igennem, var Helenes Øjne lukkede.

Tomas sad hos hende den sidste Nat. Han var gaaet i Seng Kl. 12, men havde næppe faaet varmet Dynerne op, før han — urolig og utryg, som han var — atter sprang af Sengen, gik ned i Huset og overtog Vaagepladsen i Steden for Pigen.

Den gamle Redaktør, der havde sit Leje i Dagligstuen, sad i Sengen og rokkede med Knæernes spidse Vinkler skudt op i Dynen. Tomas bad ham lægge sig tilbage, han skulde nok passe hende godt.

Børnene, der sov i en Seng for sig selv i Helenes Kammer, laa nøgne, Pigen med det ene Ben ind over Maven paa Drengen, begge snorkende med aabne Munde. Tomas lagde dem til Rette og dækkede dem til.

Der var kommen en egen tavs Styrke over ham

i den sidste Tid, en stille Kraft, der gjorde hans Gang fast.

Helene laa øjensynlig paa Grænsen. De forvredne Ansigtsdrag og Fingrenes krampagtige Greb i Dynen vidnede om, at hun led.

„Bare Børnene har noget paa sig,“ hviskede hun.

„Jo, jeg har dækket dem varmt til.“

„Fik Far Varmedunken med i Seng?“

„Ja, han ligger varmt og godt, og jeg kan høre, han sover.“

Hun laa længe og gav sig, vendte Hovedet fra den ene Side til den anden.

„Har du slemme Smerter?“

„Aa nej.“

Hvert Øjeblik faldt hendes Arm uden for Fjælen, men han tog den hver Gang varsomt og lagde den op.

„Jeg synes, Karen hoster,“ stønnede hun igen.

„Nej, det var bare et eneste lille Gluf; hun sover sødt og godt.“

Han lagde atter hendes Arm op og tørrede hendes Pande.

„Tak, Tomas! Men du skulde gaa op og lægge dig; jeg kan godt selv.“

Ud paa Natten lukkede hun Øjnene op og vendte Ansigtet ud mod Stuen. Natlampens skarpe Spejlpunkter lyste i et kort Nu i de klare Hinder, saa faldt Øjenlaagenes sorte Vipper atter til.

Da Klokken var 2, bankede en Kno paa Vinduet i den forreste Stue. Tomas gik ud i Gangen og lukkede op.

„Jeg kunde ikke sove, Tomas. 'Em . . . n, 'em . . . n! Hvordan staar det sig?“

„Jo, nu ligger hun stille; men . . .“ Han rystede paa Hovedet. „Jeg tror ikke, det er værd, at Far gaar ind til hende.“

„Nej nej nej nej, men maa jeg bare se hende, bare se hende.“

Han listede sig paa Tæerne gennem Stuen, stillede sig ved Døren ind til Kammeret og stod en Stund og rokkede med det lille tynde Hoved.

„Em . . . n! Det er ikke, fordi jeg er ked af Livet, — tværtimod,“ hviskede han; „men hvis jeg kunde bytte med hende, saa ved den kære Gud, at jeg gjorde det gerne.“

Saa trykkede han Tomas's Haand og listede af igen.

Hun laa med foldede Hænder. Aandedrættet blev svagere og svagere; men hun syntes at give sig hen i Hvilen med et usigeligt Velbehag, saaledes som hun havde gjort tusinde Gange som Barn, naar hun lagde sig til Ro med Katekismens Ord: „Og dermed straks og glad til at sove.“

Trækkene formede sig med Drag af mild Inderlighed; det var, som hun mærkede en hidtil ukendt Tryghed glide gennem alle Aarer og følte Guds Fred lægge sig over Brystet som et frisk, kølende Blad over et Saar.

Tomas maatte tænde et Lys og sætte en ny Væge i Natlampen.

Da han atter vendte sig om mod Sengen, var hun død.

Han løftede den slappe Haand op for sidste Gang, lagde sig ned paa Knæ ved Sengen og kaldte:

„Lille kære, kære Helene!“

Længe blev han liggende og saa paa hende, han græd ikke, han vidste knap selv, at han laa der; men han mærkede til sidst, at han frøs.

Saa rejste han sig, men blev ved at se paa hende. Han kunde ikke forstaa det.

Den lille Pige gav atter et Gluf. Han gik hen til Sengen, svøbte et Par Tæpper om de to smaa

varme Kroppe, tog en paa hver Arm, bar dem gennem den mørke Have op til sit Kammer og lagde dem i sin egen Seng, der endnu var varm.

Saa gik han atter ned i Huset for at vaage Natten ud ved Liget. Den gamle Mand laa med Nakken tilbage og sov med lange, snorkende Aandedrag.

Han satte sig paa sin gamle Plads ved Sengen og hengav sig atter i Skuet af de fine Træk, der, adlede af Dødens Skønhed, tegnede sig i Lampe-lyset med rolige, frigjorte Linjer.

Hans Tanker gled hen over hendes Liv, dette Liv, der havde bugtet sig saa forunderlig fra hans egen Vej, men som dog ved sin Kraft og store Kærlighed havde været til saa megen Velsignelse for ham.

Gud ved — hun havde maaske stridt mere, end nogen havde troet. Men nu var hun kommen igennem.

Han lod sin Haand glide blødt over hendes Pande:

„Du rene, stille, stærke Maage.“

VIGGO STUCKENBERG:

Digte. 2 Kr. 25 Øre; indb. 3 Kr. 75 Øre.

I Gennembrud. 2 Kr. 50 Øre; indb. 3 Kr. 75 Øre.

Messias. 3 Kr.; indb. 4 Kr. 25 Øre.

Den vilde Jæger. 1 Kr. 75 Øre; indb. 3 Kr.

Fagre Ord. 3 Kr.; indb. 4 Kr. 25 Øre.

Romerske Scener. 2 Kr.; indb. 3 Kr. 25 Øre.

Valrav. 3 Kr.; indb. 4 Kr. 25 Øre.

Sol. 1 Kr. 75 Øre; indb. 3 Kr. 25 Øre.

Hjemfalden. 2 Kr.; indb. 3 Kr. 50 Øre.

Flyvende Sommer. 1 Kr. 50 Øre.

Asmadæus. Roman. 4 Kr. 50 Øre; indb. 6 Kr. 50 Øre.

Vejbred. Smaa Eventyr og Legender. 1 Kr. 25 Øre.

Sne. Indb. i Safian. 2 Kr. 50 Øre.

JAKOB-KNUDSEN:

Cromwells Datter. Skuespil i 5 Akter. Med et Forord af
Holger Drachmann. 2 Kr. 50 Øre.

Christelige Foredrag. 2 Kr. 50 Øre.

Et Gjensyn. Fortælling. 1 Kr. 50 Øre.

Den gamle Præst. Fortælling. 2. Oplag. 2 Kr. 75 Øre.

Adelbrand og Malfred. En gammel Kjærlighedshistorie.
3 Kr.

Gjæring. Roman. 4 Kr. 50 Øre.

Afklaring. Roman. 5 Kr. 50 Øre.

Sind. Fortælling. 3 Kr. 50 Øre.

